

RAPORT

Stan ekonomii społecznej w regionie łódzkim w roku 2017

Luty 2018

Raport

STAN EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE ŁÓDZKIM W ROKU 2017

został opracowany w ramach realizacji projektu pn. „**Koordynacja i rozwój ekonomii społecznej w województwie łódzkim**”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Osi priorytetowej IX Włączenie społeczne, Działania IX.3 Rozwój ekonomii społecznej, Poddziałanie IX.3.2 Koordynacja ekonomii społecznej.

Zamawiający:

Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi
Jednostka Organizacyjna Samorządu Województwa Łódzkiego
ul. Snycerska 8
91-302 Łódź
tel. 42 203 48 00
fax. 42 203 48 17
www.rcpslodz.pl
www.es.rcpslodz.pl

Wykonawca:

Konsorcjum:

Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o
ul. Ostrowskiego 9,
53-238 Wrocław

oraz

Openfield Sp. z o.o.
ul. Ozimska 4/7,
45-057 Opole

Spis treści

Wykaz skrótów używanych w tekście	5
Streszczenie	6
Wprowadzenie.....	9
1. Syntetyczny opis metodologii.....	10
1.1. Analiza Desk Research	10
1.2. Badanie ankietowe techniką CATI	11
1.2.1. Badanie CATI z podmiotami ekonomii społecznej.....	12
1.2.2. Badanie CATI z jednostkami samorządu terytorialnego	12
1.2.3. Badanie CATI z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej	13
1.2.4. Badanie CATI z przedstawicielami powiatowych urzędów pracy	14
1.3. Badanie jakościowe techniką TDI	14
1.4. Benchmarking.....	16
2. Analiza i interpretacja wyników	17
2.1. Opis sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie.....	17
2.1.1. Ogólna charakterystyka sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim	17
2.1.2. Liczebność PES w województwie łódzkim w 2017 roku	31
2.1.3. Stan zatrudnienia w PES w woj. łódzkim	31
2.1.4. Charakter prowadzonej działalności gospodarczej PES w woj. łódzkim	34
2.1.5. Opis sytuacji finansowej PES w woj. łódzkim.....	35
2.1.6. Wykorzystanie środków zewnętrznych przez PES w woj. łódzkim.....	37
2.1.7. Analiza współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w woj. łódzkim	39
2.1.8. Trudności i bariery doświadczane przez podmioty ekonomii społecznej.....	67
2.2. Ocena funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.....	77
2.3. Benchmarking działalności infrastruktury wsparcia OWES w całym regionie	87
2.3.1. Wyniki badania CATI z jednostkami wspierającymi ekonomię społeczną w regionie łódzkim	88
2.3.2. Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS	96
2.3.3. Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich INSPRO	98
2.3.4. Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „JA-TY-MY”.....	103
2.1. Stan przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim w kontekście wskaźników KPRES oraz Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020.....	106
2.2. Identyfikacji barier i problemów związanych z realizacją działań i czynności na rzecz ES w regionie.....	108

2.2.1.	Bariery rozwoju ES zdaniem przedstawicieli PES	108
2.2.2.	Bariery rozwoju ES w opinii przedstawicieli JST	113
2.2.3.	Bariery rozwoju ES zdaniem przedstawicieli OWES	116
2.2.4.	Bariery w rozwoju ES zdaniem przedstawicieli PUP	119
3.	Wnioski i rekomendacje	123
4.	Aneks. Zastosowane narzędzia badawcze	127
4.1.	ANKIETA CATI (PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ, SPÓŁDZIELNIE PRACY, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE)	127
4.2.	ANKIETA CATI (JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO)	136
4.3.	ANKIETA CATI (POWIATOWE URZĘDY PRACY)	142
4.4.	ANKIETA CATI (OWES)	147
4.5.	Wstęp do scenariuszy TDI	150
4.6.	SCENARIUSZ TDI (PES)	151
4.7.	SCENARIUSZ TDI (JST)	152
4.8.	SCENARIUSZ TDI (PUP)	153
4.9.	SCENARIUSZ TDI (OWES)	154
4.10.	SCENARIUSZ TDI (UCZELNIE)	155
4.11.	SCENARIUSZ TDI (ROPS/WUP/UM/PKRES)	156

Wykaz skrótów używanych w tekście

Skrót	Rozwinięcie
CATI	Badanie ankietowe realizowane telefonicznie
CIS	Centrum integracji społecznej
DR	Desk research (analiza danych zastanych)
ES	Ekonomia społeczna
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub integracji społecznej
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NGO	Organizacja pozarządowa (non-government organization)
OWES	Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PS	Przedsiębiorstwo społeczne
PUP	Powiatowy urząd pracy
RCPS / RCPSŁ	Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi
TDI	Indywidualny wywiad pogłębiony realizowany telefonicznie
WTZ	Warsztaty terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

Streszczenie

Raport opisujący stan ekonomii społecznej w regionie łódzkim w 2017 roku został przygotowany przez konsorcjum Instytutu Badawczego IPC oraz Openfield na zlecenie Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi.

Realizację głównego celu badania, jakim było dokonanie oceny stanu ekonomii społecznej w regionie łódzkim w roku 2017, przeprowadzono w oparciu o szereg metod i technik badawczych: desk research, badanie ilościowe techniką CATI, jakościowe wywiady pogłębione techniką TDI. Badanie przeprowadzono z różnymi grupami interesariuszy sektora ekonomii społecznej – samymi podmiotami ekonomii społecznej, jednostkami samorządu terytorialnego, RCPS, OWES oraz powiatowymi urzędami pracy.

Charakterystyka sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim

Sytuacja łódzkich podmiotów ekonomii społecznej uległa znacznym zmianom na przestrzeni ostatnich lat. Wiele podmiotów można określać jako przykłady dobrych praktyk wykorzystania otrzymanego wsparcia, które skutkowało samodzielnym prowadzeniem działalności i utrzymywaniem się na wolnym rynku. Jednakże część powstałych PES nie poradziła sobie z niezależnym funkcjonowaniem i w konsekwencji zakończyły one swoją działalność. Wyniki badania wskazują na ogromne zróżnicowanie podmiotów ekonomii społecznej widoczne zarówno w skali całego województwa, jak i w przypadku badanych jednostek samorządu terytorialnego. W niektórych badanych gminach, pomimo tego, że działa niewielka liczba PES, są one rozpoznawalne w środowisku lokalnym i pozytywne odbierane przez społeczność. W innych gminach wciąż można jednak zaobserwować niski poziom wiedzy na temat ekonomii społecznej nie tylko wśród mieszkańców, ale również wśród przedstawicieli urzędów gmin.

Sposobem do lepszego postrzegania podmiotów ekonomii społecznej jest m.in. traktowanie ich jako pełnoprawne jednostki uczestniczące w działaniach ekonomicznych, ma takich samych zasadach jak inne podmioty prywatne czy spółdzielcze. Dzięki temu PES będą miały możliwość konkurencji na wolnym rynku.

Zróżnicowanie łódzkich PES przejawia się także w wewnętrznej strukturze tych podmiotów i zakładanych celach. Według uczestników badania mamy do czynienia z sytuacją, w której z jednej strony powstaje coraz więcej PES, ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu lub aktywizację zawodową. Z drugiej jednak strony powstają również podmioty nastawione w większym stopniu na zysk, niż na niesienie pomocy, co wpływa niekorzystnie na zaufanie społeczne. Ogólna średnia ocena podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie województwa łódzkiego wynika głównie ze zróżnicowania podmiotów, a także niewykorzystanego potencjału.

Współpraca PES z jednostkami samorządu terytorialnego

Z przeprowadzonego badania wynika, że w niektóre jednostki samorządu terytorialnego nie są dostatecznie otwarte na współpracę w zakresie ekonomii społecznej. Część przedstawicieli JST posiada małą wiedzę zarówno na temat problematyki ekonomii społecznej, jak i funkcjonujących w gminie lub powiecie podmiotów. Zdaniem jednego z przedstawicieli OWES największą wiedzą na temat sektora ekonomii społecznej wykazują się osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jednakże większość urzędników nie zdobywa wiedzy w tym

zakresie. Potwierdzili to przedstawiciele gmin i powiatów, którzy przyznali, że jeżeli temat ekonomii społecznej nie jest bezpośrednio związany z zakresem ich obowiązków, to sami nie angażują się w poszerzanie wiedzy o tym zagadnieniu. O niskim poziomie wiedzy na temat ekonomii społecznej wśród urzędników świadczy również fakt, że przedstawiciele JST, biorący udział w badaniu, wykazywali się nieznajomością rodzajów podmiotów ekonomii społecznej.

Odnotowanym problemem jest również brak spójnej wizji funkcjonowania ekonomii społecznej w całym województwie. Wyniki badania wskazują, że brakuje systemowego podejścia, które dałoby możliwość pewnego ustandaryzowanego podejścia do projektów, a także nie realizuje się projektów, które pokazywałoby województwo łódzkie jako aktywne w tej branży. Komunikacja pomiędzy podmiotami wspierającymi jest zbyt mała, brakuje osobistego kontaktu przedstawicieli JST z przedstawicielami PES.

O tym, że jednostki samorządu terytorialnego wykazują niewielkie zainteresowanie ekonomią społeczną świadczy również fakt, że w niewielu spośród przebadanych gmin i powiatów stosowane są klauzule społeczne w zamówieniach publicznych. Preferencja dla podmiotów ekonomii społecznej w ramach zamawiania usług przez sektor publiczny byłaby istotnym elementem współpracy samorządu z firmami społecznymi. Jako instytucje, które mogłyby również rozważyć stosowanie klauzul społecznych można wskazać m.in. na uczelnie wyższe z terenu województwa łódzkiego, które np. organizując liczne konferencje czy sympozja, mogłyby skorzystać w usług PES.

Współpraca JST z podmiotami ekonomii społecznej ma głównie charakter finansowy i odbywa się na zasadach, które przewidziane są w ustawie. Forma finansowa współpracy polega na zlecaniu np. organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych będących zadaniami gminy na zasadach określonych w ustawie poprzez wspieranie zadań wraz z udzielaniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji. Pozafinansowe formy współpracy obejmują publikowanie informacji dotyczących podejmowanych działań objętych programem na stronach internetowych i w biuletynie informacji publicznej, współdziałanie w pozyskiwaniu przez organizacje pozarządowe środków finansowych z innych źródeł niż budżet gminny, wsparcie promocyjne i lokalowe, pomoc merytoryczną dla projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty ekonomii społecznej, wzajemne informowanie, konsultowanie, tworzenie wspólnych zespołów doradczych lub na przykład patronat gminy nad przedsięwzięciami realizowanymi przez organizacje (np. nieodpłatnie udostępnienie pomieszczenia na spotkanie lub szkolenie).

W badaniu pojawiły się również jednostki samorządu terytorialnego, które podejmują aktywną współpracę z PES. Część samorządów organizuje wspólne spotkania dotyczące realizacji zadań, które dotyczą miasta, gminy lub powiatu wspomagające działania PES. Ponadto JST starają się zachęcać podmioty prywatne do wspierania PES poprzez informowanie, reklamowanie, promowanie lokalnych podmiotów i zakup oferowanych przez nich usług.

Jeśli chodzi o współpracę podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych z innymi jednostkami niż urzędy gmin czy starostwa, współpraca najczęściej ma miejsce z takimi podmiotami, jak powiatowe urzędy pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, a także gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej. Kooperacja powinna być jednak rozszerzona, ponieważ niejednokrotnie ograniczona jest wyłącznie do wzajemnej wymiany informacji.

Trudności i bariery w funkcjonowaniu PES

Wyniki badania wskazują, że podmioty ekonomii społecznej z terenu województwa łódzkiego nadal potrzebują wsparcia merytorycznego i finansowego. Istnieją organizacje, które rozwijają swoje działania, a w fazie rozwoju podmiotom potrzebne jest bieżące wsparcie. Ich kondycja finansowa jest na tyle niedostateczna, że samodzielne funkcjonowanie na rynku jest utrudnione.

Niektóre podmioty podejmują próby znalezienia alternatywnych źródeł finansowania. Podmioty uczestniczące w badaniu niejednokrotnie otrzymywały wsparcie z budżetów gmin, powiatów oraz z samorządu wojewódzkiego, a także z Europejskiego Funduszu Społecznego lub PFRON. Jednakże w przypadku podmiotów działających w ramach stowarzyszeń, niemożliwe jest ich samodzielne ubieganie się o inne dofinansowania. Stowarzyszenia również niejednokrotnie mają trudności finansowe, dlatego nie są w stanie startować w konkursach, w których wymagany jest wkład własny.

Innym problemem, z którym muszą się mierzyć podmioty ekonomii społecznej to niepostrzeganie ich jak pełnoprawnych uczestników rynku, a co za tym idzie traktowanie ich jako podmioty gorsze lub oferujące usługi słabszej jakości.

Lokalne przedsiębiorstwa nadal obawiają się zatrudniania osób wykluczonych lub niepełnosprawnych z obawy, że powierzone im zadania zostaną nieprawidłowo wykonane. Podmioty ekonomii społecznej, w tym głównie podmioty reintegracyjne starają się przekonać firmy, że takie osoby w niczym nie odbiegają od pozostałych ludzi zatrudnionych w zakładzie. Jeden z przedstawicieli WTZ dostrzega pozytywne zmiany w zakresie postrzegania pracowników niepełnosprawnych, jednakże ich starania wymagają kontynuacji.

Zwraca uwagę również koncentracja podmiotów ekonomii społecznej w Łodzi. Według wielu uczestników badania większe miejscowości mają lepszy dostęp zarówno do zaplecza lokalowego, jak i wsparcia OWES-ów. Przedsiębiorstwa społeczne mają również problem z utrzymaniem się na rynku, ponieważ działają w takich branżach, jak gastronomia lub usługi opiekuńcze, gdzie występuje duża konkurencja. W niektórych PES nie ukształtowało się także biznesowe podejście do zarządzania podmiotem. Podmioty ekonomii społecznej wymagają ich wsparcia m.in. w zakresie zarządzania finansami, księgowości oraz rozliczania publicznych pieniędzy.

Problemem stały się również kwestie związane z rynkiem pracy. Niski poziom bezrobocia powoduje, że większość mieszkańców województwa znajduje zatrudnienie na rynku i nie są zainteresowani tworzeniem PES. Trudności nasilają się głównie w mniejszych miejscowościach i gminach. Dodatkowo brak zrozumienia idei ekonomii społecznej powoduje, że osobom fizycznym brakuje przekonania, że ten sektor jest potrzebny.

Wprowadzenie

Dokument opracowano w ramach realizacji projektu pn. „Koordynacja i rozwój ekonomii społecznej w województwie łódzkim”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Osi priorytetowej IX Włączenie społeczne, Działania IX.3 Rozwój ekonomii społecznej, Poddziałanie IX.3.2 Koordynacja ekonomii społecznej.

Głównym celem badania było **dokonanie oceny stanu ekonomii społecznej w regionie łódzkim w roku 2017**.

Założono przy tym 11 celów szczegółowych, które przedstawiono poniżej.

1. Stworzenie aktualnej, wyczerpującej bazy aktywnych przedsiębiorstw społecznych, która powinna zawierać co najmniej: nazwę podmiotu, adres podmiotu (powiat, miasto, ulica), adres strony www podmiotu, adres e-mail podmiotu, telefon kontaktowy podmiotu, krótki opis działalności, branża, działalność odpłatna, działalność gospodarcza, data rejestracji podmiotu. Baza powinna pokazywać liczbę osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie, w tym liczbę osób niepełnosprawnych.
2. Opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie, zawierający co najmniej:
 - 2.1. Charakterystykę sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim.
 - 2.2. Liczebność PES w województwie łódzkim w 2016 roku.
 - 2.3. Stan zatrudnienia w PES w woj. łódzkim.
 - 2.4. Charakter (typ) prowadzonej działalności gospodarczej PES w woj. łódzkim.
 - 2.5. Opis sytuacji finansowej PES w woj. łódzkim.
 - 2.6. Wykorzystywanie środków zewnętrznych przez PES w woj. łódzkim.
 - 2.7. Analizę współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w woj. łódzkim.
 - 2.8. Trudności i bariery doświadczane przez podmioty ekonomii społecznej.
3. Ocenę funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.
4. Pozyskanie aktualnych danych dotyczących rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie wskaźników KPRES oraz Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii w Województwie Łódzkim do roku 2020 oraz (w szczególności istniejących i trwałych miejsc pracy).
5. Pozyskanie aktualnych danych na temat stanu realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii w Województwie Łódzkim do roku 2020.
6. Benchmarking działalności infrastruktury wsparcia OWES (w całym regionie).
7. Rekomendacje w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.
8. Ocena dostosowania wyznaczonych celów i działań określonych w RPO WŁ oraz Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii w Województwie Łódzkim do roku 2020, do potrzeb PES z terenu woj. łódzkiego.
9. Ocena osiągnięcia zakładanych efektów (m.in. wskaźników i celów realizowanych projektów) w oparciu o RPO WŁ oraz Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii w Województwie Łódzkim do roku 2020.

10. Oceny funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej (w tym: o charakterze reintegracyjnym – CIS, KIS, ZAZ, WTZ; przedsiębiorstw społecznych) z terenu województwa łódzkiego.
11. Identyfikacji barier i problemów związanych z realizacją działań i czynności na rzecz ES w regionie oraz sformułowanie rekomendacji poprawiających ich wdrażanie.

1. Syntetyczny opis metodologii

Raport obrazujący stan ekonomii społecznej w regionie łódzkim w 2017 roku powstał na podstawie przeprowadzenia serii badań społecznych. Zostały one zrealizowane w oparciu o szereg opisanych niżej metod i technik badawczych, w szczególności analizę danych zastanych (desk research), badania ilościowe (CATI) oraz badania jakościowe (TDI).

Badanie zostało przeprowadzone na terenie województwa łódzkiego.

1.1. Analiza Desk Research

Metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. Badanie to nie jest związane z pozyskiwaniem nowych informacji, a jedynie zgromadzeniem i przetworzeniem danych rozproszonych w rozmaitych źródłach. Badanie objęło przeprowadzenie analizy następujących danych:

Ustawy:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651.
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. 2011 nr 149 poz. 887.

Krajowe dokumenty strategiczne:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.

Regionalne dokumenty strategiczne:

- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020.
- Wojewódzka Strategia w zakresie Polityki Społecznej 2020.
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Łódzkie 2020.
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 – Projekt

- Program współpracy samorządu województwa łódzkiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2017.
- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020.

Raporty i inne opracowania:

- Podmioty Ekonomii Społecznej Informator Województwa Łódzkiego 2016.
- Raport Stan Ekonomii Społecznej w Regionie Łódzkim w Roku 2015.
- „Ekonomia społeczna w regionie łódzkim” – raport zrealizowany przez Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.
- System wsparcia rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w województwie łódzkim. Skuteczność i efektywność funkcjonowania rodzin wspierających i asystentów rodziny.

Dane statystyki publicznej:

- Rocznik Statystyczny Województwa Łódzkiego 2017.
- Wybrane dane z kategorii „Ochrona zdrowia i opieka społeczna” (Placówki stacjonarnej pomocy społecznej, Opieka nad dziećmi i młodzieżą, Środowiskowa pomoc społeczna, Świadczenia rodzinne, Świadczenia z pomocy społecznej – najnowsze dane dotyczą 2016 roku).

Sprawozdania:

- Sprawozdanie MRPiPS-03 I-VI 2017 r.
- Sprawozdanie MPiPS-03 za 2016 r.
- Sprawozdanie MPiPS-05 za 2016 r.

Ponadto przeprowadzona została analiza danych wtórnych (z zastosowaniem techniki Web Research), której celem była identyfikacja działań w tematyce ekonomii społecznej, prowadzonych przez regionalne i lokalne media. Analiza taka jest uzasadniona potrzebą zebrania danych niezbędnych do określenia stanu realizacji Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Metoda desk research posłużyła jako podstawowe źródło danych, którymi nie dysponują respondenci (np. dane statystyczne, wyniki badań tematycznych). W analizach danych zastanych nie jest obecna większość obciążeń charakterystycznych dla badań reaktywnych, takich jak np. efekt ankierski, dzięki czemu zebrane dane charakteryzują się wysokim stopniem obiektywizmu zebranych informacji. Zastosowanie tej metody pozwoliło całości opracowania właściwy kontekst. Analiza desk research służyła też jako podstawowe źródło zbierania danych statystycznych, również do uzupełnienia oraz weryfikacji informacji otrzymanych od respondentów w ramach badań przeprowadzonych metodami ilościowymi i jakościowymi.

1.2. Badanie ankietowe techniką CATI

Technika CATI polega na telefonicznym przeprowadzeniu wywiadu kwestionariuszowego wspomaganego komputerowo. Ankieterzy zadają pytania z kwestionariusza wywiadu i zarazem wprowadzają otrzymane odpowiedzi przy pomocy specjalistycznego oprogramowania komputerowego. Na bieżąco są kontrolowane postępy badania oraz sprawdzana praca ankieterów. Metoda umożliwia niemal natychmiastowy dostęp do wyników badania tuż po jego zakończeniu.

Badanie techniką CATI zostało przeprowadzone w oparciu o próbę reprezentatywną dla wszystkich typów badanych podmiotów z województwa łódzkiego, dobraną w sposób losowy lub całkowity. Losowy dobór próby badawczej polega na bezpośrednim i nieograniczonym doborze jednostek z populacji generalnej, tak aby każda z nich miała takie same szanse dostania się do próby badawczej.

Losowy dobór próby zwiększa szanse na wybranie z populacji takiego zestawu elementów, aby ich opis trafnie oddawał obraz całej populacji, z której zostały one dobrane. W losowaniu każdy element może zostać wybrany z takim samym prawdopodobieństwem, niezależnie od innych zdarzeń w procesie selekcji.

Badanie zostało przeprowadzone przy użyciu czterech różnych narzędzi badawczych, odrębnych dla każdego typu badanego podmiotu. Tym samym podmioty te można podzielić na cztery grupy: PES, JST, OWES oraz PUP. Łącznie przeprowadzono 475 wywiadów CATI.

1.2.1. Badanie CATI z podmiotami ekonomii społecznej

W badaniu z podmiotami ekonomii społecznej wzięło udział 281 respondentów, w tym przedstawiciele:

- 5 zakładów aktywności zawodowej,
- 2 centra integracji społecznej,
- 5 klubów integracji społecznej,
- 18 warsztatów terapii zajęciowej,
- 20 spółdzielni socjalnych,
- 4 spółdzielnie inwalidów lub niewidomych,
- 2 spółdzielnie pracy,
- 225 organizacji pozarządowych.

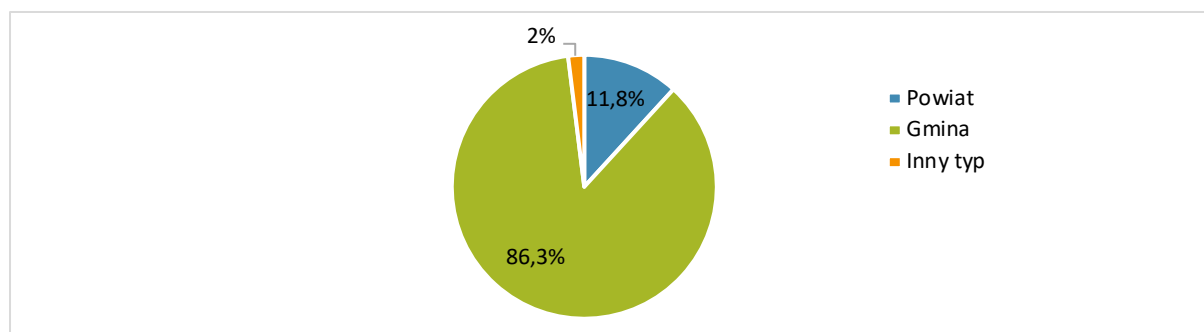
W przypadku badania z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze województwa łódzkiego, w którym przeprowadzono 225 wywiadów, badana próba organizacji miała charakter reprezentatywny. Liczba ta jest wielkością reprezentatywną dla populacji generalnej liczącej 7 500 jednostki, przy założeniu 6% błędu maksymalnego (błąd maksymalny informuje o tym, jaką granicę błędu uzyskanego wyniku powinniśmy przyjąć). Dobór próby miał charakter warstwowy, uwzględniający podział powiatowy, co umożliwiło uwzględnienie w próbie rzeczywistego rozkładu terytorialnego łódzkich NGO (powiaty stanowiły poszczególne warstwy).

1.2.2. Badanie CATI z jednostkami samorządu terytorialnego

W badaniu wzięły udział 153 jednostki samorządu terytorialnego, w tym:

- 132 gminy,
- 18 powiatów,
- 3 podmioty innego typu, w tym:
 - o Regionalne Centrum Polityki Społecznej,
 - o Regionalnym Ośrodek Adopcyjny,
 - o Wojewódzki Urząd Pracy.

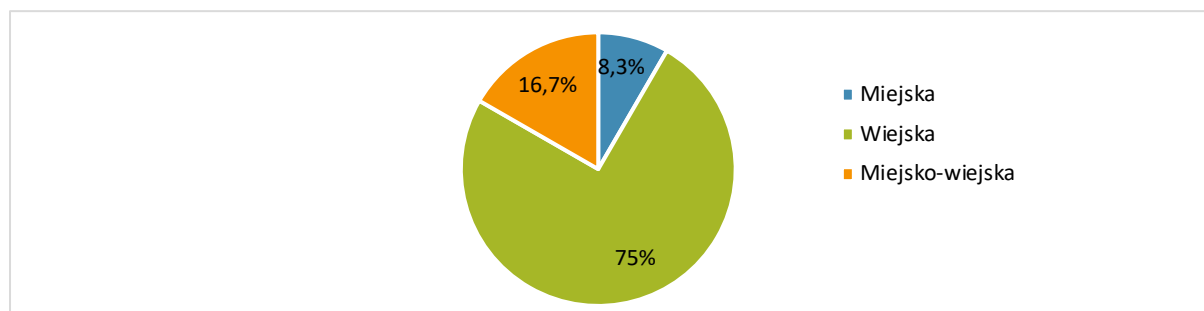
Wykres 1. Typ jednostek samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Biorąc pod uwagę gminy, 8,3% badanych podmiotów to gminy miejskie, 16,7% gminy miejsko-wiejskie, a pozostałe 75% to gminy wiejskie. Znajdowały się one w dwudziestu trzech różnych powiatach.

Wykres 2. Typ gmin biorących udział w badaniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

1.2.3. Badanie CATI z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej

W badaniu z grupą jednostek wspierających podmioty ekonomii społecznej oprócz ośrodków wsparcia ekonomii społecznej udział wzięły także lokalne grupy działania oraz trzy ośrodki doradztwa rolniczego. Pełna lista przebadanych podmiotów została zaprezentowana w tabeli nr 1.

Tabela 1. Podmioty wspierające podmioty ekonomii społecznej, które wzięły udział a badaniu

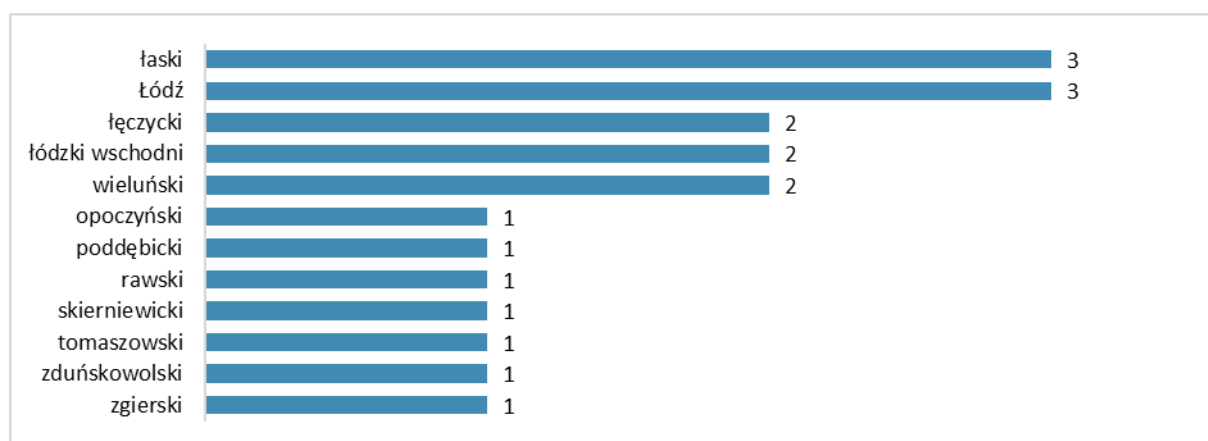
L.p.	Typ podmiotu	Nazwa podmiotu
1.	OWES	Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich – INSPRO
2.	OWES	Centrum OPUS
3.	OWES	Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My”
4.	LGD	Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Centrum
5.	LGD	Dolina Rzeki Grabi
6.	LGD	Kraina Wielkiego Łuku Warty
7.	LGD	Nad Drzewiczką
8.	LGD	Podkowa

9.	LGD	Stowarzyszenie BUD-UJ Razem
10.	LGD	Stowarzyszenie Gniazdo
11.	LGD	Stowarzyszenie Kraina Rawki
12.	LGD	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej Mroga
13.	LGD	Stowarzyszenie Poddębice i Zadzim – Kraina Bez Barrier
14.	LGD	Stowarzyszenie Polcentrum
15.	LGD	Stowarzyszenie Ster
16.	LGD	Stowarzyszenie Ziemia Wieluńska
17.	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	ODR Oddział Piotrków Trybunalski
18.	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	ODR Rejon Łaski
19.	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	ODR Rejon Łęczyca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

Podmioty, które wzięły udział w badaniu reprezentowały różne rejony województwa łódzkiego.

Wykres 3. Powiaty, na terenie których znajduje się siedziba badanej jednostki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

1.2.4. Badanie CATI z przedstawicielami powiatowych urzędów pracy

W badaniu udział wzięły wszystkie powiatowe urzędy pracy z województwa łódzkiego, czyli dwadzieścia dwa podmioty.

1.3. Badanie jakościowe techniką TDI

Wywiad telefoniczny pogłębiony (TDI) polega na prowadzeniu przez badacza rozmowy z respondentem, wybranym ze względu na jego powiązanie z tematyką badań. Celem takiego wywiadu było poznanie poglądów, opinii i oczekiwań jednostek oraz uzyskanie możliwie największej ilości ważnych dla badania szczegółów. Pogłębione wywiady telefoniczne dzięki odwoływaniu się do doświadczeń respondentów, zapewnieniu im większej swobody wypowiedzi, a przede wszystkim możliwości dopytywania ich o ważne

dla realizacji badania kwestie, pozwoliły skutecznie określić przyczyny zidentyfikowanych zjawisk i wyjaśnić obecność zaobserwowanych faktów.

Największą zaletą wskazanej techniki badań jakościowych jest dostarczanie dużo bardziej szczegółowych i wieloaspektowych informacji, niż ma to miejsce w ilościowych badaniach ankietowych. Przebieg wywiadu pogłębionego był rejestrowany, a podstawą interpretacji wyników stała się pogłębiona analiza informacji uzyskanych w całej serii niezależnych wywiadów. Podstawowe narzędzia pozyskiwania danych dla tej fazy badania stanowił scenariusz badania TDI.

Próba została dobrana w sposób celowy, co oznacza, że do badania zaproszono osoby, których wiedza i doświadczenie były najbardziej użyteczne z punktu widzenia celów badania.

W ramach tej metody badawczej zrealizowano **49 telefonicznych wywiadów pogłębionych**, w tym 13 z podmiotami ekonomii społecznej, 5 z OWES oraz LGD, 18 z jednostkami samorządu terytorialnego, 2 z PUP, 5 z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi odpłatną działalność pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą, 2 z uczelniami i szkołami wyższymi oraz po 1 z RCPS, KRES, WUP i UM. Ich szczegółowe zestawienie zostało przedstawione w tabeli nr 2.

Tabela 2. Zrealizowane wywiady TDI

Podmiot	Liczba zrealizowanych wywiadów TDI
PES	
Zakłady aktywności zawodowej	2
Centra integracji społecznej	1
Kluby integracji społecznej	1
Warsztaty terapii zajęciowej	4
Spółdzielnie socjalne	2
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	1
Spółdzielnie pracy	2
OWES + LGD	
Organizacje infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej (ośrodki wsparcia ekonomii społecznej)	3
Lokalne grupy działania (LGD)	2
Jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	
Powiaty	2
Gminy	16
Inne podmioty	
Powiatowe urzędy pracy	2
Organizacje pozarządowe prowadzące odpłatną działalność pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą	5
Uczelnie i szkoły wyższe	2
RCPS	1
Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej	1
WUP w Łodzi	1
Urząd Marszałkowski	1
SUMA	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań TDI.

1.4. Benchmarking

Technika benchmarkingu została zastosowana, aby w sposób przejrzysty i obiektywny przedstawić i poddać analizie zebrane dane dotyczące **działalności infrastruktury wsparcia w województwie łódzkim**.

Benchmarking jest to badanie porównawcze lub analiza porównawcza – polega na ocenie danego zagadnienia poprzez porównanie go z innymi, analogicznymi. Realizacja badania zakłada 4 etapy:

1. Identyfikacja obiektów do analizy
2. Określenie zestawu wskaźników podlegających porównaniu
3. Określenie wartości wskaźników dla wybranych programów/regionów
4. Analiza porównawcza

Dane do analizy benchmarkingowej infrastruktury wsparcia PES w wojewódzkim zostały zebrane z zastosowaniem analizy desk research.

2. Analiza i interpretacja wyników

2.1. Opis sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie

2.1.1. Ogólna charakterystyka sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim

2.1.1.1. *Uwarunkowania prawne funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej*

Zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu¹. Ekonomia społeczna stanowi zatem istotny instrument władzy centralnej i samorządowej zarówno w wzmacnianiu kapitału społecznego, jak i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

W przeciwieństwie do usług społecznych, których priorytetem jest udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych lub wychowawczych, ekonomia społeczna obejmuje obok działań społecznych i zawodowych aspekt gospodarczy, tj. dostarczanie towarów i usług na rynek.

W debacie politycznej na poziomie unijnym sektor ekonomii społecznej jest obecny od wielu lat, w wyniku czego powstał szereg dokumentów, regulacji i sprawozdań. Ekonomia społeczna to również obszar pozostający w obrębie działalności innych organizacji międzynarodowych w tym Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz Międzynarodowej Organizacji Pracy. Działania Polski na rzecz rozwoju ekonomii społecznej zintensyfikowano w wyniku akcesji do Unii Europejskiej. Polska stała się organizatorem międzynarodowych konferencji poświęconych tej tematyce, a także opracowywano różnego rodzaju strategie rozwoju obejmujące zagadnienie ekonomii społecznej.

W polskim prawodawstwie obszaru ekonomii społecznej dotyczy ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych, która reguluje zasady ich tworzenia i przedmiotu działalności. Pozostałe podmioty ekonomii społecznej nie zostały jak dotąd zdefiniowane w polskim porządku prawnym, pomimo że prace nad ustawą trwają od 2008 roku. Departament Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego, we współpracy z Grupą ds. Strategicznych i Programowych, działającą w ramach Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej przedstawił w 2017 roku projekt założeń do **ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej**. Główną intencją Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jest zwiększenie dostępności usług społecznych oraz przyjęcia regulacji, które obejmą aktywizację oraz reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dokonując analizy projektu można zauważyć, że ustawodawca dokonuje w nim szczegółowej klasyfikacji podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej oraz określa definicje tychże podmiotów.

Zgodnie z projektem ustawy **ekonomia społeczna** to forma aktywności obywatelskiej i społecznej, która realizuje cele społeczne poprzez działalność pożytku publicznego lub

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, s. 15.

działalność gospodarczą, oświatową lub kulturalną w ramach podmiotów ekonomii społecznej.

Projekt obejmuje swoim zakresem reguły współpracy pomiędzy administracją publiczną i sektorem ekonomii społecznej, w tym – w szczególności – w kwestii świadczenia przez podmioty ekonomii społecznej usług społecznych użyteczności publicznej, a także realizacji zadań w zakresie rozwoju lokalnego. Ustawodawca tłumaczy także solidarnościowy wymiar ekonomii społecznej, który oznacza zinstytucjonalizowaną formę działalności podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności w ramach przedsiębiorstw społecznych, które służą tworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej oraz realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego. Ustawa obejmuje również klasyfikację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rozstrzygnięcia dotyczące kształtu i zakresu docelowego projektu aktu prawnego oraz wyboru szczegółowych rozwiązań regulacyjnych spośród zaproponowanych w projekcie rozwiązań, będą dokonywane na kolejnych etapach prac Departamentu Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego w Ministerstwie Rodziny Pracy i Polityki Społecznej oraz Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Obszarem, które dotyczyć będą kolejne prace komisji to głównie określenie źródeł finansowania rozwiązań, które będzie regulowała opracowywana ustawa. Ustawodawcy zwracają szczególną uwagę na konieczność dokonania szczegółowej oceny wpływu regulacji na sektor finansów publicznych oraz przedstawienie kalkulacji skutków.

W związku z powyższym głównym obowiązującym obecnie dokumentem operacyjno-wdrożeniowym regulującym funkcjonowanie ekonomii społecznej jest wspomniany Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej stanowiący załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 164 z dnia 12 sierpnia 2014 r. Zgodnie z jej zapisami celem utworzenia KPRES była realizacja Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego z w zakresie włączenia społecznego oraz wspierania rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, a także w celu Strategii Rozwoju Kraju 2020, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

Cel nadrzędny KPRES tj.

W roku 2020 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego

jak również cel strategiczny:

Do roku 2020 podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych

realizowane są poprzez 4 cele operacyjne:

1. wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej we wspólnotach samorządowych,
2. powstanie i utrzymanie 35 tys. miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,
3. wzrost skuteczności mechanizmów zarządzania i koordynacji polityki ekonomii społecznej,
4. wzrost kompetencji w obszarze ekonomii społecznej w społeczeństwie.

KPRES stanowi dokument rządowy skierowany głównie do instytucji publicznych oraz osób funkcjonujących w obszarze ekonomii społecznej. Dokument uwzględnia obowiązujące w trakcie jego tworzenia normy, jednakże dopuszcza możliwość elastycznego reagowania na zmieniające się warunki funkcjonowania PES i zjawiska mogące mieć wpływ na ich rozwój.

2.1.1.2. Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej i ich definicje

Główną zasadą funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej jest nadrzędność usług na rzecz ich członków względem zysku podmiotu. Rolą PES jest prowadzenie działalności ukierunkowanej na budowanie kapitału społecznego i aktywizacji społecznej odbiorców jej usług. Stanowią istotny instrument procesu integracji społecznej; efekty zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, dzięki aktywizacji zawodowej mają wydatny wpływ na poprawę jakości życia pracowników. Zgodnie z KPRES podmioty ekonomii społecznej wyróżniamy cztery grupy podmiotów ekonomii społecznej:

Przedsiębiorstwa społeczne

Czynnikami wyróżniającymi przedsiębiorstwa społeczne na tle innych PES są:

- prowadzenie działalności gospodarczej oraz wyodrębnienie pod względem organizacyjnym i rachunkowym,
- prowadzenie działalności gospodarczej w celu integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- przeznaczanie zysku lub nadwyżki bilansowej na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa, na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej,
- demokratyczne zarządzanie z udziałem pracowników i innych interesariuszy,
- Wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami.

W przypadku przedsiębiorstw społecznych zatrudniających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym koniecznym jest, aby wśród pracowników firmy 50% stanowiły osoby zagrożone wykluczeniem lub 30% stanowiły osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Podmioty reintegracyjne

Podmioty reintegracyjne to instytucje, których usługi kierowane są do osób dotkniętych wykluczeniem społecznym, głównie bezrobotnych i niepełnosprawnych. Wśród podmiotów reintegracyjnych wyróżniamy:

- zakłady aktywności zawodowej,
- warsztaty terapii zajęciowej,
- centra integracji społecznej,
- kluby integracji społecznej.

Zakłady aktywności zawodowej działające na mocy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Dz.U.

1997 nr 123 poz. 776, w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności stanowią formę zatrudnienia chronionego. Przedsiębiorstwa posiadające formę ZAZ zatrudniają osoby z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, które w wyniku zatrudnienia uzyskują możliwość reintegracji społecznej. Podmiotami uprawnionymi do tworzenia ZAZ są jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe. Zgodnie z KPRES, ZAZ zostały sklasyfikowane zarówno jako podmioty reintegracyjne oraz jako podmioty sfery gospodarczej.

Warsztaty terapii zajęciowej to placówki stanowiące formę rehabilitacji społecznej i zawodowej jej uczestników, którymi są osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności i niezdolne do podjęcia pracy. Zajęcia koncentrują się wokół rozwijania umiejętności codziennego funkcjonowania, zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej oraz kompetencji zawodowych. Podmiotami uprawnionymi do organizowania warsztatów są jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe. WTZ służą głównie usamodzielnieniu się przez osoby niepełnosprawne, a także rozwijaniu ich umiejętności psychofizycznych i zawodowych w celu podjęcia przez nich pracy. WTZ działają na mocy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776.

Centra integracji społecznej działają na mocy Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym Dz.U. 2003 nr 122 poz. 1143 i mogą być tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe. CIS to instytucje świadczące usługi mające na celu reintegrację społeczną i zawodową osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, niepełnosprawnym, uzależnionym, chorym psychicznie, zwalnianym z zakładów karnych oraz uchodźcom.

Ostatnim rodzajem podmiotów reintegracyjnych są **kluby integracji społecznej**. Celem tworzenia KIS jest udzielanie pomocy osobom oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w społeczeństwie oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Kluby mogą być tworzone przez gminy lub organizacje pozarządowe na mocy Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym Dz.U. 2003 nr 122 poz. 1143

Podmioty działające w sferze pożytku publicznego

Organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą są istotnymi podmiotami uprawnionymi do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej. PES mogą tworzyć zatem fundacje, stowarzyszenia oraz inne organizacje społeczne i społeczne jednostki Kościoła Katolickiego. Jeśli chodzi o liczbę takich jednostek w Polsce, jest ona trudna do oszacowania, ponieważ nie są prowadzone zbiorcze rejestry dotyczące organizacji pozarządowych działających jako przedsiębiorstwa społeczne.

Podmioty sfery gospodarczej

Wskazana grupa to podmioty, które działalność gospodarczą łączą z prowadzeniem działalności na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Funkcję tę mogą pełnić m.in.:

- organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych,
- spółdzielnie,

- spółdzielnie socjalne,
- zakłady aktywności zawodowej (scharakteryzowane w rozdziale o podmiotach reintegracyjnych),
- pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym oraz spółki non-profit.

Spółdzielnie zostały ustanowione za zasadach Ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze Dz.U. 1982 nr 30 poz. 210. Spółdzielnia jest podmiotem gospodarczym posiadającym osobowość prawną, prowadzącą przedsiębiorstwo, której głównym celem jest zatrudnienie.

Spółdzielnie socjalne funkcjonują na zasadach zgodnych z ustawą z 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r. nr 94, poz. 651). Spółdzielnie socjalne prowadzone są przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność lub bezdomność, zaś funkcjonowanie spółdzielni oparte jest na osobistej pracy jej członków. W ramach wykonywanej pracy osoby zagrożone wykluczeniem mają możliwość reintegracji, uczestniczenia w społeczności zawodowej i lokalnej, a także podnoszenia swoich umiejętności psychofizycznych. Spółdzielnia socjalna przypomina działanie spółki, jednakże nie dochodzi w niej do podziału zysków a jej członkowie zobowiązani są do pracy na jej rzecz.

2.1.1.3. PES w województwie łódzkim i dynamika zmian

W odpowiedzi na Krajowy Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, który wskazuje, że część zadań w zakresie ekonomii społecznej spoczywa na samorządzie wojewódzkim, powstał Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwie Łódzkim do roku 2020. Zdiagnozowane w nim problemy podmiotów ekonomii społecznej to m.in.:

- zbyt mała stabilność miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej,
- zbyt niska konkurencyjność podmiotów ekonomii społecznej,
- zbyt słabe powiązanie PES z JST, NGO i przedsiębiorcami,
- słabo rozwinięty system podmiotów reintegracyjnych w województwie,
- niewystarczający system wsparcia,
- mała wiedza o ekonomii społecznej,
- nowopowstające miejsca pracy w sektorze ekonomii społecznej w województwie łódzkim dotyczą przede wszystkim branży gastronomicznej i usługach porządkowych.

2.1.1.4. Analiza sytuacji ekonomii społecznej w regionie łódzkim

Jak wynika z przeprowadzonego badania, istnieją duże dysproporcje w potencjale i stabilności między poszczególnymi PES. Istnieją podmioty, które zdecydowanie wyróżniają się na tle pozostałych, pokazując tym samym, że współpraca w ramach sektora ekonomii społecznej przynosi oczekiwane efekty. Największa dysproporcja widoczna jest jednak w przypadku Spółdzielni Socjalnych, które określono jako słabe, zarówno pod względem ekonomicznym jak i pod kątem zarządzania. Niemniej jednak istnieją spółdzielnie, które można by opisywać jako przykłady tzw. dobrych praktyk, ponieważ osiągnęły stabilną pozycję na rynku. Sektor ekonomii społecznej w województwie łódzkim, zdaniem przedstawicieli OWES, rozwija się bardzo powoli i funkcjonuje w nim relatywnie mało podmiotów ekonomii społecznej. Kondycja PES jest jednocześnie bardzo koniunkturalna, uzależniona od tego, jakie wsparcie dostają podmioty i jakie projekty realizują OWES w danym czasie.

Odbiór społeczny PES również jest dość zróżnicowany. Społeczności lokalne zazwyczaj nie wiedzą o istnieniu PES, a także nie potrafią zdefiniować czym jest ekonomia społeczna. Wiedza na ten temat jest dość zindywidualizowana i obejmuje głównie kręgi osób bezpośrednio zaangażowanych zawodowo w sektor ekonomii społecznej. Zdaniem przedstawicieli OWES, PES powinny starać się być bardziej rozpoznawalne w lokalnych środowiskach. Ponadto podmioty powinny zainicjować współpracę pomiędzy sobą, która może przyczynić się do lepszego promowania ekonomii społecznej w środowisku lokalnym.

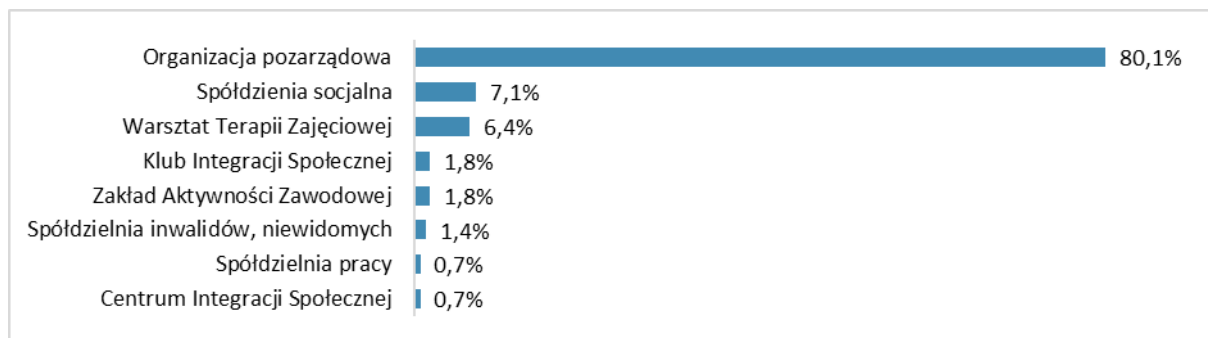
Jednym z działań, które należałyby podjąć w celu usprawnienia działania podmiotów ekonomii społecznej to zainicjowanie współpracy międzysektorowej. Zdaniem przedstawicieli OWES, pomimo tego, że współpraca z lokalnymi samorządami niejednokrotnie jest dość trudna to podejmowane przez nich działania widocznie poprawiają sytuację i wpływają na zmianę postrzegania ekonomii społecznej w samorządach. Można to zaobserwować m.in. poprzez zakup usług oferowanych przez PES przez JST. Sektor biznesu pozostaje jednak w dalszym ciągu daleko od ekonomii społecznej. Oba sektory, zdaniem przedstawicieli Ośrodków uczestniczących w badaniu, mogłyby natomiast uczyć się od siebie nawzajem i czerpać z własnych doświadczeń. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej wskazują na Regionalne Centrum Polityki Społecznej jako instytucję, która mogłaby mieć większy wpływ na współpracę z przedsiębiorstwami. Należy jednak mieć na uwadze, że współpraca OWES z biznesem jest oceniana w ramach kontroli pracy ośrodków, dlatego na nich spoczywa największa odpowiedzialność za podejmowanie kooperacji z sektorem przedsiębiorstw. Potencjał łódzkich PES jest ogromny, jednakże pełne jego wykorzystanie wymaga większego zaangażowania różnych środowisk, zmierzających do zmiany postrzegania ekonomii społecznej, ponieważ ośrodki w swojej codziennej pracy spotykają się z opinią, że PES oferują usługi gorszej jakości.

Problemem w funkcjonowaniu podmiotów jest jednak bardzo często przeświadczenie, że wsparcie środkami publicznymi będzie miało charakter stały. Według przedstawicieli OWES, niektóre z łódzkich podmiotów są niejako przyzwyczajone do otrzymywania wsparcia. Jak wskazuje jeden z respondentów, nieustająca pomoc może prowadzić do swego rodzaju upośledzenia przedsiębiorstwa społecznego i uniemożliwia mu usamodzielnienie się. Osoby zagrożone wykluczeniem, funkcjonujące w systemie wsparcia i PES nie postrzegają tej formy pomocy jako sytuacji przejściowej. Należy wyjaśniać im, że celem ich funkcjonowania jest usamodzielnienie się i działanie na wolnym rynku pracy. Działania OWES koncentrują się na utrzymaniu miejsca pracy, z którego może skorzystać osoba zagrożona wykluczeniem społecznym, jednakże po jej usamodzielnieniu i wejściu na rynek pracy, z powstałego stanowiska w ramach PES skorzystać może kolejna osoba zagrożona wykluczeniem społecznym.

2.1.1.1. Charakterystyka PES w świetle wyników badań pierwotnych

Biorąc pod uwagę udział poszczególnych podmiotów w ogólnej liczbie badanych PES, największą reprezentację stanowią organizacje pozarządowe – 80,1%. Ponadto na ogół badanych podmiotów składało się 7,2% spółdzielni socjalnych i 6,4% reprezentantów warsztatów terapii zajęciowej. Pozostałe podmioty stanowiły mniej niż 2% w badanej próbie.

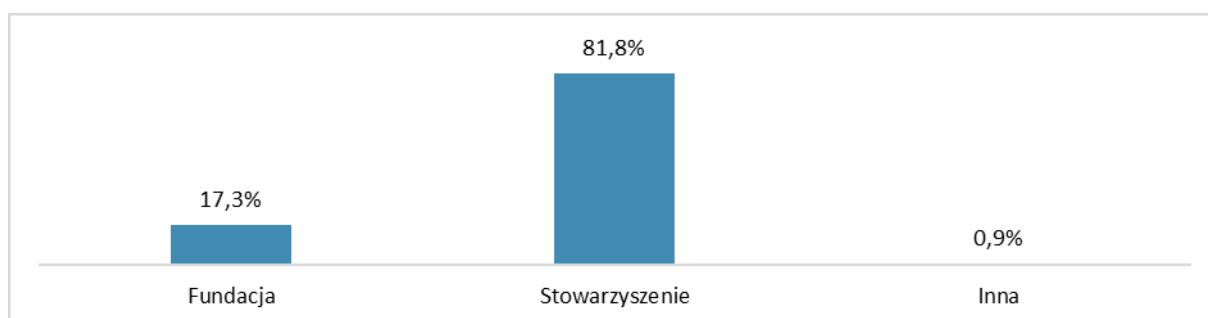
Wykres 4. Typ podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Zdecydowana większość organizacji pozarządowych ma charakter stowarzyszenia – 81,8%, a 17,3% ma status fundacji. Inne formy organizacji (0,9%), to koło lub ochotnicza straż pożarna.

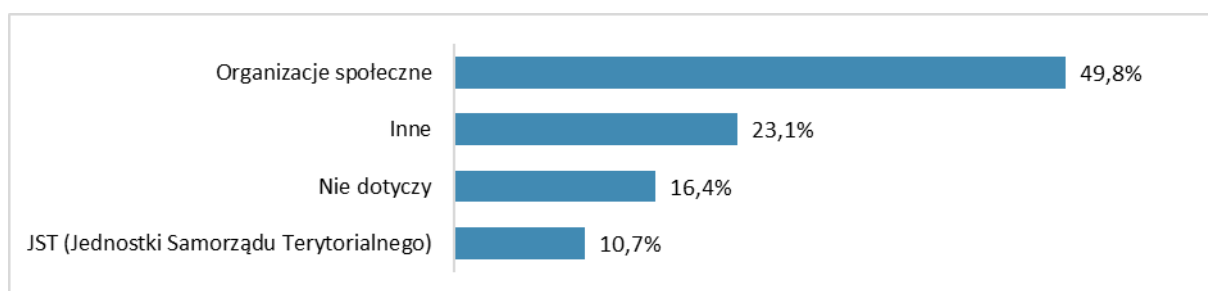
Wykres 5. Forma organizacyjna NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=255, tj. organizacje pozarządowe)

Organem prowadzącym w prawie połowie badanych podmiotów ekonomii społecznej są organizacje społeczne (49,8%). 23,1% badanych wskazuje na inny organ prowadzący, który nie został ujęty w przygotowanej kafeterii ankiety. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 18,9% badanych wskazuje na zarząd jako organ prowadzący; 1,1% na spółdzielnię oraz starostwo powiatowe; a po ,04% na gminę; szkołę; specjalne ośrodki wychowawcze; wydział sportu; Caritas i na Prezydenta Miasta. Ponadto co dziesiąty badany podmiot deklaruje, że organem prowadzącym są jednostki samorządu terytorialnego (10,7%).

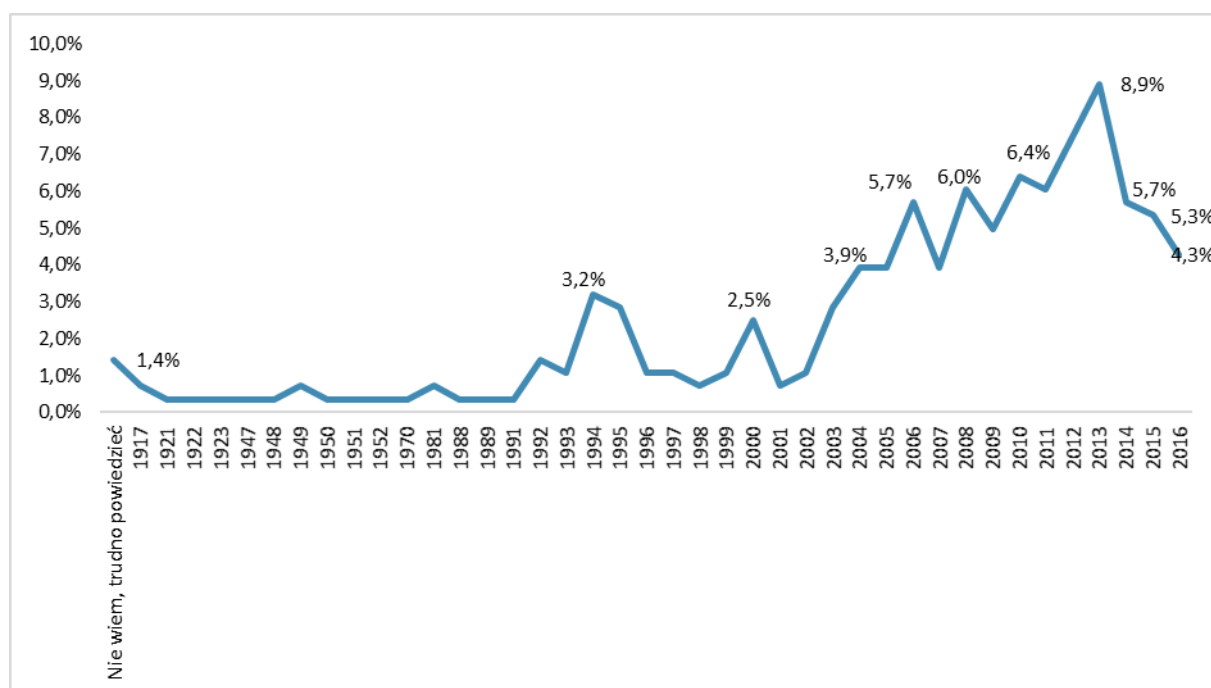
Wykres 6. Organ prowadzący badany podmiot ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Prawie 80% badanych podmiotów rozpoczęło swoją działalność po 2000 roku. Największy odsetek został zarejestrowany w 2013 roku – 8,9% podmiotów.

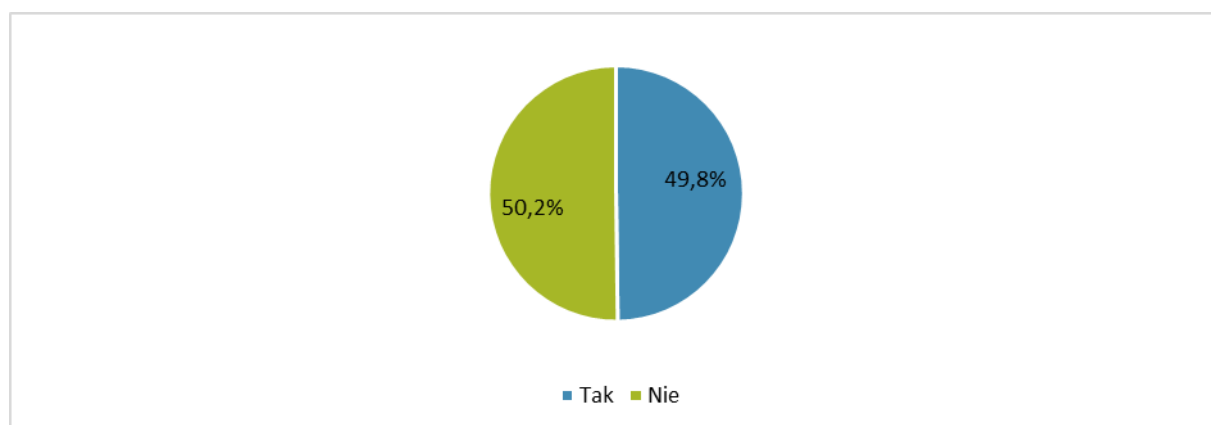
Wykres 7. Rok rejestracji podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

49,8% badanych podmiotów ma charakter integracyjny. 50,2% podmiotów/ organizacji nie ma takiego charakteru.

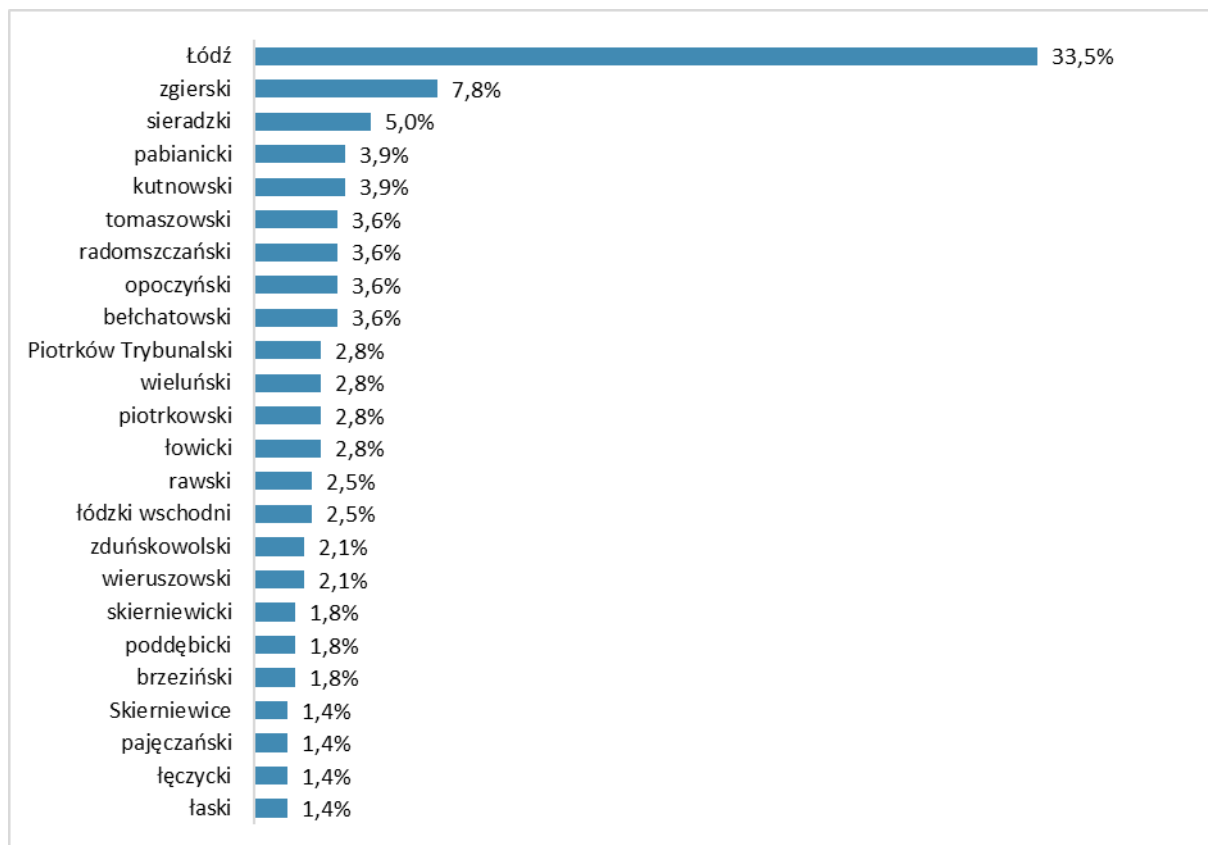
Wykres 8. Integracyjny charakter podmiotu lub organizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Jedna trzecia badanych podmiotów ekonomii społecznej ma siedzibę w Łodzi (33,5%). Ponadto 7,8% prowadzi działalność w powiecie zgierskim, 5% w sieradzkim, po 3,9% w pabianickim, kutnowskim, a po 3,6% w powiecie tomaszowskim, radomszczańskim, opoczyńskim czy bełchatowskim. Pozostałe powiaty zostały wskazane przez mniej niż 3% badanych.

Wykres 9. Powiat – siedziba podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Najczęściej wskazywana gmina, jako siedziba podmiotu, to Łódź – 34,2% wskazań. Ponadto 3,6% podmiotów ma siedzibę w gminie Piotrków Trybunalski, a po 3,2% wskazało na gminę Skierniewice oraz Zgierz. Pozostałe gminy zostały wskazane przez mniej niż 3% badanych.

Tabela 3. Gmina – siedziba podmiotu

Gmina	Procent PES	Gmina	Procent PES	Gmina	Procent PES
Łódź	34,2%	Brzeźno	0,7%	Łubnice	0,4%
Piotrków Trybunalski	3,6%	Konstantynów Łódzki	0,7%	Wieruszów	0,4%
Skierniewice	3,2%	Koluszki	0,7%	Nieborów	0,4%
Zgierz	3,2%	Pabianice	0,7%	Oporów	0,4%
Bełchatów	2,8%	Nowosolna	0,7%	Pajęczno	0,4%
Łowicz	2,5%	Ozorków	0,7%	Parzęczew	0,4%
Sieradz	2,5%	Poddębice	0,7%	Pęczniew	0,4%
Pabianice	2,5%	Szadek	0,7%	Poświętne	0,4%
Radomsko	2,1%	Wieruszów	0,7%	Ręczno	0,4%
Kutno	2,1%	Żychlin	0,7%	Rogów	0,4%
Opoczno	2,1%	Andrespol	0,4%	Rząśnia	0,4%
Tomaszów Mazowiecki	2,1%	Błaszki	0,4%	Siemkowice	0,4%
Wieluń	2,1%	Cielądz	0,4%	Sławno	0,4%
Aleksandrów Łódzki	1,8%	Czarnożyły	0,4%	Stryków	0,4%
Rawa Mazowiecka	1,8%	Dalików	0,4%	Sulejów	0,4%
Głowno	1,4%	Drzewica	0,4%	Szczerców	0,4%
Zduńska Wola	1,4%	Działoszyń	0,4%	Wartkowice	0,4%

Brzeziny	1,1%	Galewice	0,4%	Widawa	0,4%
Piątek	1,1%	Inowódz	0,4%	Wola Krzysztoporska	0,4%
Łask	1,1%	Kamieńsk	0,4%	Wolbórz	0,4%
Zgierz	1,1%	Kobiele Wielkie	0,4%	Zapolice	0,4%
Warta	1,1%	Krośnice	0,4%	Zelów	0,4%
Będków	0,7%	Ładzice	0,4%	Żarnów	0,4%
Biała Rawska	0,7%	Lgota Wielka	0,4%	Żychlin	0,4%
Błaszki	0,7%	Łęczycza	0,4%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Przedstawiciele badanych jednostek samorządu terytorialnego często nie mieli wiedzy na temat liczby podmiotów ekonomii społecznej działających na ich terenie, a czasami nie mieli świadomości, że w ogóle takie podmioty funkcjonują.

Na terenie województwa – nie mam danych, a na terenie gminy nie ma, są tylko stowarzyszenia.

Na terenie naszej gminy nie funkcjonują takie podmioty.

Kilkukrotnie w takich sytuacjach ankieterzy prowadzący wywiady uświadamiali badanym przedstawicielom JST, że również niewielkie stowarzyszenia, ochotnicze straże pożarne czy koła gospodyń wiejskich należą do tej kategorii. Wówczas badani przyznawali, że jednak takie podmioty funkcjonują na ich terenie, lecz często nadal nie byli w stanie podać ich dokładnej liczby.

2.1.1.2. Sytuacja przedsiębiorczości społecznej w oczach przedstawicieli JST

Wszystkie badane jednostki samorządu terytorialnego wskazały, że na ich terenie w 2017 roku działały podmioty ekonomii społecznej. Najwięcej (92,8%) samorządów zadeklarowało, że na ich obszarze działają organizacje pozarządowe. Według wiedzy badanych przedstawicieli JST, warsztaty terapii zajęciowej znajdują się na obszarze 22,9% jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne na terenie 15,0%, a centra integracji społecznej na terenie 7,2%, a kluby integracji społecznej na terenie 5,9%. Inne typy podmiotów ekonomii społecznej znajdowały się na obszarze mniej niż jednej dwudziestej badanych JST – ich pełną listę przedstawia tabela nr 4.

Tabela 4. Podmioty ekonomii społecznej znajdujące się na obszarze badanych jednostek samorządu terytorialnego

Podmiot ekonomii społecznej	JST, na terenie których działały PES danego typu	
	Liczba	Odsetek
Zakład Aktywności Zawodowej	6	3,9%
Centrum Integracji Społecznej	11	7,2%
Klub Integracji Społecznej	9	5,9%
Warsztaty Terapii Zajęciowej	35	22,9%
Spółdzielnia socjalna	23	15,0%
Spółdzielnia inwalidów, niewidomych	7	4,6%
Spółdzielnia pracy	5	3,3%
Organizacja pozarządowa	142	92,8%
Inne	10	6,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wspomniane podmioty ekonomii społecznej działające na obszarze badanych jednostek samorządu terytorialnego prowadzą najczęściej działalność w obszarze kultury i sztuki

oraz sportu – obszary takie wymienia po 74,5% badanych jednostek. W dalszej kolejności PES prowadzące działalność w obszarze edukacji i wychowania znajdują się na terenie 56,9% JST, podmioty prowadzące działalność w obszarze miasta, gminy, powiatu czy regionu na obszarze 52,9%, w obszarze turystyki i wypoczynku – 46,4%, w obszarze przeciwdziałania patologiom społecznym – 39,9%, a pomocy społecznej i usług socjalnych oraz ochrony zdrowia – po 35,3%. Podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność w innych obszarach tematycznych znajdowały się na terenie mniej niż jednej trzeciej badanych jednostek. Ich pełne zestawienie zostało zaprezentowane na wykresie nr 10.

Dodatkowo niemal jedna czwarta badanych jednostek samorządu terytorialnego poinformowała, że na ich obszarze znajdują się podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność w innym obszarze. Dotyczyły on w szczególności bezpieczeństwa, bezpieczeństwa przeciwpożarowego, ochrony osób i mienia, integracji społecznej oraz aktywizacji seniorów.

Wykres 10. Tematyczny obszar działalności podmiotów ekonomii społecznej znajdujących się na terenie badanych JST

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Tabela 5. Inne niż analizowane tematyczne obszary działalności podmiotów ekonomii społecznej znajdujących się na terenie badanych JST

Tematyczny obszar działania	Liczba JST
Bezpieczeństwo przeciwpożarowe, OSP	18
Bezpieczeństwo, ochrona osób i mienia	9
integracja społeczna	3
Aktywizacja seniorów	2
Działalność poligraficzna	1
Gotowanie	1
Niesienie pomocy ludziom	1
Ochrona praw pracowniczych	1
Prace interwencyjne, roboty publiczne	1
Ratownictwo	1
Usługi	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Według wiedzy przedstawicieli ponad jednej trzeciej (35,9%) badanych jednostek samorządu terytorialnego na ich obszarze w 2017 roku funkcjonowały instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej. Ponad połowa badanych JST (51,6%) twierdzi jednak, że na ich obszarze takich instytucji nie ma. Pozostałe 12,4% nie ma wiedzy na ten temat.

Wykres 11. Działalność instytucji wspierających podmioty ekonomii w 2017 roku na obszarze badanych JST

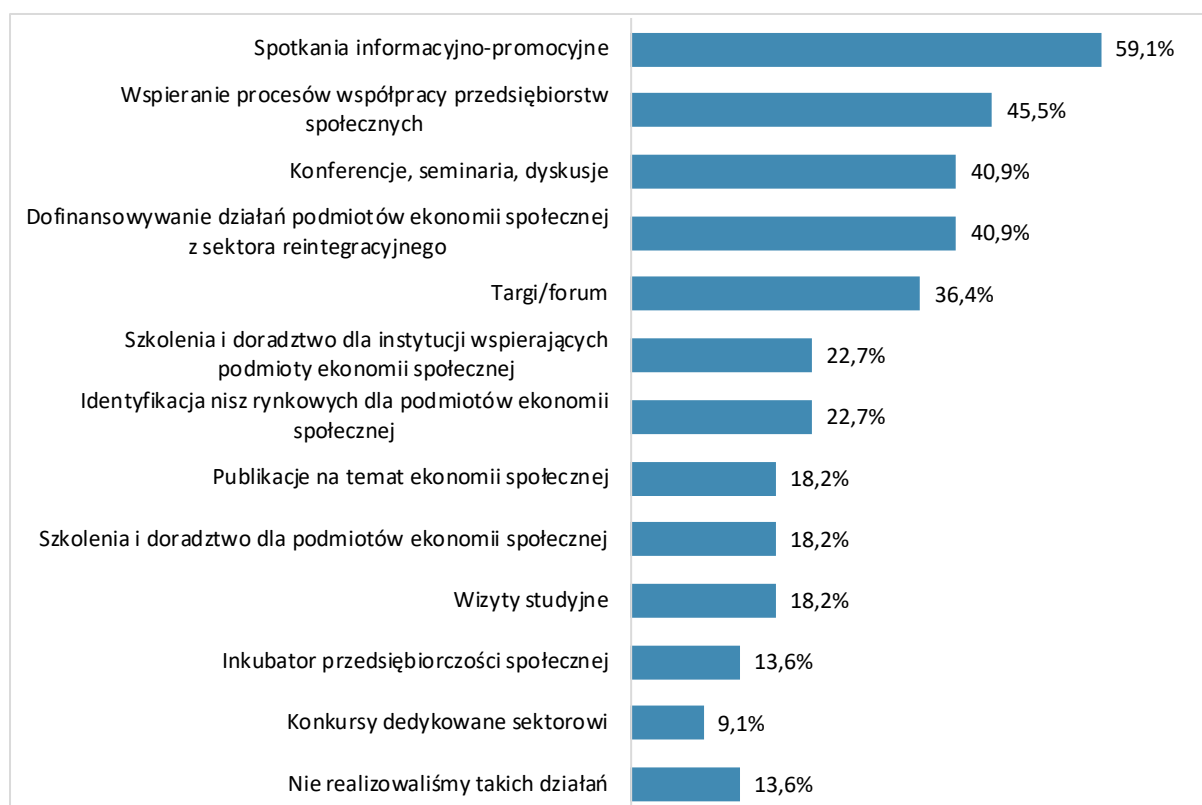
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

2.1.1.3. Sytuacja przedsiębiorczości społecznej w oczach przedstawicieli PUP

W powiatowych urzędach pracy w województwie łódzkim najczęściej realizowanymi działaniami wspierającymi obszar ekonomii społecznej były spotkania informacyjno-promocyjne (realizowane przez 59,1% urzędów pracy). Jako drugie w kolejności (realizowane przez 40 – 45% urzędów) wymienia się: wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych; konferencje, seminaria i dyskusje, a także dofinansowanie działań podmiotów ekonomii społecznej z sektora reintegracyjnego. Ponad jedna trzecia (36,4%) brała udział w targach i forach. Pozostałe działania realizowane były przez mniej niż jedną czwartą badanych urzędów. Ich pełna lista została przedstawiona na wykresie nr 12.

Należy też zauważyć, że ponad 13% urzędów nie realizowało żadnych działań na rzecz ekonomii społecznej, argumentując to *brakiem zainteresowania, brakiem takiej potrzeby oraz brakiem chętnych na otrzymanie takiego wsparcia*.

Wykres 12. Działania na rzecz ekonomii społecznej realizowane przez PUP w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Badane urzędy pracy zostały poproszone o udzielenie odpowiedzi na pytania związane z zatrudnianiem pracowników przeszkolonych z tematyki ekonomii społecznej oraz z wsparcia z WUP w zakresie przygotowania pracowników z tej problematyki.

Jak widać na wykresie nr 13, zaledwie 9,1% PUP (2 jednostki) zatrudniało bądź zatrudnia osobę przeszkoloną z zakresu ekonomii społecznej. Spośród nich jeden zatrudniał jedną taką osobę, drugi – dwie.

Wykres 13. Zatrudnieni pracownicy przeszkoleni z zakresu ekonomii społecznej

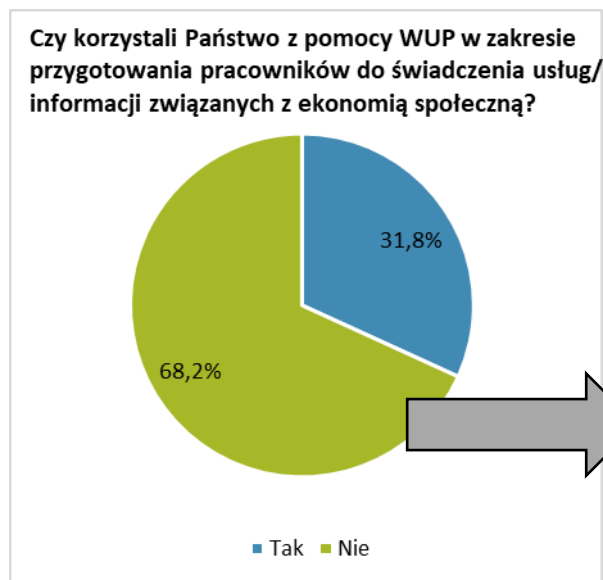

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Z pomocy WUP w zakresie przygotowania pracowników do świadczenia usług bądź informacji z zakresu ekonomii społecznej korzystała niespełna jedna trzecia urzędów (31,8%). W przypadku pozostałych 68,2% placówek nie skorzystano z pomocy, a jako powody wskazano głównie na brak takiej potrzeby (93,3%) oraz na brak świadczenia

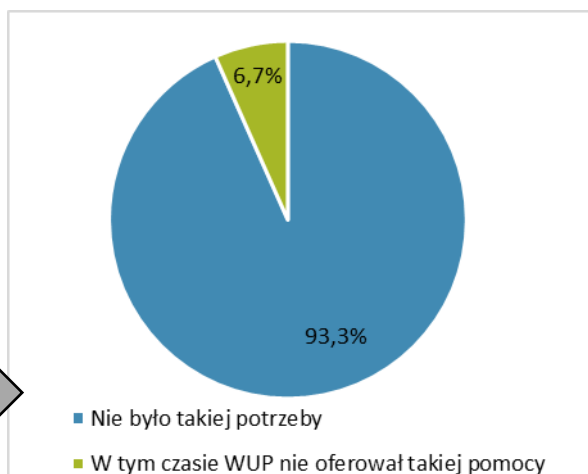
takiej formy pomocy w okresie zapotrzebowania (6,7%). Żaden spośród urzędów nie wskazał trudnej dostępności jako powodu nieskorzystania z takiej formy pomocy.

Wykres 14. Wsparcie w zakresie przygotowania pracowników z tematyki ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Wykres 15. Powody nieskorzystania z pomocy WUP w zakresie ekonomii społecznej

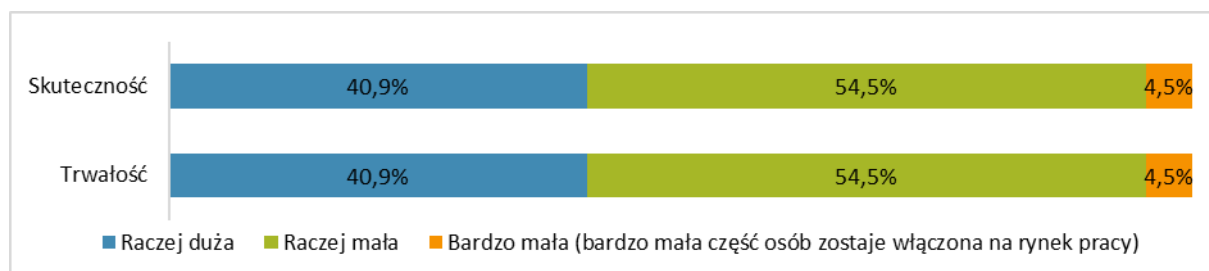

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP (N=15, tj. PUP nie korzystające z pomocy WUP w analizowanym zakresie).

Badane powiatowe urzędy pracy oceniały działania reintegracyjne prowadzone w ramach ekonomii społecznej za pomocą dwóch wymiarów: *skuteczności*, przejawiającej się w liczbie osób włączonych na rynek pracy oraz *trwałości*, rozumianej jako odsetek osób które po roku utrzymują się na rynku pracy. Ogólna ocena obu wymiarów wśród wszystkich PUP była taka sama.

Żaden z powiatowych urzędów pracy nie wskazał na *bardzo dużą* trwałość czy skuteczność, lecz ponad 40% wskazuje na *raczej dużą* skuteczność i trwałość, co oznacza, że duża część osób zostaje włączona na rynek pracy i zostaje na nim dłużej niż rok. Jednakże ponad połowa placówek (54,5%) określa skuteczność i trwałość działań reintegracyjnych jako *raczej małą*, co wraz z jednym urzędem (4,5%), który ocenił je jako *bardzo małą*, daje blisko 60% urzędów negatywnie oceniające te dwa wymiary działań reintegracyjnych.

Wykres 16. Ocena skuteczności oraz trwałości działań reintegracyjnych prowadzonych w ramach ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

2.1.2. Liczebność PES w województwie łódzkim w 2017 roku

Liczba poszczególnych aktywnych podmiotów ekonomii społecznej jest trudna do jednoznacznego określenia. Główny Urząd Statystyczny nie prowadzi ewidencji PES, natomiast podmioty prowadzące działania na rzecz ekonomii społecznej nie są zobligowane do zgłaszania takiej działalności żadnej instytucji monitorującej. Monitorowaniu liczby tych placówek służą różnego rodzaju badania społeczne i ewaluacje, które wykorzystują dane pochodzące z różnych źródeł. W niniejszym badaniu wykorzystano dane na temat liczebności PES w województwie łódzkim pochodzące z ewaluacji przygotowanych na zlecenie Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi (lata 2015-2016). Oszacowaniu liczby PES aktywnie działających w województwie w 2017 roku posłużyły badania ilościowe zrealizowane na potrzeby niniejszego badania oraz dane pochodzące z łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego.

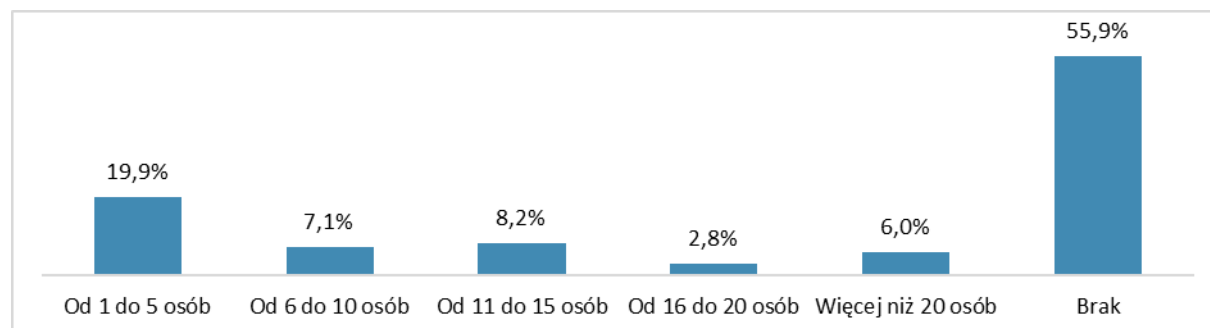
Tabela 6. Liczebność PES w województwie łódzkim

	2015 rok	2016 rok	2017 rok
Centra integracji społecznej	4	4	4
Kluby integracji społecznej	10	11	11
Warsztaty terapii zajęciowej	40	40	40
Zakłady aktywizacji zawodowej	6	6	7
Spółdzielnie socjalne	47	87	93
Organizacje pozarządowe	1035	1492	1492
Spółki non-profit	2	4	4
Spółdzielnie inwalidów	7	8	7
Łącznie	1151	1652	1657

2.1.3. Stan zatrudnienia w PES w woj. łódzkim

Ponad połowa badanych podmiotów ekonomii społecznej nie zatrudniła nikogo w 2017 roku (55,9%). Co piąty podmiot deklaruje, że w 2017 roku zatrudniono od 1 do 5 osób (19,9%). W dalszej kolejności 7,1% podmiotów zatrudniało od 6 do 10 osób, a 8,2% od 11 do 15 osób. Podmiotów posiadających większą liczbę pracowników jest zdecydowanie mniej. PES zatrudniające od 16 do 20 osób stanowią 2,8%, a te największe, zatrudniające powyżej 20 osób 0 6,0%.

Wykres 17. Liczba zatrudnionych w PES w 2017 roku

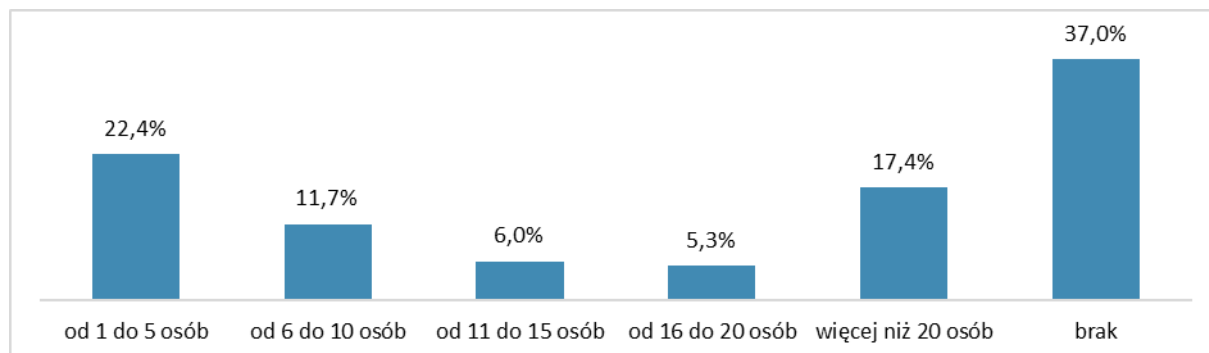

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Badanym zadano również pytanie o osoby niezatrudnione, które w ciągu całego 2017 roku pracowały na rzecz podmiotu ekonomii społecznej np. jako wolontariusze. 22,4% respondentów wskazuje od 1 do 5 takich osób, 11,7% na 6 – 10 takich osób, a aż 17,4%

badanych deklaruje, że dla organizacji w całym 2017 roku pracowało więcej niż 200 osób (wolontariuszy). 37% badanych odpowiada, że w 2017 roku podmiot nie podejmował współpracy z wolontariuszami lub innymi osobami współpracującymi z organizacją, jednak niepozostającymi w stosunku pracy.

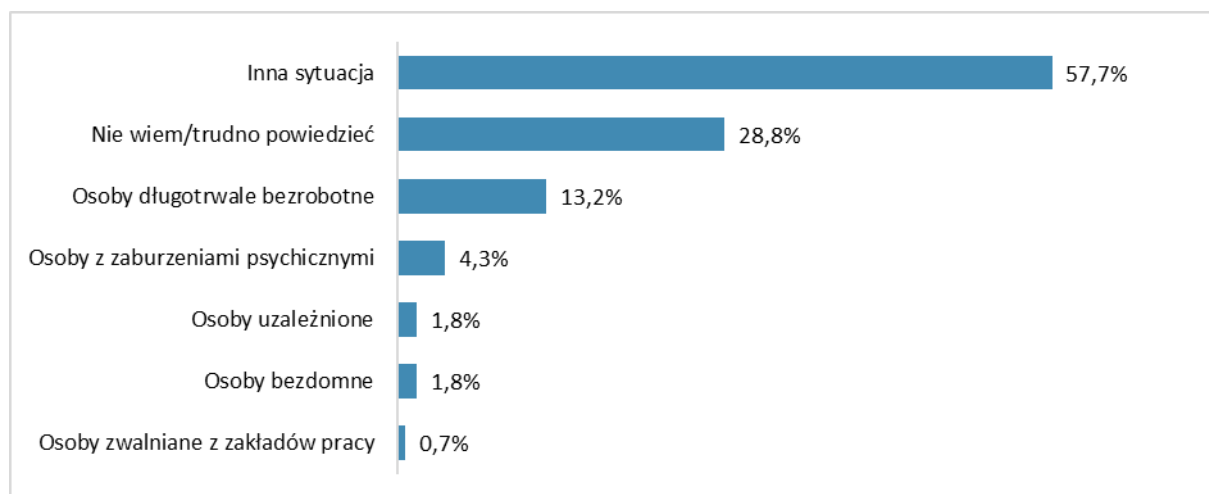
Wykres 18. Liczba osób pracujących na rzecz PES (np. wolontariusze), którzy nie pozostawali w stosunku pracy w roku 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Wiedza na temat sytuacji osób zatrudnionych, zanim podjęły pracę w organizacji, nie jest duża. Ponad połowa badanych wskazała na inną sytuację, nieujętą w kafeterii odpowiedzi (szczegółowe dane znajdują się w tabeli nr 7). Biorąc pod uwagę odpowiedzi ujęte w kafeterii tego pytania, 13,2% badanych twierdzi, że były to osoby długotrwale bezrobotne, 4,3% wskazuje na osoby z zaburzeniami psychicznymi, a po 1,8% badanych podmiotów deklaruje, że zanim osoby podjęły pracę w organizacji były uzależnione lub bezdomne.

Wykres 19. Sytuacja, w jakiej znajdowały się osoby przed podjęciem pracy w PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Przeliczając *inne* odpowiedzi do ogółu badanych PES można stwierdzić, że prawie połowa z nich nie zatrudnia osób – odpowiedź *nie dotyczy* (48,8%). Poza deklarowanym brakiem zatrudnienia najczęściej zatrudnia się osoby niepełnosprawne (3,6%).

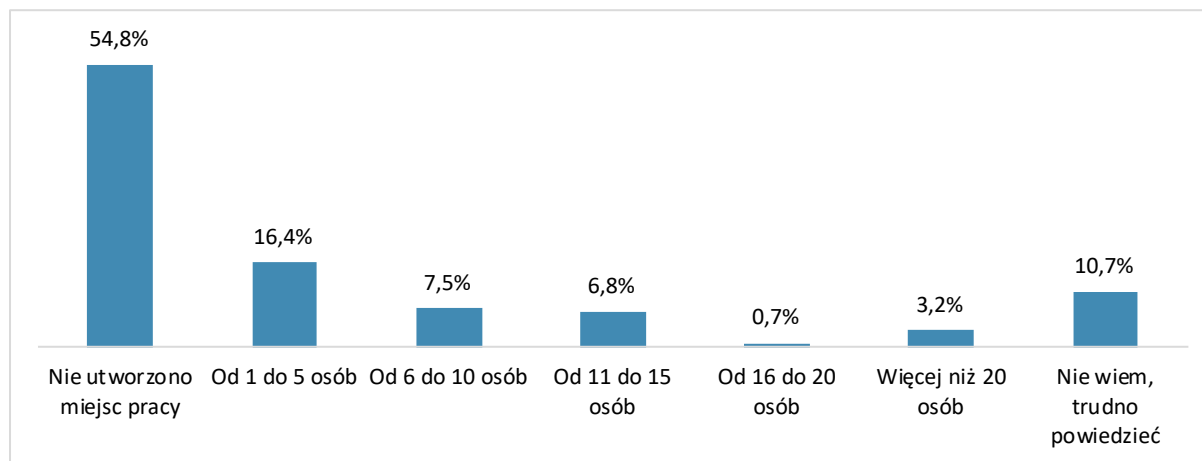
Tabela 7. Inne sytuacje, w których znalazły się osoby przed podjęciem współpracy z PES

Sytuacja	%	Sytuacja	%
nie dotyczy	48,8%	osoby w dobrej pozycji społecznej	0,4%
osoby niepełnosprawne	3,6%	osoby, które chciały pomóc	0,4%
osoby po ukończeniu studiów	0,7%	osoby na rentach	0,4%
osoby niewykluczone społecznie	0,7%	osoby wykluczone społecznie	0,4%
studenci	0,4%	osoby z rodzin niepełnym lub wielodzietnych	0,4%
osoby prowadzące działalność gospodarczą	0,4%	osoby osamotnione	0,4%
osoby bezrobotne	0,4%	osoby opuszczające zakład karny	0,4%
osoby zatrudnione	0,4%	osoby po przebytych chorobach, operacjach	0,4%
stażyści	0,4%	osoby w dobrej pozycji społecznej	0,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES (Odsetek zliczony do wszystkich podmiotów PES N=281).

Ponad połowa badanych deklaruje, że od początku działalności nie utworzono żadnych miejsc pracy (54,8%). 16,4% podmiotów wskazuje na 1-5 osób zatrudnionych od początku działalności, 7,5% na 6-10 osób, a 6,8% na 11-15 osób. 3,2% badanych odpowiada, że od początku działalności zatrudniono więcej niż 20 osób, a co dziesiątemu respondentowi trudno było określić liczbę miejsc pracy od początku funkcjonowania podmiotu.

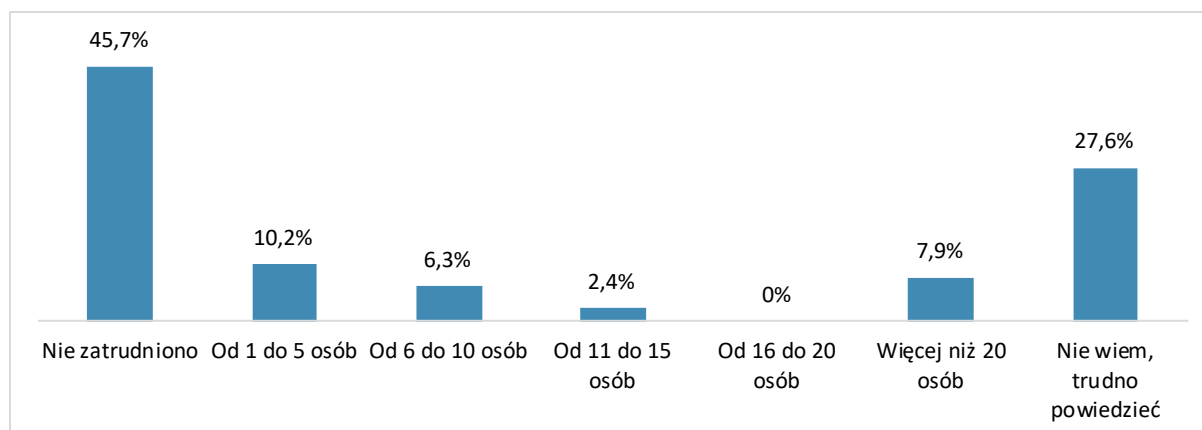
Wykres 20. Liczba miejsc pracy utworzonych w momencie rozpoczęcia działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Wiedza na temat sytuacji osób, które znalazły zatrudnienie w badanym podmiocie, nie jest duża (tak jak w przypadku wolontariuszy). Ponad jedna czwarta respondentów nie wie, ile osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym znalazło zatrudnienie w badanym podmiocie od początku jego działalności. Prawie połowa badanych twierdzi, że nie zatrudniono ani jednej takiej osoby (45,7%), co dziesiąty respondent podaje 1-5 takich osób (10,2%). 6,3% badanych wskazuje na 6-10 takich osób, a 7,9% respondentów twierdzi, że od początku działalności zatrudniono ponad 20 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

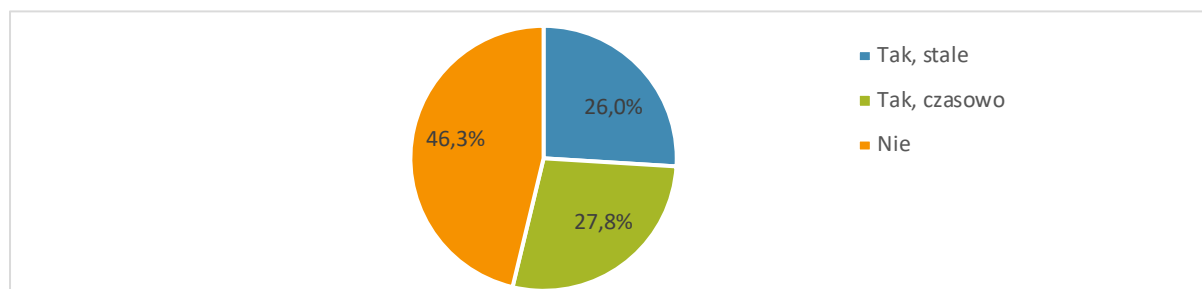
Wykres 21. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które znalazły zatrudnienie w podmiocie od początku działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=127, tj. podmioty, w których utworzono miejsca pracy od początku działalności).

W 2017 roku prawie połowa badanych podmiotów ekonomii społecznej nie korzystała z pomocy wolontariuszy (46,3%), 27,8% korzystało z takiej pomocy czasowo, a 26% badanych deklaruje stałą współpracę z wolontariuszami w 2017 roku.

Wykres 22. Korzystanie przez podmiot z pomocy wolontariuszy w 2017 roku

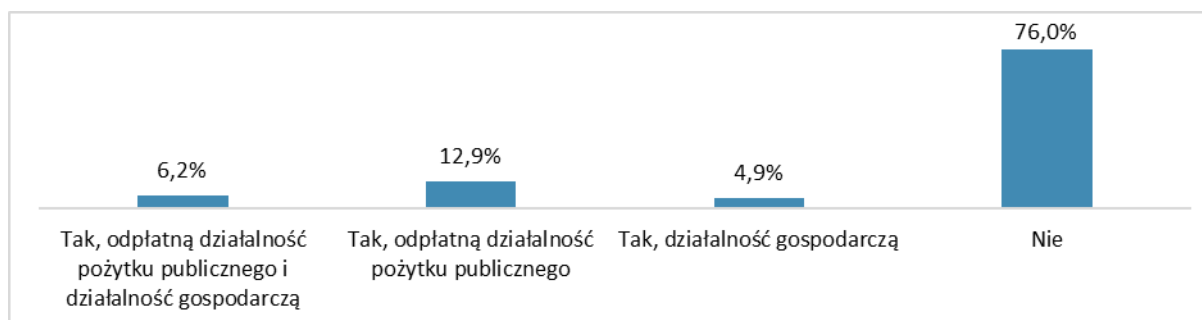

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

2.1.4. Charakter prowadzonej działalności gospodarczej PES w woj. łódzkim

Ponad trzy czwarte badanych podmiotów ekonomii społecznej, które funkcjonują jako organizacje pozarządowe **nie prowadzi odpłatnej działalności pożytku publicznego** (76%). 12,9% badanych podmiotów prowadzi odpłatną działalność pożytku publicznego, 6,2% prowadzi odpłatną działalność pożytku publicznego i działalność gospodarczą, a 4,9% prowadzi działalność gospodarczą.

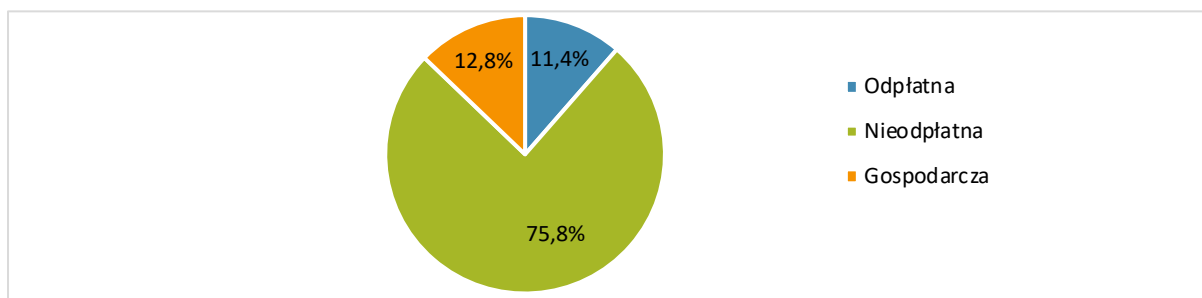
Wykres 23. Prowadzenie odpłatnej działalności pożytku publicznego i/lub działalności gospodarczej przez NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=255, tj. NGO)

Ponad trzy czwarte podmiotów prowadzi nieodpłatną działalność (75,8%). Co dziewiąty podmiot prowadzi odpłatną działalność (11,4%), a 12,8% wskazuje na działalność gospodarczą.

Wykres 24. Rodzaj prowadzonej działalności przez PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Na temat działalności gospodarczej prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej w województwie łódzkim wypowiadały się również osoby biorące udział w badaniu TDI. Badani wymieniali przy tym przykłady następujące przykłady:

Spółdzielnia socjalna, która wykonuje czynności na zlecenie miasta, zajmuje się porządkowaniem miasta, prowadzą sortownie śmieci.

Mamy wąski zakres działalności, zakład małej poligrafii. Zmian żadnych nie planujemy, jedynie wprowadzenie nowych usług, mamy maszyny i możemy podzielać w kwestii przeróbek krawieckich, tego typu, ulepszenie parku maszynowego.

Na terenie gminy działa spółdzielnia socjalna. Głównie mieszkanki tworzyły tę spółdzielnię, ale tak naprawdę to ona była utworzona, żeby mogły uruchomić punkt przedszkolny i ta spółdzielnia właśnie zajmuje się tylko i wyłącznie prowadzeniem tego punktu przedszkolnego.

Jest stowarzyszenie i tam jest też noclegownia, takie profilaktyki, przeciwdziałanie alkoholowe (...). gmina udziela dotacji (...). Zawsze jak jest z tych środków na profilaktykę alkoholową ogłaszany jest konkurs na podstawie ustawy o współpracy z organizacjami pozarządowymi to oni również zgłaszają się, bo prowadzą półkolonie dla dzieci.

Kreowanie i rozwój spółdzielni socjalnych jest działaniem najbardziej efektywnym. Staramy się też korzystać, kiedy w projektach mamy catering, aby podmioty ekonomii społecznej nam dostarczały, mamy takie klauzule w umowach, że mają pierwszeństwo podmioty ekonomii społecznej.

Jesteśmy przy zakładzie pracy chronionej, przy firmie, która zajmuje się produkcją ochron pracy.

2.1.5. Opis sytuacji finansowej PES w woj. łódzkim

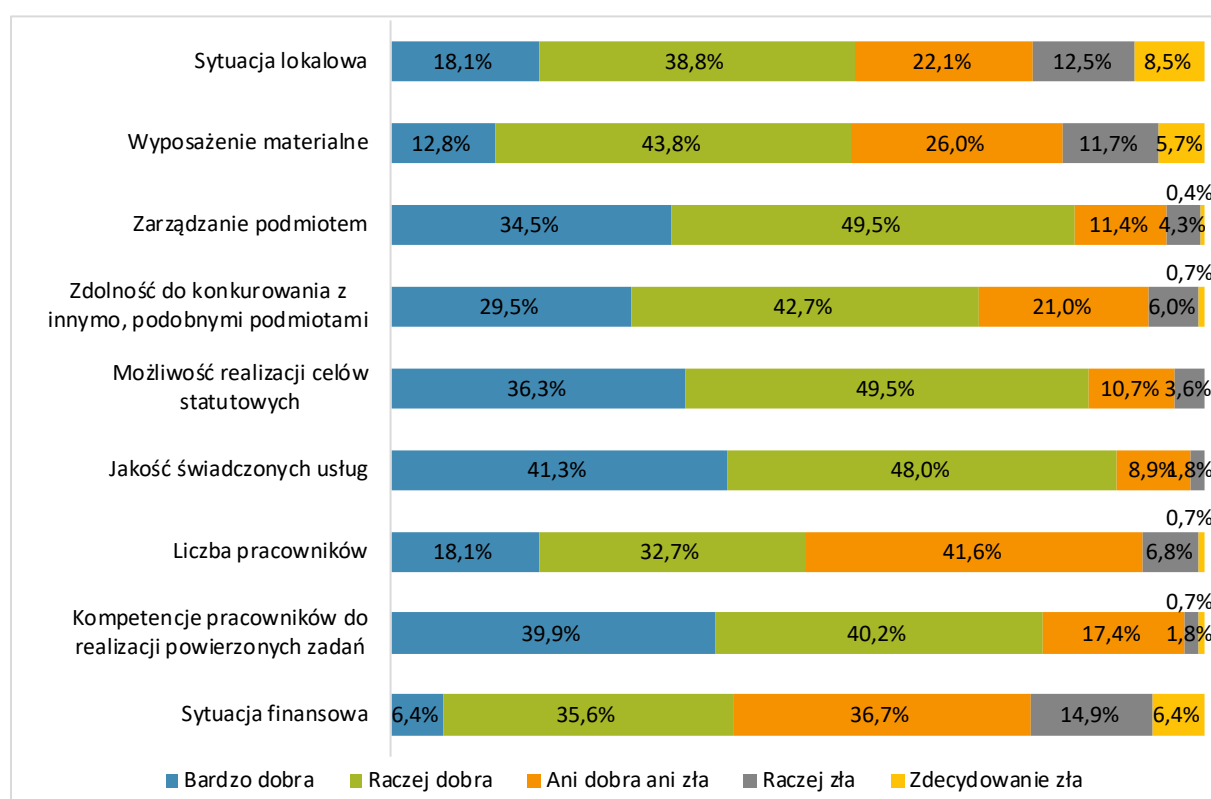
Analiza własnej sytuacji finansowej była jednym z elementów ogólnej autooceny własnej sytuacji dokonywanej przez biorące udział w badaniu podmioty ekonomii społecznej.

Spośród wszystkich branych pod uwagę czynników sytuacja finansowa była elementem ocenionym najniżej – zaledwie 6,4% PES oceniło ją jako bardzo dobrą, a 21,4% jako złą lub bardzo złą.

Podobnie nisko oceniono również sytuację lokalową – 21% negatywnych ocen (suma odpowiedzi *raczej zła* i *zdecydowanie zła*).

Biorąc pod uwagę inne czynniki, okazuje się, że najlepsza samoocena dotyczyła jakości świadczonych usług – 89,3% pozytywnych odpowiedzi (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*). Również w przypadku jakości świadczonych usług odnotowano największy wskaźnik odpowiedzi *bardzo dobra* – 41,3%. Ponadto dobrze ocenia się możliwość realizacji celów strategicznych, zarządzenie podmiotem oraz kompetencje pracowników do realizacji powierzonych zadań – kolejno 85,8%, 84% oraz 80,1% pozytywnych ocen (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*). Najtrudniej badanym było ocenić swoją sytuację pod względem liczby pracowników – 41,6% odpowiedzi *ani dobra, ani zła*.

Wykres 25. Ocena własnej sytuacji pod względem poszczególnych czynników

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Na temat działalności gospodarczej prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej w województwie łódzkim wypowiadały się również osoby biorące udział w badaniu TDI. Znaczna część przedstawicieli badanych PES wyrażała niezadowolenie ze swojej sytuacji finansowej.

Finansowo – brak stałego źródła finansowania.

Brak środków finansowych, często brakuje nam środków na to, żeby przystąpić do jakiegokolwiek konkursu. Stowarzyszenie ma minimalny wkład własny, utrzymuje się ze składek członkowskich i nie ma wkładu własnego, żeby przystąpić do organizowanych konkursów. Wszystko, co robimy opiera się na wolontariacie i pracy społecznej.

Adekwatne środki na pewno nie są, finansowanie nie jest wystarczające. Potrzeby mamy – podstawowe środki czystości, ręczniki papierowe, zatrudnienie sprzątaczk, bo na wózku inwalidzkim nie można prosić o mycie okna czy toalet.

Jeden z respondentów tłumaczył taką sytuację nie tylko brakiem funduszy, ale i brakiem wiedzy z zakresu gospodarowania środkami finansowymi. Drugi natomiast – brakiem wsparcia ze strony lokalnej i ponadlokalnej władzy, która nie jest świadoma znaczenia i istoty PES.

Dwa podstawowe problemy: pierwsze to brak finansów, a drugie brak wiedzy i umiejętności zarządzania tymi finansami, a przede wszystkim ogromny problem z księgowością i rozliczaniem (...). Zdecydowanie brak umiejętności zarządzania finansami, rozliczania, pozyskiwania, takiego myślenia o sobie jako o firmie i promowania tej firmy, to są największe bolączki.

Ja po prostu się boję. Nie wiem co jest przyczyną, może nieświadomość rządzących, co się w takich ośrodkach robi, wielka nieświadomość.

Czasem jednak na pytanie o ocenę sytuacji finansowej padały odpowiedzi wskazujące na pozytywny obraz:

Radzimy sobie.

Wiadomo, że zawsze przydałyby się dodatkowe środki finansowe, ale na ten moment radzimy sobie na tyle dobrze, że nie możemy narzekać. Jak tylko jest okazja to pozyskujemy dotacje z różnych programów.

Otrzymane środki dają stabilność w zatrudnieniu.

Niektóre badane podmioty szerzej przedstawiły charakterystykę swojej sytuacji finansowej:

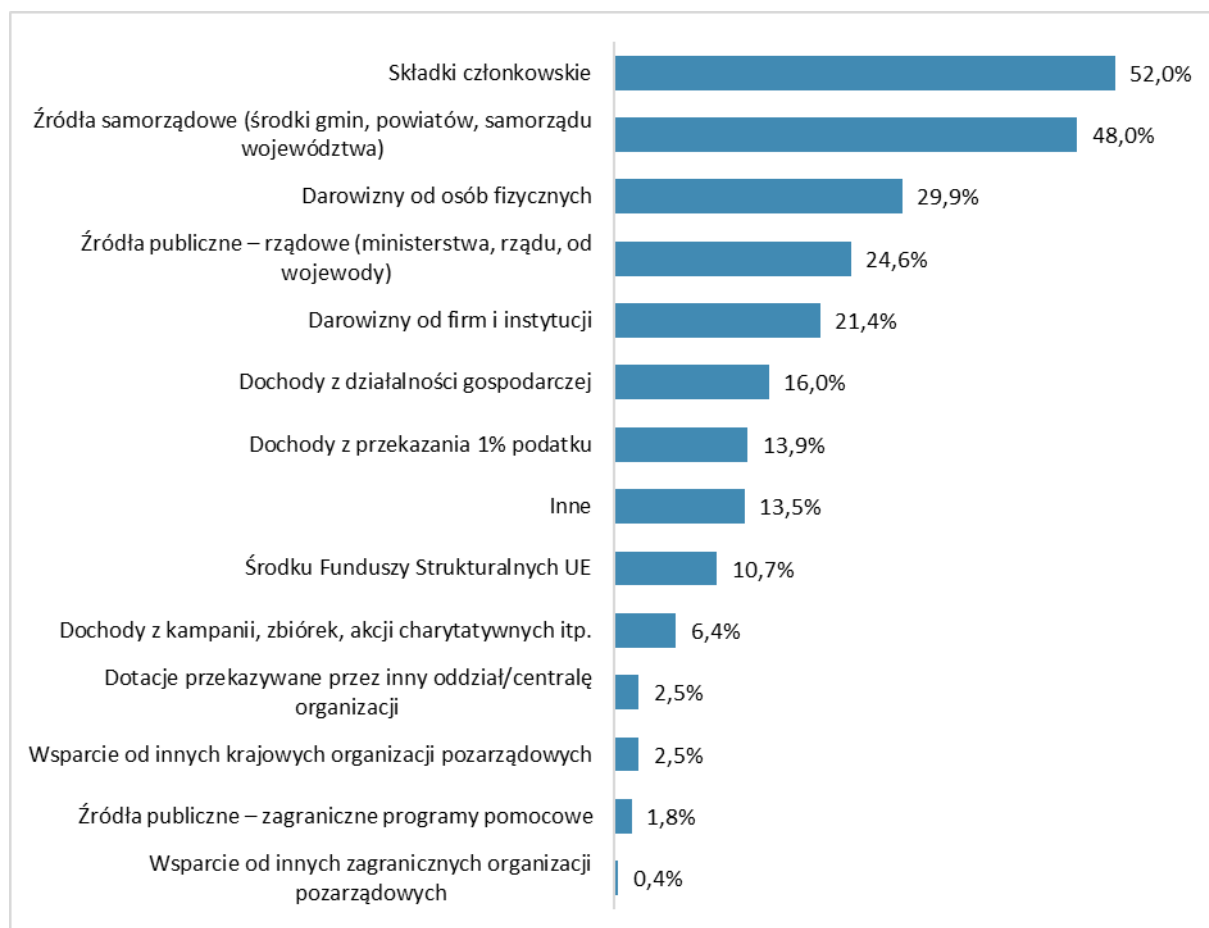
My jako zakład pracy chronionej mamy prawie 70 procent osób niepełnosprawnych i korzystamy z dofinansowania do wynagrodzeń z PFRON-u, czasami udaje nam się pozyskać środki na doposażenie stanowiska pracy z PUP o i raz na jakiś czas Centrum Polityki Społecznej, ale to też chyba środki z PFRONU. Ostatnio z nich skorzystaliśmy na remont hali. Potrzeby zawsze są większe od wsparcia. No ale wiadomo, że i środki są ograniczone.

2.1.6. Wykorzystanie środków zewnętrznych przez PES w woj. łódzkim

W 2017 roku największy odsetek podmiotów ekonomii społecznej był finansowany ze składek członkowskich oraz ze źródeł samorządowych – kolejno 52% oraz 48% odpowiedzi. Jedna piąta badanych podmiotów w 2017 roku była finansowana przez darowizny od osób fizycznych (29,9%), jedna czwarta wskazuje na źródła publiczne (24,6%), a jedna piąta na darowizny od firm i instytucji (21,4%). Pozostałe źródła finansowania podmiotu zostały wskazane przez mniej niż 17% badanych, w tym 13,5% respondentów wskazuje na inne źródła finansowania. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 2,1% badanych PES wskazuje brak źródeł finansowania; 1,8%

na dochody z odpłatnej działalności; 1,4 na Ministerstwo Sportu i Turystyki; 1,1% na centra wsparcia; po 0,7% na: opłaty abonamentowe, stałe; PFRON; Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi; natomiast po 0,4% wskazało na: aukcje charytatywne; kredyty; fundacje; MOPS; ambasadę; Urząd Miasta; instytuty; wsparcie rzeczowe; fundusze norweskie; grany, konkursy; Narodowe Centrum Kultury; wsparcie w promocji; szczęście / opatrność; wiele urzędów.

Wykres 26. Źródła finansowania podmiotu w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Osoby biorące udział w badaniach TDI wskazują, że korzystają z takich źródeł zewnętrznych środków, jak otwarte konkursy na zadania publiczne, darowizny od firm, środki PFRON, EFS czy środki wojewódzkie.

Staramy się również pozyskiwać dodatkowe środki w ramach otwartych konkursów na określone zadania publiczne.

Staramy się i nawiązujemy współpracę z prywatnymi firmami, staramy się o drobne darowizny, współpracujemy ze wszystkimi, którzy chcą, żebyśmy uczestniczyli w programie.

My korzystamy ze środków PFRON oraz środków budżetu województwa łódzkiego. Staramy się również pozyskiwać dodatkowe środki w ramach otwartych konkursów na określone zadania publiczne. Również tutaj mamy pieniądze z naszego konkursu z miasta i proponowane wsparcie jest dość duże. Niestety, każde tego typu zadanie publiczne

wymaga od instytucji takiej, jak nasza zaangażowania znacznych środków własnych, posiadanego wkładu własnego.

Pozyskiwanie środków z różnych funduszy, czy to z Europejskiego Funduszu Społecznego, czy z PFRON-u.

Jak tylko jest okazja to pozyskujemy dotacje z różnych programów.

Jak przyznaje jeden z badanych, niektóre PES obawiają się nowości, preferując znane sobie formy wsparcia, w przypadku których umieją sobie poradzić ze sprawozdawczością.

Wiadomo, że z chęcią korzystamy ze sprawdzonych, zaufanych form wsparcia, gdzie dobrze nam są znane zasady sprawozdawczości i rozliczeń natomiast lubimy również, kiedy rozpoczęte działania mają charakter trwały i ciągły, ponieważ jest to podstawa specyfiki takiej naszej pracy jaką jest wsparcie osób z niepełnosprawnością intelektualną, kiedy to wsparcie jest cykliczne, kiedy możemy powtarzać, nie ma tutaj stałej reguły.

Są też podmioty ekonomii społecznej, które w ogóle nie korzystają ze wsparcia zewnętrznego:

Nie korzystamy z pomocy, radzimy sobie sami, zajmujemy się opieką osób starszych, z alzheimerem.

2.1.7. Analiza współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w woj. łódzkim

2.1.7.1. Zakres współpracy JST z PES

W zakresie wspierania ekonomii społecznej badane jednostki samorządu terytorialnego samodzielnie lub we współpracy z instytucjami wspierającymi podmioty ekonomii społecznej najczęściej realizowały takie działania, jak spotkania informacyjno-promocyjne dla mieszkańców oraz działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej (po 49,0% JST). 31,4% badanych jednostek realizowało spotkania informacyjno-promocyjne w szkołach, 28,8% konkursy dedykowane sektorowi, a 22,9% konferencje, seminaria czy dyskusje. Innego typu działania realizowane były przez mniej niż jedną piątą jednostek. Należą do nich wizyty studyjne, wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych, publikacje na temat ekonomii społecznej, targi czy fora oraz inkubator przedsiębiorczości społecznej.

Dodatkowo 3,3% badanych jednostek realizowało inne działania, głównie dofinansowanie zadań publicznych, dotacje dla stowarzyszeń i klubów sportowych, programy socjalne, programy dla osób niepełnosprawnych oraz szkolenia.

Ponad jedną piątą jednostek samorządu terytorialnego (22,2%) nie realizowała jednak w zeszłym roku żadnych działań na rzecz ekonomii społecznej.

Wykres 27. Działania na rzecz ekonomii społecznej realizowane przez JST

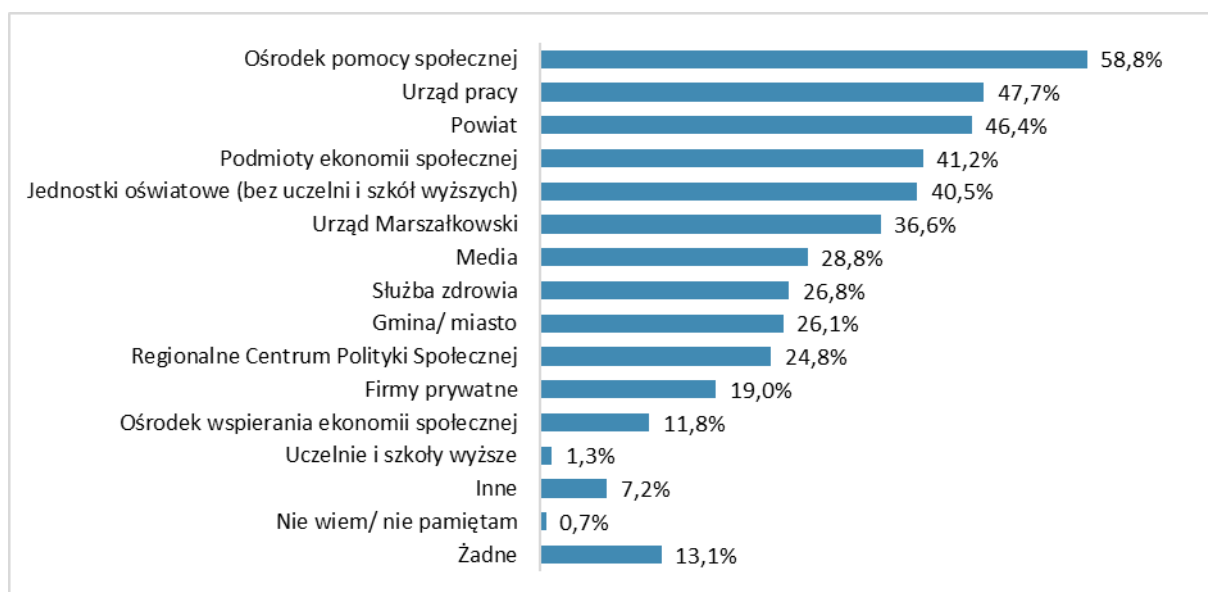

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Przy realizacji omówionych wyżej działań jednostki samorządu terytorialnego współpracowały najczęściej z ośrodkami pomocy społecznej. Tego rodzaju współpraca odbywała się w 58,8% jednostek. W dalszej kolejności 47,7% współpracowało z urzędem pracy, 46,4% z powiatem, 41,2% z podmiotem ekonomii społecznej, 40,5% z jednostkami oświatowymi, a 36,6% z Urzędem Marszałkowskim. Współpraca z innymi typami podmiotów odbywała się rzadziej i dotyczyła mniej niż jednej trzeciej badanych jednostek samorządu terytorialnego. Najrzadziej podejmowana była współpraca z uczelniami i szkołami wyższymi. Dotyczyła ona zaledwie dwóch JST (0,7%). Żadna z tych jednostek nie podpisała jednak z uczelnią porozumienia o współpracy.

Oprócz tego 7,2% jednostek w 2017 roku współpracowało z innego typu podmiotami. Wymieniano przy tym lokalne grupy działania, ochotnicze hufce pracy, parafie, policję, PCPR oraz dwa ośrodki wsparcia ekonomii społecznej – centrum OPUS oraz stowarzyszenie „Ja-Ty-My”.

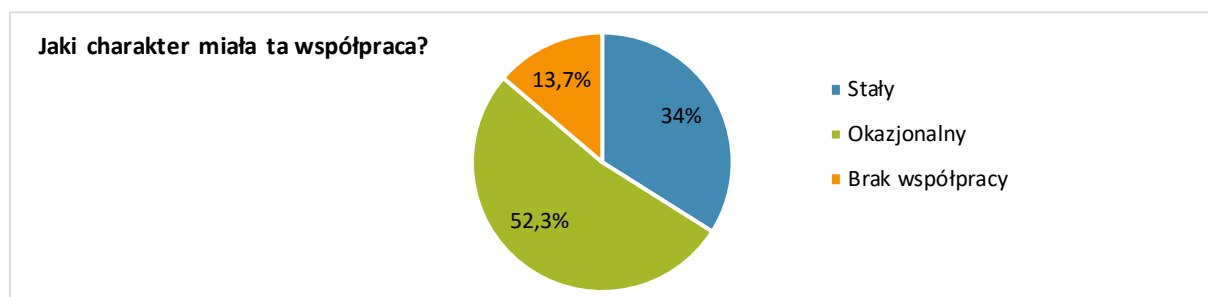
Wykres 28. Podmioty, z którymi JST współpracowały w zakresie wspierania i promowania ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wśród jednostek samorządu terytorialnego, które podejmowały współpracę w zakresie wspierania lub promowania ekonomii społecznej, współpraca ta nieco częściej miała charakter okazjonalny (52,3%) niż stały (34%).

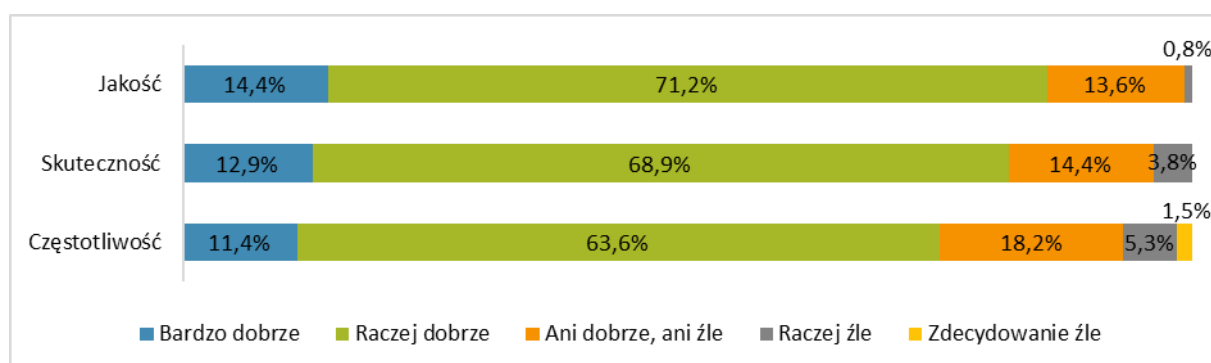
Wykres 29. Charakter współpracy JST z innymi podmiotami w zakresie wspierania i promowania ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Jednostki samorządu terytorialnego, które podejmowały współpracę w zakresie wspierania lub promowania ekonomii społecznej w zdecydowanej większości oceniły ją dobrze na każdym z trzech analizowanych wymiarów: skuteczności, jakości i częstotliwości. Dobra ocena jakości współpracy wystawiona została przez 85,6% badanych JST, w tym bardzo dobra przez 14,4%, zła natomiast przez 0,8%. Dobra ocena skuteczności współpracy wystawiona została przez 81,8% badanych JST, w tym bardzo dobra przez 12,9%, zła natomiast przez 3,8%. Ostatnim wymiarem jest częstotliwość współpracy oceniona dobrze przez trzy czwarte badanych jednostek, w tym bardzo dobrze przez 11,4%. W jej przypadku jednak 5,3% JST wystawiło ocenę raczej złą, a 1,5% zdecydowanie złą.

Wykres 30. Ocena współpracy JST z innymi podmiotami w zakresie wspierania i promowania ekonomii społecznej

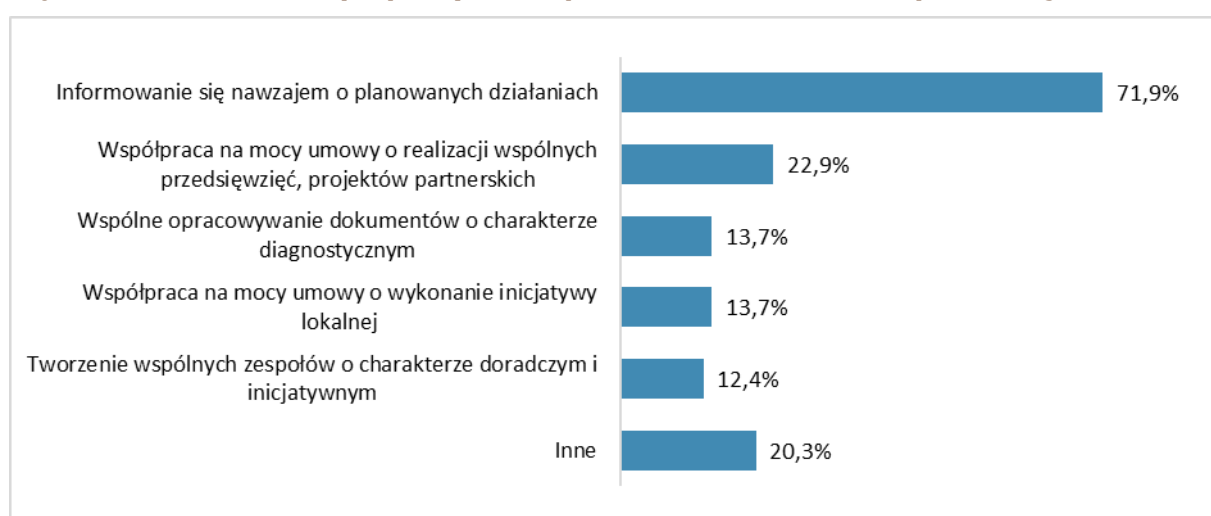

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Badane jednostki samorządu terytorialnego najczęściej ograniczały współpracę z podmiotami ekonomii społecznej do wzajemnego informowania się o planowanych działaniach, co czyniono w przypadku niemal trzech czwartych jednostek (71,9%). Innego rodzaju współpraca odbywała się zdecydowanie rzadziej. 22,9% JST podejmowało kooperację na mocy umowy o realizacji wspólnych przedsięwzięć czy projektów partnerskich, po 13,7% JST wspólnie z PES opracowywało dokumenty o charakterze strategicznym oraz współpracowało na mocy umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej. Najrzadziej, w przypadku 12,4% JST współpraca polegała na tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym.

Oprócz tego ponad jedna piąta badanych jednostek realizowała współpracę z PES w innym zakresie, większość badanych nie umiała jednak podać konkretów w tym zakresie. Pojedynczy respondenci (po 0,7%) wspominali natomiast o wymianie doświadczeń, organizacji otwartych konkursów, przedkładaniu projektów uchwał do zaopiniowania podmiotom ekonomii społecznej, zlecaniu im określonych zadań, organizowaniu seminariów dotyczących rozliczeń finansowo-księgowych PES-ów, a także o istnieniu na obszarze JST szkół prowadzonych przez stowarzyszenia.

Wykres 31. Zakres współpracy JST z podmiotami ekonomii społecznej

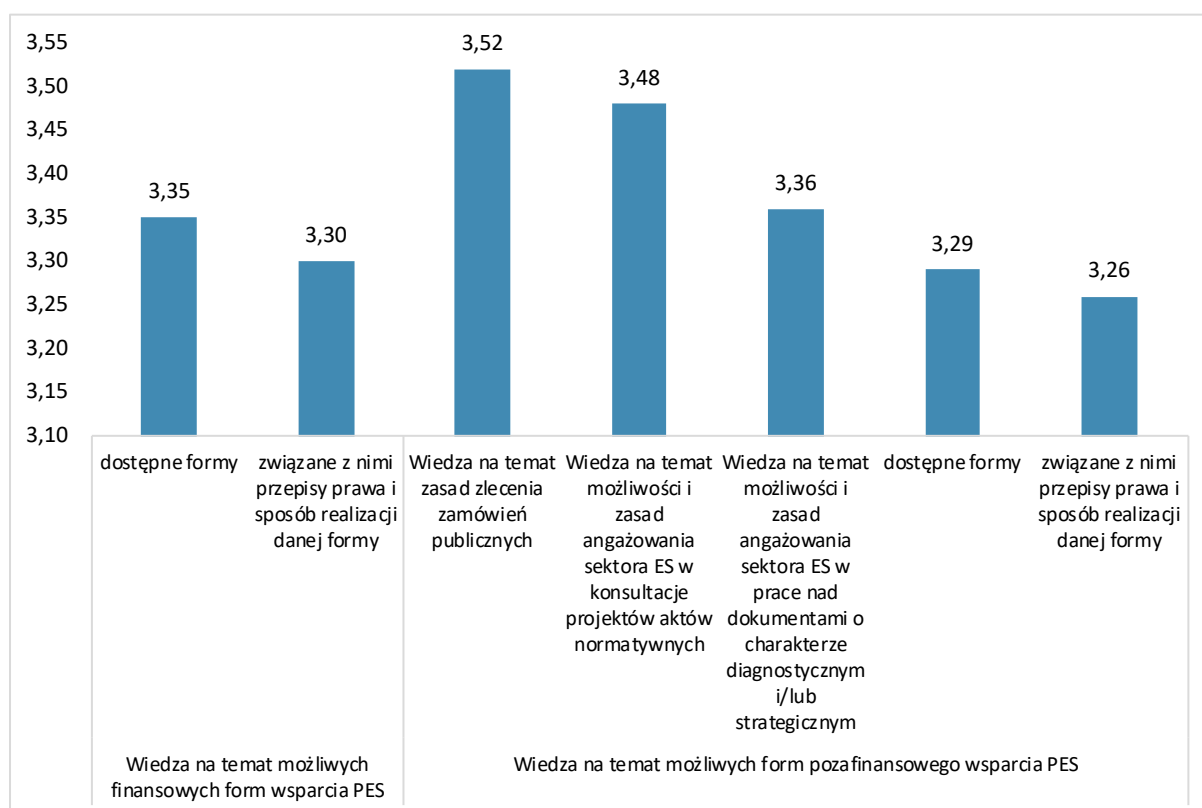
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Przedstawiciele badanych jednostek samorządu terytorialnego swoją wiedzę na temat zasad współpracy z podmiotami ekonomii społecznej zazwyczaj oceniali jako raczej

dobrą, choć nie bardzo dobrą. Świadczą o tym średnie ocen poziomu swojej wiedzy na poszczególne tematy dokonywane na skali od 1 do 5, przy czym 1 oznaczało *nie mam wiedzy na ten temat/moja wiedza jest niewystarczająca*, a 5 *moja wiedza na ten temat jest w pełni wystarczająca*. Na tej skali, w zależności od poszczególnych ocenianych elementów, zakres wiedzy został oceniony na poziomie od około 3,2 do około 3,5, co oznacza oceny średnie przechodzące w dobre.

Wiedza na temat finansowych form wsparcia PES oceniona została nieznacznie niżej niż wiedza na temat możliwych form pozafinansowego wsparcia tych podmiotów. Biorąc pod uwagę możliwości finansowego wsparcia, średnia samooceny swojej wiedzy dotyczącej dostępnych form została oceniona na $M=3,35$, a na temat związanych z nimi przepisów prawa i sposobu realizacji danej formy na $M=3,30$. Biorąc natomiast pod uwagę wiedzę na temat możliwości pozafinansowego wsparcia PES, badani przedstawiciele JST najwyżej ocenili swoją wiedzę na temat zasad zlecania zamówień publicznych ($M=3,52$) oraz możliwości i zasad angażowania sektora ekonomii społecznej w konsultacje projektów aktów normatywnych ($M=3,48$). Wiedza na temat możliwości i zasad angażowania sektora ekonomii społecznej w prace nad dokumentami o charakterze diagnostycznym i/lub strategicznym została oceniona nieznacznie niżej ($M=3,36$), wiedza nt. dostępnych form na poziomie $M=3,29$, a wiedza nt. związanych z nimi przepisy prawa i sposób realizacji danej formy na $M=2,26$.

Wykres 32. Wiedza przedstawicieli JST nt. zasad współpracy z podmiotami ekonomii społecznej (średnia ocen na skali 1-5)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Jedna piąta jednostek samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu organizowała dla swoich pracowników szkolenia z zakresu ekonomii społecznej, a połowa jednostek organizowała szkolenia dla pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie

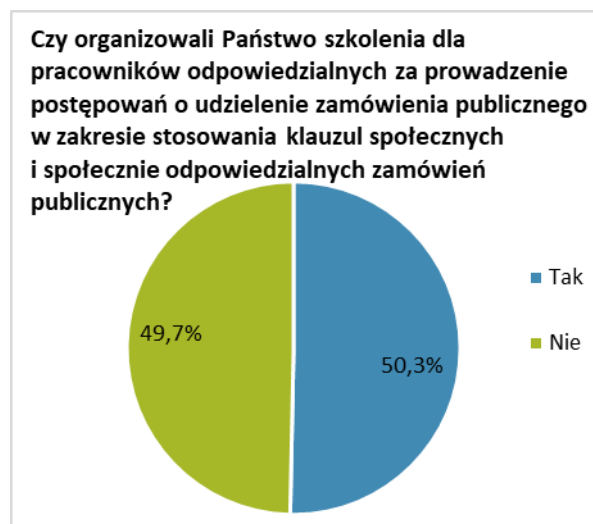
postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w zakresie stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.

Wykres 33. Organizowanie przez JST szkoleń dla pracowników z zakresu ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wykres 34. Organizowanie przez JST szkoleń dla pracowników z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Najbardziej powszechną formą wsparcia udzielaną podmiotom ekonomii społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego były dotacje, zarówno w ramach powierzania realizacji zadania publicznego, jak też w ramach wspierania w realizacji zadania publicznego. W drugiej kolejności porównywalnie częste było wsparcie lokalowe oraz wsparcie promocyjne, czyli takie, które polega na promocji działalności danego PES. Nieco rzadziej jednostki samorządu terytorialnego udzielały wsparcia rzeczowego oraz doradztwa w zakresie prawnym, czy też w zakresie finansowym lub księgowym. Około 10-15% jednostek udzielało wsparcia w zakresie zlecenia wykonania usług czy dostarczania towarów w trybie ustawy PZP oraz wsparcia zatrudnienia. Najrzadziej realizowanym działaniem były pożyczki, gwarancje lub poręczenia, których udzieliło około 3% jednostek. Innymi realizowanymi formami wsparcia, o których informowali przedstawiciele JST były dotacje, wsparcie finansowe, doradztwo w zakresie pozyskiwania dotacji, ogłaszane konkursy czy małe granty.

W przypadku każdej z wyżej wymienionych form wsparcia najczęściej korzystały organizacje pozarządowe, co nie dziwi, biorąc pod uwagę ich liczbę oraz zagęszczenie w porównaniu z innymi typami podmiotów ekonomii społecznej. W przypadku każdego innego typu PES, badane jednostki udzielały wsparcia ponad dziesięciokrotnie rzadziej. Zauważa się jednak, że w drugiej kolejności najczęstszym beneficjentem wsparcia były spółdzielnie socjalne, w trzeciej warsztaty terapii zajęciowej, a w czwartej, w porównywalnym stopniu, centra integracji społecznej oraz zakłady aktywności zawodowej. Najrzadziej beneficjentami wsparcia były kluby integracji społecznej. Żadna z badanych jednostek samorządu terytorialnego nie udzielała wsparcia spółdzielni inwalidów.

Niektóre jednostki udzielały też wsparcia innym podmiotom, wskazywały przy tym na kluby sportowe, stowarzyszenia, OSP, kluby seniora, nieformalne grupy wsparcia czy lokalną społeczność.

Wykres 35. Odsetek JST, które udzieliły danego rodzaju wsparcia poszczególnym typom podmiotów ekonomii społecznej w 2017 roku

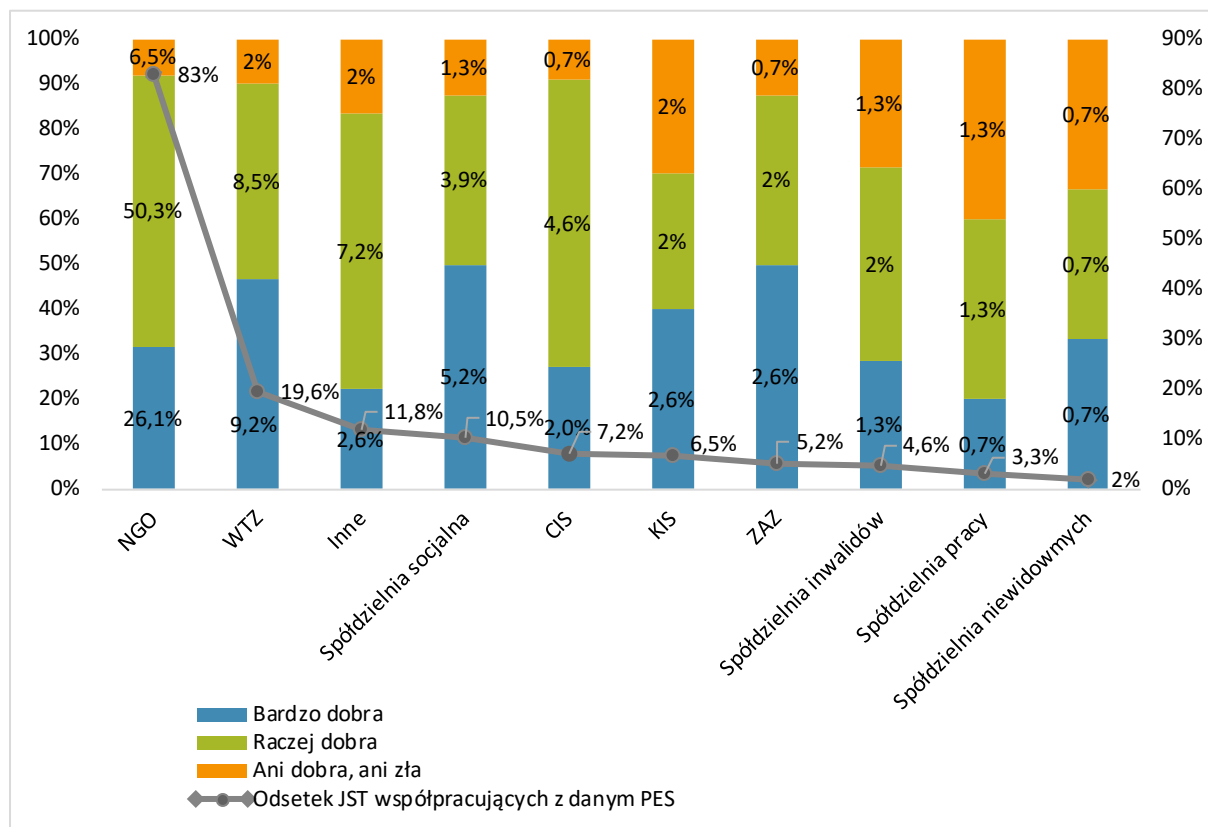
Działanie	CIS	KIS	WTZ	Spół- dzielnia socjalna	NGO	ZAZ	Spół- dzielnia inwa- lidów	Inne
Dotacje w ramach powierzania realizacji zadania publicznego	1,3%	0%	3,9%	2%	54,2%	0,7%	0%	1,3%
Dotacje w ramach wspierania w realizacji zadania publicznego	0,7%	0,7%	2,6%	2%	52,3%	2%	0%	1,3%
Wsparcie zatrudnienia	2%	0,7%	0%	1,3%	4,6%	0,7%	0%	1,3%
Zlecanie wykonania usług/ dostarczenia towarów w trybie ustawy PZP	1,3%	0%	0,7%	2,6%	10,5%	0,7%	0%	0%
Pożyczki, gwarancje lub poręczenia	0,7%	0%	0%	0,7%	2%	0%	0%	0%
Wsparcie lokalowe na preferencyjnych warunkach	1,3%	0%	2,6%	3,3%	41,8%	0,7%	0%	0,7%
Wsparcie rzeczowe	1,3%	0%	2%	2%	29,4%	0%	0%	0,7%
Wsparcie promocyjne	1,3%	1,3%	2,6%	4,6%	38,6%	1,3%	0%	0,7%
Doradztwo w zakresie finansowym lub księgowym	1,3%	0%	0,7%	2%	26,8%	0%	0%	0,7%
Doradztwo w zakresie prawnym	1,3%	0%	%	2%	32%	0%	0%	1,3%
Inne	0%	0,7%	0%	0,7%	0%	3,9%	0%	2,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Organizacje pozarządowe są podmiotem ekonomii społecznej, z którym współpracowało najwięcej jednostek samorządu terytorialnego – 83%. Współpraca z innymi typami PES realizowana była przez czterokrotnie mniej jednostek. W drugiej kolejności co piąta JST współpracowała z warsztatami terapii zajęciowej, a co dziesiąta ze spółdzielnią socjalną. Nieco rzadziej miała miejsce współpraca z CIS, KIS oraz ZAZ. Najrzadziej współpracowano ze spółdzielniami pracy i spółdzielniami niewidomych (po około 2-3% JST).

Współpraca z każdą z tych jednostek została oceniona pozytywnie. Zdecydowana większość JST współpracujących z danym typem podmiotu ekonomii społecznej oceniła ją dobrze lub bardzo dobrze. Współpraca z żadnym typem PES ani przez jedną jednostkę nie została oceniona negatywnie. Przypadku niektórych pojawiały się jedynie oceny informujące, że współpraca nie była ani dobra ani zła. Najlepiej oceniono współpracę z WTZ, CIS oraz z NGO – w ich przypadku 9 na 10 współpracujących jednostek samorządu terytorialnego oceniło współpracę jako dobrą lub bardzo dobrą. Pozostali natomiast jako ani dobrą ani złą.

Wykres 36. Zadowolenie JST ze współpracy z PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Badani przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego poproszeni o wskazanie czynników, które ich zdaniem sprzyjają rozwojowi PES i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami, wskazywali przede wszystkim na kwestie finansowe, w tym większe środki na wsparcie PES, łatwiejsze procedury pozyskiwania środków czy umiejętność sięgania po granty. Drugim najważniejszym czynnikiem, który dotyczy wzajemnej współpracy PES z innymi podmiotami, jest chęć porozumienia, a także działania i współpracy. Często wywodzi się ona ze wspólnego celu czy zbieżnej tematyki działań. Nie bez znaczenia są też kwestie prawne, w tym jasne, nieskomplikowane prawo, znajomość przepisów dotyczących funkcjonowania PES, a także przepisy pozwalające na większą swobodę organizacji pozarządowych. W przypadku współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi jednostkami ważna jest też dobra komunikacja i dobry kontakt pomiędzy wszystkimi partnerami współpracy, w tym informowanie się o wszelkich działaniach, aktywność, otwartość na tę współpracę, częsty kontakt osobisty, dobra wola oraz zaufanie. Pełną listę czynników, które zdaniem przedstawicieli JST sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami przedstawia tabela nr 8.

Tabela 8. Czynniki, które zdaniem JST sprzyjają rozwojowi PES i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami

Czynnik	Liczba JST	Odsetek JST
Kwestie finansowe	49	32,0%
Zaangażowanie obustronne PES i samorządów	19	12,4%
Chęć porozumienia, działania i współpracy	17	11,1%
Wspólny cel, zbieżna tematyka działań	16	10,5%

Wzajemna współpraca, współdziałanie	10	6,5%
Kwestie prawne	7	4,6%
Dobra komunikacja, dobry kontakt	6	3,9%
Informowanie się o swoich działaniach i możliwościach wsparcia	5	3,3%
Infrastruktura i zaplecze lokalowe	5	3,3%
Integracja lokalnej społeczności	5	3,3%
Promocja	5	3,3%
Aktywność PES i samorządu	4	2,6%
Aktywność społeczna	4	2,6%
Otwartość na współpracę	4	2,6%
Rozwój świadomości społecznej	4	2,6%
Zainteresowanie społeczne tematem	4	2,6%
Kwestie proceduralne i organizacyjne	3	2,0%
Poziom wiedzy	3	2,0%
Przejrzystość prawna, nieskomplikowane prawo	3	2,0%
Wsparcie prawne, organizacyjne dla PES	3	2,0%
Wspólna realizacja zadań, inicjatyw	3	2,0%
Znajomość przepisów	3	2,0%
Dobra wola, dobre chęci po obu stronach	2	1,3%
Konkurencja na rynku	2	1,3%
Lokalizacja w regionie	2	1,3%
Mała powierzchnia gminy	2	1,3%
Mniejsza biurokracja w urzędach i instytucjach współpracujących z PES	2	1,3%
Realizacja zadań potrzebnych społecznie	2	1,3%
Wzajemne zaufanie	2	1,3%
Zapotrzebowanie mieszkańców na usługi PES	2	1,3%
Ciekawe pomysły na inicjatywy	1	0,7%
Dobrowolność współpracy	1	0,7%
Duża liczba podmiotów	1	0,7%
Działalność na tym samym terenie, znajomość własnych uwarunkowań	1	0,7%
Inicjatywa ze strony organizacji	1	0,7%
Integracja podmiotów w środowisku biznesowym	1	0,7%
Jasność i przejrzystość działania	1	0,7%
Kompetentność osób decyzyjnych w PES	1	0,7%
Łatwiejsze procedury pozyskiwania środków	1	0,7%
Łatwy i szybki kontakt z organizacjami	1	0,7%
Mentalność wśród społeczności	1	0,7%
Możliwość bezpłatnego korzystania z lokali stanowiących własność gminy	1	0,7%
Możliwość uzyskania wsparcia finansowego i organizacyjnego	1	0,7%
Oddźwięk społeczny na dane zadania	1	0,7%
Osobista znajomość osób, z którymi można podjąć współpracę	1	0,7%
Partnerstwo	1	0,7%
Partycypacja PES w tworzeniu strategii i programów lokalnych	1	0,7%
Pokazywanie dobrych praktyk	1	0,7%
Poszerzenie wiedzy na temat możliwości współpracy z podmiotami ES	1	0,7%
Przepisy prawne pozwalają na większą swobodę organizacji pozarządowych	1	0,7%
Przestrzeń do działania	1	0,7%
Przychylność pracowników administracji	1	0,7%
Rozwiązania proceduralne dot. klauzul społecznych w zamówieniach	1	0,7%

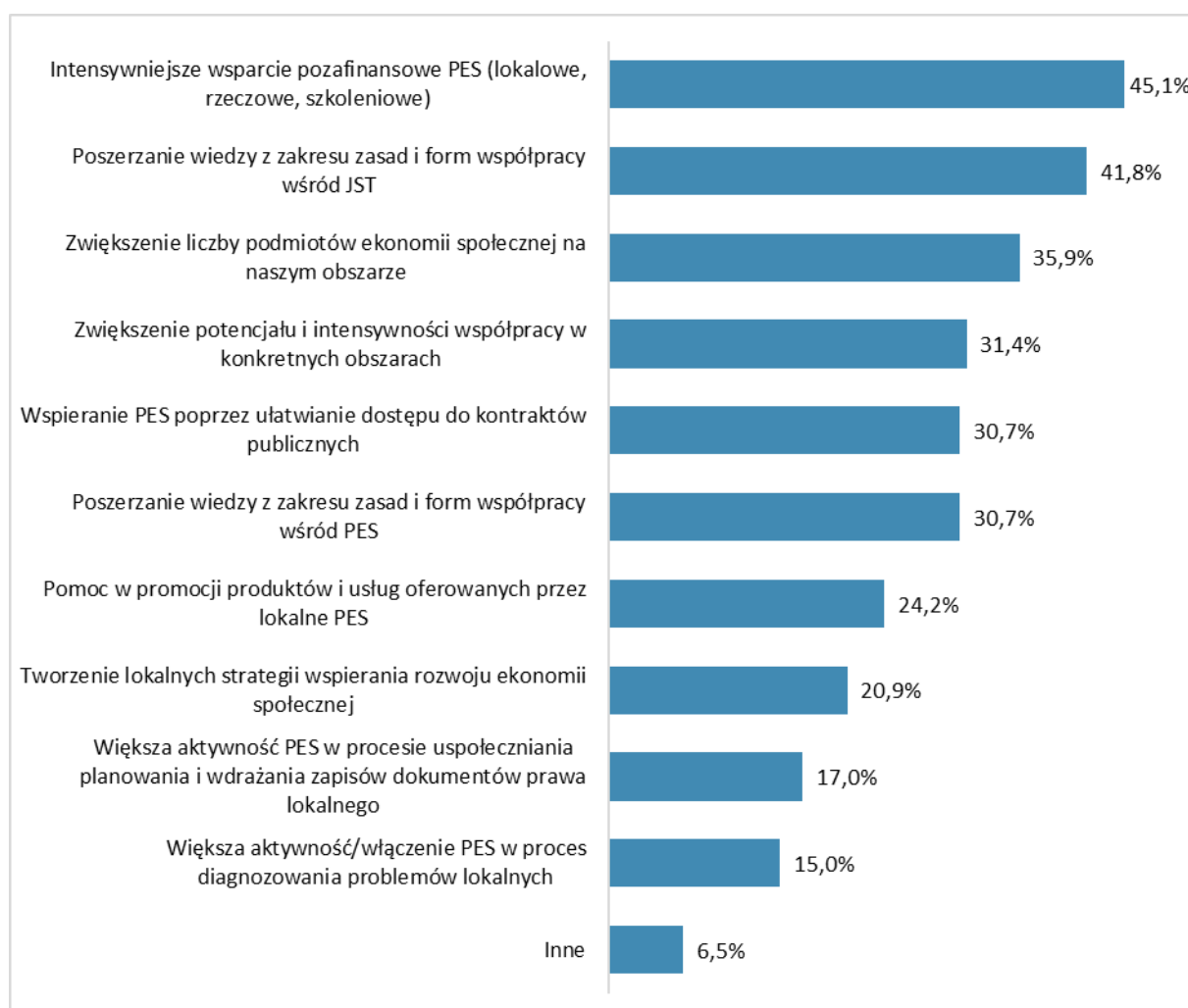
publicznych		
Rozwój miejscowości i gminy	1	0,7%
Sama obecność podmiotów, z którymi można współpracować	1	0,7%
Samoświadomość	1	0,7%
Spotkania informacyjne	1	0,7%
Spójność działań w ramach podejmowanych inicjatyw	1	0,7%
Sprawne ośrodki wspierania PES	1	0,7%
Stosunek wielkości JST do ilości PES w terenie	1	0,7%
Suwerenność stron	1	0,7%
Szeroki zakres działalności	1	0,7%
Szkolenia	1	0,7%
Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym	1	0,7%
Umiejętność sięgania po granty	1	0,7%
Uproszczenie procedur	1	0,7%
Wiedza na temat przepisów dotyczących funkcjonowania PES	1	0,7%
Więcej współpracy, mniej konkurencji	1	0,7%
Wizyty studyjne pokazujące prace podmiotów ekonomii społecznej	1	0,7%
Właściwa polityka społeczna gminy	1	0,7%
Właściwe spostrzeganie tematu PES	1	0,7%
Wspólne spotkania, konsultacje, rozmowy	1	0,7%
Współpraca w zakresie dokumentacji, z rozliczeniami	1	0,7%
Wykształcenie społeczeństwa	1	0,7%
Wykwalifikowana kadra	1	0,7%
Wymiana doświadczeń	1	0,7%
Wzajemne zrozumienie swoich potrzeb i możliwości	1	0,7%
Zdiagnozowane potrzeby	1	0,7%
Zorientowanie na rezultaty	1	0,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Jednostki samorządu terytorialnego zostały również poproszone o wskazanie potrzeb pod kątem dalszej współpracy z podmiotami ekonomii społecznej. Najczęściej informowano o konieczności intensywniejszego wsparcia pozafinansowego PES (lokalowego, rzeczowego czy szkoleniowego). Potrzebę taką dostrzega 45,1% samorządów. Drugą najczęściej wspominaną potrzebą jest poszerzenie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród JST (41,8%), a trzecią zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej na obszarze działania JST (35,9%). W dalszej kolejności po około 30% samorządów informuje o potrzebie zwiększenia potencjału i intensywności współpracy w konkretnych obszarach, wspierania PES poprzez ułatwienie dostępu do kontraktów publicznych oraz poszerzania wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród PES.

Inne analizowane i przedstawione na wykresie nr 37 potrzeby zgłaszane były przez mniej niż jedną czwartą badanych jednostek samorządu terytorialnego. Dodatkowo 6,5% JST wskazało na inne istotne potrzeby w tym zakresie. Niemal wszystkie informowały przy tym o potrzebie bardziej intensywnego wsparcia finansowego, a jedna dodatkowo o potrzebie tworzenia prawa dostępnego i przyjaznego dla PES.

Wykres 37. Dostrzegane przez JST potrzeby pod kątem dalszej współpracy z podmiotami ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Badane jednostki samorządu terytorialnego w przyszłości chciałyby przede wszystkim realizować spotkania informacyjno-promocyjne dla mieszkańców (72,1%) oraz działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej (66%). Często wspomniano także o spotkaniach informacyjno-promocyjnych w szkołach, wspieraniu procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych, a także konferencjach, seminariach czy dyskusjach. Pełna lista planowanych na przyszłość typów działań została przedstawiona na wykresie nr 38. Wynika z niego również, że 4,6% nie planuje realizować żadnych działań z zakresu ekonomii społecznej, a 5,9% chciałoby realizować także inne działania. Wymieniano przy tym konkursy dedykowane sektorowi, działania prozdrowotne, szkolenia, warsztaty, stworzenie ZAZ oraz działania nakierowane na zwiększenie aktywności i integrację seniorów.

Wykres 38. Działania, które JST chciałyby kontynuować lub realizować w przyszłości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego biorący udział w wywiadach pogłębionych często postrzegają współpracę z podmiotami ekonomii społecznej w kontekście administracyjnym lub wręcz ograniczana jest jedynie do wymiany informacji, co zresztą potwierdza wyniki uzyskane w badaniu ankietowym:

Na terenie gminy stowarzyszenie i prowadzi środowiskowy dom samopomocy. Ta współpraca odbywa się na zasadzie ustawowej, to co my musimy zapewnić zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, a oni to po prostu prowadzą na co dzień.

Gmina udziela dotacji noclegowni i udziela dotacji na organizację działań dla dzieci i młodzieży. Też tematyka profilaktyki alkoholowej, żeby była, bo z tej puli idą pieniądze na organizację kolonii i półkolonii dla dzieci. Współpraca układa się dobrze.

Jest co roku przyjmowany program współpracy, czyli jest to uwzględniane jak najbardziej. Na tę chwilę nie ma współpracy z innymi podmiotami osobami przy tworzeniu prawa lokalnego.

Współpraca polega głównie na wymiennie informacji.

Współpraca gminy z podmiotami ekonomii społecznej ma charakter finansowy i pozafinansowy i odbywa się na zasadach, które przewidziane są w ustawie.

Niektóre gminy wspierają jednak podmioty ekonomii społecznej bardziej kompleksowo i współpracują z nimi w większym zakresie.

Dobrze wygląda ta współpraca. Jest to doradztwo, pomoc w rozwiązywaniu jakichś problemów, wypełnianiu wniosków o dotacje unijne.

Najbardziej pozytywne jest wspólne przygotowanie dokumentów, również strategicznych. Czyli strategia miasta czy strategia rozwiązywania problemów społecznych są robione we współpracy z różnymi organizacjami pozarządowymi (...). Ogłaszamy konkursy na zadanie publiczne, które wynikają z tych strategii i staramy się jednocześnie realizować inwestycje, które mają służyć organizacjom pozarządowym, realizujemy centrum seniora (...). Jeżeli możliwości prawne pozwolą mamy w planach powołanie spółdzielni socjalnej usług prawnych, mamy również w planach realizację mieszkań wspomaganych na potrzeby organizacji zajmujących się osobami wykluczonymi społecznie, chcemy również powołać centrum dialogu.

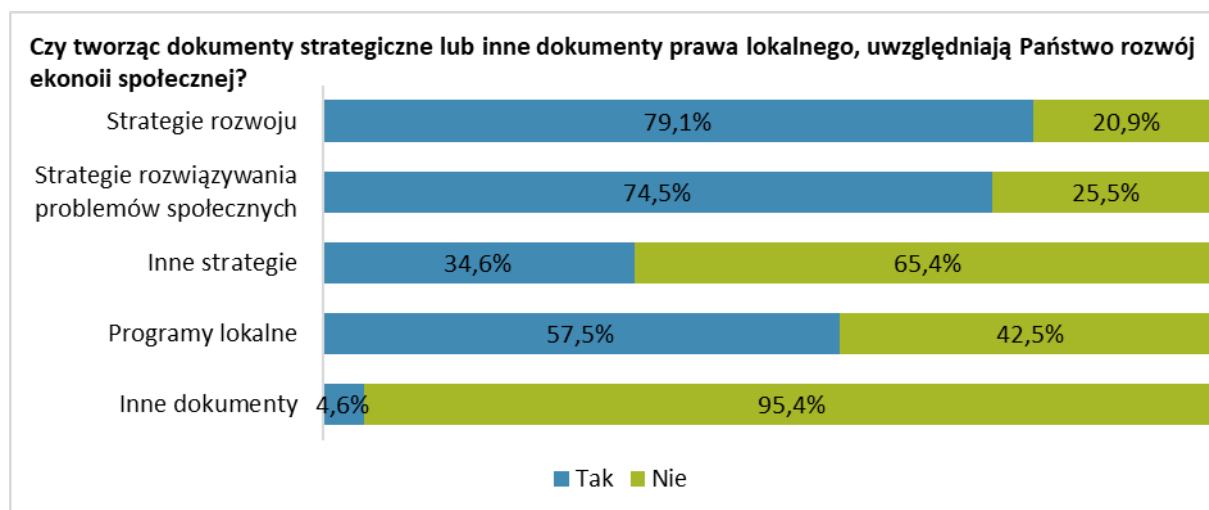
Kilku badanych przedstawicieli JST wskazuje też czynniki mogące poprawić jakość współpracy z podmiotami ekonomii społecznej.

Na pewno potrzebna jest większa otwartość podmiotów publicznych, żeby tym podmiotom zaufać.

2.1.7.2. *Ekonomia społeczna w pracy JST*

Zdecydowana większość jednostek samorządu terytorialnego uwzględnia rozwój ekonomii społecznej przy tworzeniu strategii, w szczególności strategii rozwoju (79,1%) czy strategii rozwiązywania problemów społecznych (74,5%). Przy tworzeniu innych strategii ekonomia społeczna uwzględniana jest przez około jedną trzecią JST. Ponad połowa (57,5%) uwzględnia ją również przy tworzeniu programów lokalnych, a 4,6% przy tworzeniu innych dokumentów. Wspomniano przy tym o programie współpracy z organizacjami pozarządowymi czy programie opieki nad zwierzętami bezdomnymi.

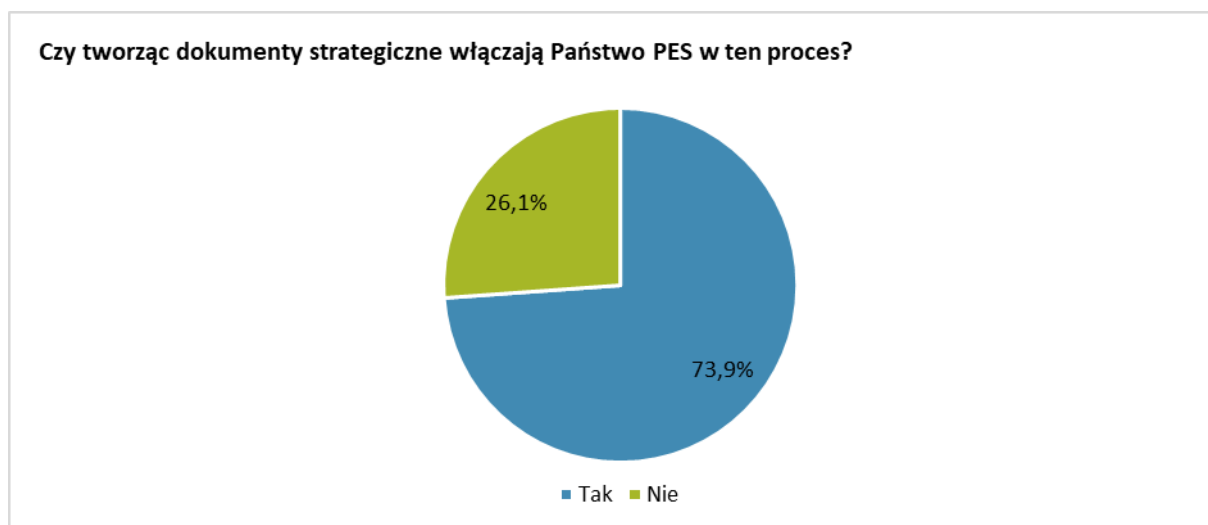
Wykres 39. Uwzględnianie przez JST ekonomii społecznej przy tworzeniu dokumentów strategicznych lub innych dokumentów prawa lokalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

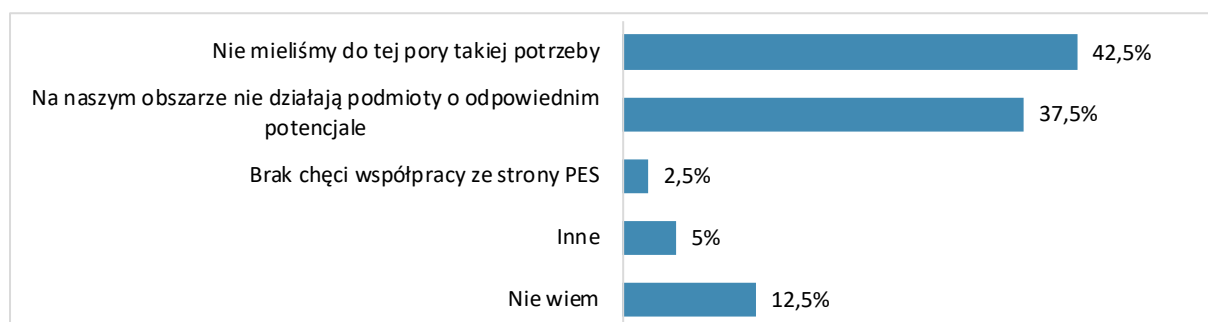
Przygotowując dokumenty strategiczne, niemal trzy czwarte jednostek samorządu terytorialnego włącza w ten proces podmioty ekonomii społecznej. Pozostali – jak przedstawia Wykres 41 – brak włączania PES w proces tworzenia dokumentów strategicznych argumentują przede wszystkim brakiem takiej potrzeby oraz tym, że na obszarze danej JST nie działają podmioty o odpowiednim potencjale. Pojedyncze JST dodają też brak chęci współpracy ze strony JST oraz (w ramach odpowiedzi *inne*) brak wiedzy nt. możliwości włączania PES w proces tworzenia dokumentów strategicznych.

Wykres 40. Włączanie PES w proces tworzenia dokumentów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wykres 41. Powody braku włączania PES w proces tworzenia dokumentów strategicznych

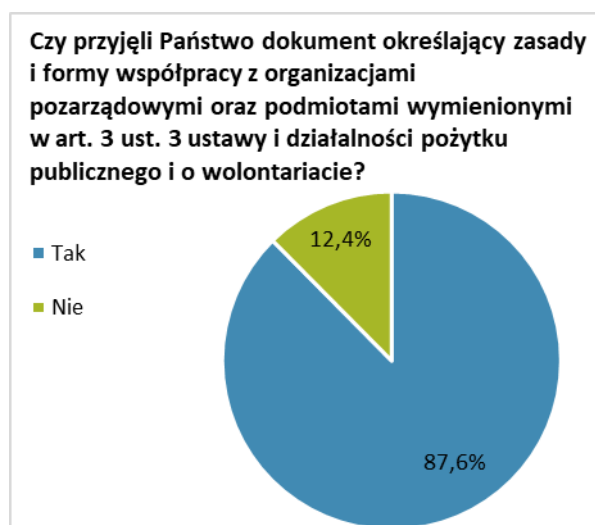

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Te jednostki, które włączały podmioty ekonomii społecznej w proces tworzenia dokumentów strategicznych przygotowały do tej pory metodą partycypacyjną zazwyczaj od 1 do 3 tego rodzaju dokumentów. Większe liczby dokumentów tworzonych w ten sposób zdarzały się rzadziej – siedem jednostek przygotowało po 4 dokumenty, dwie jednostki po 5 dokumentów, a jedna jednostka – 6. Średnio dla jednego urzędu powstały dwa dokumenty strategiczne przygotowane metodą partycypacyjną.

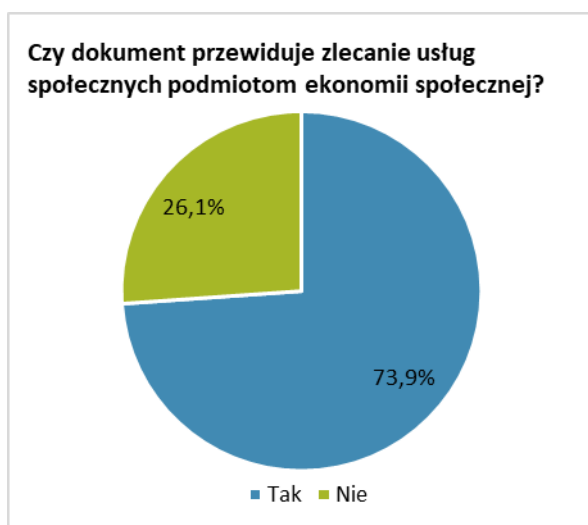
Zdecydowana większość badanych jednostek samorządu terytorialnego (87,6%) przyjęła dokument określający zasady i formy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy i działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W przypadku trzech czwartych z nich dokument ten przewiduje zlecenie usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej.

Wykres 42. Posiadanie przez JST dokumentu określającego zasady współpracy z organizacjami pozarządowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

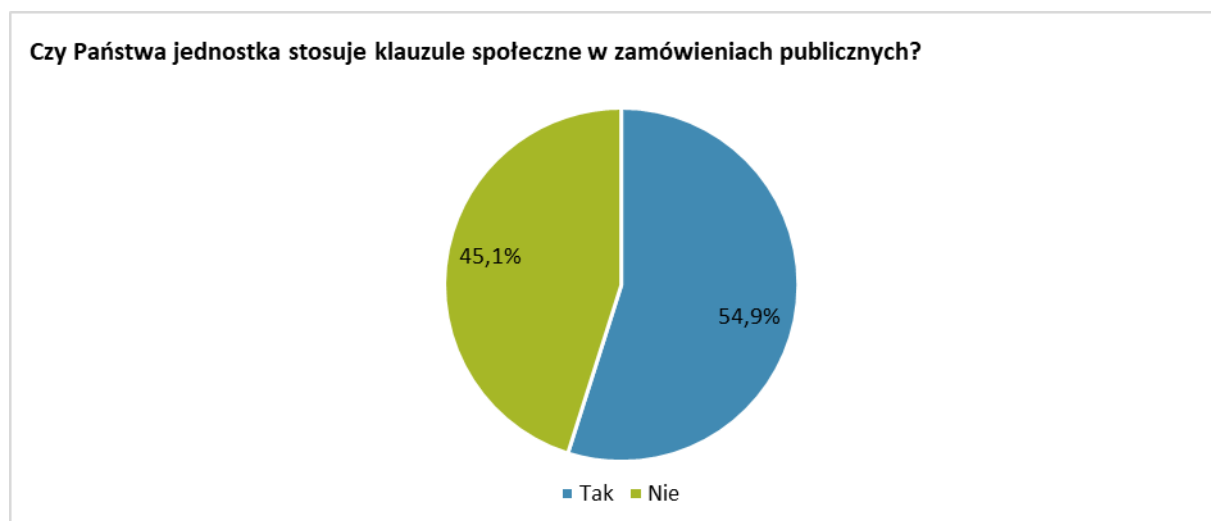
Wykres 43. Zapisanie zlecenia usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej w dokumencie określającym zasady współpracy z NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST (N=134, tj. JST, które przyjęły wzmiankowany dokument).

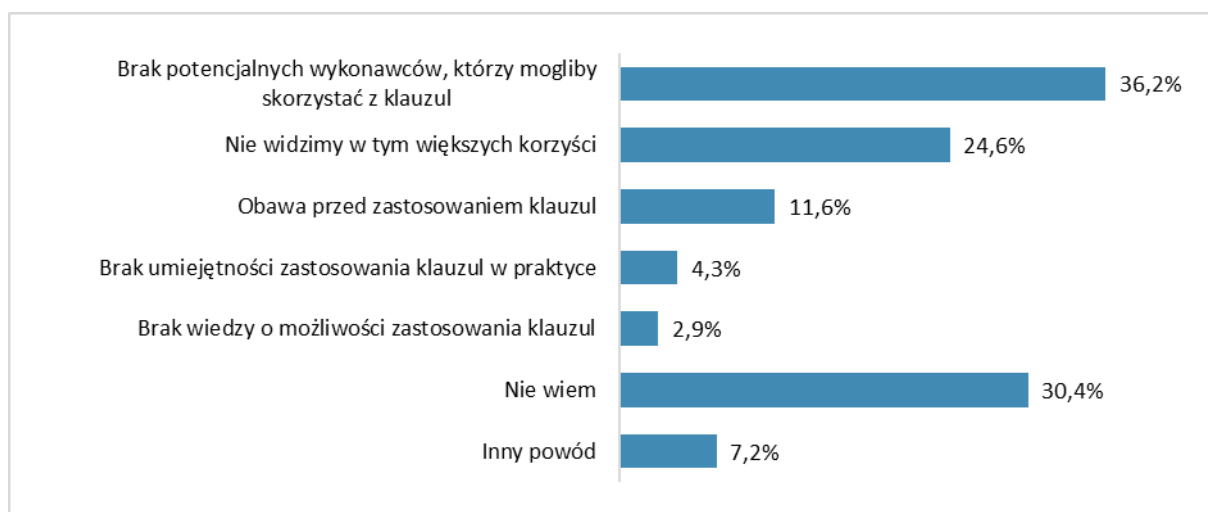
Nieco ponad połowa badanych jednostek samorządu terytorialnego (54,9%) deklaruje stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Pozostałe jednostki – jak wskazuje Wykres 45 – mówią o braku stosowania takich klauzul, argumentując przede wszystkim nieistnieniem potencjalnych wykonawców, którzy mogliby z nich skorzystać, niedostrzeganiem w nich większych korzyści, oraz obawą przed stosowaniem takich klauzul.

Wykres 44. Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wykres 45. Przyczyny braku stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST (N=69, tj. JST niestosujące klauzul społecznych w zamówieniach publicznych)

Jednostki samorządu terytorialnego, które zastosowały klauzule społeczne w zamówieniach publicznych częściej w taki sposób ogłaszały zamówienia dotyczące usług niż towarów (odpowiednio 78,6% oraz 46,4% JST stosujących klauzule społeczne).

W przypadku towarów były to:

- dostawa i montaż przystanków,
- elementy potrzebne do inicjatyw społecznych,
- materiały biurowe,
- materiały budowlane oraz wyposażenie biur i świetlic,
- materiały promocyjne,
- towary budowlane,
- towary związane z termomodernizacjami.

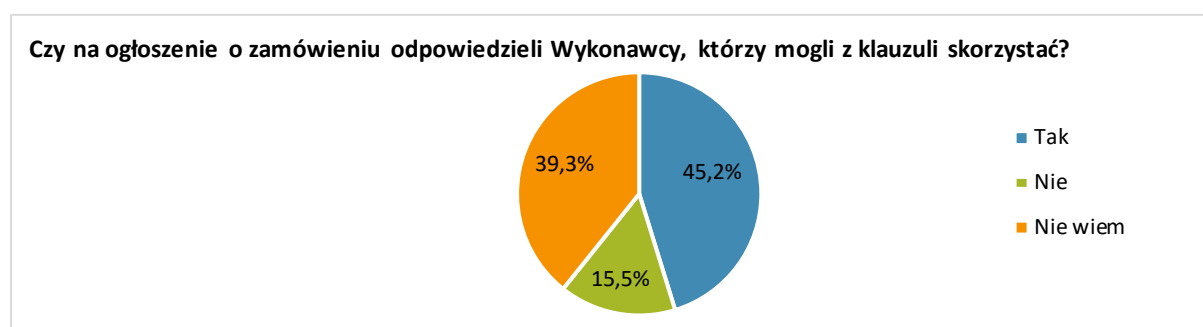
W przypadku usług natomiast były to:

- roboty budowlane i remontowe,
- budowa i remonty dróg,
- catering,
- dowóz uczniów,
- dożywianie,
- utrzymanie zieleni,
- zagospodarowanie i odbiór odpadów,
- budowa kanalizacji, budowa sieci wodociągowej,
- darmowa komunikacja dla mieszkańców,
- usługi gastronomiczne,
- nieodpłatna pomoc prawna,
- obsługa święta 3 maja,
- odśnieżanie,
- promocja organizacji pozarządowych,
- promocja projektów realizowanych z uzyskanych funduszy unijnych,
- przeprowadzanie zajęć dydaktycznych dla uczniów i szkoleń dla nauczycieli,
- realizacja zadań z zakresu kultury fizycznej,

- rehabilitacja dzieci i młodzieży,
- rewitalizacja alei zabytkowej,
- rozbudowa urzędu,
- rozwój edukacji dla dzieci w przedszkolu,
- szkolenia,
- usługa utrzymania czystości,
- usługi opiekuńcze,
- wykonanie pakietów na urodziny dziecka,
- zakup biletów dla uczniów,
- zamawianie posiłków do szkoły,
- zamówienie kolonii dla dzieci.

Choć przedstawiciele badanych jednostek samorządu terytorialnego często nie byli w stanie zweryfikować, czy na zamówienie odpowiedzieli wykonawcy, którzy mogli z klauzuli skorzystać (39,3%), spośród pozostałych zdecydowana większość przyznała, że do JST zgłosili się wykonawcy, którzy z takich klauzul mogli skorzystać (45,2% wobec 15,5% JST, w których tacy wykonawcy nie zgłosili się).

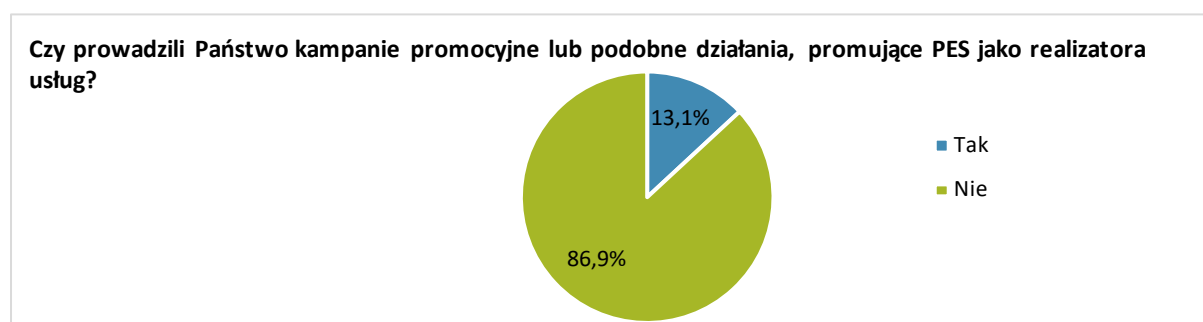
Wykres 46. Odpowiedzi na zamówienie od wykonawców, którzy mogli skorzystać z klauzul społecznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

13,1% badanych jednostek samorządu terytorialnego prowadziło kampanie promocyjne lub podobne działania, promujące podmioty ekonomii społecznej jako realizatora usług. Działania te najczęściej polegały na zamieszczaniu odpowiedniej informacji na stronie internetowej urzędu oraz BIP, a nieco rzadziej także na informacji w prasie, informowaniu poprzez plakaty, ulotki, media społecznościowe, a także organizowanie spotkań informacyjnych oraz bezpośrednie informowanie znanych podmiotów ekonomii społecznej o planowanych inwestycjach.

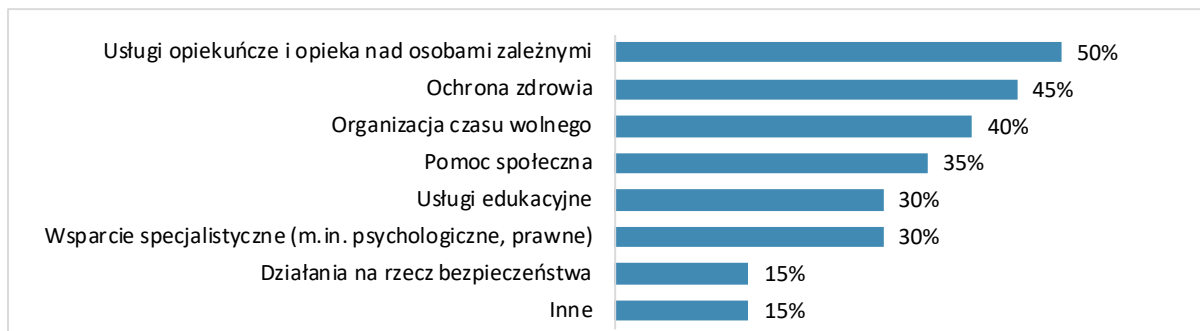
Wykres 47. Kampanie promocyjne prowadzone w JST, które promowały PES jako realizatora usług

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Prowadzone kampanie dotyczyły najczęściej takich usług realizowanych przez PES, jak usługi opiekuńcze oraz opieka nad osobami zależnymi (50%), ochrona zdrowia (45%), organizacja czasu wolnego (40%) oraz pomoc społeczna (35%). Nieco rzadziej, po 30% JST prowadzących kampanie promocyjne realizowało je w odniesieniu do usług dotyczących wsparcia specjalistycznego (np. psychologicznego czy prawnego), a także usług edukacyjnych. Najrzadziej usługi te dotyczyły działań na rzecz bezpieczeństwa oraz usług innego typu. Podawano przy tym gospodarkę komunalną, rehabilitację dzieci i młodzieży oraz catering.

Wykres 48. Usługi, których dotyczyły realizowane przez JST kampanie promocyjne promujące PES jako realizatora działań

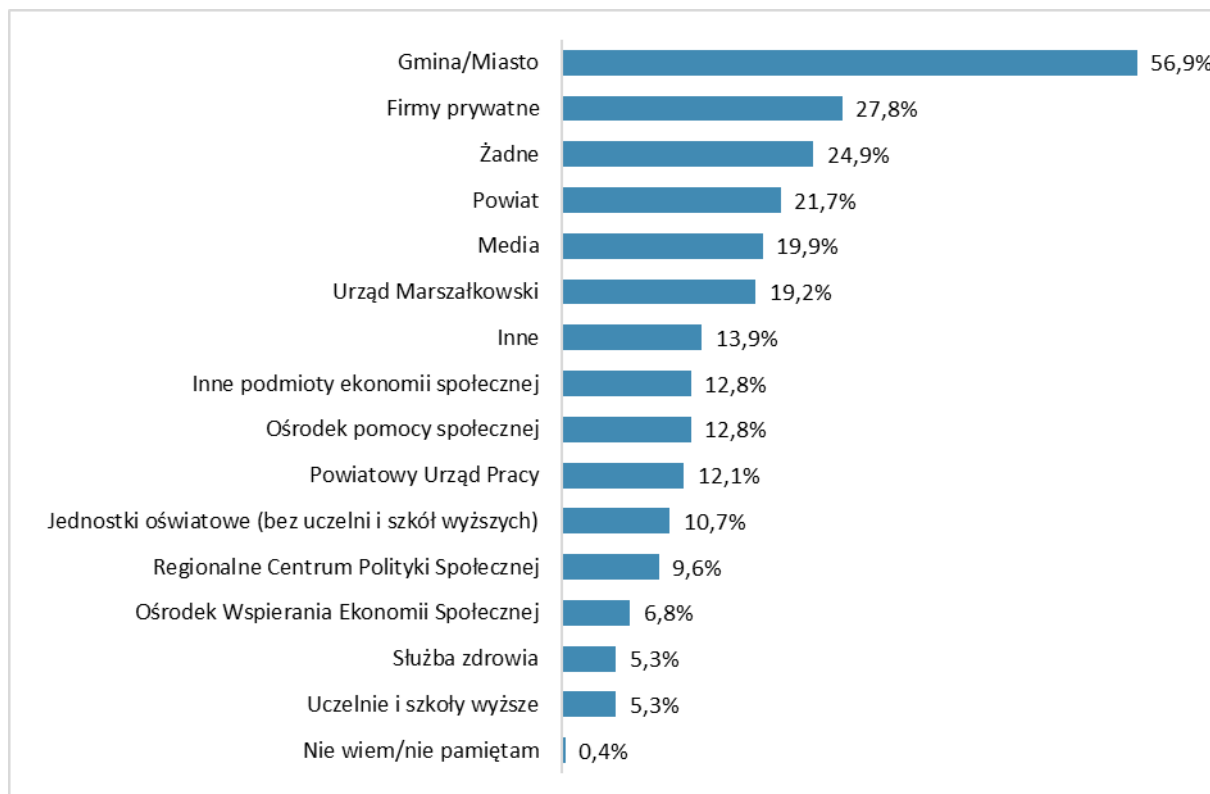
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST (N=20, tj. JST, które prowadziły kampanie promujące PES jako organizatora usług).

2.1.7.3. Współpraca z innymi podmiotami w oczach PES

Ponad połowa badanych podmiotów ekonomii społecznej deklaruje, że jednostką wspierającą podmiot w 2017 roku była gmina lub miasto (56,9%). 27,8% badanych deklaruje, że wsparcia udzieliły firmy prywatne, a 24,9% badanych odpowiada, że w 2017 roku nie otrzymano żadnego wsparcia. Ponadto około jedna piąta respondentów wskazała na powiat, media oraz Urząd Marszałkowski – kolejno 21,7%, 19,9% oraz 19,2% wskazań. Pozostałe jednostki zostały wskazane przez mniej niż 14% respondentów. Grupę tą otwiera odpowiedź *inne*. Poszczególne wskazania w tej kategorii zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 3,6% ministerstwa; 1,8% osoby prywatne; 1,4% jednostki samorządowe; 1,1% PFRON; po 0,7% badanych wskazało na: OHP; muza; Policję; domy kultury; a po 0,4% badanych na: Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich; MOPS; OWES; ZUS; Fundusze Europejskie; NGO; Straż Miejską; Lasy Państwowe; kuratorów sądowych; członków; firmy państwowe; fundacje; Miejskie Centrum Sportu; Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej oraz szkołę muzyczną.

Warto również dodać, że 5,3% badanych wskazało na wsparcie podmiotu przez uczelnie i szkoły wyższe. Tych respondentów dopytano, czy podmiot podpisał porozumienie z uczelnią lub szkołą wyższą – 6 na 15 badanych podmiotów (40%) deklaruje, że doszło do podpisania porozumienia z jednostką edukacyjną, a 9 na 15 badanych podmiotów (60%) deklaruje brak takiego porozumienia.

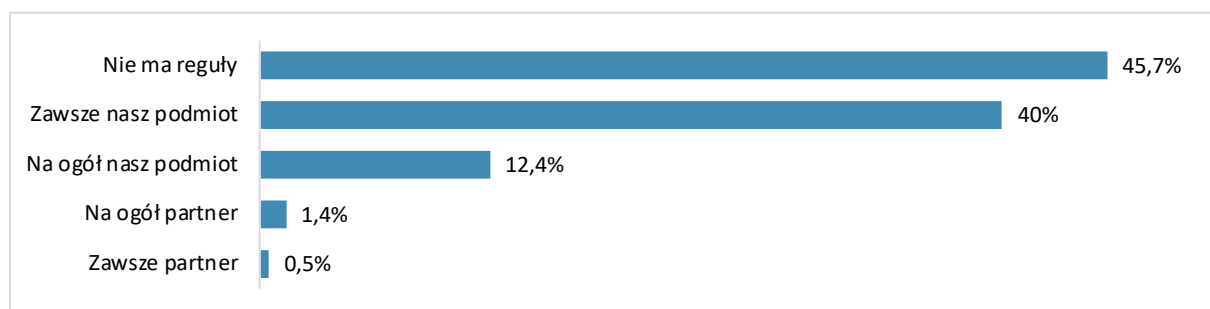
Wykres 49. Jednostki, które wspierały PES w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Współpracę pomiędzy badanymi podmiotami ekonomii społecznej, a wspierającymi je jednostkami znacznie częściej inicjował PES (52,4%) niż partner współpracy (1,9%). W przypadku pozostałych 45,7% podmiotów nie było reguły, kto częściej inicjuje współpracę.

Wykres 50. Inicjator współpracy w 2017 roku

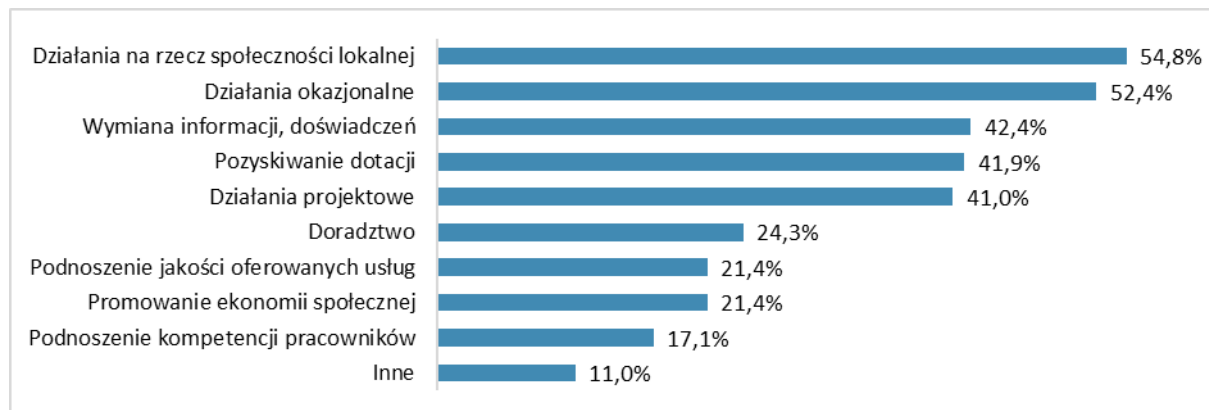

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=210, tj. PES które otrzymały wsparcie)

Ponad połowa badanych deklaruje, że zakres współpracy, podejmowanej w 2017 roku dotyczył działań na rzecz społeczności lokalnej oraz działań okazjonalnych (kolejno 54,8% oraz 52,4%). Ponadto 42,4% badanych wskazuje na współpracę w zakresie wymiany informacji, doświadczeń, 41,9% w zakresie pozyskiwania dotacji, a 41% w zakresie działań projektowych. Pozostały zakres współpracy, został wskazany przez mniej niż 25% respondentów, w tym 11% badanych wskazuje na inne odpowiedzi. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone do ogółu badanych otrzymujących wsparcie N=210 i uszeregowane malejąco: 2,4% badanych wskazuje na działania reklamowe / promocję; po 1% na dotację, kooperację oraz podnoszenie

kompetencji; po 0,5% badanych wskazuje na: patronat honorowy; tworzenie projektów / ofert; prowadzenie zajęć; oferty pracy; wsparcie lokalowe / sprzętowe; organizację zawodów sportowych; organizację imprez integracyjnych; realizację zadań oraz opłaty mediów.

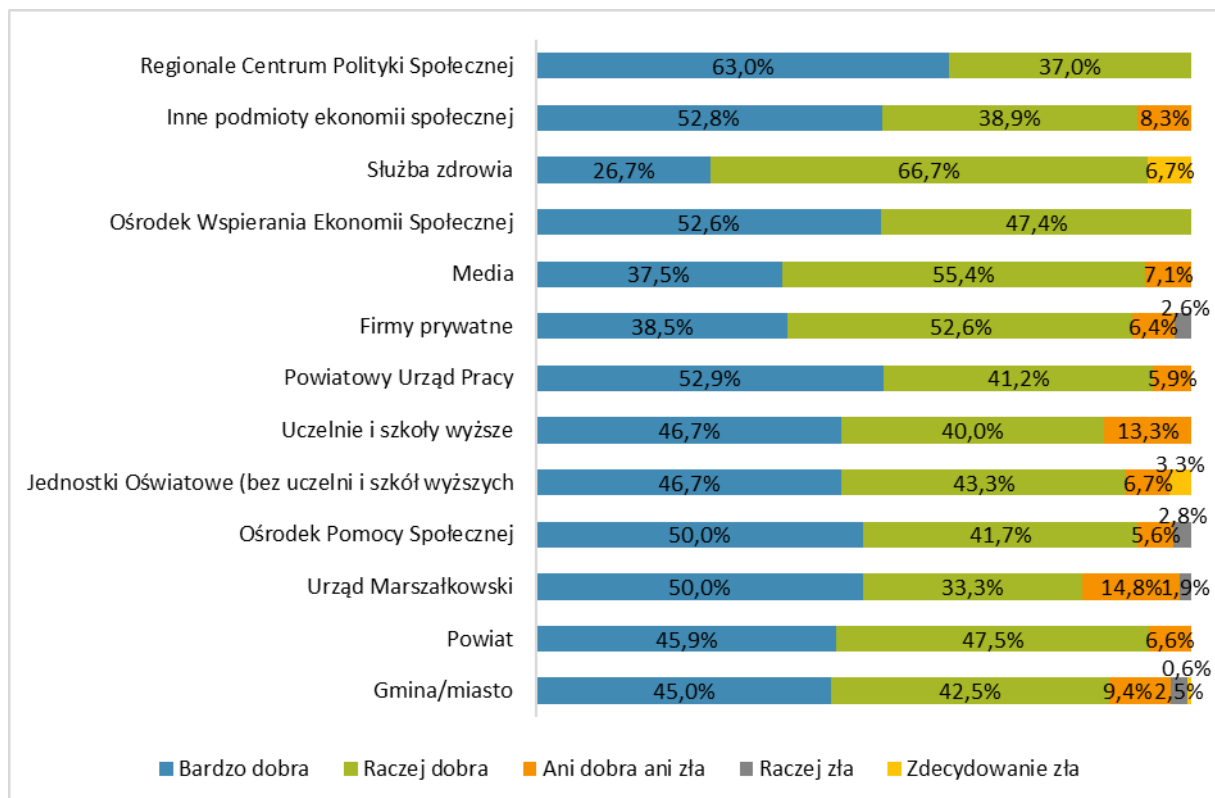
Wykres 51. Zakres współpracy w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=210, tj. PES które otrzymały wsparcie)

W kolejnych pytaniach ankiety badani zostali poproszeni o ocenę współpracy, jaką podejmowali z poszczególnymi jednostkami w 2017 roku. Najczęściej wskazywane jednostki, z którymi podejmowano współpracę w 2017 roku – gmina oraz firmy prywatne, zostały ocenione pozytywnie przez badanych. Ze współpracy z gminą jest zadowolonych 87,5% podmiotów (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*), a z firmami prywatnymi 91% podmiotów (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*). Ponadto 100% pozytywnych ocen uzyskała współpraca z ośrodkami wspierania ekonomii społecznej oraz z Regionalnym Centrum Polityki Społecznej, zaś największy odsetek negatywnych ocen uzyskała współpraca ze służbą zdrowia – 6,7% odpowiedzi *zdecydowanie zła*. Najtrudniej badanym było ocenić współpracę z Urzędem Marszałkowskim oraz z uczelniami i szkołami wyższymi – kolejno 14,8% oraz 13,3% odpowiedzi *ani dobra, ani zła*.

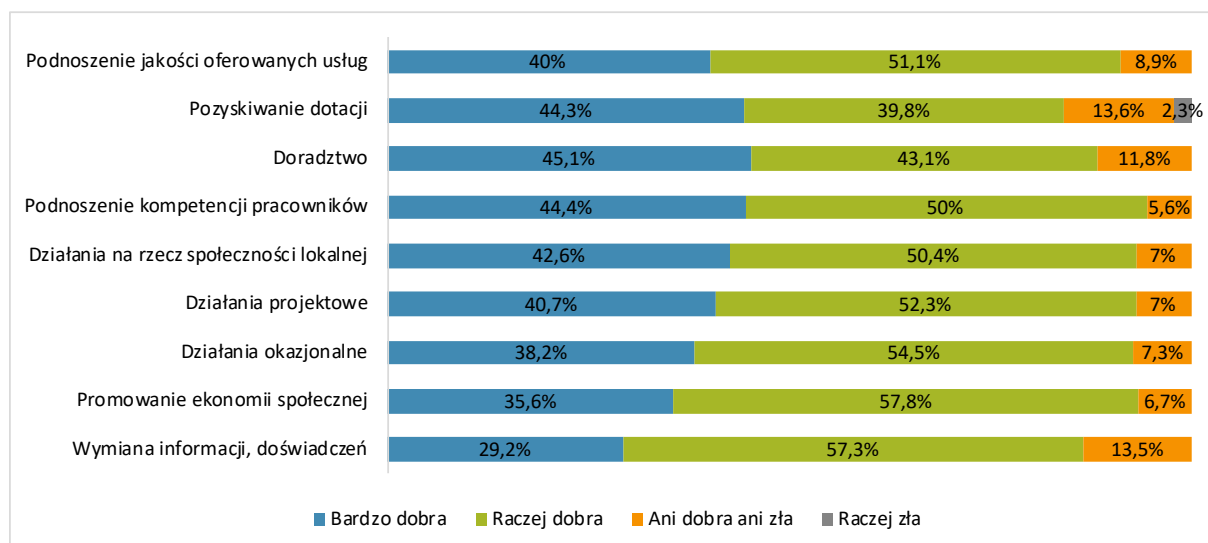
Wykres 52. Zadowolenie ze współpracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (Zadowolenie ze współpracy oceniane było tylko wśród PES współpracujących z danymi jednostkami: Regionalne Centrum Polityki Społecznej N=27; Inne podmioty ekonomii społecznej N=36; służba zdrowia N=15; Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej N=19; Media N=56; Firmy prywatne N=78; PUP N=34; Uczelnie i szkoły wyższe N=15; Jednostki oświatowe N=30; OPS N=36; Urząd Marszałkowski N=54; Powiat N=61; Gmina/Miasto N=160).

Ankietowani mieli również za zadanie ocenić współpracę w poszczególnych zakresach. Najbardziej pozytywnie oceniono współpracę dotyczącą działań na rzecz społeczności lokalnej oraz działań okazjonalnych – kolejno 93% oraz 93,3% pozytywnych odpowiedzi (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*). Ponadto największe zadowolenie budziła współpraca w zakresie podnoszenia kompetencji 94,4% pozytywnych ocen (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*) oraz promowania ekonomii społecznej – 93,3% pozytywnych ocen (suma odpowiedzi *bardzo dobra* i *raczej dobra*). Tylko w przypadku pozyskiwania dotacji odnotowano 2,3% ocen *raczej złych*. Żaden inny zakres współpracy nie uzyskał negatywnej oceny. Najtrudniej badanym było ocenić współpracę w zakresie pozyskiwania dotacji, wymiany informacji, doświadczeń oraz doradztwa – kolejno 13,6%, 13,5% oraz 11,8% odpowiedzi *ani dobra, ani zła*.

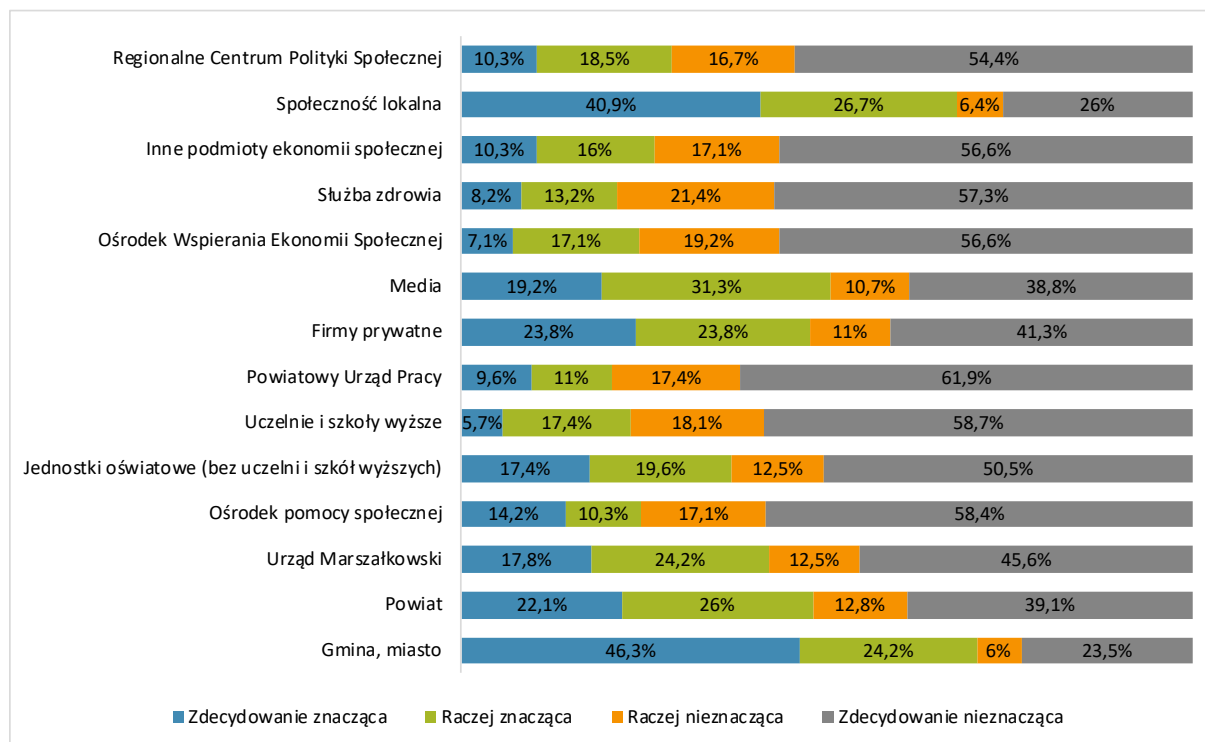
Wykres 53. Ocena współpracy w poszczególnych zakresach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (Oceny dokonywały PES, które współpracują w danym zakresie: Podnoszenie jakości oferowanych usług N=45; Pozyskiwanie dotacji N=88; Doradztwo N=51; Podnoszenie kompetencji pracowników=36; Działania na rzecz społeczności lokalnej N=115; Działania projektowe N=86; Działania okazjonalne N=110; Promowanie ekonomii społecznej N=45; Wymiana informacji, doświadczeń N=89).

Badane podmioty oceniały również znaczenie współpracy z poszczególnymi instytucjami. Wyniki wskazują, że podmiotom ekonomii społecznej najbardziej zależy na współpracy z gminą oraz ze społecznością lokalną – kolejno 70,5% oraz 67,6% odpowiedzi świadczących o wysokim znaczeniu współpracy (suma odpowiedzi *zdecydowanie znacząca* i *raczej znacząca*). Najmniejsze znaczenie ma dla badanych współpraca z powiatowym urzędem pracy oraz ze służbą zdrowia – kolejno 79,4% oraz 78,6% negatywnych odpowiedzi (suma odpowiedzi *zdecydowanie znacząca* i *raczej znacząca*).

Wykres 54. Ocena znaczenia współpracy z poszczególnymi podmiotami

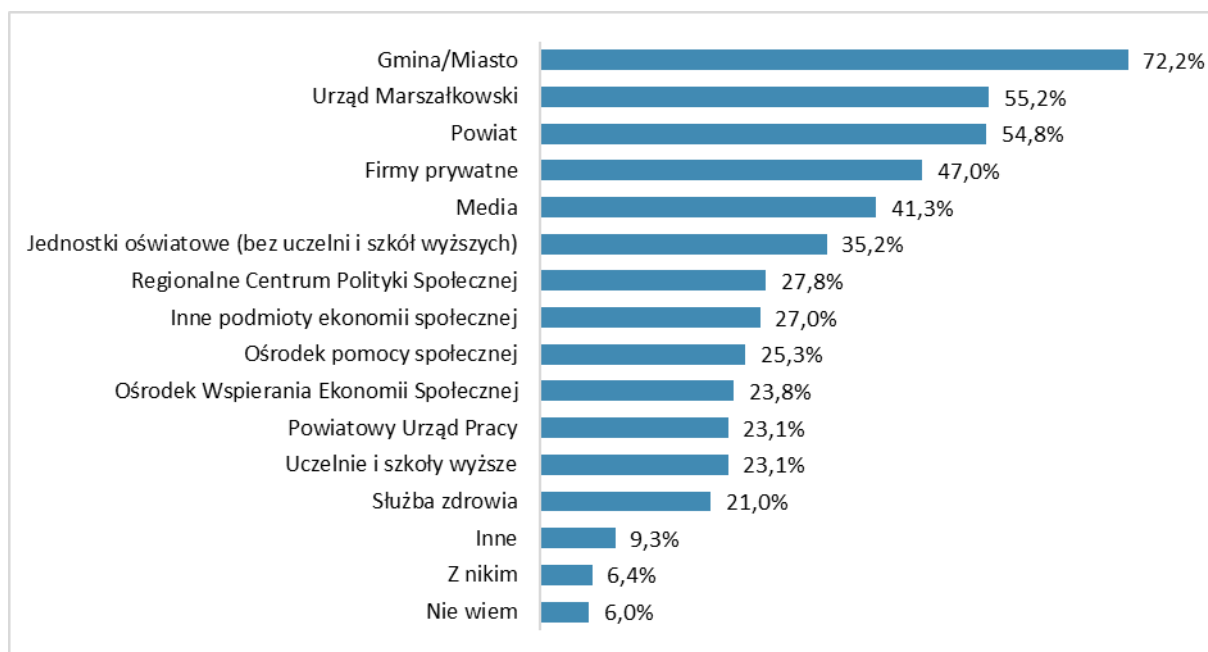

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Prawie trzy czwarte badanych podmiotów, chciałoby w przyszłości współpracować z gminą lub miastem (72,2%). Ponad połowa respondentów deklaruje chęć współpracy z Urzędem Marszałkowskim oraz z powiatem – kolejno 55,2% oraz 54,8% wskazań. Ponadto 47% badanych deklaruje chęć przyszłej współpracy z firmami prywatnymi, 41,3% z mediami, a 35,2% badanych wskazuje na jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych). Pozostałe instytucje zostały wskazane przez mniej niż 28% badanych, w tym 9,3% wymieniło inne instytucje, z którymi podmioty chciałyby współpracować w przyszłości. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 2,5% badanych chce współpracować z ministerstwem; 1% wskazuje na instytucje kulturalne; po 0,7% badanych wskazuje na: policję; PFRON oraz lokalną społeczność, a po 0,4% badanych na: Centrum Doradztwa Rolniczego, straż pożarną; kuratorów sądowych; sądy; samorządy lokalne; Urząd Wojewódzki; KRS, a także 0,4% badanych twierdzi, że podjęłoby współpracę z tymi, którzy wykazują chęć współpracy.

Bez względu na dotychczas podejmowaną współpracę, najczęściej chęć przyszłej kooperacji dotyczy gminy lub miasta. Tylko dla podmiotów korzystających ze wsparcia Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej, ważniejsza wydaje się współpraca z Urzędem Marszałkowskim niż z miastem / gminą, zaś współpraca z miastem / gminą jest tak ważna, jak z firmami prywatnymi. Ponadto dla podmiotów współpracujących obecnie z powiatem, jest on prawie tak samo interesujący jak gmina / miasto w ramach przyszłej współpracy. Dla podmiotów współpracujących z Urzędem Marszałkowskim, kooperacja z tym podmiotem jest prawie tak samo ważna jak z gminą / miastem, a dla podmiotów współpracujących z uczelniami i szkołami wyższymi prawie tak samo ważne jak gmina / miasto są pod względem współpracy firmy prywatne.

Wykres 55. Podmioty, z którymi badani chcieliby współpracować w przyszłości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej uczestniczący w badaniu pogłębionym z reguły są zadowoleni ze współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, czasami wskazują jednak elementy wymagające poprawy.

Z samej współpracy jestem zadowolony, natomiast system wymaga poprawy, bo należałoby w jakiś sposób zrobić koordynację tych wszystkich działań, nie ma dobrego przepływu informacji. Współpraca jest trwała.

Najczęściej współpracujemy przy wspólnej realizacji zadań, bierzemy udział w projektach, czy wspólnie robimy jakieś szkolenia, bierzemy razem udział w konferencjach, które współorganizujemy.

Jeśli miałbym scharakteryzować współpracę, to odnosiłbym się tylko do naszego powiatu. Jest stowarzyszenie Solidarni i tu miasto im pomaga i przychodzi czasem do nas, ale ta współpraca różnie się układa. Dobrze układa się ta pomoc w sprawach ustawowych przez nas udzielanej jak prace interwencyjne, roboty publiczne, to funkcjonuje. To współpraca, jak z innymi przedsiębiorcami.

W naszym przypadku to przede wszystkim współpraca z samorządami, pomoc samorządów jest nieoceniona i to przede wszystkim. To jest spółdzielnia, która powstała we współpracy dwóch gmin i one są takimi filarami które podtrzymują cały ten podmiot.

Stowarzyszenie zwróciło się do samorządu o pomoc finansową na realizację jakiegoś działania, gdzie bardzo przychylnie władze gminy się odniosły do tego. To stowarzyszenie działa pod patronatem wójta więc wszystkie działania, są to działania we współpracy z władzami lokalnymi, czyli jest bardzo pozytywny odbiór.

Niektóre podmioty ekonomii społecznej oprócz pozytywnych, mają też negatywne doświadczenia ze współpracy z JST.

To zależy z, z którą komórką, komórki, które się tym zajmują bardzo dobrze, natomiast inne komórki nie mają o tym zielonego pojęcia, nie wiedzą co to jest, co mają robić i jak na to w ogóle patrzeć.

Brak trwałości. Bariery również ze strony formalnej, ustawowej.

Podmioty ekonomii społecznej w 2017 roku często współpracowały także z innymi jednostkami, o czym świadczą następujące wypowiedzi:

Na przykład współpracujemy ze szkołą, z ośrodkiem zdrowia, z policją, z grupami nieformalnymi które są na terenie naszej gminy.

Współpracujemy z PFRON i wspiera nas również województwo. Głównie działamy na terenie miasta więc z samorządem nie mamy problemów, prosimy o jakieś wsparcie czy pomoc w organizacji różnych imprez, nie ma w ogóle problemów.

Współpracujemy z urzędem gminy, biblioteką, organizujemy wspólne wigilie również ze szkołą, kelnerska obsługa za darmo, ta współpraca tutaj jest.

Współpracę z MOPS-em sobie chwalę. Jeśli potrzebujemy pomocy merytorycznej to zawsze stara się nam pomóc.

2.1.7.4. Współpraca z PES w oczach PUP oraz innych jednostek

Zdecydowana większość badanych powiatowych urzędów pracy podejmowała współpracę z innymi podmiotami w zakresie promowania ekonomii społecznej. Zaledwie 1 urząd pracy (stanowiący 4,5% badanej grupy) nie realizował żadnych działań z tego zakresu. Po dwie trzecie badanych PUP (po 68,2%) współpracowało w zakresie wymiany informacji, działań na rzecz społeczności lokalnej oraz doradztwa. Niewiele mniej (59,1%) podnosiło kompetencje pracowników. Inne rodzaje działań podejmowane były zdecydowanie rzadziej. 27,3% podejmowało współpracę w zakresie identyfikacji nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej, 22,7% w zakresie pozyskiwania dotacji, a 18,2% wspólnie realizowało projekty. Do pozostałych, najrzadziej podejmowanych działań w zakresie promowania ekonomii społecznej należały: opracowywanie diagnoz na temat ekonomii społecznej oraz określanie, czy rekomendowanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

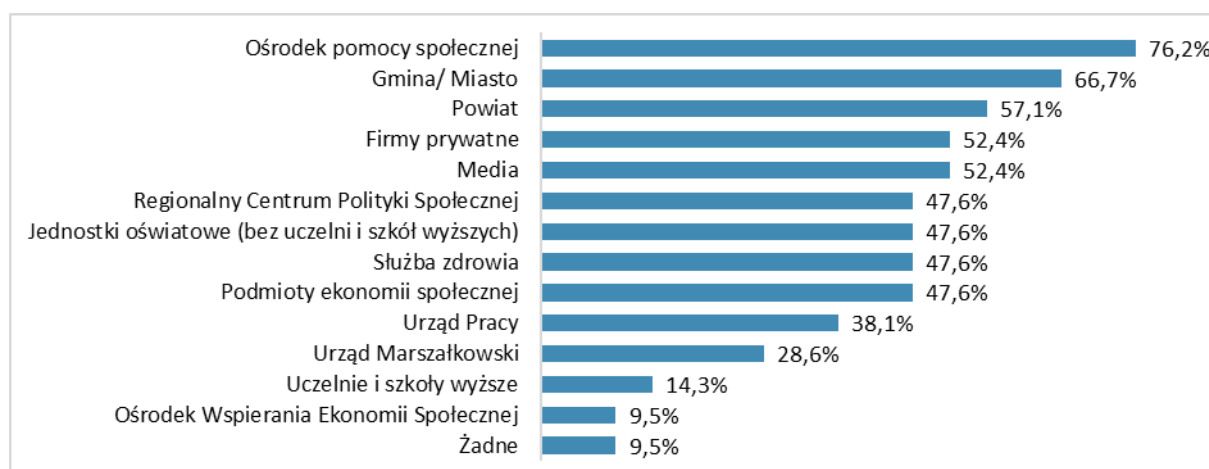
Wykres 56. Charakter współpracy PUP w zakresie promowania ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Badane powiatowe urzędy pracy w przytoczonych wyżej działaniach w zakresie promowania ekonomii społecznej najczęściej współpracowały z ośrodkami pomocy społecznej (76,2% z nich), a także z gminą lub miastem (66,7%), bądź z powiatem (57,1%). Ponad połowa przebadanych urzędów wskazywała na współpracę z mediami oraz firmami prywatnymi. W dalszej kolejności po 47,6% PUP współpracowało z RCPS, jednostkami oświatowymi, służbą zdrowia oraz podmiotami ekonomii społecznej (47,6%). Współpracę z innymi urzędami pracy deklaruje 38,1% PUP. Współpraca z uczelniami wyższymi, OWES oraz Urzędem Marszałkowskim była najrzadsza. Blisko 10% nie podejmowało współpracy z innymi jednostkami.

Wykres 57. Podmioty, z którymi PUP współpracowały w zakresie promowania ekonomii społecznej

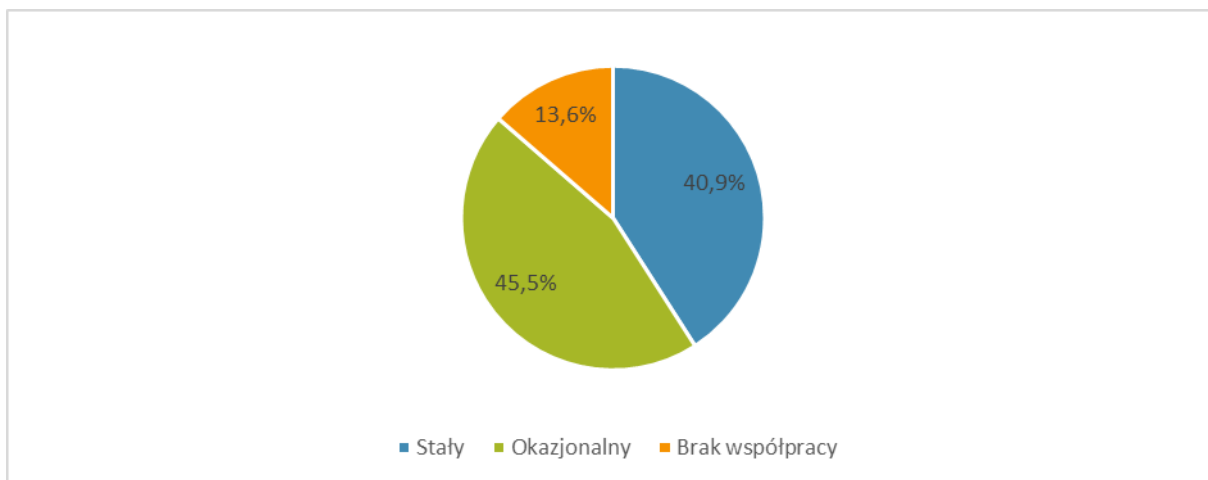

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Urzędy pracy, które deklarowały podejmowanie wspólnych działań z innymi podmiotami (N=19), zostały dodatkowo spytane o charakter tej współpracy. 40,9% PUP deklaruje

współpracę stałą, choć nieznacznie więcej, 45,5%, wskazuje na okazjonalny charakter współpracy.

Wykres 58. Charakter współpracy PUP z innymi podmiotami w zakresie promowania ekonomii społecznej

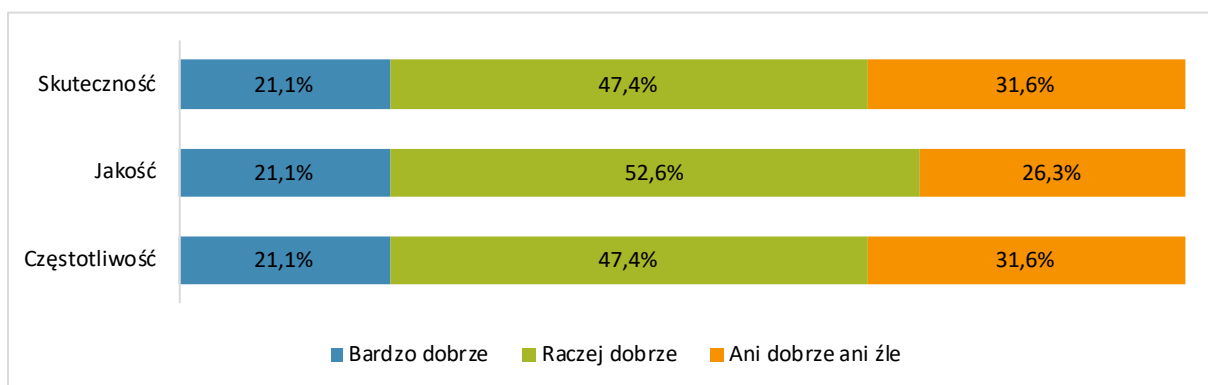

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Przedstawiciele powiatowych urzędów pracy oceniali podejmowaną współpracę na trzech wymiarach: skuteczność, jakość oraz częstotliwość.

Otrzymane wyniki wskazują na duże zadowolenie z działań podejmowanych wspólnie z innymi podmiotami. Wskazują na to wyniki wszystkich trzech wymiarów – w każdym z nich 21,1% urzędów oceniło współpracę bardzo dobrze, a około połowa urzędów *raczej dobrze*. Pozostałe PUP odpowiedziały *ani dobrze ani źle*, co jest odpowiedzią środkową, zatem żaden z urzędów nie ocenił współpracy negatywnie.

Wykres 59. Ocena skuteczności, jakości oraz częstotliwości współpracy

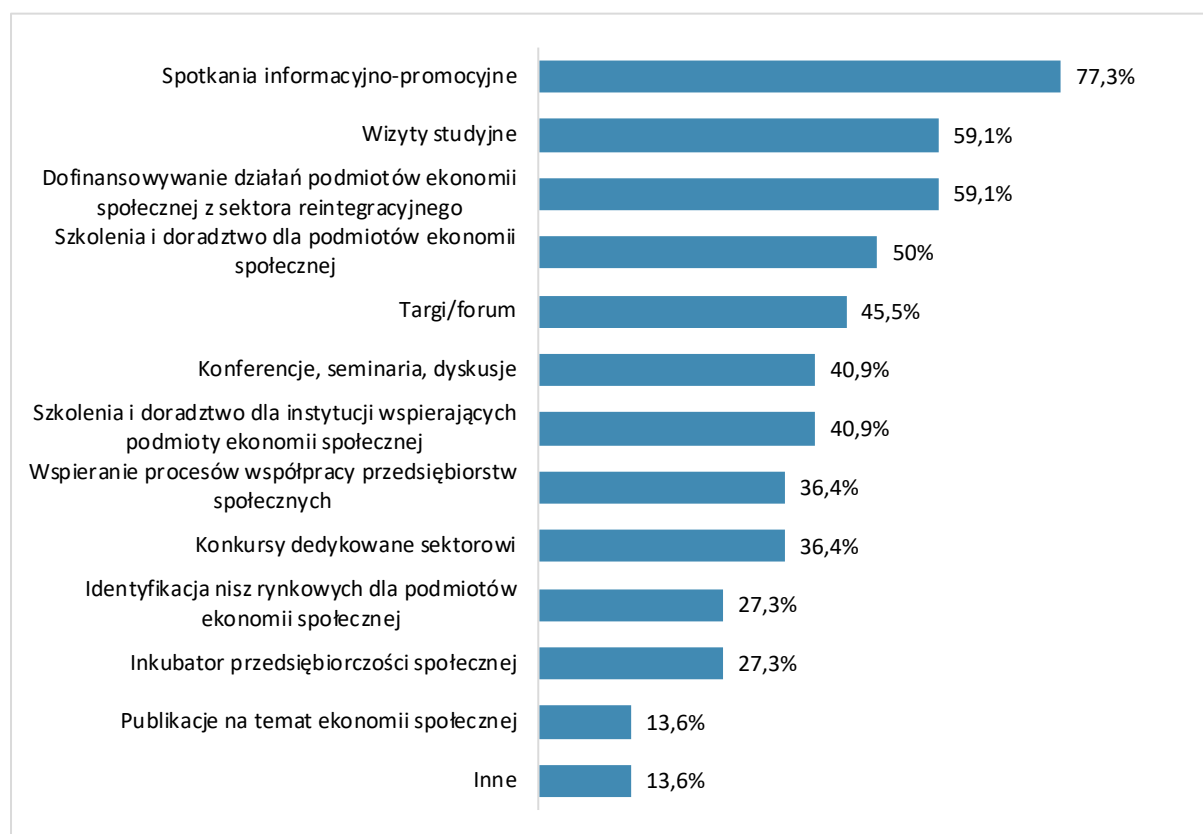
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Badane urzędy także poproszone zostały o wskazanie tych działań, które chciałyby kontynuować, bądź realizować w przyszłości.

Jako najchętniej realizowaną formę działań promocyjnych z zakresu promocji ekonomii społecznej powiatowe urzędy pracy deklarują spotkania informacyjno-promocyjne (77,3%) – wynik ten koresponduje z podjętymi już działaniami promocyjnymi. W drugiej kolejności 59,1% PUP wymienia wizyty studyjne oraz dofinansowania działań PES z sektora reintegracyjnego, połowa natomiast chciałaby realizować szkolenia i doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej. Do działań wskazywanych przez ponad jedną trzecią

badanych PUP należą ponadto: targi i fora, konferencje, seminaria, dyskusje, szkolenia oraz doradztwo dla instytucji wspierających PES, wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych oraz konkursy decydowane sektorowi. Pełna lista działań, które PUP chciałyby realizować lub kontynuować w przyszłości została przedstawiona na wykresie nr 60. Ponadto ponad 13% urzędów wskazało na inne działania, choć bez konkretnego wskazania ich charakteru, deklarując chęć udzielenia pomocy organizacjom z obszaru ekonomii społecznej, które się do nich zgłaszają.

Wykres 60. Działania do realizacji w przyszłości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Przedstawiciele innych instytucji w rozmaity sposób opisują swoją współpracę z podmiotami ekonomii społecznej.

My robimy wszystko jako Departament Polityki Regionalnej, żeby wspierać politykę i wspierać ekonomię społeczną, jeżeli chodzi o wsparcie ze strony regionalnego programu operacyjnego.

Znajdujący się wśród nich przedstawiciele powiatowych urzędów pracy współpracują z PES w ograniczonym zakresie, który zazwyczaj ogranicza się do wspierania osób bezrobotnych.

My generalnie też uczymy się tej współpracy, bo bardzo dużo uczestniczymy w różnych szkoleniach konferencjach, gdzie pokazują nam, jak możemy wykorzystać różne środki, aby wspólnie jakąś inicjatywę podjąć i myślę, że to jest jeszcze na takim etapie, że to nie jest bardzo zaangażowana współpraca, na razie jest to na etapie uczymy się, badamy te możliwości, tak to wygląda.

Przede wszystkim dajemy formy, aktywizujemy bezrobotnych w ramach staży, pracy interwencyjnych, szkolimy pracowników, którzy później znajdują zatrudnienie u tego podmiotu.

Z nami kontaktują się tylko w zakresie rekrutacji pracowników do tej spółdzielni, to jest współpraca bieżąca, jeżeli zdarzają się braki kadrowe to w pierwszej kolejności PUP pomaga w znalezieniu tych pracowników.

Badani przedstawiciele PES uważają też, że rozwojowi PES oraz ich współpracy z innymi podmiotami sprzyjają różne projekty organizowane przez jednostki regionalne, na przykład Urząd Wojewódzki:

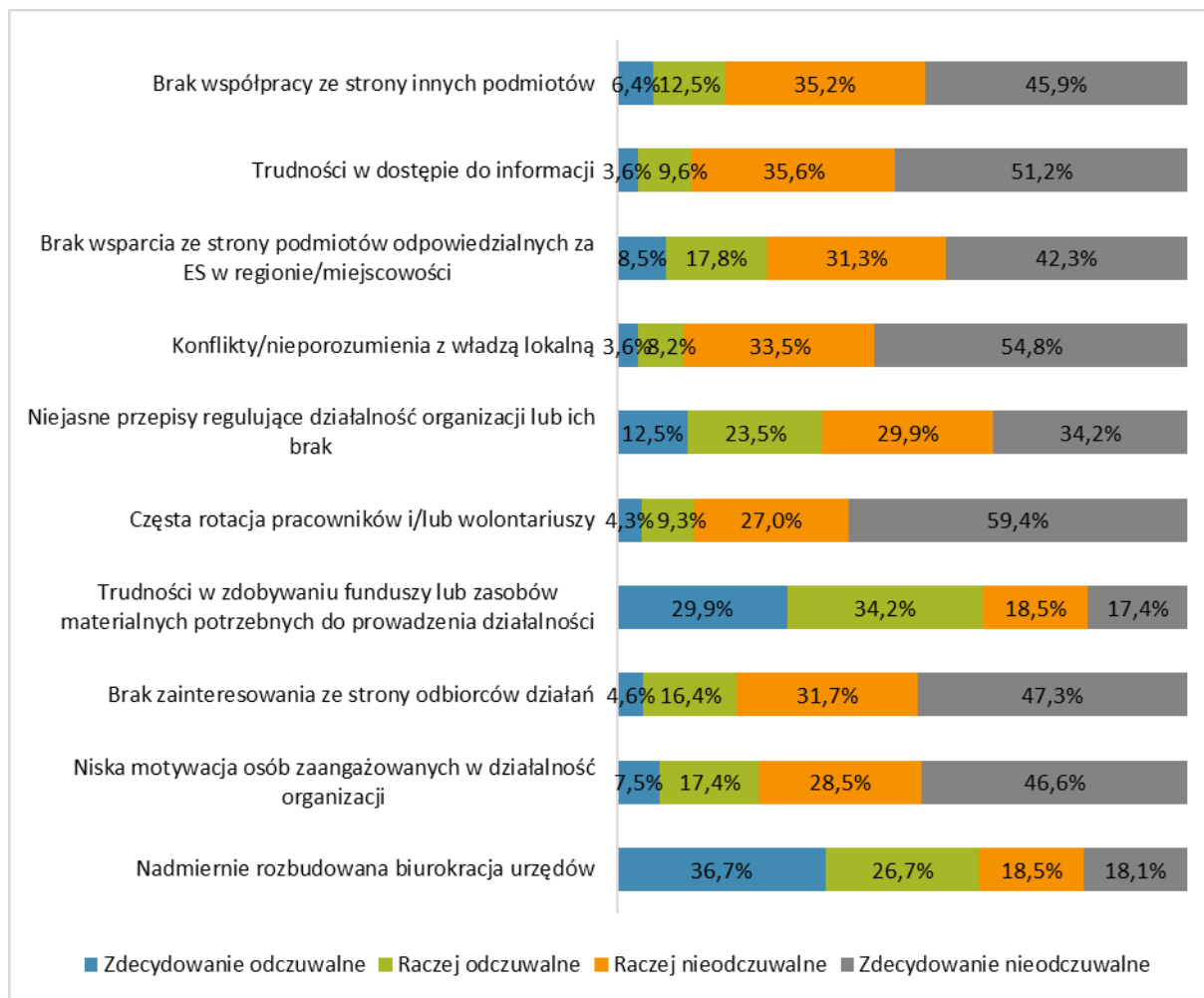
Na pewno jakieś projekty organizowane przez urząd wojewódzki, nie chodzi o jakieś unijne, bo to są zbyt duże. I dobra informacja o nich.

2.1.8. Trudności i bariery doświadczane przez podmioty ekonomii społecznej

2.1.8.1. Trudności i bariery doświadczane przez PES zdaniem samych PES

Badane podmioty ekonomii społecznej zostały poproszone o określenie stopnia odczuwania poszczególnych problemów w funkcjonowaniu podmiotu. Duże problemy (o wysokim stopniu odczuwalności), dotyczą zdobywania funduszy lub zasobów materialnych, potrzebnych do prowadzenia działalności – 64,1% (suma odpowiedzi *zdecydowanie odczuwalne* i *raczej odczuwalne*) oraz nadmiernie rozbudowanej biurokracji urzędów – 63,3%, w tym 36,7% badanych wskazało na odpowiedź *zdecydowanie odczuwalne* i jest to najwyższy wskaźnik tej odpowiedzi spośród innych badanych problemów. Mniejsze problemy (o niskim stopniu odczuwalności) odnotowano dla: konfliktów / nieporozumień z władzą lokalną – 88,3% (suma odpowiedzi *raczej nieodczuwalne* i *zdecydowanie nieodczuwalne*), a także dla trudności w dostępie do informacji – 86,8% i częstej rotacji pracowników i / lub wolontariuszy – 86,5%. Problemów nie ma również lub występują w mało odczuwalnym zakresie we współpracy innych podmiotów – 81,1% (suma odpowiedzi *raczej nieodczuwalne* i *zdecydowanie nieodczuwalne*).

Wykres 61. Stopień odczuwania poszczególnych problemów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Aby rozwiązać problemy, które pojawiają się w badanych podmiotach, jedna trzecia ankietowanych szuka indywidualnych rozwiązań (30,1%). Co dziesiąty badany współpracuje z innymi podmiotami, wymienia informacje (10%). Ponadto 9% badanych deklaruje, że nie ma problemów w swoich organizacjach, a 8,2% respondentów miało problem, aby określić w jaki sposób przeciwdziała pojawiającym się problemom. 6,5% badanych podmiotów podejmuje negocjacje, rozmowy, 5% poszukuje pomocy z zewnątrz lub szuka nowych pomysłów, zagłębia się w temat, a 4,7% badanych podmiotów zdobywa fundusze. Pozostałe odpowiedzi uzyskały mniej niż 5% wskazań.

Tabela 9. Sposób przeciwdziałania problemom

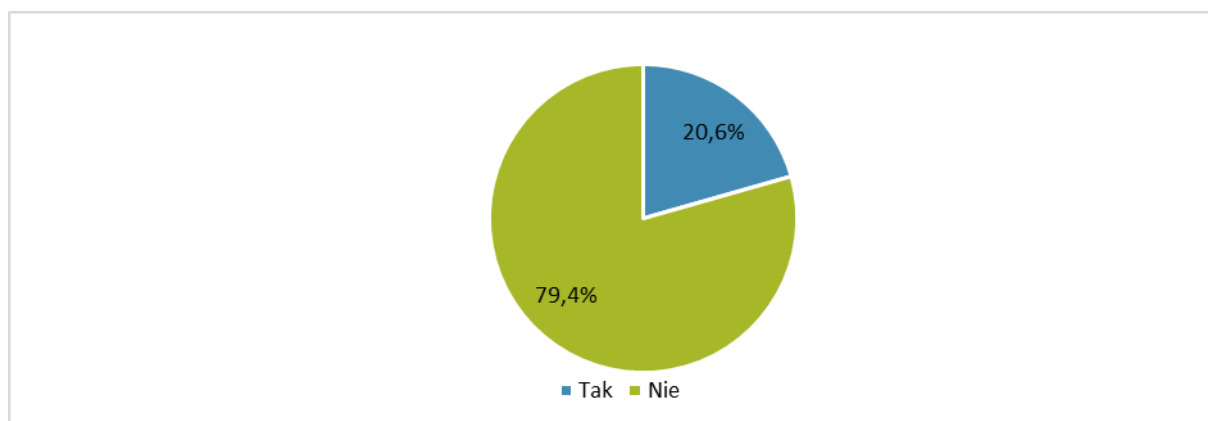
Odpowiedź	%	Odpowiedź	%
Szukamy rozwiązania problemu na własną rękę	30,1%	Kontaktowanie z innymi PES	0,7%
Współpracujemy z innymi podmiotami, wymieniamy informacje	10,0%	Poszukujemy pomocy w Internecie	0,7%
Brak problemów	9,0%	Pomoc księgowej	0,7%
Nie wiem	8,2%	Analizujemy problem	0,7%
Negocjacje, rozmowy	6,5%	Zamykamy fundacje	0,7%
Poszukiwanie pomocy na zewnątrz	5,0%	Zwiększamy zaangażowanie	0,7%
Szukamy nowych pomysłów, zagłębia się w	5,0%	Zachęcamy do współpracy i	0,7%

temat		badają	
Zdobywamy fundusze (lokal wyposażenie)	4,7%	Poszerzamy oferty	0,7%
Działamy pomimo przeszkód	3,9%	Dobrymi chęciami	0,4%
Wyjaśniamy problemy w zarodku	2,5%	Rozwiązujemy problemy na bieżąco	0,4%
Reklamujemy, promujemy się	2,5%	Motywuujemy pracowników	0,4%
Nie staramy się	1,8%	Elastyczna polityka	0,4%
Kierujemy się dobrem naszych podopiecznych	1,8%	Głosujemy w wyborach	0,4%
Zatrudnianie pracowników	1,1%	Ponaglanie wierzycieli	0,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

20,6% badanych spotyka również inne trudności, których nie ujęto na wykresie nr 61. Wśród tych trudności zauważa się dużą różnorodność odpowiedzi: stan w którym trafiają do podmiotu beneficjenci (upojenie alkoholowe), kontakt z niebezpiecznymi ludźmi (agresja, przemoc), brak czasu, brak kompetencji urzędników, braki lokalowe, brak funduszy, brak stałych źródeł finansowania, niechęć ze strony społeczności lokalnej, braki kadrowe, problem z dostępem do wykwalifikowanych pracowników, braki dotyczące transportu, wewnętrzna konkurencja, niskie wynagrodzenie, wysokie podatki, rygorystyczne czy niesprzyjające przepisy prawne, opieszałość organów prawa, trudności w organizowaniu imprez masowych, brak strategii marketingowej, za dużo wymagań, certyfikatów.

Wykres 62. Inne trudności, nieujęte w ankiecie

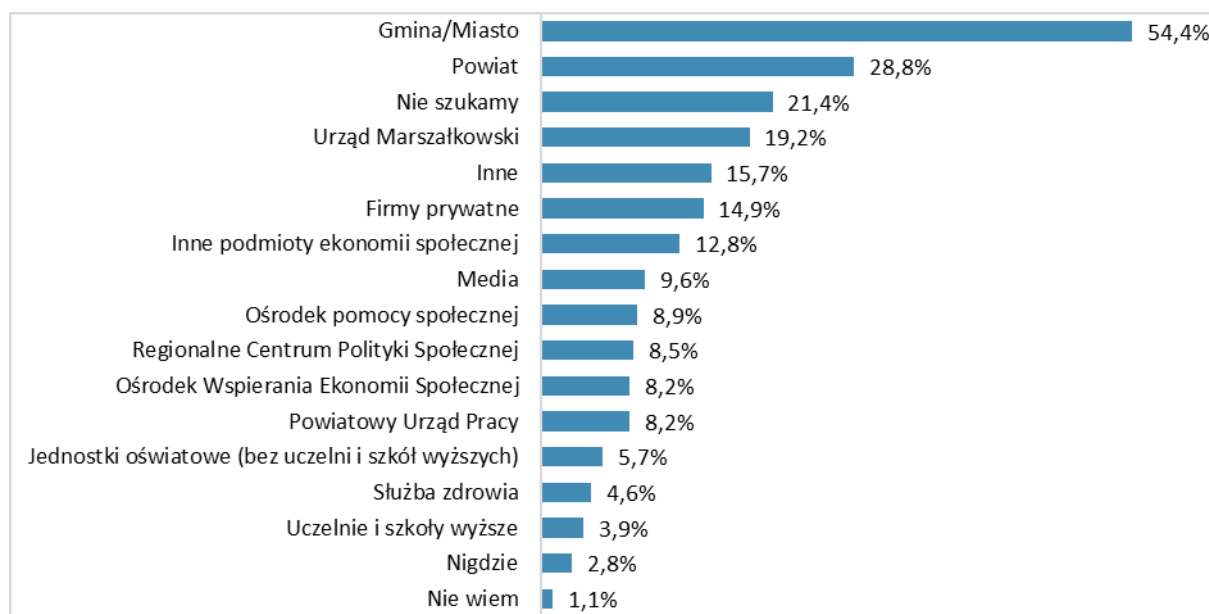
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Aby rozwiązać różne problemy, które pojawiają się w badanych podmiotach, ponad połowa respondentów poszukuje pomocy w gminie lub mieście (54,45). 28,8% deklaruje czerpanie pomocy z powiatu, a 19,2% z Urzędu Marszałkowskiego. Ponadto co piąty respondent deklaruje, że reprezentowany przez niego podmiot nie szuka pomocy w przypadku pojawiających się problemów (21,4%). 15,7% badanych wskazuje na inne miejsca. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 2,5% badanych poszukuje wsparcia u prywatnych osób; 1,8% w Internecie; 1,4% w ministerstwach (sportu, administracji); po 1,1% badanych wskazało na NGO oraz PCPR; po 0,7% wskazało na: domy / ośrodki kultury; prawników; samodzielne poszukiwanie rozwiązań problemów; a po 0,4% badanych wskazało na takie miejsca poszukiwania rozwiązań problemów jak: Centrum Doradztwa Rolniczego; Regionalne Centrum Polityki Społecznej; PFRON; policja; prokuratura; sądy; LGD; spółdzielnie; rynek regionalny; konkursy; MOPS; parlament; rzecznicy; poszukiwanie patronatów; poszukiwanie wsparcia u firm farmaceutycznych/

koncernów; w Wojewódzkim Urzędzie Pracy; a także różnie – w zależności od pojawiających się problemów.

Oprócz wskazanych innych odpowiedzi, które wychodziły poza przygotowaną kafeterię ankiety, podobny odsetek respondentów wskazał na firmy prywatne (14,9%) oraz inne podmioty ekonomii społecznej (12,8%). Pozostałe źródła wsparcia uzyskały mniej niż 10% wskazań badanych podmiotów.

Wykres 63. Gdzie podmioty poszukują pomocy?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Na temat trudności i barier doświadczanych przez podmioty ekonomii społecznej wypowiadały się też osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych. W znacznej mierze dotyczyły one kwestii finansowych.

Kapitał społeczny jest bardzo ciężki, bo mamy takie a nie inne osoby, pracujemy z osobami wykluczonymi społecznie, trzeba mieć dużo cierpliwości, żeby wyszli na ludzi.

[Problematiczne jest] Pozyskiwanie środków finansowych, pisanie projektów, szukanie różnych form wsparcia. Z wielu zadań jesteśmy zmuszeni rezygnować, niestety poszukiwanie sponsorów w prywatnych przedsiębiorstwach jest coraz trudniejsze z uwagi na kondycje firm, na to, że jest na terenie coraz więcej jednostek podobnych do naszej które też szukają wsparcia. My działamy dla konkretnej grupy osób, dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, mamy swoje stałe osoby, które nas wspierają czy firmy, jednak cały czas poszukujemy.

Psychologa mamy na ½ etatu i pani jest w ciąży i na chorobowym i mam kłopoty znaleźć zastępstwo, mamy zbyt małe wynagrodzenia i mam wielki problem.

Najgorsza sytuacja jest z jedną rzeczą, nasi instruktorzy pracują za półdarmo, mówi się w umowie, że musi to być osoba z odpowiednim wykształceniem, z odpowiednimi kursami a zarabia troszeczkę więcej niż sprzątaczką w spółdzielni, jest to upokarzające.

Dwa podstawowe, pierwsze to brak finansów, a drugie brak wiedzy i umiejętności zarządzania tymi finansami.

Problemem bardzo dużym i taką generalną barierą jest niezrozumienie istoty co to jest podmiot ekonomii społecznej, w związku z tym wizerunkowo organizacje boją się podejmować to działanie, bo będą postrzegane niedobrze, np. nie będą mogły pozyskiwać jakichś środków, albo członkowie będą widziani jako osoby, które próbują zrobić jakieś „gospodarcze kariery” (...). W opinii ogólnej organizacja, która zarabia, nawet jeśli mówimy, że cały zysk jest przeznaczany na cele statutowe, jest źle postrzegane.

2.1.8.2. Trudności i bariery doświadczane przez PES zdaniem JST

Zdaniem przedstawicieli badanych jednostek samorządu terytorialnego najbardziej odczuwalnym problemem dla funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej jest trudność w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności. Ponad 70% badanych JST postrzega ten problem jako odczuwalny, w tym 37,9% jako zdecydowanie odczuwalny. Na drugim miejscu wśród najbardziej odczuwalnych problemów pojawiła się nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów (odczuwalna zdaniem 61,4% JST, w tym zdaniem 25,5% zdecydowanie odczuwalna), a na trzecim niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak (problem odczuwalny dla 56,2%, w tym dla 24,2% zdecydowanie odczuwalny). W dalszej kolejności do najbardziej odczuwalnych problemów należy zaliczyć niską motywację osób zaangażowanych w działalność organizacji oraz brak zainteresowania ze strony odbiorców działań.

Pozostałe analizowane problemy przez większość ankietowanych częściej uznawane były za nieodczuwalne, w szczególności dotyczy to trudności w dostępie do informacji oraz konfliktów czy nieporozumień z władzą lokalną. Szczegółowe zestawienie wszystkich analizowanych problemów przedstawione zostało na wykresie nr 64.

Wykres 64. Postrzegane przez JST najbardziej odczuwalne problemy dla PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Na temat trudności i barier doświadczanych przez podmioty ekonomii społecznej wypowiadały się też osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych. Znaczna część dotyczy kwestii finansowych oraz proceduralnych.

Są osoby, które chcą działać, tylko zawsze jakby większe były środki finansowe to ta działalność byłaby szersza, lepsza. Dla mnie to środki finansowe. To jest długa historia, zależy od budżetu i od gminy.

Przede wszystkim są to problemy finansowe, finansowanie, ale też taka powiedziałabym logistyka, bo dużo się wymaga, trudno jest czasami sprostać wymaganiom.

Zawiła procedura udzielania wsparcia, bardzo zawiła. Skutkiem jest często to, że PES nie mogą otrzymać często wsparcia, bo z rocznym wyprzedzeniem nie jesteśmy w stanie przewidzieć tego co będzie za rok, natomiast jeżeli coś nie jest wpisane w program

współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi to tak naprawdę nie może być zrealizowane.

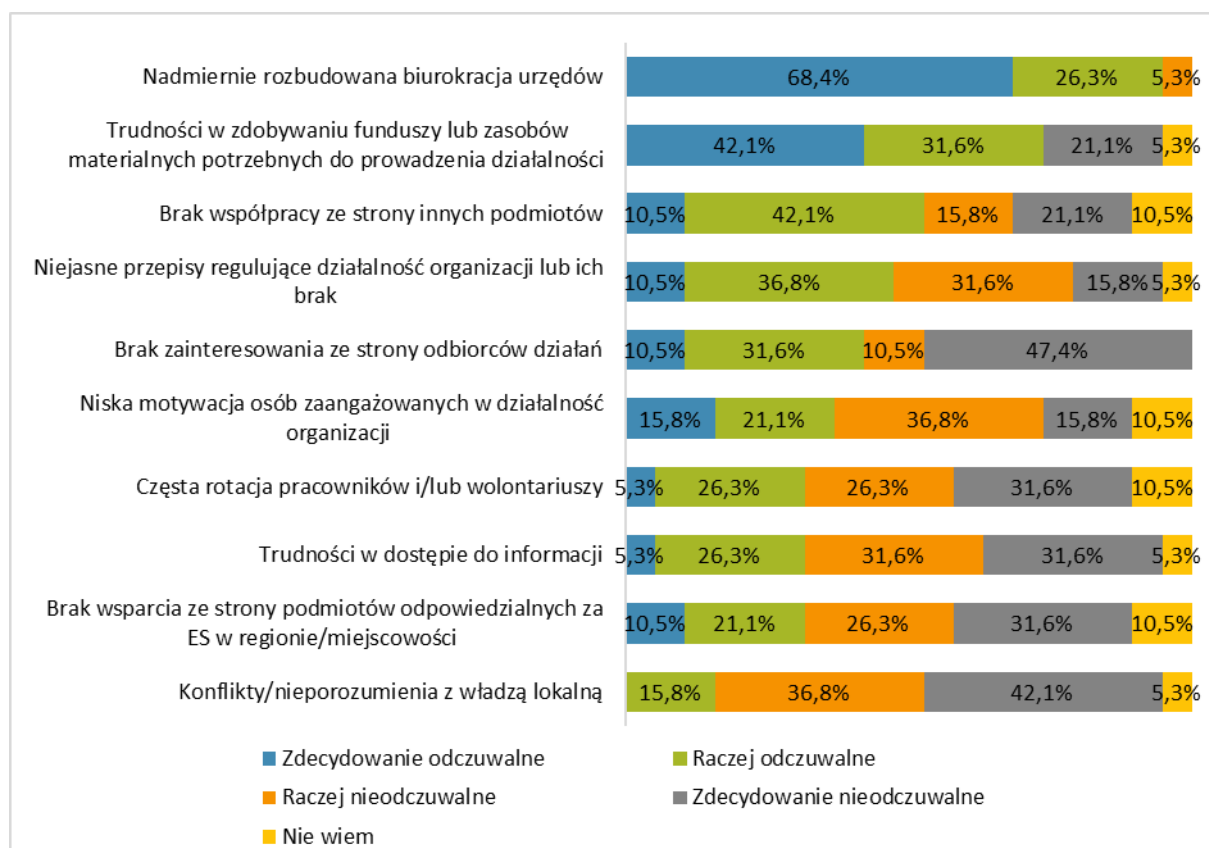
Myślę, że wiele organizacji czy stowarzyszeń może nie przystępować do jakiś tam projektów z uwagi na to, że jest brak środków na wkład własny, że wiele jest fajnych projektów, ale musi być własne dofinansowanie i nie zawsze te organizacje czy te podmioty mogą sobie pozwolić na ten wkład własny. Bariery finansowe.

Ja uważam, że to są te kłopoty głównie finansowe, bo wiadomo, że z pustego i Salomon nie naleje i jeśli chodzi o stowarzyszenia, które się utrzymują teoretycznie ze składek członkowskich no to tak jest od tej strony różnie.

2.1.8.3. Trudności i bariery doświadczane przez PES zdaniem OWES

Przedstawiciele badanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej za najbardziej odczuwalny problem dla podmiotów ekonomii społecznej uznali nadmiernie rozbudowaną biurokrację urzędów – jest to problem odczuwalny zdaniem 95% ośrodków, w tym zdaniem 68,4% – zdecydowanie odczuwalny. Drugim najbardziej odczuwalnym problemem podmiotów ekonomii społecznej są trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności. Jest to problem odczuwalny zdaniem niemal trzech czwartych badanych ośrodków, w tym zdaniem 42,1% – zdecydowanie odczuwalny. W przypadku tej kwestii jednak 21,1% badanych podmiotów uważa, że problem trudności w zdobywaniu funduszy jest zdecydowanie nieodczuwalny. Na trzecim miejscu jako najistotniejszy problem uplasowano brak współpracy ze strony innych podmiotów. Jego odczuwalność dostrzega 52,6% ośrodków, w tym 10,5% w sposób zdecydowany. Niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak to problem postrzegany ambiwalentnie, ponieważ taki sam odsetek badanych jednostek (po 47,4%) uważa, że jest on odczuwalny, jak też, że jest nieodczuwalny. Pozostałe analizowane problemy nie są zazwyczaj postrzegane jako uciążliwe dla podmiotów ekonomii społecznej. Ich pełną listę przedstawia wykres nr 65.

Wykres 65. Najbardziej odczuwalne problemy dla podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

Na temat trudności i barier doświadczanych przez podmioty ekonomii społecznej wypowiadały się też osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych.

[PES stoją przed problemami] Myślę, że takimi samymi, jak wszystkie inne na komercyjnym rynku plus jednak pracownik lub współzałożyciel, współczłonek jest z grupy zagrożonej wykluczeniami.

Z tego co widzimy jest potrzeba dużego wsparcia zarządczego, mediacyjnego i wbrew pozorom to wcale nie jest doradztwo biznesowe, ono jest potrzebne, ale na dalszym etapie. Na początku trzeba w ogóle ułożyć zarządzanie i jakąś strukturę funkcjonowania podmiotu i potrzeba porządków (...). Potrzeba porządków, czyli związanych z kwestiami formalno-prawnymi i tutaj nieoceniona jest pomoc prawnika, żeby uporządkować różne rzeczy (...). Jest dużo przypadków, gdzie ktoś księgował nie tak jak powinno, więc trzeba nauczyć PES, na co zwracać uwagę i jak to powinno wyglądać, na podstawie jakich dokumentów działa taki podmiot (...). W większości przypadków ludzie nie są przygotowani, żeby wchodzić w biznes.

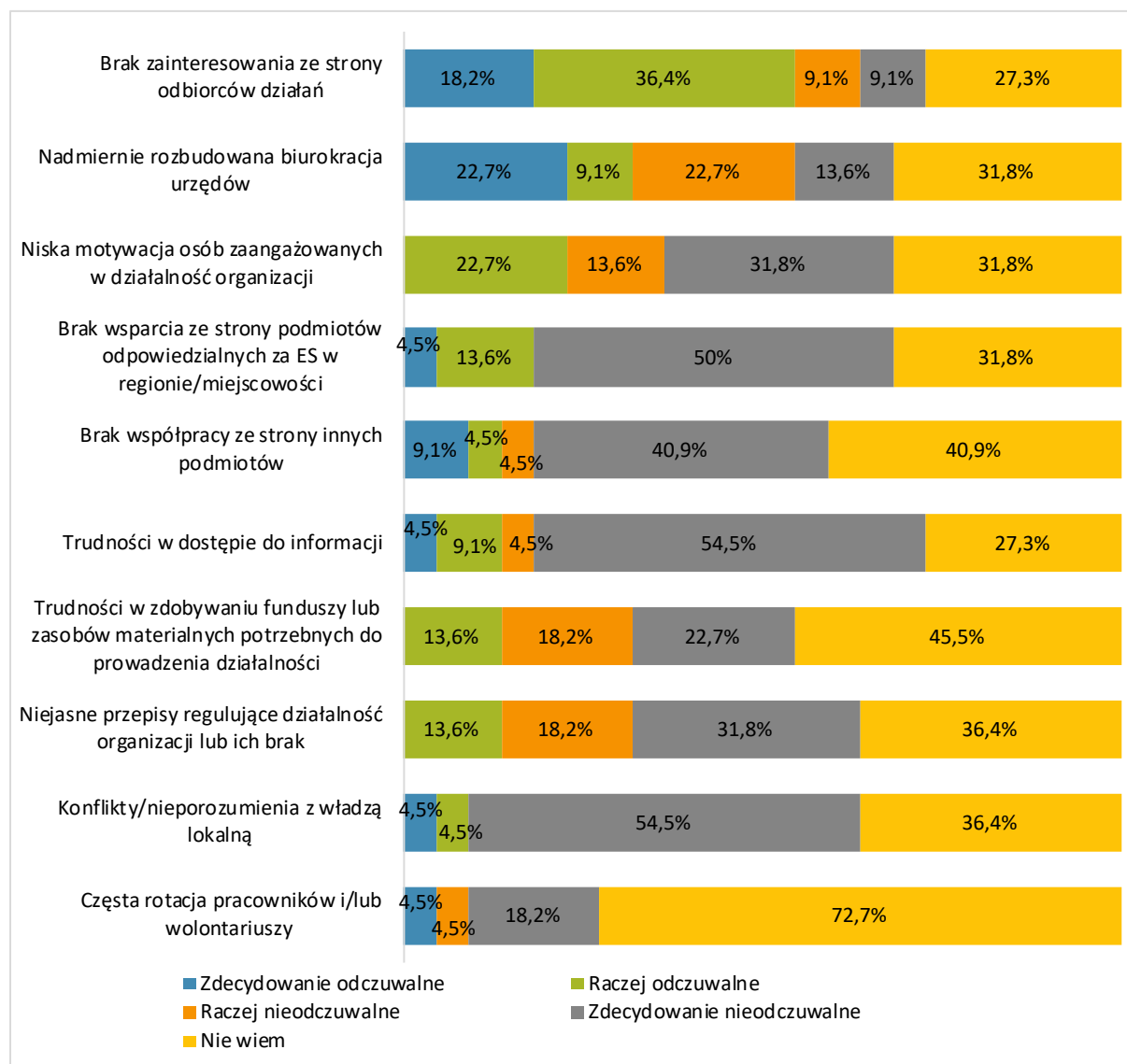
2.1.8.4. Trudności i bariery doświadczane przez PES zdaniem PUP i innych podmiotów

Powiatowe urzędy pracy, podobnie jak inne podmioty biorące udział w badaniu, zostały poproszone o analizę problemów, które ich zdaniem są dla podmiotów ekonomii społecznej najbardziej odczuwalne.

Zdaniem przedstawicieli badanych urzędów, najbardziej odczuwalnym problemem jest brak zainteresowania ze strony odbiorców działań (54,5% PUP uznaje go za problem

odczuwalny, w tym 18,2% jako zdecydowanie odczuwalny). Do innych istotnych problemów, z którymi muszą mierzyć się podmioty ekonomii społecznej, zdaniem przedstawicieli PUP należą: nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów (31,8%, w tym zdecydowanie odczuwalne – 22,7%), niska motywacja osób zaangażowanych w działalność organizacji (22,7%) oraz brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości (18,2%). Pełna lista analizowanych problemów przedstawiona została na wykresie nr 66.

Wykres 66. Postrzeganie odczuwalności problemów, z jakimi muszą się mierzyć PES

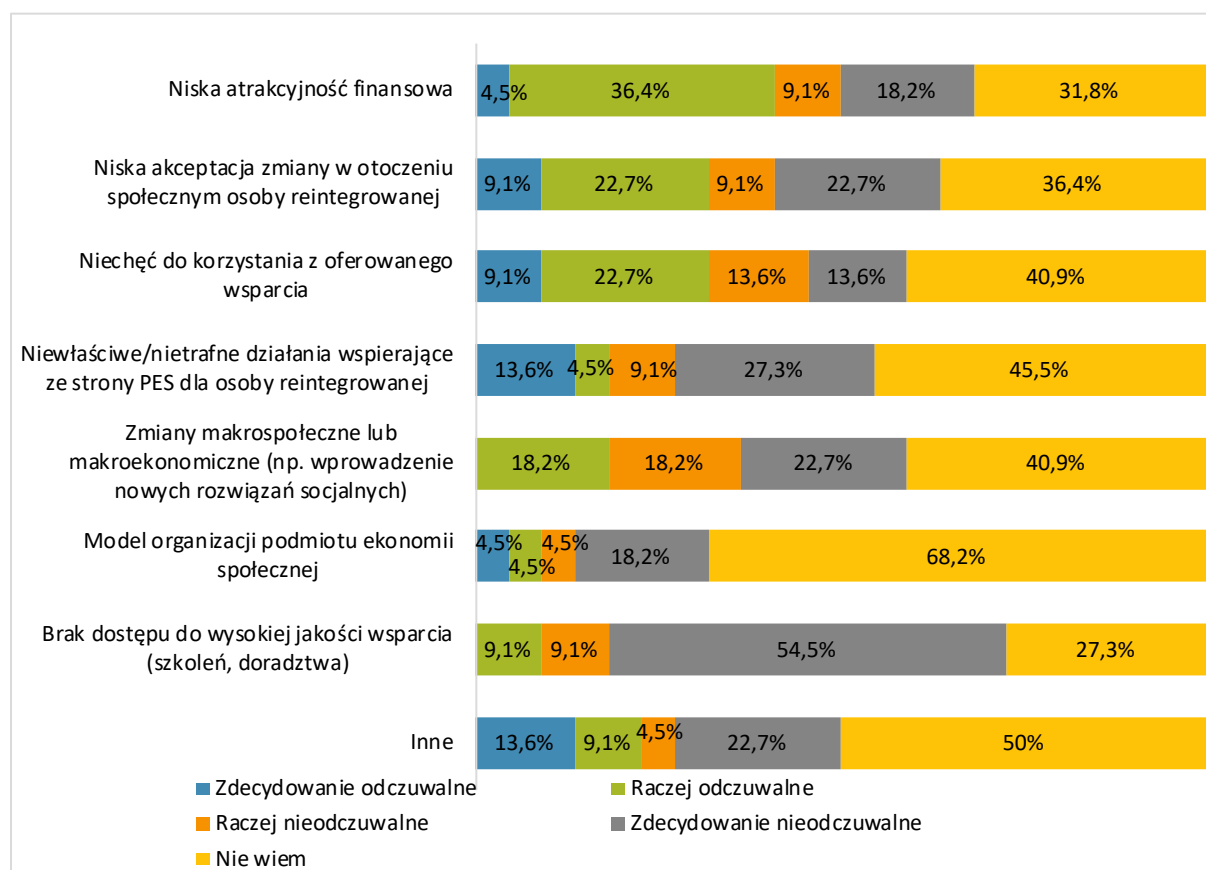
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Wśród barier dla działalności PES w zakresie reintegracji przebadane urzędy najczęściej wskazują niską aktywność finansową (uznaną za odczuwalną przez 40,9% PUP, w tym przez 4,5% za zdecydowanie odczuwalną), niską akceptację zmiany w otoczeniu społecznym osoby reintegrowanej oraz niechęć do korzystania z oferowanego wsparcia (po 31,8%, w tym po 9,1% jako zdecydowanie odczuwalne). Do innych potencjalnych barier dla działalności PES w zakresie reintegracji wskazywanych przez przedstawicieli PUP należą: niewłaściwe/nietrafne działania wspierające ze strony PES dla osoby reintegrowanej, a także zmiany makrospołeczne lub makroekonomiczne (np.

wprowadzenie nowych rozwiązań socjalnych dla osób wykluczonych). Pełną listę analizowanych barier dla działalności podmiotów ekonomii społecznej przedstawia wykres nr 67.

Wśród innych barier, które mogą dotyczyć PES wskazywane były: brak ciągłości działań po zakończeniu projektu, konkurencja innych firm działających na rynku, niechęć osób reintegrowanych do współpracy oraz niska świadomość osób korzystających ze wsparcia.

Wykres 67. Ocena barier dla działalności PES w zakresie reintegracji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Na temat trudności i barier doświadczanych przez podmioty ekonomii społecznej wypowiadały się też osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych. W przeciwieństwie do innych grup przedstawiciele PUP nie skupiali się na kwestiach finansowych, lecz na innych kwestiach.

Muszą chodzić, przekonywać, nie wiem czy PCPR pokrywa wszystkie potrzeby...

[PES muszą mierzyć z] konkurencją, bo jest wiele firm na rynku, które też konkurują ceną i może bardziej profesjonalną kadrą, mówię o pracownikach. To chyba jest największa trudność, konkurencja innych firm.

[Problemem, z którym muszą mierzyć się PES jest] zrozumienie problemów społecznych przez lokalne społeczeństwo, oni nie rozumieją, że to jest specyficzna grupa osób, która tam pracuje i pracodawca daje szansę zaistnienia na rynku. Społeczność nie rozumie tych problemów społecznych, na których ten podmiot bazuje, bazuje na takich osobach.

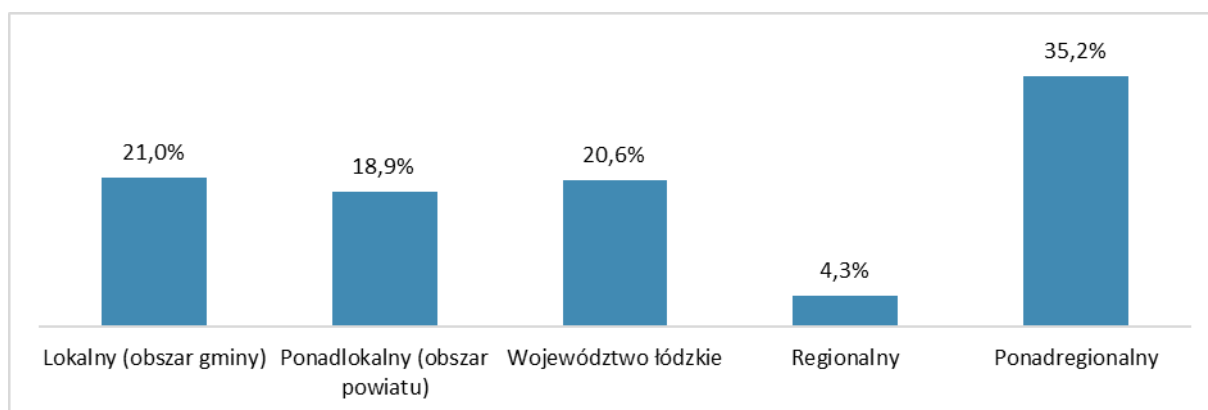
Przedstawiciel jednej z uczelni wyższych regionu łódzkiego wskazał na inne problemy:

Dwa obszary w moim odczuciu. Jeden to efektywne zarządzanie na poziomie gospodarowania majątkiem a drugi obszar to taki stricte pragmatyczny a mianowicie kwestie związane z księgowością (...). Barię stanowi wiedza celu, jaki przyświeca danemu podmiotowi. Musimy pamiętać, że podmiot ekonomii społecznej realnie robi przedsięwzięcia, które przynoszą zysk. Słaby marketing informacyjny. Wydaje mi się, że powinno się informować poprzez jednostki budżetowe jak PUP, PCPR w formie takiej propagandy informacyjnej. Wydaje mi się, że formy zatrudniania i współpracy są takim obszarem nieodgadnionym do dystrybucji informacji jakie są możliwości, bo w sensie prawnym jest ta kwestia uregulowana.

2.2. Ocena funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Ponad jedna trzecia badanych podmiotów ekonomii społecznej wskazuje na ponadregionalny (ponadwojewódzki) zakres działalności (35,2%). Ponadto jedna piąta badanych działa na obszarze województwa łódzkiego (20,6%) lub ma zasięg lokalny – na obszarze gminy (21,0%). Nieco mniejszy odsetek respondentów wskazuje na ponadlokalny charakter działalności – obszar powiatu (18,9%), a najmniejszy odsetek badanych wskazał na regionalny (w obrębie województwa łódzkiego) zakres działalności (4,3%).

Wykres 68. Terytorialny zakres działalności PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Największy odsetek podmiotów wskazuje, że ich działalność jest stała (78,3%). Co dziesiąty podmiot wskazuje na cykliczną działalność (10,3%). W ramach cyklicznej działalności badani określali ich częstotliwość: raz w roku, raz na kwartał, raz w miesiącu, sezonowo lub według potrzeb i wydarzeń organizowanych przez inne podmioty, instytucje, w które badani chcą się zaangażować. Ponadto cykliczną działalnością nazywano organizowanie:

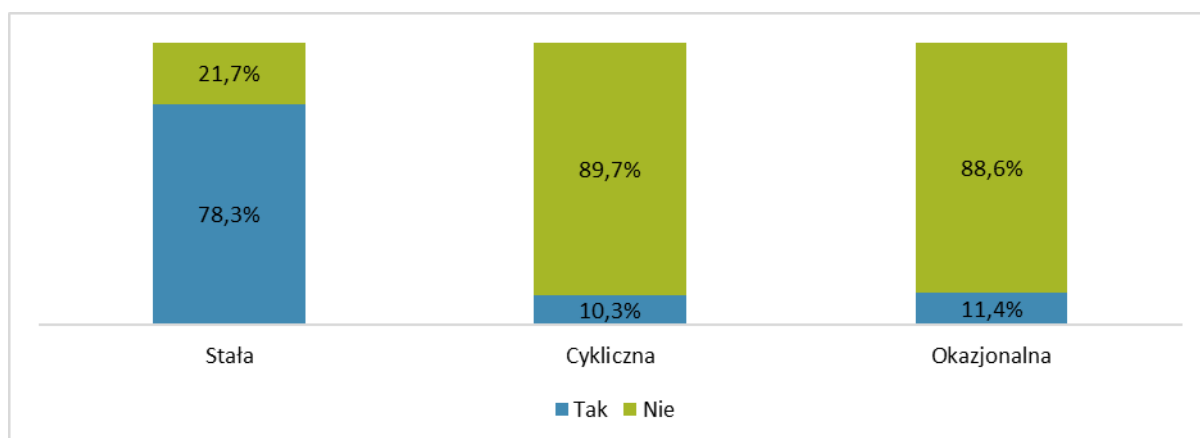
- akcji prozdrowotnych, profilaktycznych,
- zajęć sportowych w czasie zimowym lub według potrzeb,
- imprez kulturalnych,
- imprez sezonowych,
- festiwali,
- warsztatów integracyjnych,
- terapii zajęciowych,
- wydarzeń / imprez świątecznych,

- sezonowych rekonstrukcji historycznych.

Co dziewiąty podmiot wskazuje na okazjonalną działalność (11,4%). Badani okazjonalną działalnością (raz na jakiś czas, w ramach potrzeb), nazywali organizowanie:

- wydarzeń na temat przemocy dla społeczności lokalnej,
- imprez sportowych,
- spotkań z ciekawymi ludźmi,
- rozwiązań problemów w miejscowości, w której dany podmiot funkcjonuje,
- zbiórek charytatywnych,
- działań przy okazji pozyskiwania funduszy,
- współpracy z innymi podmiotami – wsparcie według potrzeb innych podmiotów.

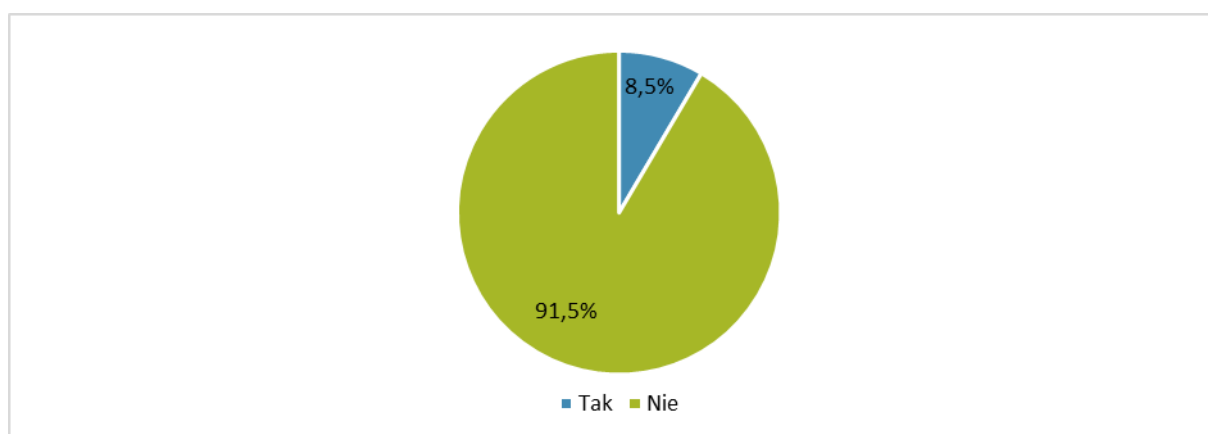
Wykres 69. Charakter działalności PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Wyniki badań pokazują, że 8,5% badanych podmiotów jest zrzeszonych we franczyzie społecznej.

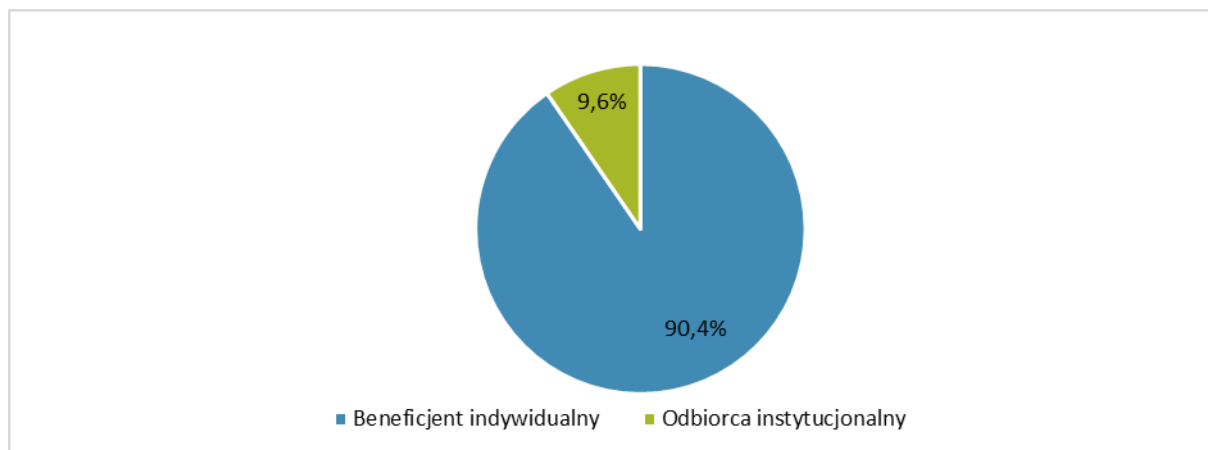
Wykres 70. Czy podmiot jest zrzeszony we franczyzie społecznej?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Głównymi beneficjentami badanych podmiotów są odbiorcy indywidualni – 90,4%. 9,6% badanych podmiotów swoje działania kieruje do beneficjentów instytucjonalnych.

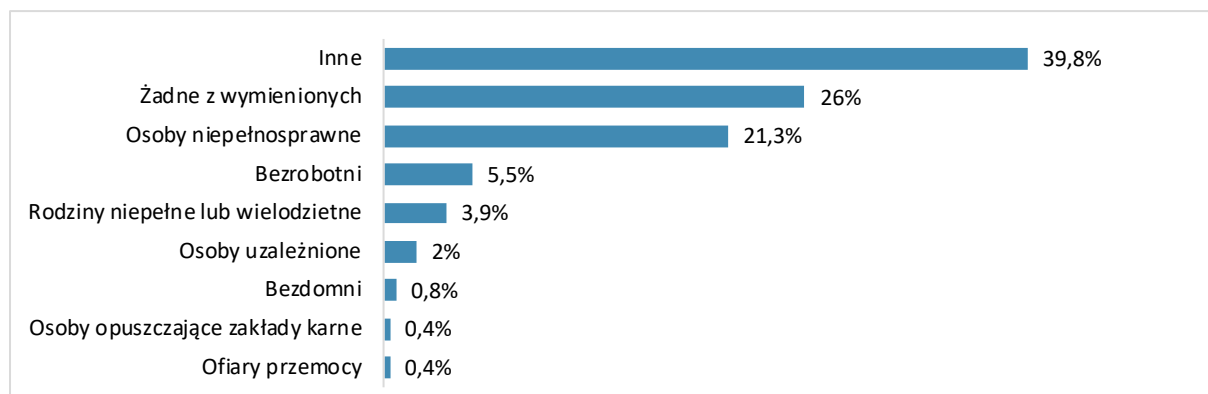
Wykres 71. Główni beneficjenci działalności podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Następnym krokiem było określenie, kto jest beneficjentem indywidualnym, a kto beneficjentem instytucjonalnym badanych podmiotów ekonomii społecznej. Wśród beneficjentów indywidualnych, zaproponowana kategoria odpowiedzi była niekompletna – największy odsetek wskazań uzyskała odpowiedź *inne* – 39,8%, która została szczegółowo zaprezentowana w tabeli nr 10. Ponadto 26% badanych nie określa dokładnie, kto jest beneficjentem działalności podmiotu, ale deklaruje, że nie są to beneficjenci wskazani w kafeterii odpowiedzi (żadne z wymienionych). Ponad jedna piąta wskazała na osoby niepełnosprawne jako głównych beneficjentów badanego podmiotu, 5,5% wskazuje na osoby bezrobotne, 3,9% na rodziny niepełne lub wielodzietne, a 2% na osoby uzależnione. Pozostali beneficjenci indywidualni uzyskali mniej niż 1% wskazań wśród badanych podmiotów.

Wykres 72. Beneficjenci indywidualni badanych podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=254, tj. beneficjenci indywidualni)

Wśród innych odpowiedzi najczęściej pojawiali się mieszkańcy, lokalna społeczność – 38,6%. Dla 23,8% badanych podmiotów, które wcześniej wskazały odpowiedź *inne*, głównymi beneficjentami indywidualnymi ich działalności są dzieci i młodzież, 10,9% badanych wskazuje na osoby niepełnosprawne lub chore, a 5,9% deklaruje, że każdy może być beneficjentem – nie można określić jednej, konkretnej grupy. Ponadto 4% badanych podmiotów deklaruje, że wśród ich beneficjentów indywidualnych są seniorzy, emeryci, renciści, 3% wskazuje na członków, pracowników danej organizacji oraz na właścicieli pojazdów (samochód, motor), a 2% badanych wskazuje, że beneficjentami są rodziny. Pozostali beneficjenci indywidualni byli wskazywani przez 1% badanych.

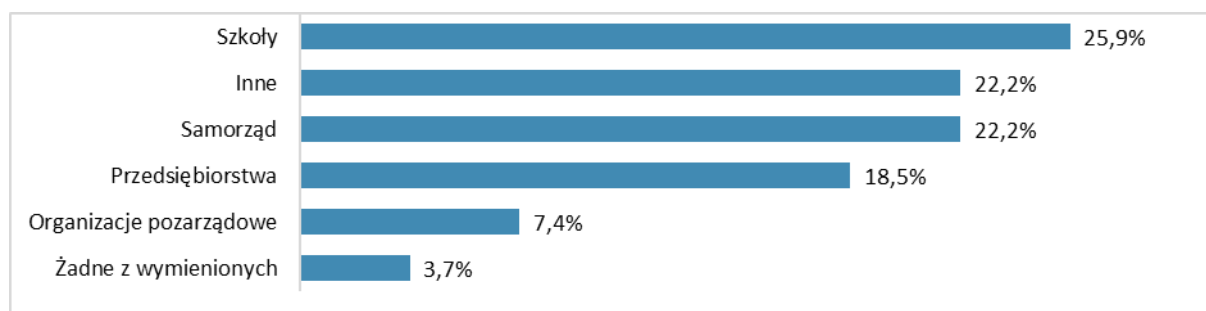
Tabela 10. Inni beneficjenci indywidualni badanych podmiotów ekonomii społecznej

Inni beneficjenci indywidualni	Procent PES
Mieszkańcy, lokalna społeczność	38,6%
Dzieci i młodzież	23,8%
Osoby niepełnosprawne, chore	10,9%
Każdy może być beneficjentem	5,9%
Seniorzy, emeryci, renciści	4%
Członkowie, pracownicy	3%
Właściciele pojazdów	3%
Rodziny	2%
Artyści ludowi	1%
Trudno powiedzieć	1%
Zwierzęta	1%
Nauczyciele	1%
Handlowcy	1%
Osoby prowadzące działalność gospodarczą	1%
Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym	1%
Parafianie	1%
Wędkarze	1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Wśród zdecydowanie mniejszej grupy podmiotów, której odbiorcami są głównie beneficjenci instytucjonalni. 25,9% tej grupy badanych wskazuje na szkoły, 22,2% wymienia samorząd oraz inne instytucje spoza przygotowanej kafeterii (łącznie 6 osób, które wskazują na straż pożarną, podmioty z branży filmowej, lokalne grupy działania, grupy mniejszościowe, szkoły, a także na kilka beneficjentów łącznie – np. zarówno samorządy, jak i NGO). Ponadto 18,5% badanych wskazuje na przedsiębiorstwa jako głównych beneficjentów działania badanego podmiotu, a 7,4% na organizacje pozarządowe.

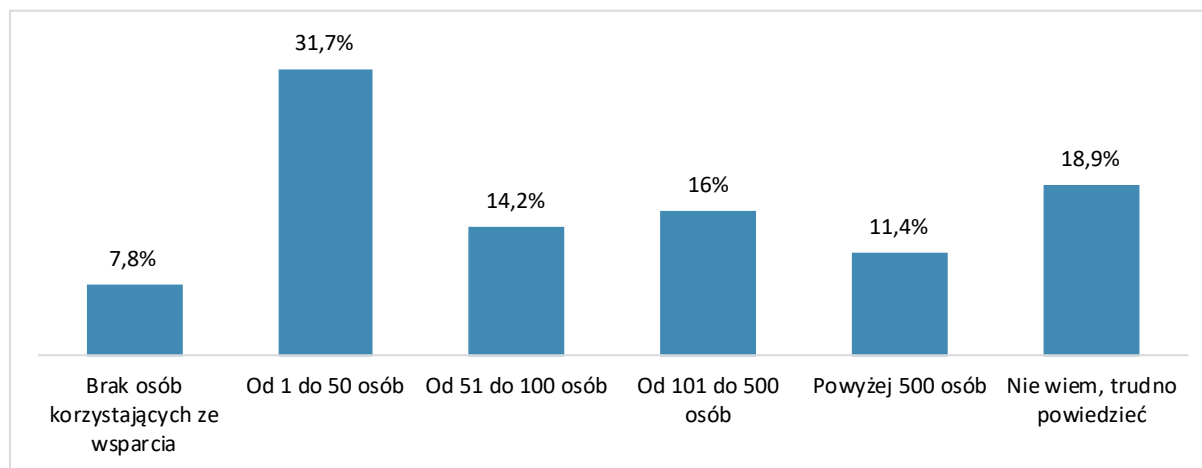
Wykres 73. Beneficjenci instytucjonalni badanych podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=27, tj. beneficjenci instytucjonalni)

Szacuje się, że w 2017 roku w przypadku 31,7% podmiotów ekonomii społecznej ze wsparcia skorzystało od 1 do 50 osób. Ponadto 14,2% badanych podmiotów podaje, że w 2017 roku udzieliły wsparcia od 51 do 100 osobom, 16% podaje jeszcze większą liczbę – od 101 do 500 osób, a 11,4% badanych wskazuje ponad 500 beneficjentów w 2017 roku. Co piątemu respondentowi trudno było określić liczbę osób korzystających ze wsparcia organizacji w 2017 roku (18,9%).

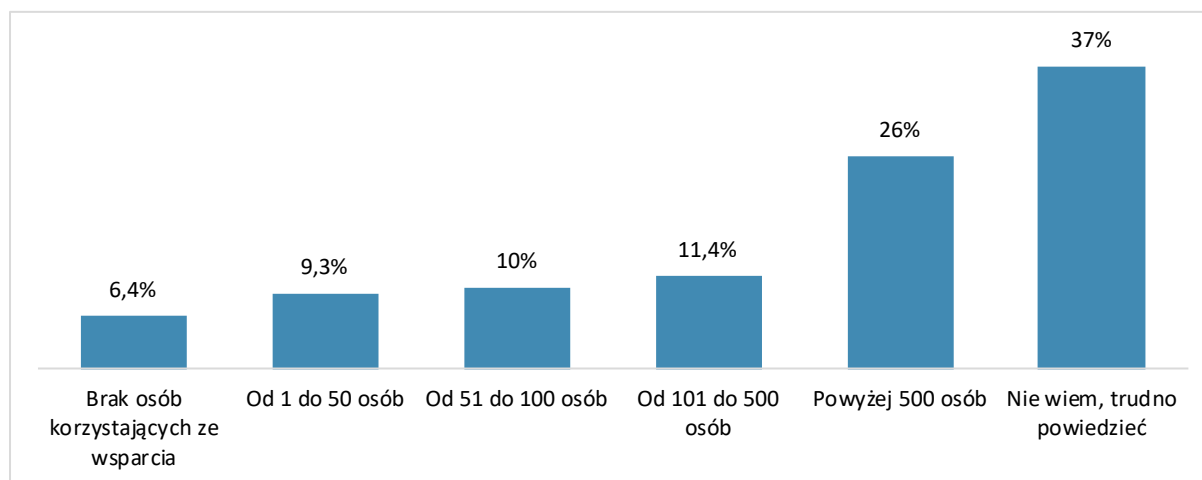
Wykres 74. Liczba osób korzystających ze wsparcia organizacji w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Badane podmioty zapytano również o liczbę osób korzystających ze wsparcia organizacji od początku działalności. Tu zdecydowanie wzrósł odsetek osób, którym trudno było określić tę skalę – 37%. Ponadto 26% badanych deklaruje, że ze wsparcia organizacji od początku jej działalności skorzystało ponad 500 osób, 11,4% wskazuje na 101 – 500 osób, 10% na 51 – 100 osób, a 9,3% deklaruje, że od początku funkcjonowania działalności, ze wsparcia podmiotu skorzystało do 50 osób.

Wykres 75. Liczba osób korzystających ze wsparcia organizacji od początku działalności

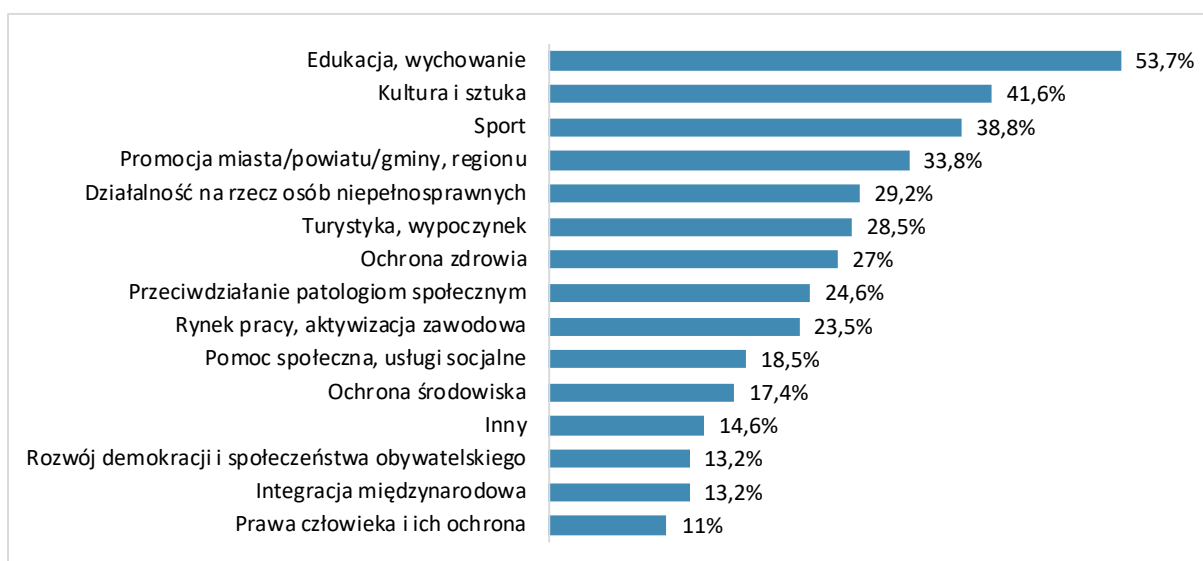

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

W kolejnym pytaniu badani mieli określić tematyczny rodzaj działalności podmiotu. Odnotowano w tym zakresie dużą różnorodność. Ponad połowa badanych wskazuje na edukację, wychowanie (53,7%), mniej niż połowa na kulturę i sztukę (41,6%), a ponad jedna trzecia na sport (38,8%). Jedna trzecia badanych podmiotów określa zakres swojej działalności wokół promocji miasta, powiatu, gminy czy regionu (33,8%). Ponadto 29,2% podmiotów działa na rzecz osób niepełnosprawnych, 28,5% w zakresie turystyki, wypoczynku, 27% w zakresie ochrony zdrowia, 24,6% chce przeciwdziałać patologiom społecznym, a 23,5% działa w zakresie rynku pracy, aktywizacji zawodowej. Pozostałe rodzaje działalności uzyskały mniej niż 19% wskazań – ich szczegółowe zestawienie znajduje się na wykresie nr 76. Oprócz tego 14,6% badanych wskazało na inne odpowiedzi. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do

wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 1,4% badanych wskazuje na historię jako tematyczny zakres działalności podmiotu; 1,1% na zwierzęta domowe oraz kultywowanie, promocję tradycji. Po 0,7% badanych wskazało na: reklamę / promocję; rozrywkę; integrację społeczną; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; promocję zdrowia / zdrowego trybu życia; żywienie; wsparcie lokalowe (świetlica, parking). Po 0,4% badanych odpowiada natomiast, że tematyczny obszar działalności podmiotu to: projektowanie; produkcja filmowa; fotografia; działalność na rzecz rodzin; nauka; przeciwdziałanie wykluczeniu seniorów; aktywizacja kobiet z obszarów wiejskich; działania pomocowe w grupach wsparcia; gospodarka komunalna; ochrona przeciwpożarowa; ogródki działkowe; opieka nad dziećmi; pomoc w przypadku zdarzeń losowych; przeciwdziałanie uzależnieniom; rehabilitacja; rozwiązywanie problemów oraz szkolenia w zakresie prawa.

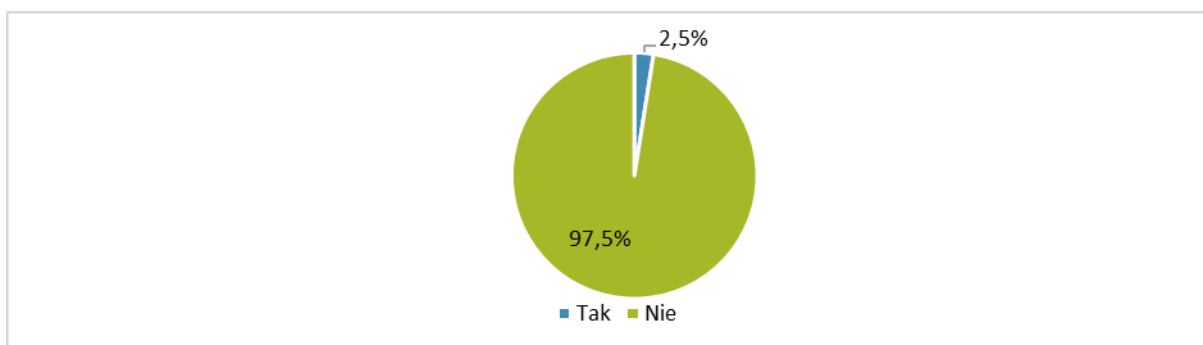
Wykres 76. Tematyczny obszar działalności podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Zdecydowana większość badanych podmiotów nie jest certyfikowana znakiem promocyjnym „zakup prospołeczny”. Na posiadanie takiego znaku wskazało 2,5% badanych podmiotów.

Wykres 77. Czy podmiot jest certyfikowany znakiem promocyjnym „zakup prospołeczny”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

42,7% badanych podmiotów nie korzysta z żadnych niefinansowych form wsparcia. 39,9% badanych wskazuje na szkolenia. Ponadto 24,6% badanych korzysta z usług

księgowych, 17,8% z doradztwa w zakresie prowadzenia lub założenia organizacji, 14,9% z doradztwa prawnego, 12,8% z usług prawnych, a 11% z doradztwa biznesowego. Na usługi marketingowe wskazuje 7,8% badanych podmiotów. 3,9% badanych wskazuje na inne źródła finansowania. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: po 0,7% badanych wskazuje na wsparcie lokalowe oraz doradztwo księgowe, a po 0,4% badanych na: wsparcie rzeczowe; wnioski o wsparcie finansowe; portale internetowe; wsparcie w bieżącej działalności; biuro rachunkowe; dotacje; wsparcie z komendy powiatowej oraz wsparcie prawne.

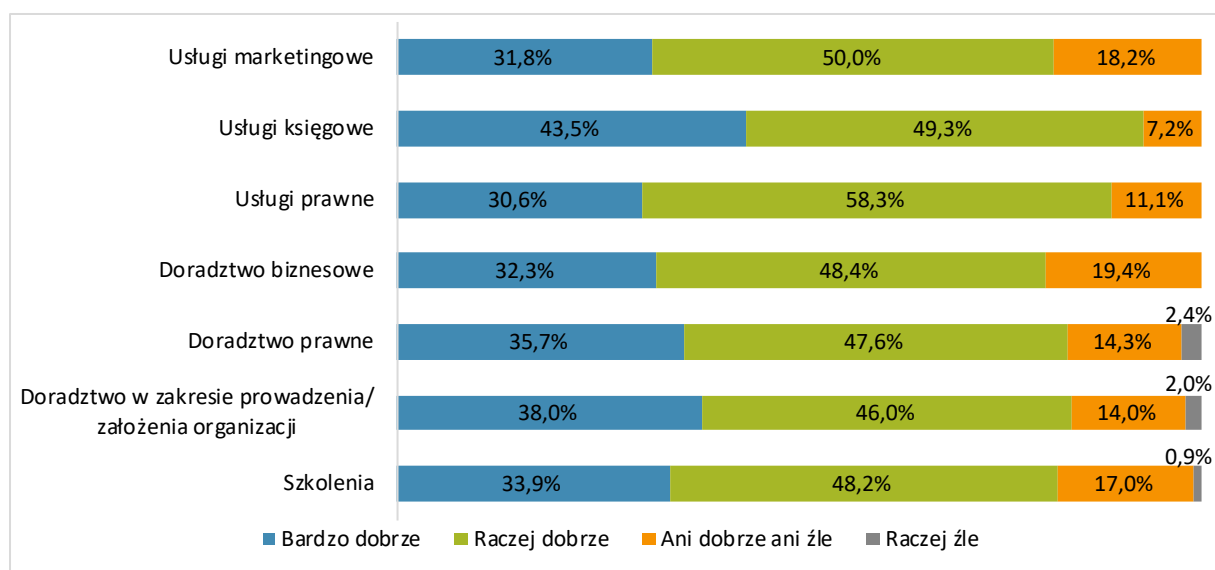
Wykres 78. Korzystanie z poszczególnych form wsparcia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Ocena wykorzystywanych form wsparcia pokazuje zadowolenie badanych podmiotów. Z najczęściej wykorzystywanej formy, jaką są szkolenia, jest zadowolonych 82,1% badanych (suma odpowiedzi *bardzo dobrze* i *raczej dobrze*). Ponadto najlepiej ocenia się usługi księgowe – 92,8% pozytywnych ocen. Tylko w przypadku doradztwa prawnego i doradztwa z zakresu prowadzenia lub założenia organizacji odnotowano negatywne oceny – kolejno 2,4% oraz 2% odpowiedzi *raczej źle*. Najtrudniej badanym było ocenić wsparcie z zakresu doradztwa biznesowego – 19,4% odpowiedzi *ani dobrze, ani źle*.

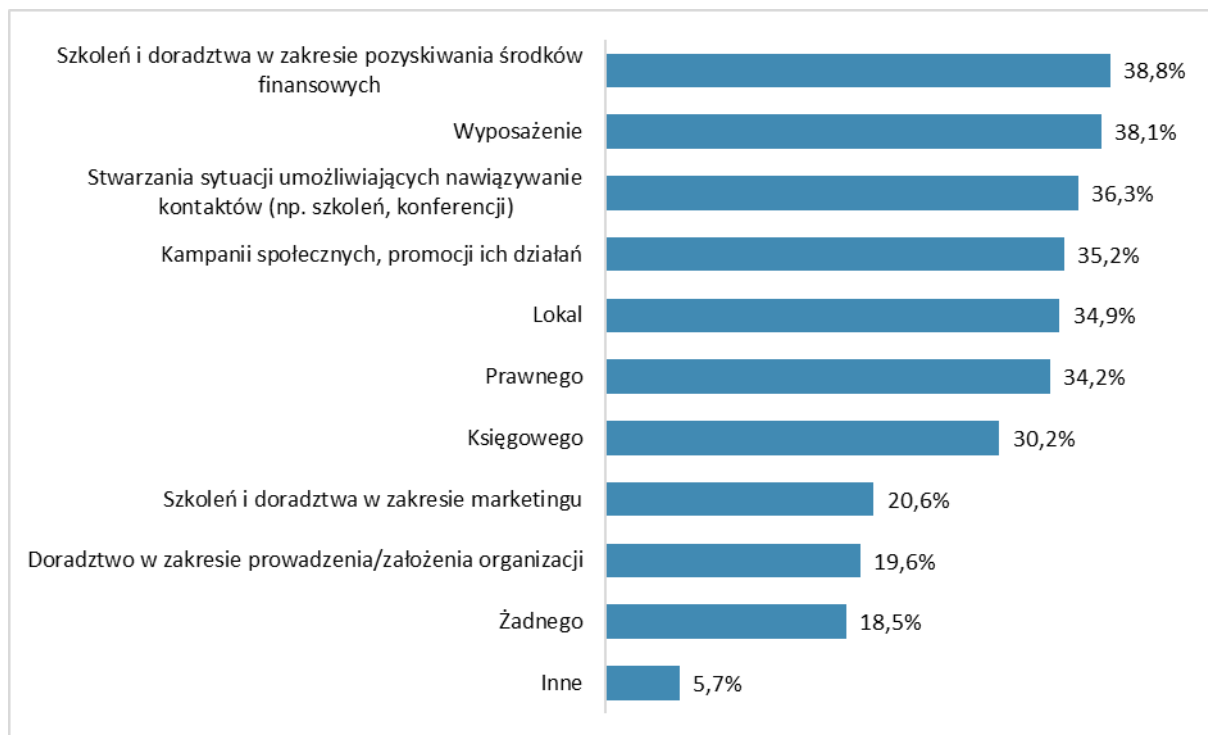
Wykres 79. Ocena wykorzystywanych form wsparcia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (Oceny dokonywały PES, które wykorzystują dane formy wsparcia: Usługi marketingowe N=22; Usługi księgowe N=69; Usługi prawne N=36; Doradztwo biznesowe N=31; Doradztwo prawne N=42; Doradztwo w zakresie prowadzenia/założenia organizacji N=50; Szkolenia N=112).

Wykres nr 80 pokazuje, że potrzeby badanych podmiotów w zakresie przyszłego wsparcia niefinansowego są różnorodne. 38,8% wskazuje na szkolenia i doradztwo w zakresie pozyskiwania środków finansowych, 38,1% badanych wskazuje na wsparcie w zakresie wyposażenia badanych podmiotów. 36,3% respondentów oczekuje w przyszłości wsparcia w stwarzaniu sytuacji umożliwiających nawiązywanie kontaktów (np. szkoleń, konferencji), 35,2% badanych wskazuje na wsparcie w kampaniach społecznych, w promocji działań. Ponadto 34,9% badanych podmiotów oczekuje wsparcia lokalowego, 34,2% prawnego, a 30,2% wsparcia w zakresie księgowości. 5,7% respondentów wskazuje na inne wsparcie. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów (N=281) i uszeregowane malejąco: 1,1% badanych wskazuje na szkolenia branżowe / tematyczne; po 0,7% badanych wskazuje na: wymianę informacji; wsparcie rzeczowe; a 0,4% badanych wskazuje na takie formy wsparcia jak: mediacje; staże, promocja; wsparcie dla osób niepełnosprawnych; wsparcie w rozszerzeniu działalności; wsparcie w organizacji wymiany międzynarodowej oraz na wsparcie życzliwych ludzi.

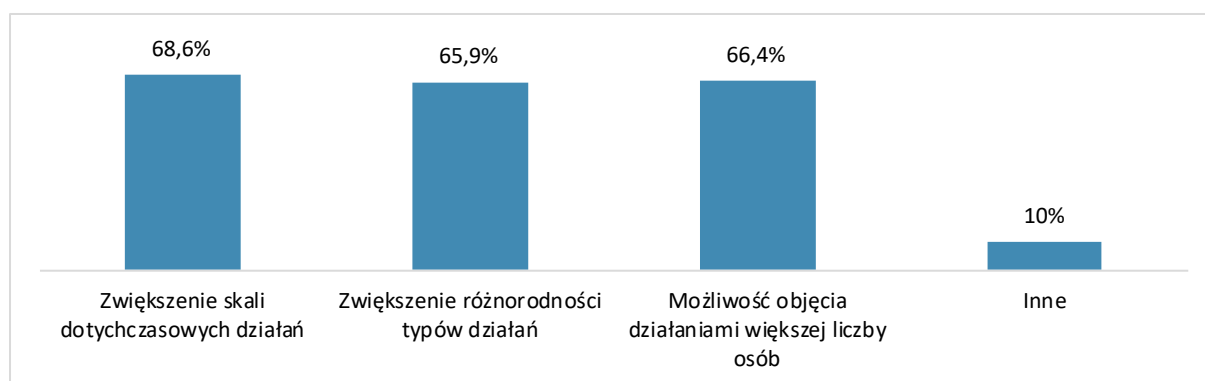
Wykres 80. Wsparcie niefinansowe, którego oczekuje się w przyszłości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Gdyby potrzeby badanych podmiotów w zakresie wsparcia zostały spełnione, 68,6% badanych widzi zwiększenie skali dotychczasowych działań, 65,9% deklaruje zwiększenie różnorodności typów działań, a 66,4% widzi możliwość objęcia działaniami więcej liczby osób. Co dziesiąty respondent wskazuje na inne zmiany, jakie zaszłyby w badanym podmiocie, gdyby jego potrzeby zostały spełnione. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone do PES, które oczekują jakiegoś wsparcia niefinansowego (N=229) i uszeregowane malejąco: 1,7% badanych nie ma pomysłu na temat zmian, jakie zaszłyby w podmiocie, gdyby jego potrzeby zostały spełnione; po 0,9% badanych wskazuje na: rozbudowę; zwiększenie zatrudnienia; większą skuteczność prowadzonych działań, a po 0,4% badanych wskazuje na: lepsze funkcjonowanie podmiotu; oszczędność środków; lepsze zaplecze socjalne; pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów; poprawę jakości działań; promocję na zewnątrz; zwiększenie obrotów; lepszą rozpoznawalność marki; lepszą obsługę prawną; poszerzenie zakresu działań; lepszą pracę edukacyjną i wychowawczą; większą liczbę spotkań ora większą gotowość do działań.

Wykres 81. Zmiany, jakie zaszłyby w podmiocie, gdyby jego potrzeby zostały wypełnione

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=229, tj. PES, które oczekują jakiegoś wsparcia niefinansowego)

Ponad jedną trzecią badanych nie ma pomysłu, jakie czynniki sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej (36,7%). Ponadto 13,5% badanych wskazało na finansowanie i dotacje, 11,7% na przepływ informacji, doświadczeń, a 7,8% na chęci współpracy, pomagania – to trzy główne czynniki, które sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami.

Tabela 11. Czynniki sprzyjające rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami

Czynnik	%	Czynnik	%
Nie wiem, nie mam zdania, trudno powiedzieć	36,7%	Więcej wolności, działanie w niekonwencjonalny sposób	1,1%
Finansowanie i dotacje	13,5%	Stabilność prawna	0,7%
Przepływ informacji (wymiana informacji, doświadczeń)	11,7%	Planowanie	0,7%
Chęci współpracy, pomagania	7,8%	Szersza skala	0,7%
Znajomości, nawiązywanie nowych kontaktów	6,8%	Empatia	0,7%
Spotkania i szkolenia	6,8%	Pasja, zainteresowania	0,7%
Otwartość	5,7%	Pomoc społeczności i samorządów lokalnych w realizowaniu ES	0,7%
Współpraca z różnymi innymi podmiotami	5,3%	Nieprzeszkadzanie urzędów i władzy	0,7%
Wspólne cele	5%	Społeczna odpowiedzialność biznesu	0,4%
Zaangażowanie ludzi, znajomość zagadnienia, profesjonalizm	4,3%	Prowadzenie wspólnych zajęć	0,4%
Promocja działań PES	3,6%	Możliwości promowania własnej działalności	0,4%
Przestrzeń wymiany informacji (możliwości komunikacji) (katalog usług ES)	3,2%	Funkcjonowanie gospodarki	0,4%
Poczucie wspólnego dobra (bezinteresowność)	3,2%	Wzrost bezpieczeństwa	0,4%
Modernizacja przepisów (zawiłe prawo)	2,5%	Bieżące potrzeby fundacji	0,4%
Zrozumienie	2,5%	Rozwojowe	0,4%
Lokalizacja, klimat, lokal	2,1%	Systemowe	0,4%
Wiarygodność, zaufanie	2,1%	Rozumienie środowiska	0,4%

Przejrzyste informacje i reguły współpracy	2,1%	Zwiększanie zatrudnienia	0,4%
Polityka prospołeczna	1,4%	Respektowanie klauzul społecznych	0,4%
Konkurencja	1,4%	Minimalizm państwa	0,4%
Zainteresowanie ekonomią społeczną	1,4%	Mobilizacja	0,4%
Terminowość i szybkość	1,1%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

2.3. Benchmarking działalności infrastruktury wsparcia OWES w całym regionie

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) to instytucje otoczenia sektora ekonomii społecznej oferujące usługi na rzecz Podmiotów Ekonomii Społecznej (PES). Początki funkcjonowania OWES związane były z problemem ciągłości ich funkcjonowania, które powstając w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego miały trudności z samodzielnym utrzymaniem się na rynku. Określono zależności pomiędzy OWES a instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej, umożliwiając tym samym współpracę pomiędzy nimi. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 stanowi narzędzie realizacji zadań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Jednym z głównych problemów w funkcjonowaniu OWES jest przede wszystkim projektowy charakter finansowania, który powoduje ryzyko przerw w świadczeniu przez OWES usług wsparcia dla PES, szczególnie w przypadku przerw pomiędzy projektami. Projekty realizowane dzięki środkom przewidzianym w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Łódzkiego służą zapewnieniu bieżącego funkcjonowania ośrodków, w tym zatrudnienia pracowników ośrodka. Zgodnie z diagnozą zawartą w *Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020* wątpliwości budzi projektowe podejście do usług OWES. Według Programu realizacja wsparcia w kilkuletnim cyklu projektowym (rekrutacja, wsparcie, dotacja, utworzenie PES, wsparcie bieżące, zamknięcie projektu) powoduje, że OWES nie są motywowane do budowania długoterminowej współpracy z PES, bardziej systematycznej pracy z kolejnymi grupami inicjatywnymi, czy też ze środowiskiem lokalnym. W efekcie OWES koncentrują się bardziej na tworzeniu kolejnych PES lub miejsc pracy, a nie na ich utrzymaniu i wzmacnianiu istniejących. Niniejsze badanie nie potwierdza jednak tej tezy, ponieważ OWES funkcjonujące w województwie łódzkim nie tylko budują trwałe relacje z PES, udzielając im bieżącego wsparcia nawet po zakończeniu projektu, ale również podejmują działania ukierunkowane na kooperację ze środowiskiem lokalnym.

Z badania wynika, że łódzkie OWES zacieśniają również współpracę między sobą. Projekt „Łódzki Ośrodek Ekonomii Społecznej”, którego partnerami byli: Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich INSPRO, Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich Centrum OPUS oraz Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne Ja-Ty-My zakończył się sukcesem. Projekt realizowano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne Działanie IX.3 Rozwój ekonomii społecznej Poddziałanie IX.3.1 Miejsca pracy w sektorze ekonomii społecznej, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem projektu był rozwój potencjału sektora ekonomii społecznej w subregionie IV województwa łódzkiego (miasto Łódź) w latach 2016-2017. Projekt adresowano do podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych planujących ekonomizację,

osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób fizycznych i prawnych planujących utworzenie podmiotu ekonomii społecznej z terenu miasta Łodzi.

W ramach projektu zadania zostały rozdzielone pomiędzy podmioty w następujący sposób:

Centrum OPUS
• wsparcie w tworzeniu nowych organizacji – prawne, księgowe, finansowe (minigranty) • wsparcie w zakładaniu działalności odpłatnej i gospodarczej • animacja społeczna na terenie Łodzi • współpraca z różnorodnymi środowiskami na rzecz rozwoju ekonomii społecznej • doradztwo i szkolenia dla organizacji i aktywistów
Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne Ja-Ty-My
• dotacja na tworzenie nowych miejsc pracy • doradztwo prawne i biznesowe na każdym etapie udziału w tym typie wsparcia • wsparcie psychologa i Indywidualnego Doradcy PS
Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich INSPRO
• doradztwo prawne, biznesowe, finansowe, w tym przygotowania do korzystania PES z mikropożyczek, podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego kadry zarządzającej, pracowników i wolontariuszy PES • doradztwo w zakresie rozwijania kompetencji społecznych pracowników PES, dotyczącego budowania powiązań kooperacyjnych • coaching dla 10 liderów podmiotów ekonomii społecznej • wizyty studyjne do wybranych polskich podmiotów ekonomii społecznej • usługi specjalistyczne przyznawane według indywidualnych potrzeb podmiotu ekonomii społecznej

2.3.1. Wyniki badania CATI z jednostkami wspierającymi ekonomię społeczną w regionie łódzkim

Na potrzeby niniejszego raportu jednostkami wspierającymi ekonomię społeczną, oprócz ośrodków wspierania ekonomii społecznej (OWES), nazywamy także przebadane lokalne grupy działania (LGD) oraz ośrodki doradztwa rolniczego (ODR).

Większość badanych jednostek wspierających realizowała na rzecz ekonomii społecznej w 2017 roku spotkania informacyjno-promocyjne (78,9%), szkolenia i doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej (68,4%) oraz konkursy dedykowane sektorowi (52,6%). Innego rodzaju działania realizowane były przez mniej niż połowę badanych podmiotów. Po 42,1% z nich realizowało konferencje, seminaria czy dyskusje, szkolenia i doradztwo dla instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej oraz wizyty studyjne. Pełna lista działań została przedstawiona na wykresie nr 82. Warto przy tym zwrócić uwagę, że 15,8% badanych podmiotów nie realizowało żadnych działań na rzecz ekonomii społecznej.

Wykres 82. Działania na rzecz ekonomii społecznej realizowane w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Dwie trzecie badanych podmiotów uważa, że ich oferta jest dostosowana do potrzeb podmiotów ekonomii społecznej. Pozostała jedna trzecia (6 badanych jednostek), uważa, że oferta ta jest nieadekwatna.

Część przedstawicieli tej grupy nie umie wskazać, jakiej oferty brakuje lub nie ma jeszcze oferty na 2018 rok. Pozostali wskazują konieczność większej liczby szkoleń i doradztwa, wizyty studyjne, środowiskowy dom samopomocy, więcej działań dla osób indywidualnych, szkolenia dopasowane do indywidualnych potrzeb, szkolenia dotyczące zakładania i prowadzenia PES oraz odnośnie tego, czym w ogóle jest ekonomia społeczna.

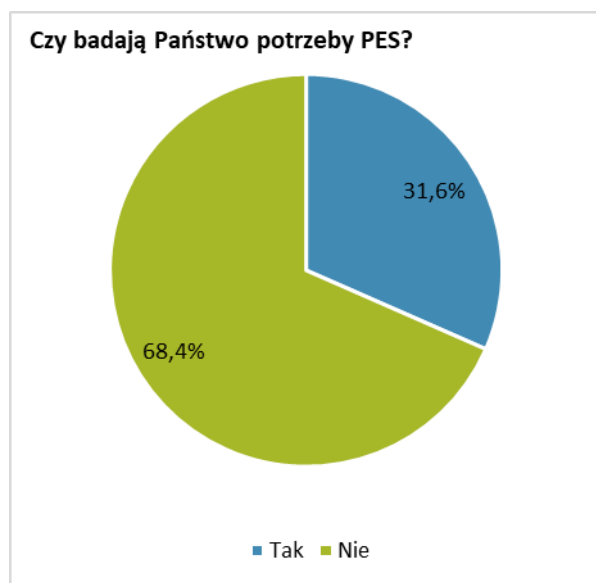
Wykres 83. Dostosowanie oferty do potrzeb PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Mniej niż jedna trzecia ankietowanych jednostek (31,6%) prowadzi badania potrzeb podmiotów ekonomii społecznej. Podobny odsetek, również stanowiący około jedną trzecią badanych OWES, LGD i ODR, planuje poszerzenie swoich działań na rzecz ekonomii społecznej. Wskazywano przy tym w szczególności na poszerzenie działalności w kierunku realizacji animacji ze społecznościami lokalnymi, realizację projektów współpracy ze środowiskiem lokalnym, małe granty dla lokalnej społeczności, wizyty studyjne, warsztaty dla osób niepełnosprawnych, działania dotyczące rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców gminy, a także obsługę zamówień publicznych dla PES.

Wykres 84. Badanie potrzeb PES

Wykres 85 Plany poszerzenia działań

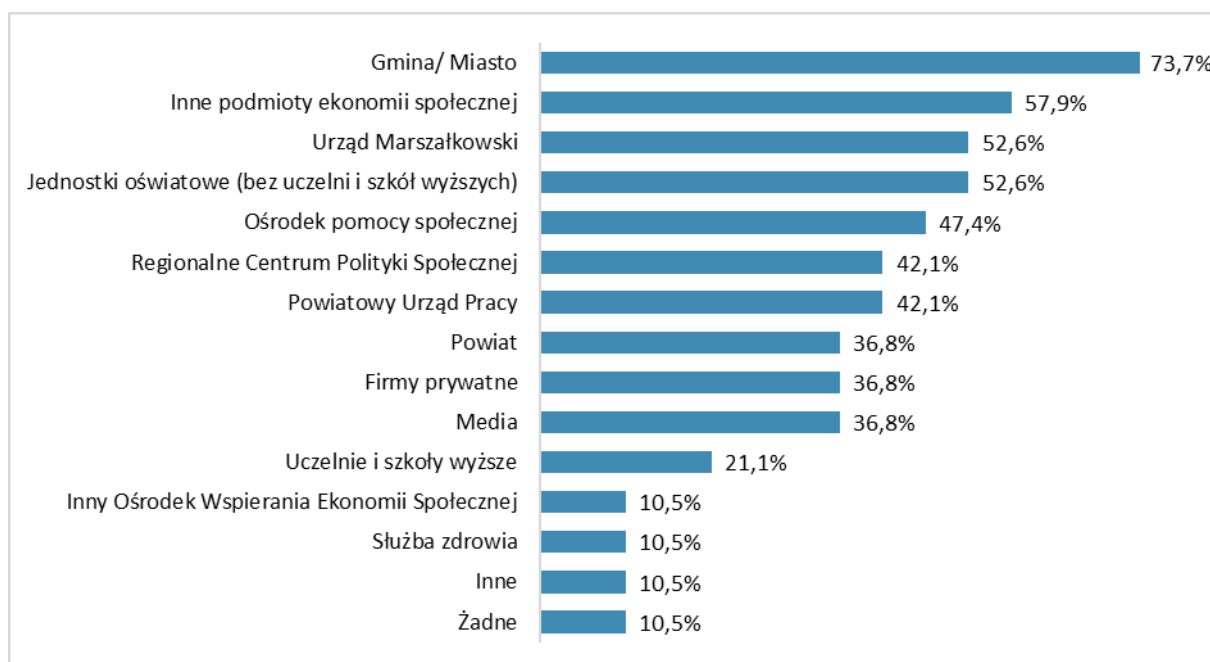

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Badane jednostki wspierające ekonomię społeczną, w zakresie wspierania PES najczęściej współpracowały z gminami lub miastami. Taki rodzaj współpracy podejmowało niemal trzy czwarte badanych ośrodków (73,7%). W drugiej kolejności współpracowano z innymi podmiotami ekonomii społecznej (57,9%). Współpracę z Urzędem Marszałkowskim oraz jednostkami oświatowymi podejmowało po 52,6%, a z ośrodkami pomocy społecznej 47,4% jednostek, z którymi przeprowadzono badanie. W dalszej kolejności, 42,1% współpracowało z Regionalnym Centrum Polityki Społecznej oraz z powiatowymi urzędami pracy. Powiaty, firmy prywatne oraz media to typy podmiotów, z którym i współpracowała około jedna trzecia ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (po 36,8%). Jedna piąta z nich (4 jednostki, tj. 21,1%) współpracowała natomiast z uczelniami i szkołami wyższymi. Większość z nich (3 jednostki) podpisała z uczelniami porozumienie o współpracy. Najrzadziej współpracowano z innym OWES, służbą zdrowia oraz innym typem jednostek. Wskazywano wśród nich biblioteki, Wojewódzki Urząd Pracy oraz parafie. Dwa badane podmioty (10,5%) nie podejmowały żadnej współpracy w zakresie PES.

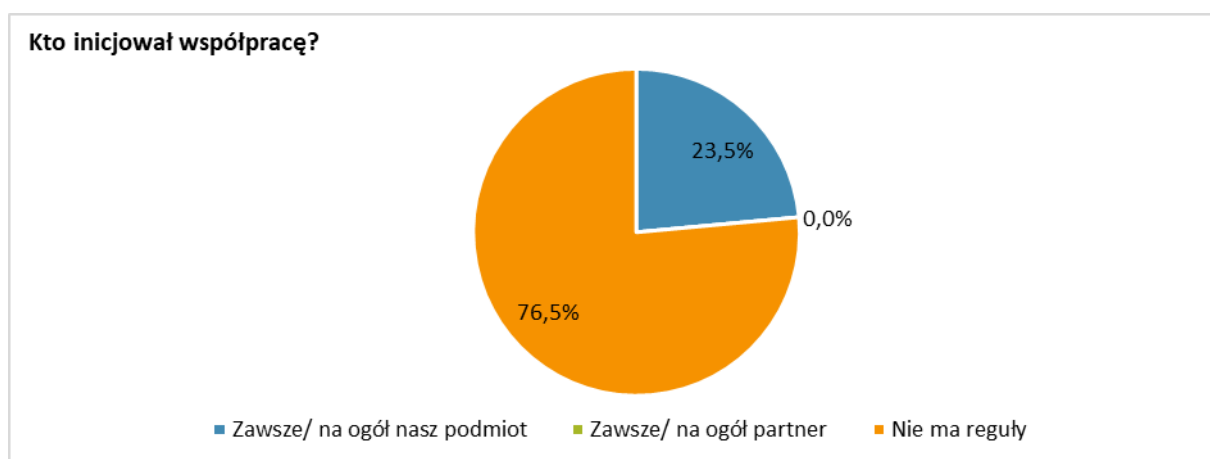
Wykres 86. Typy podmiotów, z jakimi współpracowano w zakresie wspierania PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

OWES, LGD i ODR, które podejmowały współpracę w zakresie wspierania PES (N=17) zostały dodatkowo zapytane, kto inicjował tę współpracę. Niemal jedna czwarta (23,5%) uważa, że zawsze lub na ogół to ich ośrodek wychodził z inicjatywą współpracy, nikt nie wskazał przy tym, że zazwyczaj taka inicjatywa wychodziła od partnera. Pozostałe trzy czwarte (76,5%) przekonuje, że nie ma reguły, czasem bowiem był to badany ośrodek, czasem partner.

Wykres 87. Podmiot inicjujący współpracę

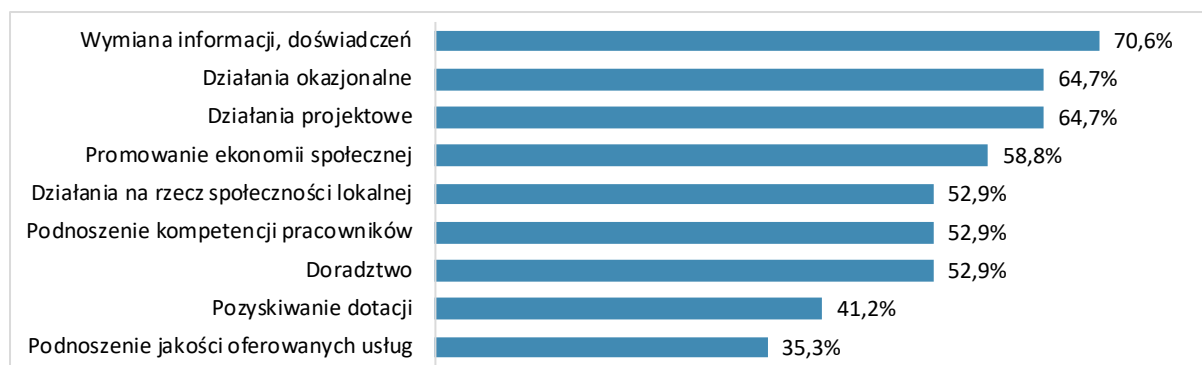

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR (N=17, tj. podmioty podejmujące współpracę).

Współpraca, o której mowa, zazwyczaj dotyczyła wymiany informacji i doświadczeń (70,6%), działań okazjonalnych czy działań projektowych (po 64,7%) oraz promowania ekonomii społecznej (58,8%). Około połowa jednostek wspierających ekonomię społeczną, które podejmowały współpracę, czyniła to w zakresie działań na rzecz lokalnej społeczności, podnoszenia kompetencji pracowników oraz doradztwa. Najrzadziej

wskazywano podejmowanie współpracy w celu pozyskania dotacji oraz podnoszenia jakości oferowanych usług.

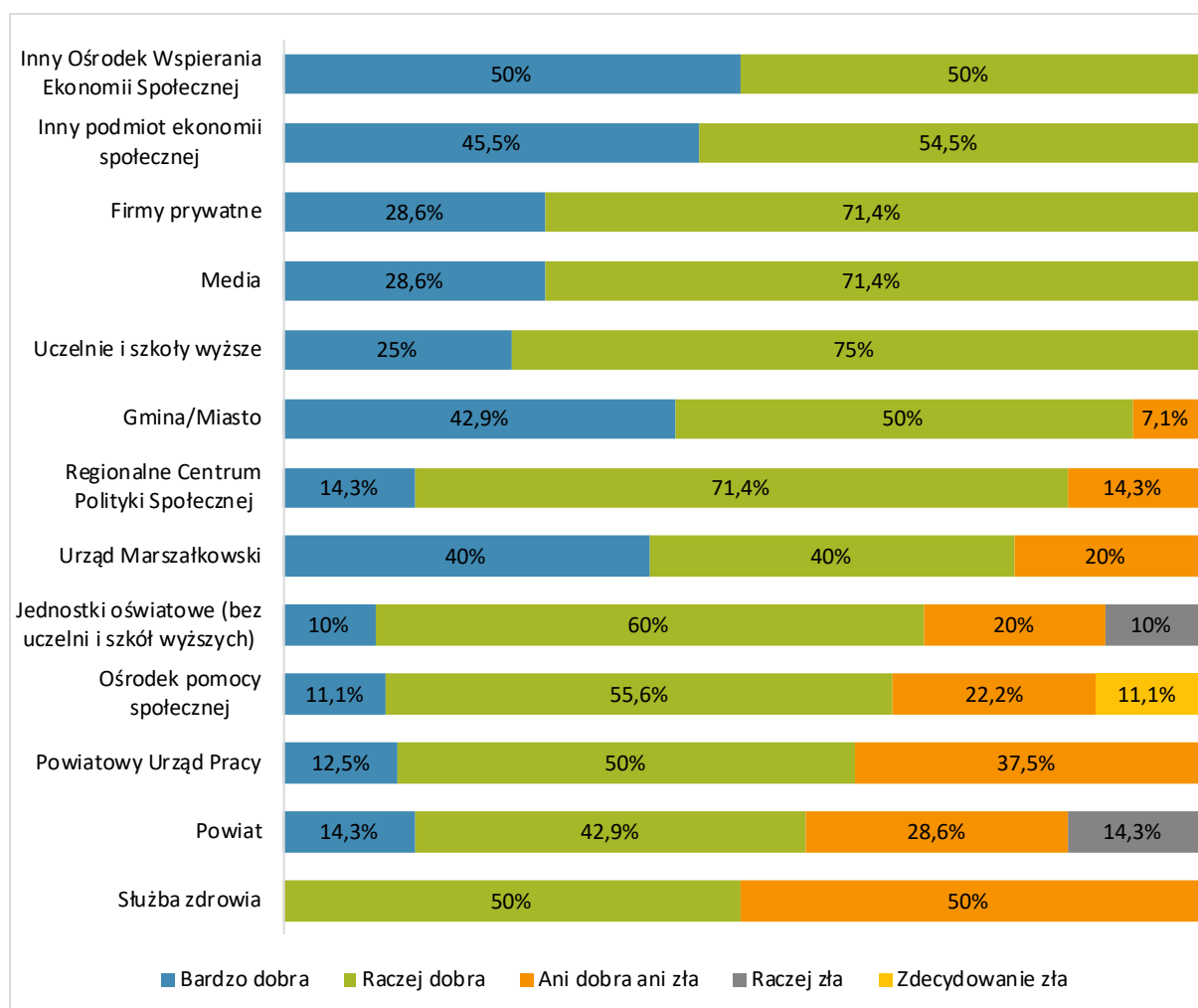
Wykres 88. Zakres współpracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR (N=17, tj. podmioty podejmujące współpracę).

Jednostki podejmujące współpracę z podmiotami danego typu zostały dodatkowo poproszone z ocenę zadowolenia z tej współpracy. W większości przypadków była ona oceniana dobrze lub bardzo dobrze. W taki sposób współpracę ocenili wszyscy, którzy podejmowali ją z innym ośrodkiem wsparcia ekonomii społecznej, innym podmiotem ekonomii społecznej, firmami prywatnymi, mediami oraz uczelniami i szkołami wyższymi. W przypadku innych typów podmiotów padały też stwierdzenia, że współpraca ta nie była ani dobra ani zła. Trzy typy podmiotów, odnośnie których kilka badanych jednostek oceniło współpracę jako raczej złą to jednostki oświatowe, powiat oraz ośrodek pomocy społecznej. Niemniej w przypadku każdego z tych typów podmiotów liczba ocen pozytywnych kilkukrotnie przewyższa liczbę ocen negatywnych.

Wykres 89. Ocena zadowolenia ze współpracy z poszczególnymi podmiotami w zakresie wspierania PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Badane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, lokalne grupy działania i ośrodki doradztwa rolniczego najczęściej udzielały PES-om wsparcia w postaci szkoleń: 47,4% badanych ośrodków prowadziło szkolenia dla organizacji pozarządowych, a 15,8% dla spółdzielni socjalnych. Po 5,3% (1 jednostka) prowadziło szkolenia dla CIS, KIS, ZAZ, spółdzielni inwalidów oraz innego podmiotu, w tym wypadku – mieszkańców. Podobnie powszechne było wsparcie promocyjne. Jedna trzecia badanych ośrodków (31,6%) udzieliła go NGO-som, 10,5% spółdzielniom socjalnym, a po 5,3% – CIS-om, KIS-om oraz WTZ-om. Wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych dotyczyło najczęściej organizacji pozarządowych, udzieliło go im 42,1% badanych jednostek wspierających ekonomię społeczną. 10,5% z nich udzieliło go również spółdzielniom socjalnym, a 15,8% innym jednostkom, w tym wypadku Miejskiemu Ośrodkowi Kultury oraz osobom indywidualnym i osobom prowadzącym działalność gospodarczą. Doradztwo w zakresie finansowym lub księgowym przez niemal jedną trzecią badanych jednostek udzielane było organizacjom pozarządowym, przez 10,5% spółdzielniom socjalnym, a przez 5,3% warsztatom terapii zajęciowej. Organizacja wydarzeń, na przykład konferencji, również najczęściej związana była z organizacjami pozarządowymi. 21,1% badanych ośrodków organizowało wydarzenia dla NGO-sów, po 5,3% dla spółdzielni socjalnych i spółdzielni inwalidów, a 21,1% dla innych podmiotów, w tym dla lokalnej społeczności, osób prywatnych prowadzących działalność gospodarczą, RCPS i na warsztaty realizowane

przez siebie. Ostatnią analizowaną kategorią wsparcia jest doradztwo w zakresie prawnym. 21,1% jednostek wspierających ekonomię społeczną realizowało je dla organizacji pozarządowych, a po 5,3% dla spółdzielni socjalnych oraz innych podmiotów, w tym wypadku osób prywatnych prowadzących działalność gospodarczą. Żaden badany OWES nie prowadził innego rodzaju wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej.

Tabela 12. Odsetek badanych OWES, LGD i ODR, które wsparły danymi działaniami poszczególne typy podmiotów

	CIS	KIS	WTZ	Spół- dzielnia soc- jalna	NGO	ZAZ	Spół- dzielnia inwa- lidów	Inne
Wsparcie w pozyskaniu środków finansowych	0,0%	0,0%	0,0%	10,5%	42,1%	0,0%	0,0%	15,8%
Wsparcie promocyjne	5,3%	5,3%	10,5%	10,5%	31,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Doradztwo w zakresie finansowym lub księgowym	0,0%	0,0%	5,3%	10,5%	31,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Szkolenia	5,3%	5,3%	0,0%	15,8%	47,4%	5,3%	5,3%	5,3%
Organizacja wydarzeń (np. konferencji)	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%	21,1%	0,0%	5,3%	21,1%
Doradztwo w zakresie prawnym	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%	21,1%	0,0%	0,0%	5,3%
Inne rodzaje wsparcia	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

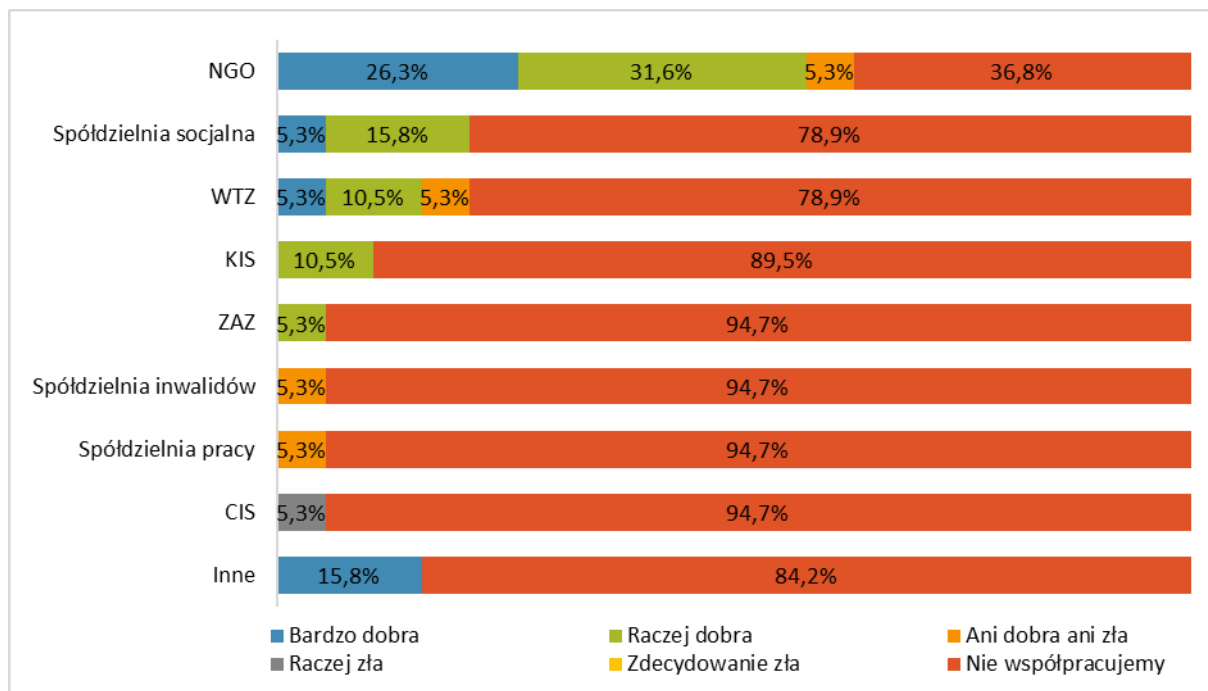
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Spośród poddanych badaniu 19 podmiotów (OWES, LGD i ODR) 12 było w stanie oszacować, ile w 2017 roku łącznie wsparli osób, a 14 – ile podmiotów.

Analizując odpowiedzi przedstawicieli ośrodków, którzy byli w stanie oszacować tę wartość, zwraca uwagę fakt, że dwa nie objęły wsparciem ani jednej osoby oraz ani jednego podmiotu. Pozostałe w przypadku liczby osób objętych wsparciem podawały wartości od 10 do 600 (średnia dla jednej jednostki to 125 osób), a w przypadku liczby wpartych podmiotów podawały wartości od 2 do 12250 (średnia dla jednej jednostki to 920 podmiotów).

Współpraca z większością typów podmiotów ekonomii społecznej oceniana jest przez badane ośrodki pozytywnie. Najwięcej z nich współpracowało z organizacjami pozarządowymi. Pozytywnie tę współpracę ocenia 57,9% ośrodków. Żaden nie ocenia jej negatywnie. Pozostali nie współpracowali w ogóle z NGO lub też nie oceniają współpracy ani pozytywnie ani też negatywnie. Ze spółdzielniami socjalnymi współpracowało 21,1% ośrodków, wszystkie współpracę oceniają jako dobrą, w tym 5,3% jako bardzo dobrą. Taka sama liczba ośrodków współpracowała z warsztatami terapii zajęciowej, choć w tym przypadku współpracę pozytywnie ocenia 15,8% badanych, a 5,3% jako ani dobrą ani złą. Kluby integracji społecznej to podmioty, z którymi współpracowało 10,5% badanych ośrodków; wszystkie oceniają tę współpracę jako raczej dobrą. Zaledwie po jednym spośród badanych ośrodków współpracowało z takimi podmiotami, jak zakładany aktywności zawodowej (ocena raczej dobra), spółdzielnia inwalidów, czy spółdzielnia pracy (w obu ocena ani dobra ani zła) oraz centrum integracji społecznej (ocena raczej zła). 15,8% badanych ośrodków współpracowało także z innymi typami podmiotów; w każdym z tych przypadków współpraca oceniona została jako bardzo dobra.

Wykres 90. Zadowolenie ze współpracy z PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

Badane jednostki udzielające wsparcia podmiotom ekonomii społecznej postrzegają kwestie finansowe jako czynnik, który w największym stopniu sprzyja rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami. Wskazało na niego siedem spośród 19 badanych jednostek. Po dwie jednostki wskazały na takie czynniki, jak dobre prawodawstwo, działania na rzecz wspólnego celu, jasne zasady czy osobiste kontakty i spotkania. Pozostałe czynniki wskazane przez badane OWES-y, LGD i ODR zostały przedstawione w tabeli nr 13.

Tabela 13. Czynniki, które najbardziej sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami

Czynnik	Liczba wskazań
Kwestie finansowe	7
Dobre prawodawstwo, możliwości prawne	2
Działania na rzecz wspólnego celu	2
Jasne zasady	2
Osobiste kontakty, spotkania branżowe	2
Wymiana informacji	2
Brak konkurowania	1
Chęć działania	1
Chęć współpracy	1
Dobra atmosfera	1
Działanie na rzecz wykluczenia społecznego	1
Integracja społeczności lokalnej	1
Istnienie ośrodka kontaktującego ich ze sobą	1
Otwartość osób prowadzących	1
Profesjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej	1
Przejrzystość kontaktów i budowanie zaufania dotyczącego usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej	1
Przychylność finansowa	1

Wspólne rozwiązywanie pojawiających się problemów	1
Wspólny pomysł, inicjatywa	1
Wzajemne poznawanie siebie i działania informacyjne o podmiotach ekonomii społecznej	1
Wzajemne rozumienie problemów występujących w danym momencie	1
Zaangażowanie kadry	1
Zorganizowanie	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES, LGD i ODR.

2.3.2. Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS

Centrum OPUS powstało w 1999 roku jako organizacja pozarządowa, której celem jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie grup nieformalnych, inicjatywnych w tworzeniu organizacji pozarządowych, w tym PES i PS.

Zakres oferowanego wsparcia

Podstawową formą wsparcia oferowaną przez OWES jest animacja środowiska lokalnego, która polega na budowaniu partnerstw, porozumień oraz diagnozowaniu społeczności w celu rozpoznania potencjału do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej. Ośrodek podejmuje starania, aby przekonać JST do idei ekonomii społecznej i wskazać im narzędzia, którymi mogą wspierać PES. Animacja jest procesem służącym edukowaniu, uświadamianiu i ożywieniu środowiska lokalnego.

Drugi obszar działalności OWES stanowią usługi doradcze, których celem jest wyłonienie grup nieformalnych, grup inicjatywnych i organizacji pozarządowych posiadających potencjał do przekształcenia się w podmiot ekonomii społecznej. Działania doradcze obejmują przygotowanie dokumentacji formalno-prawnej, biznesplanu i przygotowania oferty do konkursu, który ogłasza OWES.

Do organizacji, która funkcjonuje już jako PES, Ośrodek kieruje doradztwo specjalistyczne, obejmujące zagadnienia biznesowe, księgowe, finansowe, a także poszukiwanie źródeł finansowania podmiotu. Ponadto OWES oferuje doradztwo psychologiczne, w ramach którego specjalista czuwa nad relacjami interpersonalnymi w PES. Zwieńczeniem całego procesu animacyjno-doradczego jest utworzenie miejsca pracy, a także dążenie do usamodzielnia się podmiotu i uniezależnienia od wsparcia. Istotą jest przygotowanie organizacji do funkcjonowania na wolnym rynku.

OWES swoją dobrą kondycję na rynku zawdzięcza m.in. funkcjonowaniu w ramach Centrum OPUS, które wykorzystując także inne środki finansowania zapewnia sobie ciągłość działania i stabilną pozycję. Źródłem finansowania Ośrodka są, oprócz projektów unijnych, środki uzyskane z ministerstwa na ogłaszanie konkursów mających na celu udzielanie mikrodotacji dla grup nieformalnych i organizacji pozarządowych. Ośrodek zapoczątkował udzielanie dotacji w wysokości 5 tys. zł na utworzenie PES dla organizacji pozarządowych z działalnością ekonomiczną. Podmiot otrzymuje wsparcie coacha przez

8 miesięcy, a po tym okresie oceniana jest jego zdolność do utworzenia miejsca pracy. Żaden inny OWES w Polsce nie oferuje tego typu wsparcia.

Dodatkowym źródłem finansowania OWESu są środki pochodzące z samorządów lokalnych, z którymi Ośrodek podejmuje aktywną współpracę środowiskową oraz środki z urzędu pracy na tworzenie PES lub przeobrażenie istniejących organizacji w PES. Dzięki wskazanym źródłom finansowania kondycja ośrodka jest bardzo dobra, a kadrę merytoryczną stanowią specjaliści w danej dziedzinie.

Efekty udzielonego wsparcia

Rysunek 1. Działalność OWES OPUS w liczbach (lata 2016-2017)

5 podmiotów przygotowało wnioski do instrumentów zwrotnych	Powstanie 26 podmiotów ekonomii społecznej
Powstanie 172 nowych grup inicjatywnych	12 przedsiębiorstw społecznych skorzystało z dotacji na tworzenie miejsc pracy oraz ze wsparcia pomostowego
Utworzenie 2 Spółdzielni Socjalnych	Przygotowanie dokumentacji do powstania 2 podmiotów reintegracyjnych
Wsparcie łącznie 205 fundacji, stowarzyszeń i spółdzielni socjalnych	23 podmioty otrzymały pakiety rozwojowe
12 osób podniosło swoje kompetencje poprzez dofinansowanie szkoleń	Zawarto 16 partnerstw rozwijających przedsiębiorczość społeczną
45 PES podjęło odpłatną działalność pożytku publicznego lub działalność gospodarczą	512 klientów oceniło wsparcie OWES jako przydatne
17 JST i ich jednostek organizacyjnych zakupiło produkty i usługi od PES	12 PES trwale współpracuje z co najmniej jednym przedsiębiorcą

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych Centrum Promocji i Inicjatyw Obywatelskich OPUS.

W 2017 roku łącznie 12 osób podniosło swoje kompetencje poprzez dofinansowanie szkoleń w ramach OWES. łącznie 5 podmiotów przygotowało wnioski do instrumentów zwrotnych, z czego do końca 2017 roku 1 podmiot złożył wniosek. Wszystkie podmioty zostały zapoznane z ofertą instrumentów zwrotnych, jednak dla wielu podmiotów forma zabezpieczeń jest główną barierą przy ubieganiu się o te środki. W wyniku otrzymanego wsparcia OWES utworzono dwie spółdzielnie socjalne: Spółdzielnia Socjalną Green Service oraz Edukreator.

W 2016 roku 12 PES wspartych doradztwem OWES skorzystało z instrumentów bezzwrotnych. W 2017 wskaźnik ten osiągnął ten sam poziom. Były to przedsiębiorstwa społeczne, które skorzystały z dotacji na tworzenie miejsc pracy oraz ze wsparcia pomostowego.

Wsparcie OWES przyczyniło się do przygotowania i złożenia 2 dokumentacji o powstanie podmiotów reintegracyjnych (1 wniosek w 2016 i 1 w 2017 roku). Wiele podmiotów, które rozważały powołanie podmiotów reintegracyjnych ostatecznie nie zdecydowało się na powołanie ze względu na zawiłe procedury oraz brak środków na prowadzenie tego typu podmiotu.

Jeśli chodzi o przydatność usług oferowanych przez OWES, klienci ośrodka ocenili świadczone usługi bardzo pozytywnie. Zgodnie z danymi monitoringowymi z roku 2016, 99,2% odbiorców wsparcia oceniło je jako przydatne. W roku 2017, pozytywnie wobec przydatności usług wypowiedziało się 97,3% interesariuszy OWES.

W wyniku intensywnej współpracy OWES z samorządami lokalnymi, 17 JST i ich jednostek organizacyjnych zakupiło produkty i usługi od PES. W latach 2016-2017 Ośrodek udzielił wsparcia łącznie 205 fundacjom, stowarzyszeniom i spółdzielniom socjalnym i przyczynił się do powstania 172 nowych grup inicjatywnych.

Problemy i bariery w funkcjonowaniu Ośrodka

Jednym z problemów zdiagnozowanych w niniejszym badaniu w bieżącym funkcjonowaniu OWES jest zmniejszenie finansowania działań animacyjnych. Zdaniem przedstawiciela Ośrodka proces edukacji społeczności lokalnych w zakresie ekonomii społecznej jest podstawą do późniejszego utworzenia miejsc pracy. Brak zrozumienia idei ekonomii społecznej zdaniem respondenta stanowi barierę w tworzeniu PES. Ośrodek pomimo wielu spotkań edukacyjnych nadal dostrzega potrzebę prowadzenia dalszych działań animacyjnych, w szczególności w gminach wiejskich. Nacisk osób planujących zasady przyznawania funduszy do tworzenia miejsc pracy, jest zdaniem przedstawiciela Centrum OPUS zbyt daleko idący i powinien być poprzedzony szeroko zakrojonymi działaniami animacyjnymi, które mają za zadanie przygotować środowiska lokalne do tworzenia PES i miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2.3.3. Fundacja Instytut Spraw Obywatelskich INSPRO

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Centrum KLUCZ został powołany przez Instytut Spraw Obywatelskich INSPRO w 2011 roku. Centrum KLUCZ oferuje bezpłatne wsparcie z

zakresu utworzenia podmiotu ekonomii społecznej lub wsparcie dla istniejącego podmiotu ekonomii społecznej, które obejmuje m.in.:

- działania administracyjne (nawiązywanie kontaktów w celu tworzenia partnerstw i inicjatywę na rzecz PES);
- doradztwo z zakresu prawa, finansów, biznesu;
- szkolenia z zakresu nowych podmiotów ekonomii społecznej
- coaching

Klienci OWES zainteresowani utworzeniem miejsca pracy w przedsiębiorstwie społecznym mogą uzyskać informacje na temat:

- doradztwa prawnego, finansowego i biznesowego (w tym biznesplanu);
- szkoleń z zakresu funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych;
- bezzwrotnych form dofinansowania działalności;
- finansowego wsparcia pomostowego.

Ze wszystkich wyżej wymienionych usług bezpłatnie mogą skorzystać również osoby prowadzące PES, które zainteresowane są wzmocnieniem potencjału swojego podmiotu.

Głównym źródłem finansowania działalności Ośrodka są przede wszystkim dotacje unijne pochodzące ze środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego. W ramach perspektywy 2007-2013 środki na działania OWESu w ramach alokacji były wyższe niż w perspektywie 2014-2020. W związku z mniejszymi nakładami na funkcjonowanie działania Ośrodka musiały zostać dostosowane do budżetu. Najwięcej niedogodności w codziennym funkcjonowaniu ośrodka spowodowało zmniejszenie nakładów na koszty pośrednie realizacji projektu z 15 do 10%. Takie działania jak organizacja, promocja, monitorowanie, czy zarządzanie obsługą finansową projektu zostały sklasyfikowane jako środki pośrednie, co zdaniem przedstawiciela Ośrodka utrudniło zarządzanie projektem i wymusiło zwiększenie dyscypliny finansowej w planowaniu wydatków w projekcie. Według przedstawiciela OWESu, nakłady na obsługę projektu powinny zostać zwiększone, ponieważ dbanie o jakość realizacji projektu i monitoring jego efektów stanowi istotny element prawidłowej jego realizacji. Jeśli chodzi o inne źródła finansowania funkcjonowania OWESu to stanowią je m.in.: działalność odpłatna, wsparcie udzielone w ramach przekazywania 1% podatku, darowizny od osób indywidualnych lub biznesu, a także dotacje w ramach innych środków publicznych. Zespół pracujący w Ośrodku jest odpowiednio przygotowany merytorycznie do udzielania wsparcia interesariuszom. OWES organizuje dla kadry merytorycznej regularne szkolenia prowadzone przez trenerów, doradców i specjalistów w danej dziedzinie.

Zakres oferowanego wsparcia

Zakres oferowanego wsparcia wynika przede wszystkim z indywidualnych potrzeb uczestników projektów, którzy się zgłaszają się do OWES. Ośrodek oferuje wsparcie danej osoby lub podmiotu w formie procesu, który obejmuje szereg działań zmierzających do utworzenia PES i w efekcie miejsca pracy dla osoby zagrożonej wykluczeniem. Jak podkreśla przedstawiciel OWES, wsparcie jakiego udzielają musi rozpocząć się od animacji, czyli wyjaśnienia na czym polega ekonomia społeczna i jaka jest jej wartość. Zdaniem respondenta bez zrozumienia idei ekonomii społecznej, zarówno utworzenie, jak i utrzymanie miejsca pracy dla osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym jest niemożliwe. Działania animacyjne odbywają się przede wszystkim w formie spotkań, w ramach których pracownicy OWES wyjaśniają pojęcia związane z ekonomią społeczną i podejmują się poszukiwania liderów grup zdolnych do utworzenia

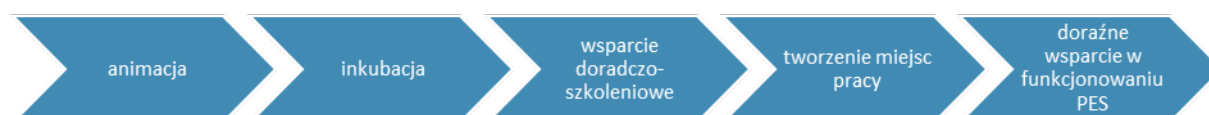
PES, a także podejmują starania zbudowania wśród społeczności lokalnych środowiska przyjaznego ekonomii społecznej.

Drugim etapem procesu tworzenia PES są działania inkubacyjne, na które składa się doradztwo ogólne i specjalistyczne. Doradztwo specjalistyczne obejmuje zagadnienia księgowo-podatkowe, finansowe, prawne, marketingowe, biznesowe. Ośrodek oferuje również tzw. pakiety rozwojowe adresowane do podmiotów lub grup nieformalnych, zainteresowanych ekonomizacją, przekształceniem w PES. W ramach tego wsparcia OWES udziela pomocy w zakresie uzyskania wsparcia pomostowego, a także doradztwo specjalistyczne, w tym m.in. tworzenie stron internetowych, materiałów promocyjnych, zwiększanie widoczności PES na rynku, szkolenia zawodowe i coaching.

Pewnym utrudnieniem dla animatorów jest fakt, że w ramach usług animacyjnych zaplanowane zostało głównie doradztwo ogólne. Zdaniem przedstawiciela Ośrodka już na etapie animacji, obok wsparcia biznesowego, interesariuszom powinna zostać udzielona pomoc specjalistyczna i prawna. OWES, znając oczekiwania swoich klientów uważa, że powinno się im zapewnić większą elastyczność w kształtowaniu procesu wsparcia, w tym w szczególności działań animacyjnych, które powinny być spersonalizowane i dostosowane do indywidualnego odbiorcy. Katalog oferowanych usług nie zawsze obejmuje wsparcie, które danemu podmiotowi jest niezbędne.

Na tym etapie zaplanowano głównie wsparcie biznesowe, jednakże na początkowym etapie funkcjonowania podmiotu konieczne jest uporządkowanie jego sytuacji formalno-prawnej. Przydatne w takiej sytuacji staje się doradztwo prawne lub księgowe. Dopiero po uporządkowaniu dokumentacji i finansów oraz sytuacji prawnej i księgowej podmiotu, możliwe jest udzielenie doradztwa biznesowego zmierzającego do ukształtowania się PES. Wsparcie OWES staje się wówczas procesem, wymagającym czasu, zaangażowania i nakładu pracy, jednakże jak wynika z doświadczenia Ośrodka, tylko wówczas przynosi oczekiwane efekty. Modelowy proces wsparcia obejmuje następujące etapy:

Rysunek 2. Proces wsparcia podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

Osoby zainteresowane wsparciem ze strony OWES mogą uzyskać potrzebne informacje ze strony internetowej Ośrodka oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych i newslettera. Doświadczenie pracowników INSPRO pokazuje, że najskuteczniejszym sposobem dotarcia do interesariuszy są bezpośrednie spotkania, dzięki czemu udało się zbudować bazę klientów. Ośrodek systematycznie organizuje różnego rodzaju wydarzenia w środowiskach lokalnych nawiązując tym samym współpracę z potencjalnymi odbiorcami wsparcia w regionie. Kluczowa w tym procesie jest współpraca z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, od zaangażowania których zależy zakres udzielonej pomocy.

W ramach wewnętrznej ewaluacji działań OWESu i dostosowywania ścieżki pomocy do indywidualnych potrzeb interesariuszy, Ośrodek zmniejszył liczbę organizowanych szkoleń na rzecz doradztwa specjalistycznego. Według przedstawiciela placówki, szkolenia są efektywnym narzędziem na etapie animacji, jednakże na późniejszym etapie bardziej przydatne okazało się doradztwo, a także coaching i pakiety rozwojowe.

Efekty udzielonego wsparcia

Rysunek 3. Działalność OWES funkcjonującego w ramach INSPRO w liczbach (lata 2016-2017)

6 podmiotów skorzystało ze zwrotnych instrumentów finansowych w ramach doradztwa OWES	Powstanie 11 podmiotów ekonomii społecznej
Powstanie 37 nowych grup inicjatywnych	Powstanie 3 przedsiębiorstw społecznych
Utworzenie 4 Spółdzielni Socjalnych	Utworzenie 37 miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Wsparcie łącznie 111 przedsiębiorstw społecznych, organizacji pozarządowych i spółdzielni socjalnych	Utworzenie 37 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych
323 pracowników PES skorzystało ze szkoleń, doradztwa i coachingu	Utworzenie 12 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób niepełnosprawnych
2 PES dzięki wsparciu OWES podjęły odpłatną działalność pożytku publicznego lub działalność gospodarczą	100% klientów oceniło wsparcie OWES jako przydatne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych Fundacji Instytutu Spraw Obywatelskich INSPRO.

OWES działający w ramach Instytutu INSPRO przyczynił się w latach 2016-2017 do utworzenia łącznie 11 PES, spośród których m.in. utworzono 4 Spółdzielnie Socjalne poprzez przekazanie dotacji, 3 przedsiębiorstwa społeczne oraz 1 organizację pozarządową prowadzącą działalność gospodarczą. Ośrodek udzielał też bieżącej pomocy działającym podmiotom ekonomii społecznej z czego najwięcej wsparto organizacji pozarządowych – 82, a następnie spółdzielni socjalnych (23) i przedsiębiorstw społecznych (6). Dzięki wsparciu OWESu powstała również znacząca liczba miejsc pracy: utworzono 37 miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, 37 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych oraz 12 miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. Ośrodek przyczynił się również do powstania 37 grup

inicjatywnych, natomiast aż 323 pracowników różnego rodzaju podmiotów ekonomii społecznej skorzystało z doradztwa, szkoleń i coachingu.

Jeśli chodzi o jakość i przydatność oferowanych przez OWES usług monitorowanych w ramach ankiet ewaluacyjnych, poszkoleniowych oraz innych wewnętrznych badań satysfakcji to wszystkie osoby korzystające ze wsparcia Ośrodka oceniły ją pozytywnie – 100% klientów uznało otrzymane wsparcie za przydatne. INSPRO, podobnie jak pozostałe ośrodki wsparcia ekonomii społecznej wspomaga funkcjonowanie PES poprzez zakupienie od nich usług w ramach realizacji własnych działań. W latach 2016-2017 Ośrodek dokonał takich zakupów od 8 PES.

Nie wszystkie działania OWESu zmierzające do utworzenia PES lub przekształcenia istniejącego podmiotu w PES zakończyły się sukcesem. Nie wynika to jednak z nieprawidłowej ścieżki wsparcia, ale głównie z nieprzygotowania podmiotu do funkcjonowania jako PES lub niezrozumienia idei ekonomii społecznej. Niektóre podmioty nie traktują pomocy OWES jako wsparcia przejściowego, którego celem jest usamodzielnienie się PES i niezależne funkcjonowanie na rynku. Brak zrozumienia tego mechanizmu powoduje, że część PES nie potrafi funkcjonować finansowego wsparcia i w konsekwencji upada.

Jak podkreśla przedstawiciel Ośrodka, większość podmiotów, w którymi współpracuje OWES to aktywne placówki, które korzystając ze wsparcia dążą do usamodzielnienia się, a także tworzenia i utrzymywania kolejnych miejsc pracy. Te Podmioty ekonomii społecznej korzystają wówczas wyłącznie z doraźnego wsparcia OWES. Sukces danego podmiotu zależy zatem w dużej mierze od osób zarządzających PES.

Problemy i bariery w funkcjonowaniu Ośrodka

W ramach prowadzonego badania zdiagnozowano, że jedną z barier utrudniających funkcjonowanie Ośrodka jest brak zadowalającej współpracy z JST, jednostkami podległymi JST oraz biznesem. OWES podejmuje starania, aby zachęcić przedstawicieli przedsiębiorstw do współpracy zarówno z Ośrodkiem jak i PES. Dotychczas jednak nie udało się biznesu z rejonu województwa łódzkiego do podjęcia kooperacji z sektorem ekonomii społecznej. Brak współpracy wynika głównie z nastawienia przedsiębiorstw na optymalizację zysków i minimalizowania kosztów, ale również niezrozumienia idei ekonomii społecznej. W środowisku funkcjonuje przekonanie, że usługi oferowane przez PES są gorszej jakości, dlatego zadaniem OWES jest wpłynięcie na zmianę postrzegania podmiotów ekonomii społecznej i zachęcenie do aktywnej współpracy z nimi sektor biznesu. Według Ośrodka pomocne w tym zakresie mogłoby być również zaangażowanie Centrum Innowacji Biznesowej w proces budowania relacji między biznesem a ekonomią społeczną. Jeśli chodzi o JST i podległe im podmioty, INSPRO dąży do zacieśnienia kooperacji, w szczególności w mniejszych gminach. Samorządy lokalne mogłyby wspierać PES m.in. poprzez zakup oferowanych przez nich usług (np. zakup cateringu, wynajęcie sali).

Jedną z trudności w bieżącym funkcjonowaniu Ośrodka jest również brak wsparcia psychologicznego i coachingowego dla pracowników OWES. Kadra Ośrodka często ma styczność z wymagającymi klientami, dlatego pomoc psychologa lub coacha byłaby dla nich pomocna w radzeniu sobie ze stresem. Z badania wynika również, iż przydatna w funkcjonowaniu ośrodków wsparcia ekonomii społecznej byłaby ogólnopolska współpraca pomiędzy nimi i wzajemna wymiana doświadczeń.

2.3.4. Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „JA-TY-MY”

Impulsem do powstania Stowarzyszenia Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My” w 2002 roku była chęć działania na rzecz osób niepełnosprawnych, w szczególności ich wsparcia w zakresie znalezienia zatrudnienia i przeciwdziałania ich wykluczeniu ze społeczeństwa. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, prowadzony przez Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne "Ja-Ty-My" w styczniu 2016 roku otrzymał status Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej Wysokiej Jakości. Ośrodek realizuje dwa projekty wspierające rozwój ekonomii społecznej. Pierwszy z nich – Łódzki Ośrodek Ekonomii Społecznej, obejmuje wsparciem region miasta Łodzi, z kolei druga inicjatywa jaką jest OWES - wsparcie ekonomii społecznej, realizowany jest w powiatach poddębickim, łęczyckim, kutnowskim, łowickim, zgierskim, brzezińskim, skierniewickim oraz mieście Skierniewice. Oba projekty ukierunkowane są na udzielanie wsparcia w zakresie prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej.

W ramach projektów OWES podejmuje współpracę z miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi urzędami pracy, urzędami miast, urzędami gminy, starostwami powiatowymi z terenu subregionu II (tj. z terenów powiatów: poddębickiego, zgierskiego, łęczyckiego, kutnowskiego, skierniewickiego, łowickiego, brzezińskiego, m. Skierniewice), a także z Uniwersytetem Łódzkim. Oprócz szeroko zakrojonej współpracy z pozostałymi łódzkimi OWES, Stowarzyszenie Ja-Ty-My uczestniczy w spotkaniach i podejmuje współpracę z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej spoza województwa. W ramach realizowanego projektu trwa wymiana oraz wizyty studyjne z: Kielecko-Ostrowskim OWES, Jurajskim OWES, Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Katowicach, Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kielcach, OWES BARKA oraz Stowarzyszeniem na rzecz Spółdzielni Socjalnych Konin

Głównym źródłem finansowania działalności Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej są środki pochodzące z funduszy unijnych. Przyznana kwota alokacji jest ściśle określona i w ramach przyznanych środków budżetowych ośrodek może planować objęcie wsparciem swoich odbiorców. Dotychczas pracownicy ośrodka nie mieli trudności z rozliczeniem środków otrzymanych w ramach projektu. Obok finansowania ze środków unijnych ośrodek prowadzi również działania komercyjne. Stowarzyszenie posiada również możliwość realizowania innych projektów, kompatybilnych z projektami realizowanymi w ramach OWESu. Ośrodek aplikuje również o środki z powiatowych urzędów pracy, które również mogą zostać wydatkowane na działania zmierzające do utworzenia PES przez osoby bezrobotne. Te formy finansowania stanowią pośrednie formy finansowania. Środki nie trafiają bezpośrednio do Ośrodka, ale np. do Zakładu Aktywizacji Zawodowej utworzonego w ramach ośrodka, który przekazuje środki na działalność podmiotu reintegracyjnego.

Zakres oferowanego wsparcia

Oferta Ośrodka różni się w zależności od tego, czy wsparcie będzie kierowane do osoby indywidualnej, do podmiotu nieprowadzącego działalności gospodarczej lub też podmiotu ekonomii społecznej prowadzącego działalność gospodarczą lub odpłatną. Pierwsza grupa

oferowanych usług to szerokokorozumiane doradztwo. Do indywidualnych osób kierowane jest głównie wsparcie w postaci doradztwa prawnego i biznesowego, z kolei do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną Ośrodek kieruje doradztwo specjalistyczne, obejmujące zagadnienia prawne, biznesowe, marketingowe, księgowe oraz informatyczne. Doradztwo odbywa się w formie szkoleń lub wyjazdów studyjnych.

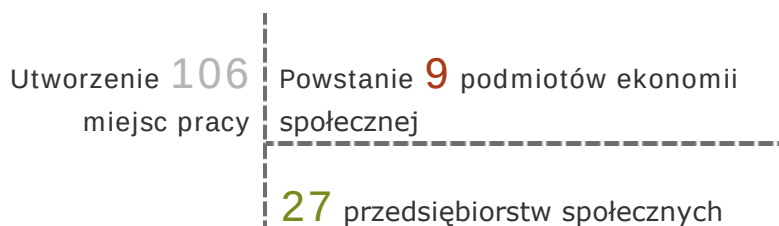
Klientami Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej działającego w ramach Stowarzyszenia Ja-Ty-My to różnego rodzaju podmioty ekonomii społecznej spośród których są to najczęściej spółdzielnie socjalne, a także fundacje, stowarzyszenia lub osoby fizyczne zainteresowane funkcjonowaniem w ramach PES. Istotną grupą klientów Ośrodka są także grupy inicjatywne oraz organizacje pozarządowe, które również zwracają się po wsparcie w zakresie ekonomizacji i przekształcenia się w podmiot ekonomii społecznej. Stowarzyszenie Ja-Ty-My kieruje zatem swoje usługi do wszystkich podmiotów, które mogą funkcjonować PES.

Ośrodek prowadzi działania informacyjne promujące ofertę OWESu w ramach własnej działalności. Głównym sposobem dotarcia do potencjalnych odbiorców wsparcia są różnego rodzaju imprezy komercyjne oraz bezpośrednie spotkania, w czasie których pracownicy Ośrodka prezentują swoją ofertę. Wśród form promocji ważnym narzędziem są również media społecznościowe. Informacje o działaniach OWESu nie zawsze docierają jednak do odbiorców w mniejszych gminach i miejscowościach. Środki przeznaczone na finansowanie działalności ośrodka nie przewidują wsparcia działań promocyjnych, dlatego podmiotom wspierającym ekonomię społeczną trudno prowadzić działania promocyjne w takim zakresie, jakim oczekiwaliby pracownicy OWESu. Dotychczas nie odnotowano w Ośrodku zapotrzebowania na usługi czy oczekiwań klientów, których podmiot nie posiada w swojej ofercie.

Zdaniem przedstawiciela Ośrodka liczba pracowników OWESu jest w chwili obecnej wystarczająca. Uzależniona jest od środków przeznaczonych na obsługę projektu i stanowi niezbędne minimum do prawidłowej obsługi projektu. Wzrost zatrudnienia w ramach ośrodka generowałby konieczność pozyskania dodatkowych środków lub uwzględnienia dodatkowego miejsca pracy w ramach istniejących projektów. W opinii przedstawiciela Ośrodka, placówka dzięki kolejnym pracownikom mogłaby realizować więcej projektów i obejmować swoim wsparciem większą liczbę podmiotów, jednakże w chwili obecnej nie planuje zwiększania zatrudnienia. Ośrodek koncentruje się na podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji zatrudnionych pracowników. Wsparcie merytoryczne kadry OWES odbywa się szkolenia profilowe zgodne ze stanowiskiem, które zajmuje pracownik, a także szkolenia z zakresu zmian w prawodawstwie, wytycznych, standardach realizacji. Dodatkowo OWES oferuje swoim pracownikom rozmowy coachingowe.

Efekty udzielonego wsparcia

Rysunek 4. Działalność OWES Ja-Ty-My w liczbach (lata 2016-2017)

Powstanie 22 nowych grup inicjatywnych	skorzystało z dotacji na tworzenie miejsc pracy oraz ze wsparcia pomostowego
Utworzenie 4 Spółdzielni Socjalnych	Utworzenie 1 podmiotu reintegracyjnego
Wsparcie łącznie 137 fundacji, stowarzyszeń i spółdzielni socjalnych	10 podmiotów otrzymało pakiety rozwojowe
234 osoby podniosły swoje kompetencje poprzez dofinansowanie szkoleń	Zawarto 30 partnerstw rozwijających przedsiębiorczość społeczną
	512 klientów oceniło wsparcie OWES jako przydatne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych Stowarzyszenia Ja-Ty-My.

W latach 2016-2017 dzięki wsparciu udzielonemu przez OWES działający w ramach Stowarzyszenia Ja-Ty-My utworzonych zostało 106 miejsc pracy. W ramach działań Ośrodka powstało łącznie 9 podmiotów ekonomii społecznej, w tym utworzono 4 spółdzielnie socjalne oraz 1 podmiot reintegracyjnych tj. Zakład Aktywizacji Zawodowej. ZAZ powstał w 2016 roku, jednakże w 2017 kontynuowano wsparcie tego podmiotu. Działalność Stowarzyszenia polegająca również na bieżącym wsparciu podmiotów, prowadzeniu szkoleń czy doradztwie specjalistycznym udzielono łącznie 137 fundacjom, stowarzyszeniom i spółdzielniom socjalnym. Działania OWESu ukierunkowane były również na wzmocnienie kompetencji społecznych, menadżerskich i zawodowych pracowników PES, w wyniku których w 2016 roku wsparto 28 osób, a w 2017 roku 81 osób. Jeśli chodzi o grupy inicjatywne, OWES przyczynił się do utworzenia 22 takich podmiotów.

W wyniku wsparcia OWESu podmioty wsparte doradztwem finansowym skorzystały z instrumentów bezzwrotnych – zarówno w 2016, jak i 2017 roku liczba PES, które skorzystały z tej formy wsparcia wyniosła 31. Podmioty nie skorzystały natomiast z instrumentów zwrotnych.

Jakość wsparcia udzielanego przez OWES jest na bieżąco monitorowana przez Stowarzyszenie, a informacje przekazywane są Regionalnego Centrum Pomocy Społecznej w Łodzi. Liczba klientów OWES, czyli zarówno PES, jak i osoby indywidualne (w tym osoby z organizacji, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby niepełnosprawne), którzy ocenili otrzymane wsparcie za przydatne wyniosła w 2016 roku 185. W 2017 roku wskaźnik ten wzrósł do 327 klientów zadowolonych z usług OWES.

Problemy i bariery w funkcjonowaniu Ośrodka

Jednym z problemów, z którym Ośrodek zmagają się w swoim codziennym funkcjonowaniu jest brak elastyczności budżetu przeznaczonego na sfinansowanie projektu. OWES nie ma możliwości elastycznego podejścia do wydatków zaplanowanych w ramach realizacji projektu i przeniesienia środków z jednej kategorii do drugiej w zależności od potrzeb interesariuszy. Zdarza się czasami potrzeba sfinansowania inicjatywy czy usługi której nie przewidziano na etapie planowania budżetu, jednakże pomimo tego Ośrodek nie może przenieść potrzebnych środków które zaplanowano na inny cel.

Ośrodek współpracuje z JST, podmiotami podległymi JST, Regionalnym Centrum Polityki Społecznej, a także pozostałymi OWES funkcjonującymi w województwie łódzkim. Podobnie jak w przypadku pozostałych OWES, Stowarzyszenie Ja-Ty-My zmagają się często z brakiem wiedzy na temat ekonomii społecznej wśród urzędników JST. Ośrodek organizując różnego typu szkolenia warsztaty stara się przybliżyć ideę ekonomii społecznej i zachęcić gminy do wspierania aktywizacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Lokalne samorządy nie zawsze jednak angażują się w tę współpracę i tym samym nie wykorzystują dostępnych im narzędzi służących wsparciu ekonomii społecznej.

2.1. Stan przedsiębiorczości społecznej w regionie łódzkim w kontekście wskaźników KPRES oraz Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020

Zaplanowane działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 dotyczące podmiotów ekonomii społecznej oraz Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020 podlegają bieżącemu monitoringowi odbywającemu się za pomocą wskazanych w dokumentach wskaźników produktu i rezultatu. Na obecnym etapie zaawansowania realizacji programów, poziom realizacji poszczególnych wskaźników może podlegać niepełnej ocenie, ponieważ wskazane wartości docelowe dotyczą 2023 roku. Jeżeli chodzi o parametry podlegające monitoringowi różnią się one w zależności od Programu. W ramach RPO WŁ 2014-2020 wskazano następujące wskaźniki:

- **Wskaźniki rezultatu (Działanie IX.3)**
 - o liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – wartość docelowa 66%;
 - o liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych – wartość docelowa 469;
 - o liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami – wartość docelowa 66;
 - o liczba podmiotów, które otrzymały do wykorzystania regionalny raport o rozwoju ekonomii społecznej – 226.
- **Wskaźniki produktu (Działania IX.3):**
 - o liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – wartość docelowa 597;
 - o liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem – wartość docelowa 531;

- o liczba regionalnych raportów o rozwoju ekonomii społecznej – wartość docelowa 6.

Monitoring wskazanych w RPO Wł wskaźników prowadzi Instytucja Zarządzająca Programem – Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego. Jeśli chodzi o wskaźniki wyszczególnione w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020 są one monitorowane przez Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi.

• **Wskaźniki:**

- o liczba podmiotów ekonomii społecznej zarejestrowanych w województwie, w podziale na typy podmiotów – wartość docelowa min. 1499, w tym przyrost min. 21 podmiotów reintegracyjnych (KIS lub CIS);
- o liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych – wartość docelowa 44;
- o liczba miejsc pracy istniejących w PES – brak wartości docelowej;
- o liczba pracowników PES, którzy podnieśli swoje kompetencje społeczne, menadżerskie i zawodowe w wyniku wsparcia OWES – brak wartości docelowej;
- o odsetek PES wspartych doradztwem finansowym przez OWES, które skorzystały z instrumentów zwrotnych – wartość docelowa 20%;
- o odsetek PES wspartych doradztwem finansowym przez OWES, które skorzystały z instrumentów bezzwrotnych – wartość docelowa 10%;
- o funkcjonuje sieć współpracy gospodarczej działająca w Regionie – wartość docelowa 1;
- o funkcjonuje system certyfikacji jakości usług i produktów PES – wartość docelowa 1;
- o odsetek PES tworzonych przez podmioty prawne w liczbie PES tworzonych w wyniku wsparcia OWES – wartość docelowa 30%;
- o odsetek PES trwale współpracujących z co najmniej jednym przedsiębiorcą – brak wartości docelowej;
- o odsetek JST i ich jednostek organizacyjnych kupujących produkty i usługi od PES przy wykorzystaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, niezależnie od zastosowanego trybu zamówienia publicznego – wartość docelowa 10%;
- o liczba PES, które realizują projekty dot. usług społecznych w ramach RPO Wł – brak wartości docelowej;
- o liczba PES, które prowadzą działalność w obszarze usług społecznych z bazy RCPS – brak wartości docelowej;
- o liczba PES biorących udział w partnerstwach realizujących projekty na rzecz rewitalizacji – brak wartości docelowej;
- o odsetek klientów uznających otrzymane wsparcie za przydatne – wartość docelowa 60%;
- o liczba funkcjonujących grup roboczych przy Komitecie ds. ekonomii społecznej – wartość docelowa 3;
- o liczba nowopowstałych wyniku działalności reintegracyjnych podmiotów ekonomii społecznej, w tym KIS, CIS, ZAZ, WT – wartość docelowa 9;
- o odsetek podmiotów reintegracyjnych uczestniczących w sieciach zrzeszających podmioty reintegracyjne – wartość docelowa 60%;
- o funkcjonuje spójny system promocji wizerunku ekonomii społecznej – wartość docelowa 1.

Wskaźniki Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020 monitorowane są przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej na terenie województwa łódzkiego. Na podstawie danych udostępnionych przez RCPS możliwe jest wskazanie stanu realizacji następujących wskaźników:

Wskaźnik	Wartość
Liczba pracowników PES, którzy podnieśli swoje kompetencje społeczne, menadżerskie i zawodowe w wyniku wsparcia OWES.	444
Liczba PES wspartych doradztwem finansowym przez OWES, które skorzystały z instrumentów zwrotnych.	11
Liczba PES wspartych doradztwem finansowym przez OWES, które skorzystały z instrumentów bezzwrotnych.	95
Liczba PES tworzonych przez podmioty prawne w liczbie PES tworzonych w wyniku wsparcia OWES.	8
Liczba PES, trwale współpracujących z co najmniej jednym przedsiębiorcą.	12
Liczba JST i ich jednostek organizacyjnych kupujących produkty i usługi od PES przy wykorzystaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, niezależnie od zastosowanego trybu zamówienia publicznego.	17 (dane z jednego ośrodka wsparcia ekonomii społecznej, pozostałe nie monitorują tego wskaźnika)
Liczba klientów uznających otrzymane wsparcie za przydatne.	97,3-100%
Liczba nowopowstałych w wyniku działalności OWES reintegracyjnych podmiotów ekonomii społecznej, w tym KIS, CIS, ZAZ, WTZ.	4

Jednoznacznie pozytywnej oceny można dokonać w przypadku zadowolenia klientów OWES z otrzymanego wsparcia. W Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim do roku 2020 założono zadowolenie na poziomie 60%, jednakże na obecnym etapie ocena przydatności otrzymanego wsparcia wyniosła od 97,3 do 100% w dwóch badanych ośrodkach. Trzeci ośrodek prowadzi monitoring tego wskaźnika na poziomie liczbowym i wskazuje, że liczba zadowolonych interesariuszy wyniosła w 2016 roku 185, a w 2017 roku 327. Jeśli chodzi o nowopowstałe reintegracyjne podmioty ekonomii społecznej utworzone w wyniku działalności OWES, których obecna liczba wynosi 4, to realizacja wskaźnika na poziomie 9 podmiotów w 2023 zdaniem zespołu badawczego nie jest zagrożona.

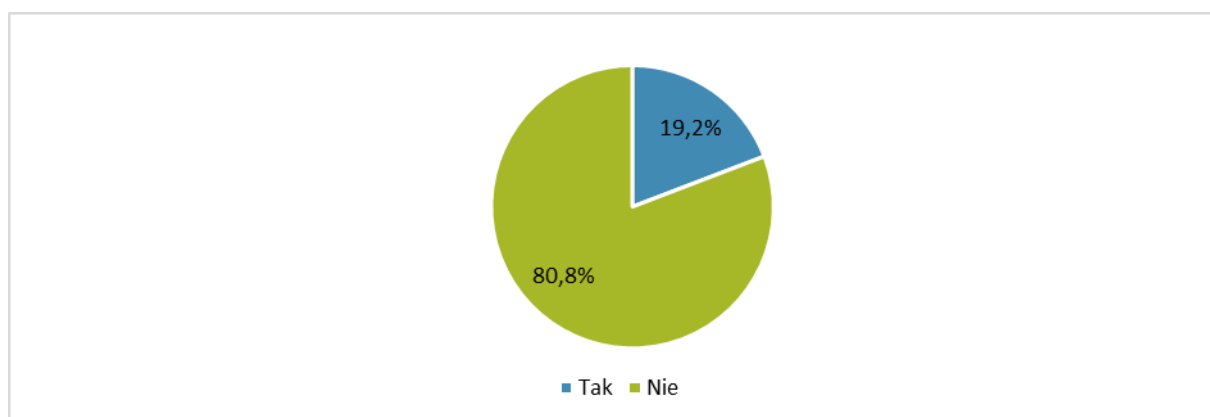
2.2. Identyfikacji barier i problemów związanych z realizacją działań i czynności na rzecz ES w regionie

2.2.1. Bariery rozwoju ES zdaniem przedstawicieli PES

Jedną z istotniejszych zdiagnozowanych barier rozwoju ekonomii społecznej w województwie łódzkim jest stygmatyzowane postrzeganie tego zjawiska związane z brakiem wiedzy na temat idei ekonomii społecznej. Nie podejmuje się też wielu akcji promocyjno-informacyjnych, aby zmienić tę postać rzeczy.

Badane podmioty ekonomii społecznej w 2017 roku w większości nie brały udziału w akcjach / działaniach promocyjno-informacyjnych na rzecz ekonomii społecznej. Taki udział zadeklarowało 19,2% ankietowanych.

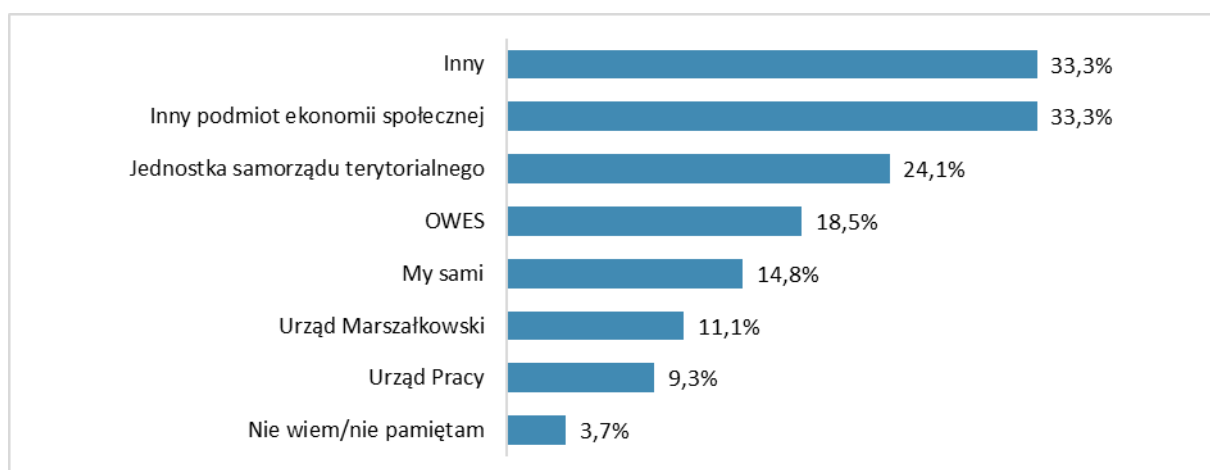
Wykres 91. Czy w 2017 roku podmiot brał udział w akcjach /działaniach promocyjno-informacyjnych na rzecz ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Osoby, które wcześniej zadeklarowały, że brały udział w akcjach czy działaniach promocyjno-informacyjnych, poproszono o podanie organizatorów tych akcji. 33,3% respondentów wskazało na inny podmiot ekonomii społecznej oraz na zupełnie innego organizatora, spoza przygotowanej listy odpowiedzi. Poszczególne wskazania wśród kategorii *inne*, zostały zliczone w stosunku do wszystkich respondentów biorących udział w akcjach / działaniach promocyjno-informacyjnych (N=54) i uszeregowane malejąco: 16,7% badanych twierdzi, że organizatorem tych akcji było RCPS – Regionalne Centrum Polityki Społecznej; 3,7% wskazuje na miasto; a po 1,9% badanych odpowiada, że organizatorem akcji promocyjno-informacyjnych był: bank; sympozjum wyjazdowe; festiwal; targi; bank żywności; badany podmiot wraz z innym podmiotem ekonomii społecznej; forum ekonomiczne; stowarzyszenie. Ponadto 24,1% badanych odpowiada, że organizatorem akcji promocyjno-informacyjnych była jednostka samorządu terytorialnego, 18,5% respondentów wskazuje na OWES, 14,8% samodzielnie zorganizowało akcje / działania promocyjno-informacyjne, 11,1% badanych wskazuje na Urząd Marszałkowski, a 9,3% na urząd pracy.

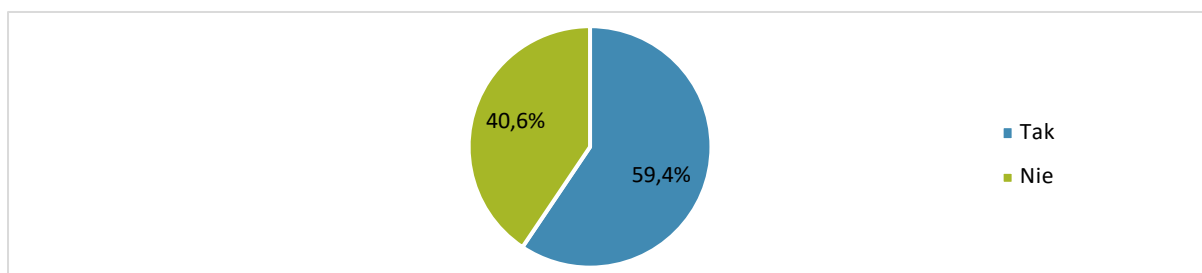
Wykres 92. Organizator tych akcji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=54, tj. PES, które brały udział w akcjach)

Ponad połowa badanych podmiotów jest zdania, że polityka prowadzona przez samorząd lokalny, na terenie którego prowadzona jest działalność, sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej (59,4%). Przeciwnego zdania jest 40,6% badanych podmiotów.

Wykres 93. Czy polityka prowadzona przez samorząd lokalny sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Wśród osób, które stwierdziły, że samorząd lokalny nie sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej, połowa badanych nie wiedziała w jaki sposób uargumentować swoją odpowiedź (50,9%). Ponadto 14% badanych twierdzi, że nie ma wsparcia, inicjatywy samorządów lokalnych, 8,8% deklaruje niską świadomość zagadnienia, brak informacji, a 5,3% badanych odpowiada, że samorząd lokalny nie sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej ze względu na strategię samorządu lokalnego oraz złe zarządzanie środkami finansowymi. Pozostałe odpowiedzi uzyskały mniej niż 5% wskazań.

Tabela 14. Nie sprzyja, dlaczego?

Odpowiedź	Procent PES
Nie wiem / nie mam zdania / trudno powiedzieć	50,9%
Brak wsparcia, inicjatywy samorządów lokalnych	14,0%
Brak informacji, niska świadomość zagadnienia	8,8%
Strategia samorządu lokalnego	5,3%
Złe zarządzanie środkami finansowymi	5,3%
Biurokracja (przeszkody formalne)	4,4%
Problemy wewnętrzne jednostek terytorialnych	4,4%
Przeszkody lokalowe	2,6%
Brak kontaktu z samorządem lokalnym	1,8%
Nie ma ciągłości działań	0,9%
Lokalizacja	0,9%
Mała ilość szkoleń - niska świadomość zagadnienia	0,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=114, tj. PES deklarujące, że polityka prowadzona przez samorząd lokalny NIE sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej)

Wśród osób, które stwierdziły, że samorząd lokalny sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej, najczęściej odpowiedź tą argumentuje się poprzez wsparcie ze strony władz lokalnych (16,2%). 11,4% badanych nie potrafiło wyjaśnić, dlaczego samorząd lokalny sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej. Ponadto 7,2% badanych odpowiada, że samorząd oferuje wsparcie finansowe oraz deklaruje, że region rozwija się w dobrym kierunku. 5,4% badanych odpowiada, że współpraca daje dobre efekty, a 4,8% chwali spotkania, konferencje, szkolenia, które pozytywnie wpływają na ekonomię społeczną.

Tabela 15. Tak, sprzyja, dlaczego?

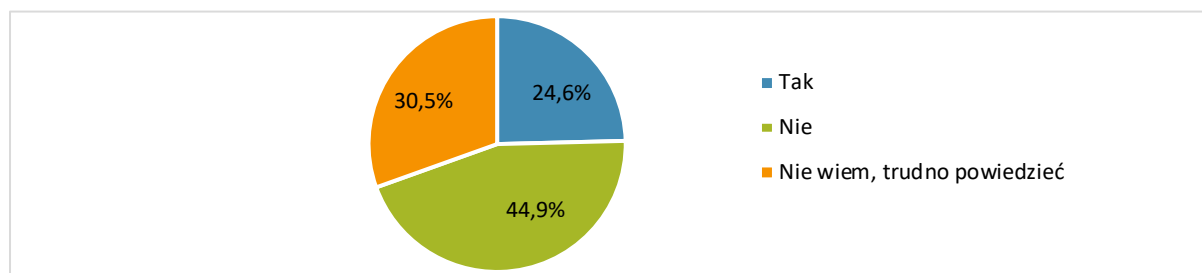
Odpowiedź	Procent PES
Jest wsparcie ze strony władz lokalnych	16,2%
Nie wiem/ trudno powiedzieć	11,4%
Dzięki wsparciu finansowemu	7,2%

Region rozwija się w dobrym kierunku	7,2%
Współpraca daje dobre efekty	5,4%
Spotkania, konferencje, szkolenia	4,8%
Podjęmują działania, angażują się w ekonomię społeczną	3,6%
Dzięki promowaniu i reklamowaniu naszych działań	3,6%
Wiedza i świadomość ekonomii społecznej rosną	3,0%
W regionie są pozytywne działania wspierające PES	3,0%
Otwartość i akceptacja wobec działań z zakresu ekonomii społecznej	3,0%
Uczestnictwo w konkursach	2,4%
Zwiększa się zapotrzebowanie na usługi ekonomii społecznej	2,4%
Powstają nowe inicjatywy i podmioty wspierające PES	2,4%
Wsparcie dla innych organizacji	2,4%
Rośnie zainteresowanie ze strony urzędów powiatowych, wojewódzkich	1,8%
Zwiększa się poczucie bezpieczeństwa	1,8%
Ludzie są pozytywnie nastawieni do działań społecznych	1,8%
Wsparcie w postaci grantów, patronatu	1,8%
Daje podmiotom ekonomii społecznej wolność działań	1,8%
Wszystko jest w porządku	1,2%
Pojęcie ekonomii społecznej jest na niezadowalającym poziomie	1,2%
Urząd dobrze zarządza, gwarantuje zadania do realizacji	1,2%
Otrzymujemy wsparcie prawne	1,2%
Samorząd się sprawdza a burmistrz jest świetny	1,2%
Fundacje mają służyć ludziom	1,2%
Pojawia się wiedza o dziedzictwie kulturowym	1,2%
Cykliczność współpracy	0,6%
Zrozumienie	0,6%
Doświadczenie życiowe	0,6%
Wyrównywanie się różnic społecznych	0,6%
Ekonomia społeczna zaczyna funkcjonować instytucjonalnie	0,6%
Przekazywane informacje	0,6%
Działania na rzecz niepełnosprawnych	0,6%
Duża dysproporcja wiedzy na temat ekonomii społecznej	0,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=167, tj. PES deklaruje, że polityka prowadzona przez samorząd lokalny SPRZYJA rozwojowi ekonomii społecznej)

W porównaniu do lat ubiegłych, 24,6% badanych podmiotów zauważa, że sytuacja społeczno-gospodarcza województwa wpłynęła na potrzebę w skali/ rodzaju działalności. Przeciwnego zdania jest 44,9% badanych, a 30,5% badanych trudno było się do tego ustosunkować.

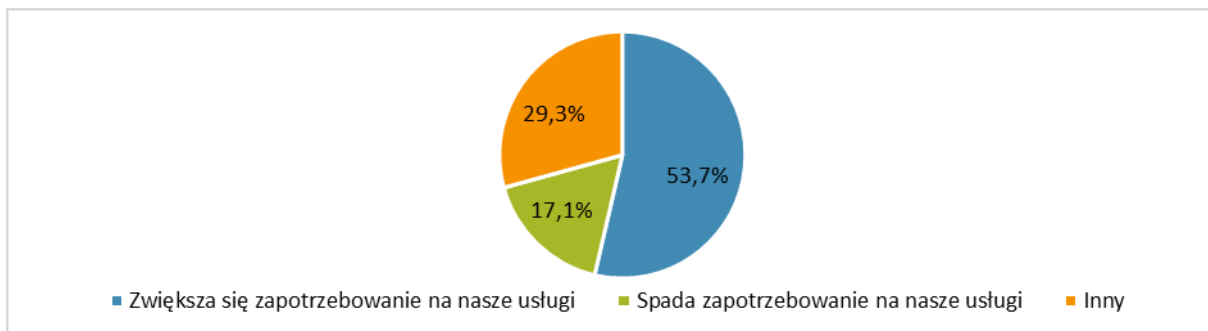
Wykres 94. Czy w porównaniu do lat ubiegłych, podmioty zauważają, aby sytuacja społeczno-gospodarcza województwa wpłynęła na potrzebę zmian w skali lub rodzaju działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Ponad połowa badanych, którzy widzą, że sytuacja społeczno-gospodarcza województwa wpłynęła na potrzebę w skali lub rodzaju działalności, twierdzi, że zwiększa się zapotrzebowanie na usługi badanych podmiotów. 17,1% respondentów twierdzi natomiast, że to zapotrzebowanie spada. Wśród innych odpowiedzi (29,3% - wskazanych przez 12 respondentów), pojawiły się: popularyzacja sportu, rozwijanie działalności, zmiana potrzeb, trudniejsza rekrutacja pracowników, więcej rozwiązań dotyczących prowadzonej działalności, większa rozpoznawalność, dofinansowanie.

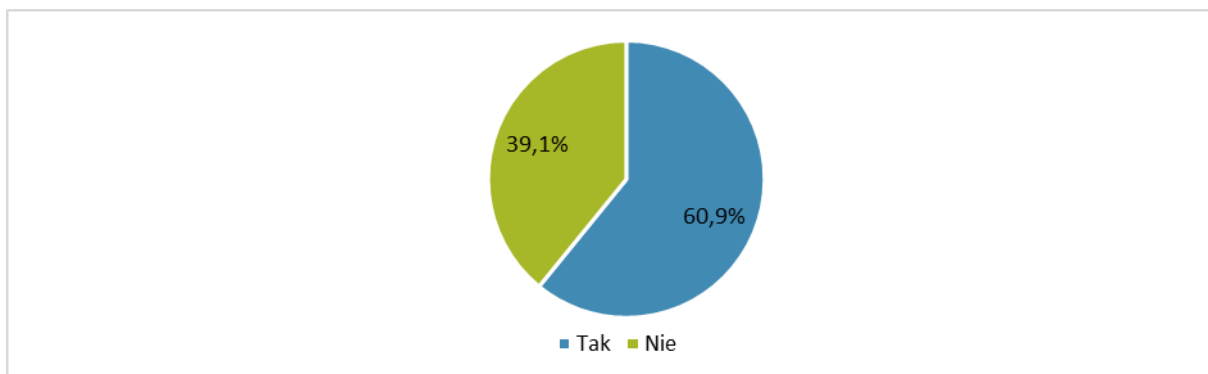
Wykres 95. Sposób, w jaki sytuacja społeczno-gospodarcza województwa wpływa na potrzebę zmian w skali lub rodzaju działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=41, tj. PES deklaruje, że sytuacja społeczno-gospodarcza województwa wpływała na potrzebę zmian w skali lub rodzaju działalności)

60,9% badanych podmiotów posiada plany rozwojowe. Planów takich nie posiada 39,1% respondentów.

Wykres 96. Posiadanie planów rozwojowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES.

Spośród podmiotów, deklarujących posiadanie planów rozwojowych, prawie jedna piąta wskazuje na poszerzenie zakresu działalności (18,4%). Co dziesiąty respondent wskazuje na zmiany lokalowe – wyremontowanie obecnego lokalu lub pozyskanie nowego (9,9%). Ponadto 8,5% podmiotów ma w swoich planach wspieranie kultury, organizację wydarzeń, 7,8% chce dotrzeć do większej liczby odbiorców usług, a 7,1% chce pomagać osobom niepełnosprawnym lub chorym. Po 5,7% badanych ma w planach wspieranie szkół, przedszkoli oraz zwiększenie zatrudnienia. Pozostałe plany rozwojowe zostały wskazane przez mniej niż 5% badanych.

Tabela 16. Plany rozwojowe

Plany	Procent PES
Poszerzenie zakresu działalności	18,4%
Zmiany lokalowe (wyremontowanie bądź pozyskanie nowego)	9,9%
Wspieranie kultury (organizacja wydarzeń)	8,5%
Dotarcie do większej liczby odbiorców usług	7,8%
Pomoc osobom niepełnosprawnym lub chorym	7,1%
Wspieranie szkół, przedszkoli	5,7%
Zwiększenie zatrudnienia	5,7%
Rozwijanie działań z zakresu sportu, rekreacji, turystyki	5,0%
Zwiększenie liczby grup warsztatowych	4,3%
Prowadzenie większej ilości zajęć, szkoleń, projektów	3,5%
Pozyskiwanie funduszy, usamodzielnianie się od państwa	3,5%
Współpraca z innymi organizacjami	3,5%
Budowa hospicjum	2,8%
Otwieranie ZAZ	2,8%
Doposażanie istniejących ZAZ	2,8%
Działania prospołeczne	2,8%
Zwiększenie działań promocyjnych	2,1%
Podniesienie jakości wykonywanych usług	1,4%
Podnoszenie kompetencji pracowników	0,7%
Zmniejszenie bezdomności psów i kotów	0,7%
Uzyskać status organizacji pożytku publicznego	0,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PES. (N=141, tj. PES, które określiły plany rozwojowe).

O sytuacji ekonomii społecznej w regionie łódzkim, w tym o barierach i problemach jej dotyczących informowali uczestniczący w badaniu TDI przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej.

Jest o wiele lepiej niż było, ale ciągle jest niedosyt. Mi osobiście trochę brakuje takich szkoleń związanych z pracą dotyczącą aktywizacji osób w ZAZ-ach albo jak skorelować realne możliwości z oczekiwaniami. Dla mnie brak możliwości rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych i to nie jest zła wola RCPS-u tylko kwestia ustaw. My możemy doszkalać, ale jest problem z wysłaniem na staże. Ludzie są bez doświadczenia i to jest trudność i kwestia nastawienia tych osób.

Finanse, bo dało by się więcej zrobić, gdybyśmy mogli rozwinąć skrzydła.

Brak finansowania systemowego, są to konkursy z doskoku, które zależą często od niekompetentnych pracowników, a gdyby stworzyć systemowe rozwiązania, które by wspierało to byłoby to wzmocnienie.

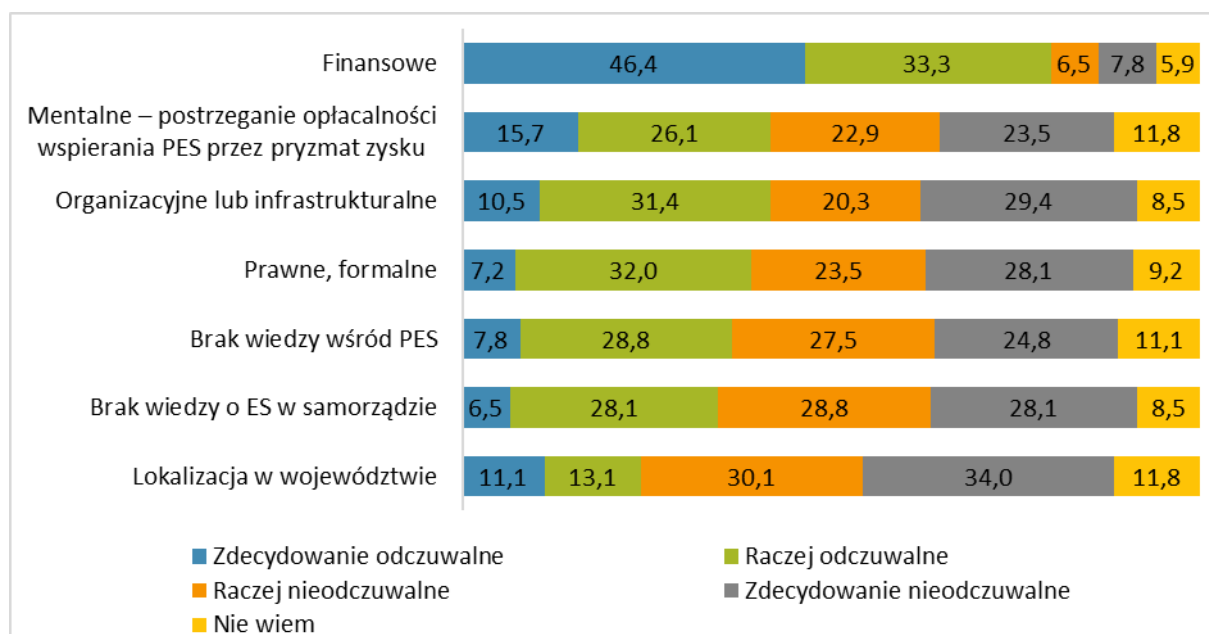
2.2.2. Bariery rozwoju ES w opinii przedstawicieli JST

Wśród postrzeganych przez samorząd barier dla wspomagania rozwoju ekonomii społecznej zdecydowanie na pierwszy plan wysuwają się bariery finansowe. Są one odczuwalne zdaniem niemal 80% badanych przedstawicieli JST, w tym, zdaniem niemal połowy, zdecydowanie odczuwalne. Bariery mentalne (postrzeganie opłacalności wspierania PES przez pryzmat zysku) oraz organizacyjne lub infrastrukturalne przez

podobną liczbę JST postrzegane są jako odczuwalne oraz nieodczuwalne dla wspomagania rozwoju ekonomii społecznej. Pozostałe analizowane bariery (prawne, formalne, brak wiedzy, czy lokalizacja w województwie) przez większość badanych zostały sklasyfikowane jako nieodczuwalne.

Oprócz przeanalizowanych i zaprezentowanych na wykresie nr 97 barier, 3,3% samorządów napotyka na inne problemy i trudności dla wspomagania rozwoju ekonomii społecznej. Należą do nich: brak informacji, obawa przed współpracą z PES, trudności lokalowe, wielość jednostki samorządu terytorialnego (małe – jak wskazuje jeden z badanych – mają trudniej) oraz biurokracja.

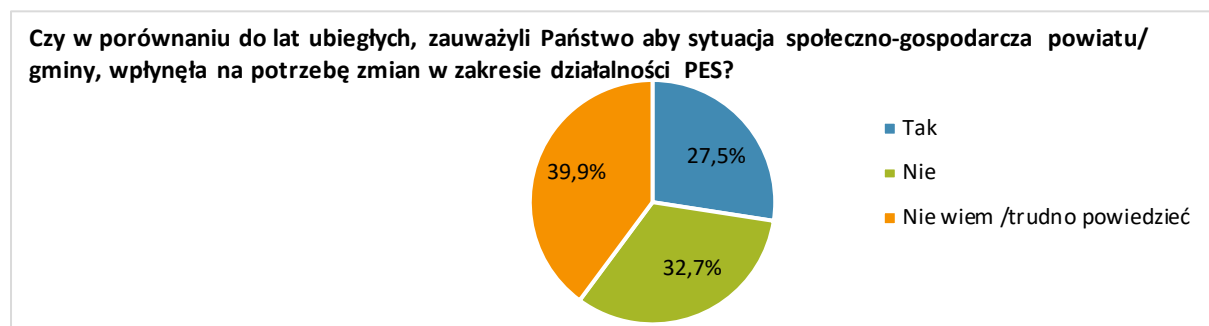
Wykres 97. Postrzegane przez JST bariery dla wspomagania rozwoju ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Kolejną kwestią, o jaką pytani byli przedstawiciele JST była kwestia wpływu sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu bądź gminy na potrzebę zmian w zakresie działalności podmiotów ekonomii społecznej. Jak widać na wykresie nr 98 około 40% nie miało zdania bądź nie umiało na to pytanie odpowiedzieć. Brak wpływu sytuacji w regionie na potrzebę zmian w zakresie działań deklaruje 32,7% urzędów, mniejsza grupa natomiast, licząca 27,5% zauważa potrzebę zmiany w zakresie działań PES.

Wykres 98. Ocena wpływu sytuacji regionu na potrzebę zmian w zakresie działalności PES

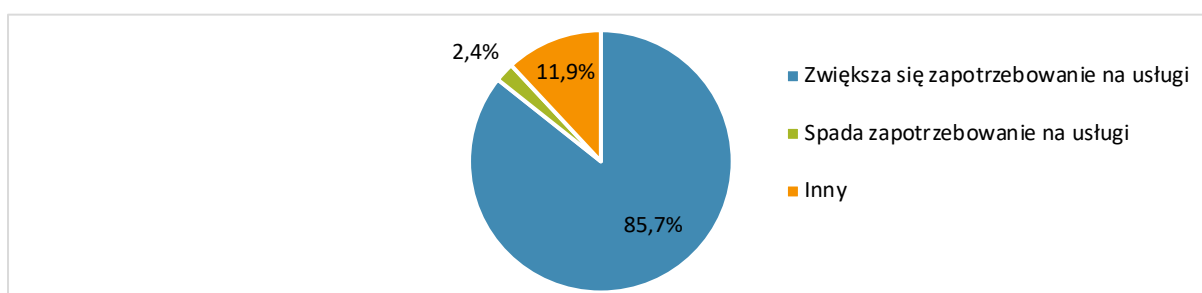

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wśród jednostek zauważających zmiany społeczno-gospodarcze w powiecie/gminie, które mają swoje odzwierciedlenie w potrzebie zmian w zakresie działalności PES zdecydowana większość, stanowiąca 85,7%, wskazuje na zwiększenie się zapotrzebowania na usługi świadczone w zakresie ekonomii społecznej. Spadek zapotrzebowania na takie usługi dostrzega zaledwie 2,4%, podczas gdy pozostałe 11,9% wskazuje na inny kierunek, często nie konkretyzując jednak swojej odpowiedzi lub informując o zauważonych w regionie czynnikach społeczno-gospodarczych, takich jak spadek aktywności w kierunku podjęcia pracy z powodu programu 500+, rozwój gminy i zwiększenie jej budżetu czy zmiana strategii rozwoju i edukacji.

Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, którzy dostrzegli zwiększenie się zapotrzebowania na usługi mówili przede wszystkim o usługach na rzecz seniorów i działaniach skierowanych do nich, usługach opiekuńczych i rehabilitacji, usługach w zakresie kultury, sportu i rozrywki (w tym organizacji imprez) oraz o pomocy społecznej i usługach socjalnych. Przedstawiciele pojedynczych JST wskazywali także na potrzebę takich usług czy działań, jak edukacja na temat ochrony zdrowia, wsparcie infrastruktury sportowej, szkolenia i warsztaty, usługi integracyjne, usługi dla młodzieży oraz dla osób niepełnosprawnych.

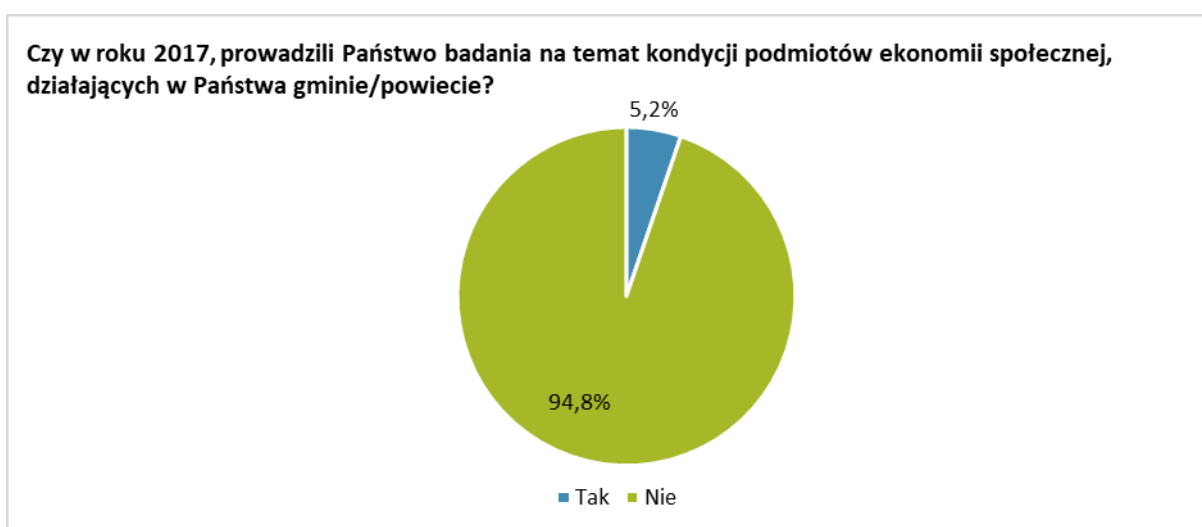
Wykres 99. Kierunek wpływu na potrzeby zmian w zakresie działalności PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

Wśród przebadanych instytucji, zaledwie co dwudziesta (5,2%) prowadziła w zeszłym roku badania na temat kondycji podmiotów ekonomii społecznej, działających na obszarze ich gminy lub powiatu.

Wykres 100. JST prowadzące w 2017 roku badania na temat kondycji podmiotów ekonomii społecznych działających na terenie ich gminy lub powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z JST.

O sytuacji ekonomii społecznej w regionie łódzkim, w tym o barierach i problemach jej dotyczących informowali uczestniczący w badaniu TDI przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego.

Często jest brak rozwiązań prawnych, aby wspomóc PES.

Niepewność finansowania, niestabilność funkcjonowania.

Brak osób z inicjatywą, chęcią do działania i brak środków finansowych plus brak zapotrzebowania na taką działalność na terenie gminy.

Powinno być organizowane jakieś doradztwo, spotkania ze specjalistami w tej dziedzinie, bo ja wiem, że np. na terenie Łodzi działają jakieś stowarzyszenia, fundacje, które wspierają inne stowarzyszenia i fundacje a w takich małych gminach to jest po prostu nieosiągalne i tak naprawdę zakładając stowarzyszenie jest się dzieckiem we mgle. Doradztwo jak najbardziej.

Zdecydowanie zawile procedury odnośnie finansowania. Powinny być uproszczone te wszystkie procedury które dotyczą współpracy PES z samorządami z innymi podmiotami.

Brak środków finansowych. Często nie ma środków na to, żeby przystąpić do jakiegokolwiek działania i często wszelkie konkursy, które są ogłaszane są przy wkładzie własnym, a stowarzyszenie ma minimalny wkład własny, utrzymuje się ze składek członkowskich, więc wszystko co jest robione jest w formie wolontarystycznej pracy społecznej.

2.2.3. Bariery rozwoju ES zdaniem przedstawicieli OWES

Dwoma najważniejszymi potrzebami pod kątem dalszego rozwoju ekonomii społecznej w województwie, jakie dostrzegają badane podmioty są: wsparcie PES poprzez ułatwienie dostępu do kontraktów publicznych (68,4%) oraz intensywniejsze wsparcie pozafinansowe PES, m.in. lokalowe, rzeczowe, szkoleniowe (63,2%). W dalszej kolejności pojawiają się takie potrzeby, jak poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród podmiotów publicznych i prywatnych (42,1%), tworzenie lokalnych strategii wspierania rozwoju ekonomii społecznej (31,6%), poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród PES czy pomoc w promocji produktów i usług oferowanych przez lokalne PES (oba po 26,3%). Pozostałe analizowane potrzeby wskazane zostały przez mniej niż jedną piątą badanych ośrodków. Spośród innych potrzeb, jeden wskazał na bardziej intensywne wsparcie finansowe.

Wykres 101. Potrzeby dostrzegane pod kątem dalszego rozwoju ekonomii społecznej w województwie łódzkim

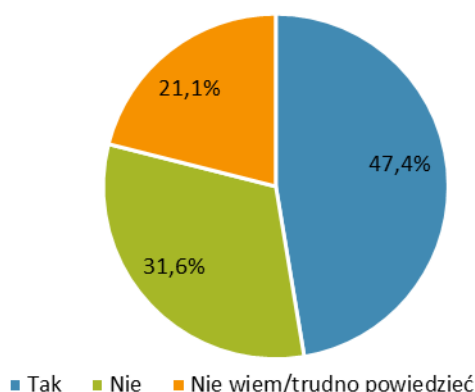

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

Niemal połowa badanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (47,4%) zauważyła, że, w porównaniu do lat ubiegłych, sytuacja gminy lub powiatu wpłynęła na potrzebę zmian w zakresie działalności podmiotów ekonomii społecznej. 31,6% takiej potrzeby zmian nie widzi, a pozostałe 21,1% nie jest w stanie wskazać, czy taka potrzeba zachodzi, czy też nie.

Wykres 102. Postrzeganie potrzeby zmian w zakresie działalności PES

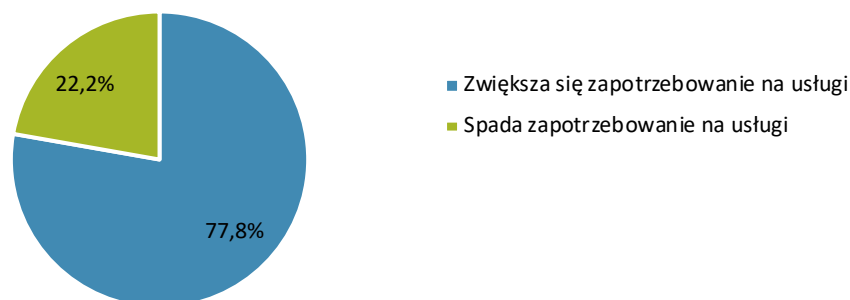
Czy w porównaniu do lat ubiegłych, zauważyli Państwo, aby sytuacja społeczno-gospodarcza powiatu/gminy, wpłynęła na potrzebę zmian w zakresie działalności PES?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

Przedstawiciele ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, którzy dostrzegli taką potrzebę zmian w zakresie działalności PES (N=9) są zazwyczaj zdania, że sytuacja społeczno-gospodarcza spowoduje zwiększenie zapotrzebowania na usługi (77,8%). Mówiono przy tym w szczególności o takich usługach, jak szkolenia, podnoszenie kompetencji pracowników, specjalne potrzeby edukacyjne, wsparcie osób w wieku 60 plus, wsparcie w zakresie turystyki, podnoszenia jakości życia, infrastruktury rekreacyjnej czy aktywności dzieci. Pozostałe 22,2% przedstawicieli ośrodków, którzy są zdania, że spada zapotrzebowanie na usługi wskazali na zmniejszenie zapotrzebowania na usługi socjalne, a także przywoływali spadek bezrobocia i związane z tym zmniejszenie zapotrzebowania na tworzenie miejsc pracy.

Wykres 103. Sposób, w sytuacja społeczno-gospodarcza gminy lub powiatu wpływa na potrzebę zmian w zakresie działalności PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z OWES.

O sytuacji ekonomii społecznej w regionie łódzkim, w tym o barierach i problemach jej dotyczących informowali uczestniczący w badaniu TDI przedstawiciele OWES.

Brak świadomości otoczenia ekonomii, brak świadomości celu tych działań, brak przeświadczenia, że należy robić rzeczy dobre dla innych. Lub też przyzwyczajenie do pomocy, że ta pomoc jest nieustająca i można trafić z projektu do projektu lub też ciągle dostawać wsparcie pomostowe, które jednak trochę upośledza taką firmę np. czy podmiot zatrudniający takie osoby (...). To tak samo jak z osobami wykluczonymi one są nieustannie w systemie wsparcia i my dążymy do tego, żeby one wyszły z systemu

wsparcia i znalazły zatrudnienie na rynku pracy (...). Ale też sam podmiot stara się być ustawicznie w systemie wsparcia, ale zważywszy na to, że jednak inwestuje w osoby wymagające większej uwagi, większej pracy, większego zaangażowania (...) [Sytuacja docelowa to:] wypuszczamy na rynek pracy osoby gotowe do wejścia na otwarty rynek, zatrudniamy kolejnych zagrożonych wykluczeniem po to żeby po takim okresie inkubacji wypuścić znowu na rynek. Mam nadzieję, że dążymy do tego, aby tak się działo.

W kontekście nowych wytycznych robimy krzywdę organizacjom, które mają potencjał, ale nie jest to aż taki potencjał. To w jakim kierunku chcą się rozwijać, jaki biznes społeczny chcą robić nie jest potrzebne, aby tworzyć u nich 3 miejsca pracy (...). Takie regulacje, np. te związane z kryteriami zatrudnieniowymi powodują, że część fundacji, z którymi pracowaliśmy i które mogą stworzyć 1, maksymalnie 2 miejsca pracy, nie robią tego. To wynika z tego, co oni są w stanie udźwignąć, jakie miejsca pracy są w stanie utrzymać i co jest im potrzebne do codziennego funkcjonowania. Przez to tracimy ten potencjał, bo nie spełnili wymogu 3 miejsc pracy. Kwestie formalno-prawne.

Wytyczne związane z wykluczeniem społecznym CT9 i z definicji PS, ale też kwestie związane z biurokratyzacją wszystkiego. My jako OWES-y jesteśmy zobowiązani do posiadania papierka do papierka, ale to wiąże się z tym, że wydłuża nam wszystkie procesy. Nie możemy szybciej uruchomić procesu naboru biznesplanu czy formularzy, procesu wsparcia, bo jesteśmy ograniczeni tymi regulacjami prawnymi, które powodują, że to wszystko przeciąga się w czasie.

Bariery ludzkie i ekonomiczne. Pula liderów, osób z potencjałem jest ograniczona. Ci którzy są i potrafią zgromadzić wokół siebie inne osoby takie podmioty są w stanie utrzymać się na rynku natomiast część PES, część tych ludzi nie jest przygotowana, żeby tworzyć firmy społeczne i później rzutuje to na kondycję takiego podmiotu.

2.2.4. Bariery w rozwoju ES zdaniem przedstawicieli PUP

Spośród wymienianych przez urzędy czynników sprzyjających rozwojowi i wzrostowi znaczenia ekonomii społecznej najczęściej wskazane przywoływane były popularyzacja i promocja zagadnienia oraz zaangażowanie władz lokalnych. Pozostałe odpowiedzi prezentowane są w tabeli poniżej.

Tabela 17. Czynniki sprzyjające rozwojowi i wzrostowi znaczenia ekonomii społecznej

Czynniki sprzyjające rozwojowi i wzrostowi znaczenia ekonomii społecznej	Liczba PUP wskazujących dany czynnik
Popularyzacja i promocja zagadnienia	2
Zaangażowanie władz lokalnych	2
Dobra współpraca samorządów	1
Dostępność różnych programów	1
Działania ciągłe a nie tylko projektowe	1
Forma wsparcia na rynku pracy	1
Lepsze współdziałanie z lokalnymi organizacjami jednostkami ES	1
Lokalny rynek pracy	1
Możliwość uzyskania dotacji finansowych	1

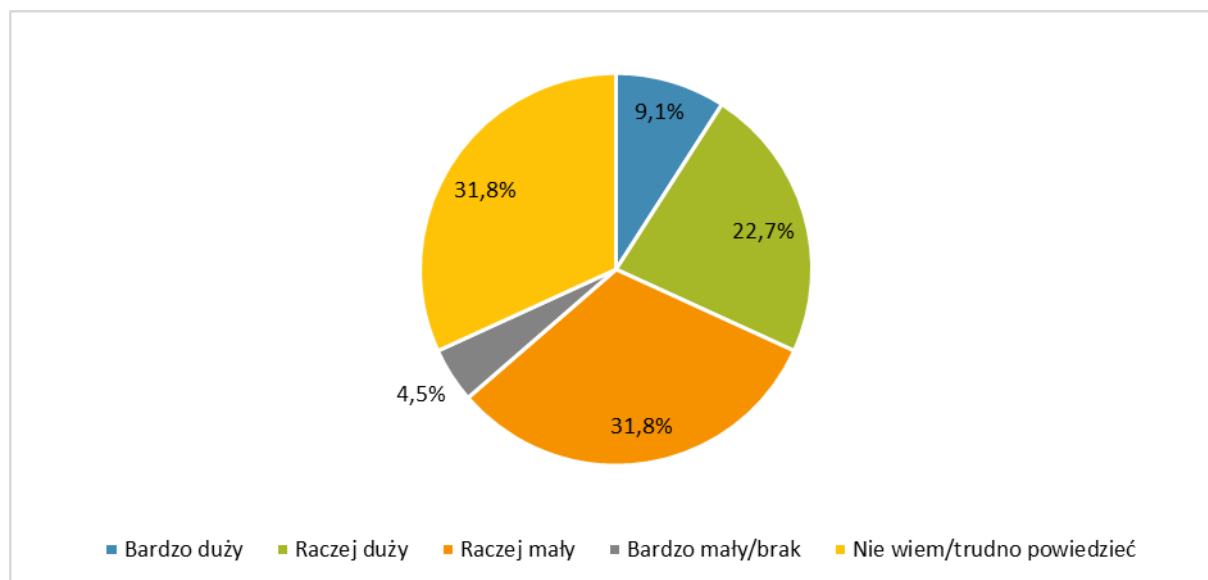
Polityka gminy w zakresie zlecania działań	1
Praca w terenie	1
Realizacja projektów, które są widoczne i mają szerszy oddźwięk społeczny, służą promocji	1
Specyfika regionu	1
Akceptacja społeczna	1
Umiejętność pozyskiwania środków finansowych	1
Wchodzenie z ofertą dla szerszego kręgu odbiorców	1
Większa dostępność środków	1
Współpraca pomiędzy organizacjami ES	1
Wzrost świadomości	1
Zainteresowanie osób w społeczeństwie.	1
Zmiana świadomości osób reintegrowanych	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Wpływ działalności podmiotów ekonomii społecznej na rozwiązywanie problemów na lokalnym rynku pracy przez 9,1% urzędów oceniany jest jako *bardzo duży* a przez 22,7% jako *raczej duży*. Wskazania na te odpowiedzi łącznie dotyczą 31,8% powiatowych urzędów pracy. Nieznacznie większa grupa tych podmiotów (36,4%) jest jednak przekonana, że PES mają raczej mały (31,8%) lub bardzo mały (4,5%) wpływ na rozwiązywanie problemów na lokalnym rynku pracy.

Oprócz tego blisko jedna trzecia badanych urzędów ma problem z określeniem wielkości wpływu działalności PES na lokalny rynek pracy.

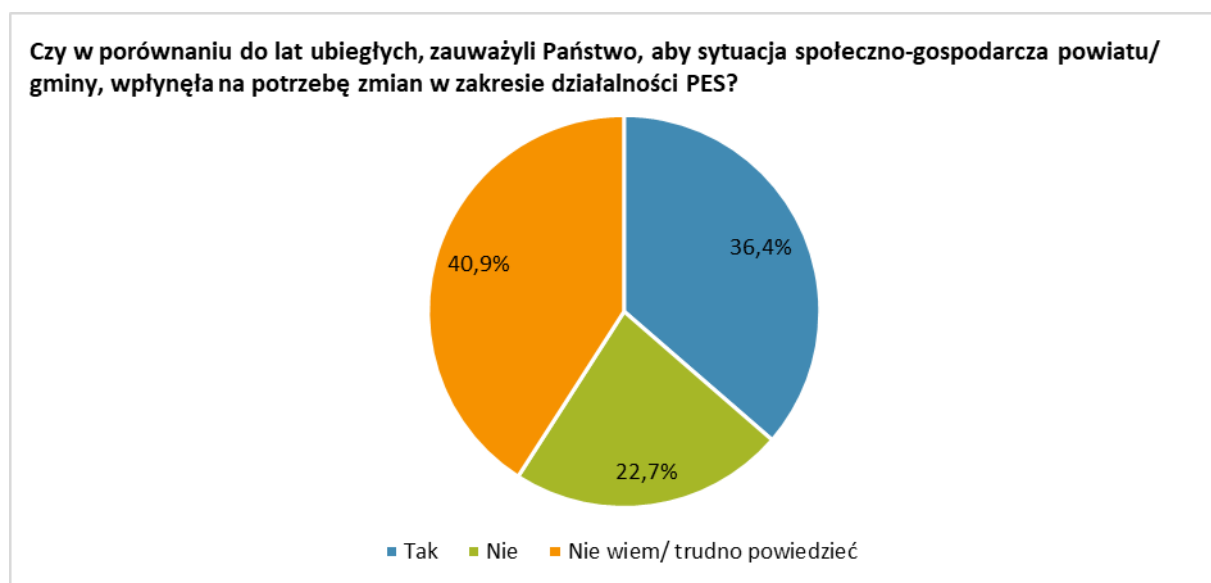
Wykres 104. Ocena wpływu działalności PES na rozwiązywanie problemów na lokalnym rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Kolejną kwestią, o jaką pytani byli przedstawiciele PUP była kwestia wpływu sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu bądź gminy na potrzebę zmian w zakresie działalności podmiotów ekonomii społecznej. Jak widać na wykresie nr 105 40% nie miało zdania bądź nie umiało na to pytanie odpowiedzieć. Brak wpływu sytuacji w regionie na potrzebę zmian w zakresie działań deklaruje 22,7% urzędów, natomiast 36,4% zauważyło potrzebę zmiany w zakresie działań PES.

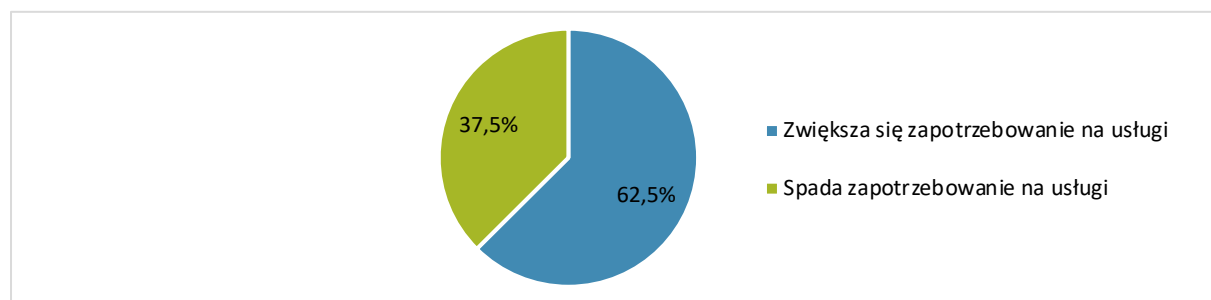
Wykres 105. Ocena wpływu sytuacji regionu na potrzebę zmian w zakresie działalności PES

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Wśród jednostek zauważających zmiany społeczno-gospodarcze w powiecie/gminie, które mają swoje odzwierciedlenie w potrzebie zmian w zakresie działalności PES blisko dwie trzecie wskazuje na zwiększenie się zapotrzebowania na usługi świadczone w zakresie ekonomii społecznej (w szczególności na doradztwo i szkolenia, pozostała część zauważa spadek zapotrzebowania na usługi w regionie (w szczególności z powodu zmniejszającego się bezrobocia oraz spadku zainteresowania usługami CIS).

Wykres 106. Kierunek wpływu na potrzeby zmian w zakresie działalności PES

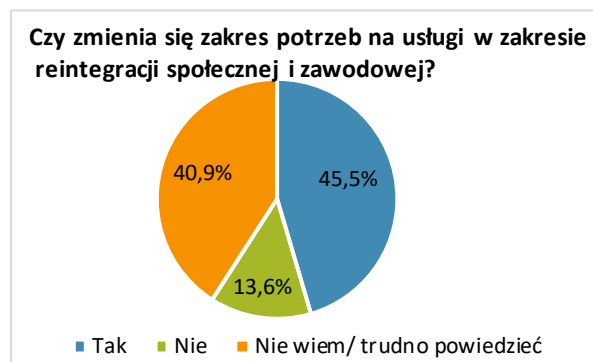

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Zdecydowana większość powiatowych urzędów pracy dostrzega zmiany w zakresie potrzeb na usługi dotyczące reintegracji społecznej i zawodowej. Zmiany takie zauważa 45,5% urzędów, podczas gdy zaledwie 13,6% deklaruje brak takich zmian. Przedstawiciele pozostałych PUP nie zdecydowali się ustosunkować odnośnie tej kwestii.

Wśród aspektów mających wpływ na zmianę zapotrzebowania na usługi w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej najczęściej wymienione zostały: mniejsze bezrobocie, więcej ofert pracy, większe zainteresowanie i świadomość społeczna oraz zmiany rynku pracy, bardziej wymagający klienci oraz zmiany w strukturze pomocy osobom reintegrowanym.

Wykres 107. Zmiana zakresu potrzeb w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Tabela 18. Aspekty mające wpływ na zmiany potrzeb w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej

Zmiany w zakresie potrzeb na usługi w zakresie reintegracji oraz społecznej oraz zawodowej	Liczba PUP wskazujących dany czynnik
Mniejsze bezrobocie, więcej ofert pracy	2
Większe zainteresowanie i świadomość społeczna	2
Zmienia się rynek pracy	2
Bardziej wymagający klienci	1
Sytuacja się poprawia	1
Zmiana w strukturze pomocy osobom reintegrowanym	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

Wśród przebadanych instytucji żadna nie przeprowadziła w 2017 roku badań na temat kondycji podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie ich powiatu.

Na podstawie szacunków badanych placówek można określić średnią liczbę miejsc pracy utworzonych przez przedsiębiorstwa społeczne działające na obszarze działań danego PUP na 7,6 (na podstawie odpowiedzi udzielonych przez 5 PUP) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem pracujących po realizacji działań szacowana jest na średnio 4,3, natomiast liczba osób objętych wsparciem szacowana jest na 28.

Tabela 19. Szacunki badanych urzędów dotyczące liczby miejsc pracy oraz osób zagrożonych

Proszę spróbować oszacować:	Liczba PUP, które były w stanie oszacować wartość	Średnia liczba dla jednego PUP
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	5	7,6
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po realizacji działań	6	4,3
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem	5	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI z PUP.

O sytuacji ekonomii społecznej w regionie łódzkim, w tym o barierach i problemach jej dotyczących informowali uczestniczący w badaniu TDI przedstawiciele powiatowych urzędów pracy.

Na podstawie badania jakościowego można wysnuć wniosek, że problemem w działaniach ekonomii społecznej realizowanych przez PUP jest konieczność traktowania PES na tej samej zasadzie, jak każdego przedsiębiorstwa.

Jeśli wpływają wnioski to wszyscy są tak traktowani jak przedsiębiorcy jedynie bez opcji zatrudnienie i poruszamy się w tych instrumentach, które mamy. Takie jakie sobie założymy.

3. Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek	Rekomendacja
1.	Biorące udział w badaniu podmioty ekonomii społecznej zwróciły uwagę na niedostateczne finansowanie systemu ekonomii społecznej, zarówno w skali regionu łódzkiego, jak i całego kraju. Problem ten dostrzegalny jest też przez pozostałe badane grupy.	Zwiększenie finansowania wsparcia ekonomii społecznej jest oczywistą rekomendacją, należy to jednak zrealizować w sposób systemowy i uporządkowany. Konkretną rekomendacją w tym zakresie jest zalecenie stałego i cyklicznego organizowania konkursów, w taki sposób, aby zachowana była możliwość trwałości podejmowanych działań (m.in. nowe konkursy powinny być ogłaszane jeszcze przed zakończeniem realizacji poprzednich, tak aby możliwe było płynne przejście między wykonywanymi czynnościami). Tym samym harmonogram konkursów i ich rozstrzygnięć powinien mieć charakter długoterminowy.
2.	Wielu podmiotom ekonomii społecznej doskwierają braki kadrowe. Jest to spowodowane m.in. tym, że oferowane przez PES warunki wynagrodzenia dla specjalistów (np. psychologa) odbiegają od stawek rynkowych.	Zmiana istniejących mechanizmów finansowania podmiotów ekonomii społecznej w taki sposób, aby finansowanie pracy specjalistów zostało dostosowane do stawek funkcjonujących na rynku pracy (tzw. uwolnienie stawek dla ekspertów z danej dziedziny, które odnosi się zwłaszcza do organizowanych konkursów i ich oceny).
3.	Z problemami finansowymi wielu podmiotów ekonomii społecznej, szczególnie najmniejszych PES-ów, wiążą się też kwestie proceduralne – zbyt rozbudowana biurokracja i zbyt skomplikowane procedury sięgania po dotacje czy udziału w konkursach. Tego rodzaju postrzeganie skomplikowania procedur związane jest z niskim stopniem wiedzy części osób zarządzających podmiotami ekonomii społecznej na temat mechanizmów sprawozdawczości, księgowości, rachunkowości czy procedur sięgania po różne formy dotacji. Wielu liderów PES-ów nie jest przygotowanych do tej roli pod kątem proceduralnym, administracyjnym	Wszelkie procedury dotyczące współpracy, wiążącej się z kwestiami finansowymi, pomiędzy PES a JST powinny ulec uproszczeniu. Jednocześnie niezbędne jest szersze i łatwiejsze do uzyskania wsparcie dla podmiotów ekonomii społecznej w zakresie administracyjnym, prawnym i proceduralnym. Wsparcie to powinno mieć formę organizowanych cyklicznie szkoleń dla osób zarządzających PES-ami, a także wizyt studyjnych w dobrze zarządzanych PES-ach, podczas których uczestnicy będą mogli zobaczyć modelowe przykłady w zakresie zarządzania i organizacji podmiotem ekonomii społecznej. Jednostkami odpowiedzialnymi za organizację tego

	i prawnym.	rodzaju działań powinny być OWES we współpracy z RCPS oraz WUP.
4.	Problemem wielu PES są uregulowania prawne, wymuszające pewne wymogi, których spełnienie jest dla niektórych PES niemożliwe, co powoduje rezygnację ze starań o realizację niektórych projektów. Przykładem jest konieczność wnoszenia wkładu własnego przy wielu projektach, czy istniejący wymóg utworzenia trzech miejsc pracy, co powoduje, że traci się potencjał fundacji mogącej utworzyć np. 1 czy 2 miejsca pracy.	Złagodzenie niektórych, często zbyt restrykcyjnych, kryteriów dotyczących prowadzenia danego typu podmiotu ekonomii społecznej, w tym wspomnianego kryterium zatrudnieniowego. Należy przy tym wprowadzić system zachęt dla tych podmiotów, które zechcą stworzyć lub przekształcić PES w przedsiębiorstwo społeczne.
5.	Co piąty podmiot ekonomii społecznej, który odczuwa problemy lub trudności w ogóle nie poszukuje wsparcia. Dotyczy to w szczególności najmniejszych PES. Problemy te niejednokrotnie doprowadzają do zamknięcia takiego podmiotu.	RCPS oraz ośrodki wsparcia ekonomii społecznej organizujące działania informacyjne i doradcze dla PES powinny w większym stopniu skupić się na próbach dotarcia z informacjami o możliwościach wsparcia także do najmniejszych PES, które samodzielnie o żadną pomoc, nawet informacyjną, nie wnioskują.
6.	Poziom współpracy międzysektorowej pomiędzy podmiotami ekonomii społecznej a innymi jednostkami z roku na rok ulega zwiększeniu, wciąż jednak nie jest na takim poziomie, jakiego należałoby oczekiwać. O ile wiele samorządów ma już doświadczenia we współpracy z PES, o tyle biznes czy nauka wciąż są daleko od ekonomii społecznej.	Zwiększenie nacisku na współpracę międzysektorową i prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych skierowanych zarówno do podmiotów ekonomii społecznej, jak i do ich potencjalnych partnerów, nakierowanych na przekazanie wiedzy odnośnie zalet i zasad tej współpracy. Przekaz taki powinien być kierowany w szczególności do jednostek samorządu terytorialnego, uczelni i szkół wyższych, powiatowych urzędów pracy, s także przedstawicieli biznesu za pośrednictwem instytucji otoczenia biznesu.
7.	Ekonomia społeczna jest stygmatyzowana. Podejście to z roku na rok ulega poprawie, wciąż jednak podmioty ekonomii społecznej na rynku komercyjnym traktowane są jako jednostki gorszego typu. Wynika to z niezrozumienia istoty tego, czym jest ekonomia społeczna.	Działania promocyjno-informacyjne na rzecz uświadomienia ogółowi społeczeństwa zasad funkcjonowania ekonomii społecznej.
8.	Zakres działań animacyjnych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej został ograniczony na rzecz	W odpowiedzi na zdiagnozowany problem rekomenduje się, aby położyć większy nacisk na działania animacyjne

	tworzenia miejsc pracy. Według uczestników badania, utworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym to ostatni etap procesu tworzenia PES i stanowi niejako zwieńczenie działań edukacyjnych i doradczych. Z uwagi na fakt, że w województwie łódzkim zaobserwowano niski poziom wiedzy na temat ekonomii społecznej, zakres działań animacyjnych (edukacyjnych) powinien zostać rozszerzony.	ukierunkowane na edukację różnych środowisk i sektorów mogących podjąć współpracę z sektorem ekonomii społecznej. Rekomenduje się, aby działania animacyjne nie były ograniczane na rzecz tworzenia miejsc pracy z uwagi na fakt, że ich tworzenie zależne jest od zrozumienia idei ekonomii społecznej, czemu służą właśnie działania animacyjne podejmowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.
9.	Trudności z zaangażowaniem do współpracy z sektorem ekonomii społecznej jednostek samorządu terytorialnego, jednostek im podległych, a także sektor biznesu. Pomimo tego, że wyniku działań animacyjnych wiele samorządów lokalnych podjęło działania na rzecz wsparcia ekonomii społecznej, wciąż wiele JST nie wyraża woli podjęcia z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej współpracy w zakresie tworzenia PES. Ponadto sektor biznesu również nie dostrzega pozytywnych aspektów wymiany doświadczeń z podmiotami ekonomii społecznej i pozostaje z dala od sektora społecznego.	W celu zminimalizowania zdiagnozowanego problemu we współpracy z JST i jednostkami podległymi rekomenduje się, aby zarówno łódzkie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej we współpracy z Regionalnym Centrum Polityki Społecznej położyło większy nacisk na zacieśnianie współpracy samorządów lokalnych z OWES. Działania OWES i RCPS powinny polegać przede wszystkim na animacji środowiska lokalnego, czyli edukowaniu samorządowców w dziedzinie ekonomii społecznej oraz na próbach zaangażowania lokalnych samorządów w podjęcie działań na rzecz ekonomii społecznej i wykorzystywania przez nich narzędzi służących tworzeniu lub wspieraniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym głównie klauzul społecznych. W przypadku zdiagnozowanego braku współpracy sektora biznesu z sektorem ekonomii społecznej rekomenduje się, aby podjąć próbę zaangażowania Centrum Innowacji Biznesowych w Łodzi w proces wzajemnej wymiany doświadczeń pomiędzy przedsiębiorstwami a podmiotami ekonomii społecznej. Dodatkowo rekomenduje się zachęcanie samorządów lokalnych i jednostek podległych do zakupu usług od PES, które będzie służyło budowaniu zaufania do lokalnych marek społecznych.
10.	Przedstawiciele Ośrodków Wsparcia	Zdiagnozowany problem można

	Ekonomii Społecznej uczestniczący w badaniu wskazali, że brakuje wsparcia psychologicznego i coachingowego dla klientów OWES na etapie rekrutacji do projektu. Z uwagi na trudną sytuację życiową klientów przydatna byłaby pomoc specjalisty, który udzieliłby wsparcia wspierającego i motywującego do nawiązania współpracy z Ośrodkiem. Środki na pomoc psychologiczną nie zostały przewidziane w ramach kosztów projektów, które stanowią główne źródło finansowania działalności OWESów.	zniwelować uwzględniając w budżecie danego projektu wsparcie dla klientów Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Rekomenduje się, aby w ramach planowania kolejnych projektów OWESy zgłosiły zapotrzebowanie na pomoc psychologiczną lub wsparcie coacha na etapie rekrutacji. Ośrodki mogą również poszukiwać innych źródeł wsparcia ich działań m.in. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.
11.	Brak środków finansowych na prowadzenie działań promocyjnych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Zdaniem ich przedstawicieli kluczowym elementem w procesie tworzenia PES jest inicjowanie współpracy z innymi podmiotami, poprzedzone działaniami promocyjnymi w terenie. W dotychczasowym budżecie projektu nie zaplanowano środków na ten cel.	W odpowiedzi na zdiagnozowany problem rekomenduje się uwzględnienie w budżecie przewidzianym na działanie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej środków finansowych na prowadzenie działań promocyjnych, służących dotarciu do szerokiego grona potencjalnych interesariuszy i klientów OWESów.

4. Aneks. Zastosowane narzędzia badawcze

4.1. ANKIETA CATI (PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ, SPÓŁDZIELNIE PRACY, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE)

1. Typ podmiotu:

- a. Zakład Aktywności Zawodowej
- b. Centrum Integracji Społecznej
- c. Klub Integracji Społecznej
- d. Warsztat Terapii Zajęciowej
- e. Spółdzielnia socjalna
- f. Spółdzielnia inwalidów, niewidomych
- g. Spółdzielnia pracy
- h. Organizacja pozarządowa

Jeśli 1=h:

1a. Jaka jest forma organizacyjna podmiotu?

- a. Fundacja
- b. Stowarzyszenie
- c. Inna (jaka?)

Jeśli 1=h:

1b. Czy prowadzą Państwo odpłatną działalność pożytku publicznego i/lub działalność gospodarczą?

- a. Tak, odpłatną działalność pożytku publicznego i działalność gospodarczą
- b. Tak, odpłatną działalność pożytku publicznego
- c. Tak, działalność gospodarczą
- d. Nie → ANKIETER: ZAKOŃCZ BADANIE

2. Kto jest organem prowadzącym?

- a. Organizacje społeczne
- b. JST
- c. Inne (jakie?)
- d. Nie dotyczy

3. Proszę podać rok rejestracji podmiotu:

4. Czy podmiot/organizacja ma charakter reintegracyjny?

- a. Tak
- b. Nie

5. Który powiat jest siedzibą podmiotu:

a.	b.
c.	d.
e.	f.
g.	

6. Proszę doprecyzować gminę:

7. Jaki jest terytorialny zakres działalności?

- a. Lokalny (obszar gminy)
- b. Ponadlokalny (obszar powiatu)
- c. Województwo łódzkie
- d. Regionalny
- e. Ponadregionalny

8. Jaki jest rodzaj prowadzonej działalności?

- a. Odpłatna
- b. Nieodpłatna
- c. Gospodarcza

9. Jaki jest charakter działalności?

- a. Stała
- b. Cykliczna (co znaczy dla respondenta charakter cykliczny – pytanie otwarte)
- c. Okazjonalna (co znaczy dla respondenta charakter okazjonalny – pytanie otwarte)

10. Proszę wskazać liczbę zatrudnionych w roku 2017:

- a. Od 1 do 5 osób
- b. Od 6 do 10 osób
- c. Od 11 do 15 osób
- d. Od 16 do 20 osób
- e. Więcej niż 20 osób
- f. Brak

11. Proszę wskazać liczbę osób pracujących na rzecz PES (np. wolontariusze), którzy nie pozostawali w stosunku pracy w roku 2017:

- g. Od 1 do 5 osób
- h. Od 6 do 10 osób
- i. Od 11 do 15 osób
- j. Od 16 do 20 osób
- k. Więcej niż 20 osób
- l. Brak

12. W jakiej sytuacji znajdowały się osoby przed podjęciem pracy w organizacji?

- a. Osoby długotrwale bezrobotne
- b. Osoby zwalniane z zakładów pracy
- c. Osoby bezdomne
- d. Osoby uzależnione
- e. Osoby z zaburzeniami psychicznymi
- f. Inna sytuacja (jaka?)
- g. Nie wiem/trudno powiedzieć

13. Ile miejsc pracy utworzono w podmiocie od początku jego działalności?

Jeśli 12≠0:

14. Ile osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, znalazło zatrudnienie w podmiocie od początku jego działalności?

15. Czy w roku 2016 podmiot korzystał z pomocy wolontariuszy?

- a. Tak, stale

- b. Tak, czasowo
- c. Nie

16. Czy podmiot jest zrzeszony we franczyzie społecznej?

- a. Tak
- b. Nie

17. Kto jest głównym beneficjentem działalności podmiotu?

Beneficjent indywidualny:

- a. ezrobotni
- b. ezdomni
- c. soby uzależnione
- d. soby niepełnosprawne
- e. fiary przemocy
- f. soby opuszczające zakłady karne
- g. odziny niepełne lub wielodzietne
- h. aden z powyższych
- i. nne osoby (jakie?)

Beneficjent instytucjonalny:

- a. amorząd
- b. zkoły
- c. rganizacje pozarządowe
- d. rzedsiębiorstwa
- e. aden z powyższych
- f. nne (jaki?)

18. Jaka jest była liczba osób korzystających ze wsparcia organizacji:

- a. W 2017 roku:
- b. Od początku działalności

19. Jaki jest tematyczny obszar działalności podmiotu?

- a. Kultura i sztuka
- b. Sport
- c. Turystyka, wypoczynek
- d. Edukacja, wychowanie
- e. Ochrona zdrowia
- f. Pomoc społeczna, usługi socjalne
- g. Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych
- h. Rynek pracy, aktywizacja zawodowa
- i. Ochrona środowiska
- j. Prawa człowieka i ich ochrona
- k. Integracja międzynarodowa
- l. Rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego
- m. Przeciwdziałanie patologiom społecznym
- n. Promocja miasta/powiatu/gminy, regionu
- o. Inny (jaki?)

20. Czy podmiot jest certyfikowany znakiem promocyjnym „Zakup prospołeczny”?

- a. Tak
- b. Nie

21. Jakie były źródła finansowania podmiotu w roku 2017?

- a. Źródła publiczne – rządowe (ministerstwa, rządu, od wojewody)
- b. Źródła publiczne – zagraniczne programy pomocowe
- c. Środki Funduszy Strukturalnych UE
- d. Źródła samorządowe (środki gmin, powiatów)
- e. Wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych
- f. Wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych
- g. Darowizny od osób fizycznych
- h. Darowizny od firm i instytucji
- i. Dotacje przekazywane przez inny oddział/centralę organizacji
- j. Dochody z kampanii, zbiórek, akcji charytatywnych itp.
- k. Składki członkowskie
- l. Dochody z działalności gospodarczej
- m. Dochody z przekazania 1% podatku
- n. Inne (jakie?)

22. Jakie jednostki wspierały podmiot w roku 2017?

- a. Gmina/Miasto
- b. Powiat
- c. Urząd Marszałkowski
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- f. Uczelnie i szkoły wyższe → czy podpisywali Państwo porozumienie?
- g. Powiatowy Urząd Pracy
- h. Firmy prywatne
- i. Media
- j. Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- k. Służba zdrowia
- l. Inne podmioty ekonomii społecznej
- m. Nie wiem/nie pamiętam
- n. Inne (jakie?)
- o. Żadne

Jeśli 22≠o lub m:

23. Kto inicjował współpracę?

- a. Zawsze nasz podmiot
- b. Na ogół nasz podmiot
- c. Zawsze partner
- d. Na ogół partner
- e. Nie ma reguły

Jeśli 22≠o lub m:

24. Jaki był zakres współpracy?

- a. Wymiana informacji, doświadczeń
- b. Promowanie ekonomii społecznej
- c. Działania okazjonalne
- d. Działania projektowe
- e. Działania na rzecz społeczności lokalnej
- f. Podnoszenie kompetencji pracowników
- g. Doradztwo

- h. Pozyskiwanie dotacji
- i. Podnoszenie jakości oferowanych usług
- j. Inne (jakie?)

Jeśli 22#o lub m:

25. Jako oceniają Państwo zadowolenie z tej współpracy? [ankieter zapyta tylko o współpracę z podmiotami, które zostały wskazane w pyt. 21.]

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła
Gmina/Miasto					
Powiat					
Urząd Marszałkowski					
Ośrodek pomocy społecznej					
Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)					
Uczelnie i szkoły wyższe					
Powiatowy Urząd Pracy					
Firmy prywatne					
Media					
Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej					
Służba zdrowia					
Inne podmioty ekonomii społecznej					

Jeśli 22#o lub m:

26. Jak oceniają Państwo współpracę w poszczególnych zakresach? [ankieter zapyta tylko o współpracę która została wskazana w pyt. 23.]

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła
Wymiana informacji, doświadczeń					
Promowanie ekonomii społecznej					
Działania okazjonalne					
Działania projektowe					
Działania na rzecz społeczności lokalnej					
Podnoszenie kompetencji pracowników					
Doradztwo					
Pozyskiwanie dotacji					
Podnoszenie jakości oferowanych usług					

27. Jakie znaczenie ma dla Państwa współpraca z:

	Zdecydowanie znacząca	Raczej znacząca	Raczej nieznacząca	Zdecydowanie nieznacząca
Gmina/Miasto				
Powiat				
Urząd Marszałkowski				
Ośrodek pomocy społecznej				

Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)				
Uczelnie i szkoły wyższe				
Powiatowy Urząd Pracy				
Firmy prywatne				
Media				
Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej				
Służba zdrowia				
Inne podmioty ekonomii społecznej				
Społeczność lokalna				

28. Z kim chcieliby współpracować w przyszłości?

- Gmina/Miasto
- Powiat
- Urząd Marszałkowski
- Ośrodek pomocy społecznej
- Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- Uczelnie i szkoły wyższe
- Powiatowy Urząd Pracy
- Firmy prywatne
- Media
- Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- Służba zdrowia
- Inne podmioty ekonomii społecznej
- Żadna z powyższych
- Nie wiem
- Inne (jakie?)

29. Z jakich form wsparcia Państwo korzystają?

- Szkolenia
- Doradztwo w zakresie prowadzenia/założenia organizacji
- Doradztwo prawne
- Doradztwo biznesowe
- Usługi prawne
- Usługi księgowe
- Usługi marketingowe
- Inne (jakie?)
- Żadne

Jeśli 28*ni* lub h:

30. Jak oceniają Państwo te formy wsparcia? [ankieter zapyta tylko o formy, które zostały wskazane w pyt. 29.]

	Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Ani dobrze ani źle	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Szkolenia					
Doradztwo w zakresie prowadzenia/założenia organizacji					
Doradztwo prawne					
Doradztwo biznesowe					

Usługi prawne					
Usługi księgowe					
Usługi marketingowe					

31. Jakiego wsparcia niefinansowego Państwo oczekują w przyszłości?

- Prawnego
- Księgowego
- Doradztwo w zakresie prowadzenia/założenia organizacji
- Stwarzania sytuacji umożliwiających nawiązywanie kontaktów (np. szkoleń, konferencji)
- Kampanii społecznych, promocji ich działań
- Szkoleń i doradztwa w zakresie pozyskiwania środków finansowych
- Szkoleń i doradztwa w zakresie marketingu
- Lokal
- Wypożyczenie
- Inne (jakie?)
- Żadnego

Jeśli 30÷k:

32. Jakie zmiany zaszczyty w podmiocie, gdyby ich potrzeby zostały wypełnione?

- Zwiększenie skali dotychczasowych działań
- Zwiększenie różnorodności typów działań
- Możliwość objęcia działaniami większej liczby osób
- Inne (jakie?)

33. Jakie czynniki Pana/i zdaniem, sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami? Proszę wskazać trzy najistotniejsze.

-
-
-

34. Jak oceniają Państwo swoją sytuację pod względem:

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła
Sytuacja finansowa					
Kompetencje pracowników do realizacji powierzonych zadań					
Liczba pracowników					
Jakość świadczonych usług					
Możliwość realizacji celów statutowych					
Zdolność do konkurencji z innymi, podobnymi podmiotami					
Zarządzanie podmiotem					
Wypożyczenie materialne					
Sytuacja lokalowa					

35. Jakiego rodzaju problemy są dla Państwa najbardziej odczuwalne?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne
Nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów				
Niska motywacja osób zaangażowanych w działalność organizacji				
Brak zainteresowania ze strony odbiorców działań				
Trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności				
Częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy				
Niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak				
Konflikty/nieporozumienia z władzą lokalną				
Brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości				
Trudności w dostępie do informacji				
Brak współpracy ze strony innych podmiotów				

36. Jak starają się Państwo przeciwdziałać tym problemom?**37. Czy napotykają Państwo na inne, niż wskazane w poprzednim pytaniu problemy i trudności?**

- a. Tak → jakie?
- b. Nie

38. Gdzie poszukują Państwo pomocy?

- a. Gmina/Miasto
- b. Powiat
- c. Urząd Marszałkowski
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- f. Uczelnie i szkoły wyższe
- g. Powiatowy Urząd Pracy
- h. Firmy prywatne
- i. Media
- j. Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- k. Służba zdrowia
- l. Inne podmioty ekonomii społecznej
- m. Żadna z powyższych
- n. Nie wiem
- o. Inne (jakie?)
- p. Nie szukamy

39. Czy w roku 2017 brali Państwo udział w akcjach/działaniach promocyjno-informacyjnych na rzecz ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 38=a:

40. Kto był ich organizatorem?

- a. My sami
- b. Inny podmiot ekonomii społecznej
- c. Jednostka samorządu terytorialnego
- d. OWES
- e. Urząd Marszałkowski
- f. Urząd Pracy
- g. Inny (jaki?)
- h. Nie wiem/nie pamiętam

41. Czy uważają Państwo, że polityka prowadzona przez samorząd lokalny, na terenie którego Państwo działają, sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 41=b:

42. Dlaczego nie?

Jeśli 41=a:

43. Dlaczego tak?

Jeśli 41=a:

44. Czy w porównaniu do lat ubiegłych, zauważyli Państwo aby sytuacja społeczno-gospodarcza województwa, wpłynęła na potrzebę zmian w skali/rodzaju państwa działalności?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

Jeśli 44=a:

45. W jaki sposób?

- a. Zwiększa się zapotrzebowanie na nasze usługi
- b. Spada zapotrzebowanie na nasze usługi
- c. Inny (jaki?)

46. Czy posiadają Państwo plany rozwojowe?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 46=a:

47. Jakie to plany?

.....

4.2. ANKIETA CATI (JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO)

1. Typ JST:

- a. Powiat
- b. Gmina

Jeśli 1=b:

1a. Rodzaj gminy:

- a. Miejska
- b. Wiejska
- c. Miejsko-wiejska

1b. Proszę doprecyzować gminę:

2. Który powiat:

3. Czy na terenie Państwa jednostki w roku 2017 działały podmioty ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie → ANKIETER: ZAKOŃCZ BADANIE
- c. Nie wiem → ANKIETER: ZAKOŃCZ BADANIE

Jeśli 3=a:

4. Jakie to podmioty?

- a. Zakład Aktywności Zawodowej (liczba:)
- b. Centrum Integracji Społecznej (liczba:)
- c. Klub Integracji Społecznej (liczba:)
- d. Warsztat Terapii Zająciowej (liczba:)
- e. Spółdzielnia socjalna (liczba:)
- f. Spółdzielnia inwalidów, niewidomych (liczba:)
- g. Spółdzielnia pracy (liczba:)
- h. Organizacja pozarządowa (liczba:)
- i. Inne (jakie? Liczba)

5. Jaki jest tematyczny obszar działalności podmiotów?

- a. Kultura i sztuka
- b. Sport
- c. Turystyka, wypoczynek
- d. Edukacja, wychowanie
- e. Ochrona zdrowia
- f. Pomoc społeczna, usługi socjalne
- g. Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych
- h. Rynek pracy, aktywizacja zawodowa
- i. Ochrona środowiska
- j. Prawa człowieka i ich ochrona
- k. Integracja międzynarodowa
- l. Rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego
- m. Przeciwdziałanie patologiom społecznym
- n. Promocja miasta/powiatu/gminy, regionu
- o. Inny (jaki?)
- p. Nie wiem

6. Czy na terenie Państwa jednostki w roku 2017 działały instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem

7. Czy realizowali Państwo, samodzielnie lub we współpracy z instytucjami wspierającymi podmioty ekonomii społecznej, następujące działania na rzecz ekonomii społecznej?

- a. Spotkania informacyjno-promocyjne dla mieszkańców
- b. Spotkania informacyjno-promocyjne w szkołach
- c. Publikacje na temat ekonomii społecznej
- d. Konferencje, seminaria, dyskusje
- e. Targi/forum
- f. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej
- g. Wizyty studyjne
- h. Wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych
- i. Inkubator przedsiębiorczości społecznej
- j. Konkursy dedykowane sektorowi
- k. Inne (jakie?)
- l. Nie realizowaliśmy takich działań

8. Z jakimi podmiotami współpracowali Państwo w zakresie wspierania i promowania ekonomii społecznej?

- a. Gmina/Miasto
- b. Powiat
- c. Urząd Marszałkowski
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- f. Uczelnie i szkoły wyższe → czy podpisywali Państwo porozumienie?
- g. Urząd Pracy
- h. Firmy prywatne
- i. Media
- j. Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- k. Służba zdrowia
- l. Podmioty ekonomii społecznej
- m. Nie wiem/nie pamiętam
- n. Inne (jakie?)
- o. Żadne

Jeśli 8≠o lub m:

9. Jaki charakter miała ta współpraca?

- a. Stały
- b. Okazjonalny

Jeśli 8≠o lub m:

10. Jak oceniliby/aby Pan/i skuteczność, jakość oraz częstotliwość (liczba działań) tej współpracy?

	Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Ani dobrze ani źle	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Skuteczność					
Jakość					
Częstotliwość					

11. Jakie działania chciałoby Państwo kontynuować lub realizować w przyszłości?

- a. Spotkania informacyjno-promocyjne dla mieszkańców
- b. Spotkania informacyjno-promocyjne w szkołach
- c. Publikacje na temat ekonomii społecznej
- d. Konferencje, seminaria, dyskusje

- e. Targi/forum
- f. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej
- g. Wizyty studyjne
- h. Wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych
- i. Inkubator przedsiębiorczości społecznej
- j. Inne (jakie?)
- k. Żadne

12. Czy tworząc dokumenty strategiczne, lub inne dokumenty prawa lokalnego, uwzględniają Państwo rozwój ekonomii społecznej?

	Tak	Nie
Strategie rozwoju		
Strategie rozwiązywania problemów społecznych		
Inne strategie		
Programy lokalne		
Inne (jakie?)		

13. Czy tworząc dokumenty strategiczne włączają Państwo PES w ten proces?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 13=b:

14. Dlaczego nie włączają Państwo w PES w proces tworzenia dokumentów?

- a. Na naszym obszarze nie działają podmioty o odpowiednim potencjale
- b. Brak chęci współpracy ze strony PES
- c. Nie mieliśmy do tej pory takiej potrzeby
- d. Nie wiem
- e. Inne (jakie?)

Jeśli 13=a:

15. Ile łącznie powstało dokumentów strategicznych tworzonych metodą partycypacyjną?

16. Czy przyjęli Państwo dokument określający zasady i formy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy i działalności pożytku publicznego i o wolontariacie?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 16=a:

17. Czy dokument przewiduje zlecenie usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie

18. Czy Państwa jednostka stosuje klauzule społeczne w zamówieniach publicznych?

- a. Tak

- b. Nie

Jeśli 18=b:

19. Dlaczego nie stosują Państwo klauzul społecznych?

- a. Brak umiejętności zastosowania klauzul w praktyce
- b. Obawa przed zastosowaniem klauzul
- c. Brak wiedzy o możliwości zastosowania klauzul
- d. Brak potencjalnych wykonawców, którzy mogliby skorzystać z klauzul
- e. Nie widzimy w tym większych korzyści
- f. Nie wiem
- g. Inny powód (jaki?)

Jeśli 18=a:

20. Czego dotyczyło zamówienie?

- a. Towaru (jakiego?)
- b. Usługi (jakiej?)

Jeśli 18=a:

21. Czy na ogłoszenie o zamówieniu odpowiedzieli Wykonawcy, którzy mogli z klauzuli skorzystać?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem

22. Czy prowadzili Państwo kampanie promocyjne lub podobne działania, promujące PES jako realizatora usług?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 22=a:

23. Na czym polegały?

Jeśli 22=a:

24. Jakich usług dotyczyły?

- a. Usługi opiekuńcze i opieka nad osobami zależnymi
- b. Usługi edukacyjne
- c. Organizacja czasu wolnego
- d. Wsparcie specjalistyczne (m.in. psychologiczne, prawne)
- e. Działania na rzecz bezpieczeństwa
- f. Ochrona zdrowia
- g. Pomoc społeczna
- h. Inne (jakie?)

25. Czy współpracowali Państwo z PES w zakresie?

- a. Wspólnego opracowywania dokumentów o charakterze diagnostycznym
- b. Tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym
- c. Na mocy umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej
- d. Na mocy umowy o realizacji wspólnych przedsięwzięć, projektów partnerskich
- e. Informowania się nawzajem o planowanych działaniach
- f. Inne (jakie?.....)

26. Jak oceniliby/aby Pan/i swoją wiedzę na temat zasad współpracy z podmiotami ekonomii społecznej? Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza *nie mam wiedzy na ten temat/moja wiedza jest niewystarczająca*, a 5 *moja wiedza na ten temat jest w pełni wystarczająca*. Proszę dokonać oceny w odniesieniu do każdego z zakresów, które zaraz wymienię.

Zakres	1	2	3	4	5
Wiedza na temat możliwych finansowych form wsparcia PES					
Dostępne formy					
Związane z nimi przepisy prawa i sposób realizacji danej formy					
Wiedza na temat możliwych form pozafinansowego wsparcia PES					
Dostępne formy					
Związane z nimi przepisy prawa i sposób realizacji danej formy					
Wiedza na temat zasad zlecenia zamówień publicznych					
Wiedza na temat możliwości i zasad angażowania sektora ES w prace nad dokumentami o charakterze diagnostycznym i/lub strategicznym					
Wiedza na temat możliwości i zasad angażowania sektora ES w konsultacje projektów aktów normatywnych					

27. Czy organizowali Państwo szkolenia dla pracowników z zakresu ekonomii społecznej?

- a. Tak
- b. Nie

28. Czy organizowali Państwo szkolenia dla pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w zakresie stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych?

- a. Tak
- b. Nie

29. Proszę wskazać jakiego wsparcia, i jakim podmiotom udzielili Państwo w roku 2017:

	CIS	KIS	WTZ	Spółdzielnia socjalna	NGO	ZZZ	Spółdzielnia inwalidów	Inne (jakie?)
Dotacje w ramach powierzania realizacji zadania publicznego								
Dotacje w ramach wspierania w realizacji zadania publicznego								
Wsparcie zatrudnienia								
Zlecanie wykonania usług/dostarczenia towarów w trybie ustawy PZP								
Pożyczki, gwarancje lub poręczenia								
Wsparcie lokalowe na preferencyjnych warunkach								
Wsparcie rzeczowe								
Wsparcie promocyjne								
Doradztwo w zakresie finansowym i/lub księgowym								
Doradztwo w zakresie prawnym								
Inne								

Jeśli 29=inne:

30. Jakże inne?

.....

31. Jak Pan/i sędzie, jakiego rodzaju problemy są dla podmiotów ekonomii społecznej najbardziej odczuwalne?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne	Nie wiem
Nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów					
Niska motywacja osób zaangażowanych w działalność organizacji					
Brak zainteresowania ze strony odbiorców działań					
Trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności					
Częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy					
Niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak					
Konflikty/nieporozumienia z władzą lokalną					
Brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości					
Trudności w dostępie do informacji					
Brak współpracy ze strony innych podmiotów					

32. A Jakie bariery dla wspomagania rozwoju ekonomii społecznej, odczuwają Państwo jako samorząd?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne	Nie wiem
Finansowe					
Organizacyjne lub infrastrukturalne					
Prawne, formalne					
Mentalne – postrzeganie opłacalności wspierania PES przez pryzmat zysku					
Brak wiedzy o ES w samorządzie					
Brak wiedzy wśród PES					
Lokalizacja w województwie					

33. Czy napotykają Państwo na inne, niż wskazane w poprzednim pytaniu problemy i trudności?

a. Tak → jakie?

b. Nie

34. Jako ogólnie oceniają Państwo zadowolenie ze współpracy z PES?

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła	Nie współpracujemy
CIS						
KIS						
WTZ						
Spółdzielnia socjalna						
NGO						
ZAZ						

Spółdzielnia inwalidów						
Inne						

35. Jakie czynniki Pana/i zdaniem, sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami? Proszę wskazać trzy najistotniejsze.

- I.
- II.
- III.

36. Jakie dostrzega Pan/i potrzeby pod kątem dalszej współpracy z podmiotami ekonomii społecznej? (Proszę wskazać maksymalnie cztery najważniejsze)

- a. Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej na naszym obszarze
- b. Wspieranie PES poprzez ułatwianie dostępu do kontraktów publicznych
- c. Tworzenie lokalnych strategii wspierania rozwoju ekonomii społecznej
- d. Intensywniejsze wsparcie pozafinansowe PES (lokalowe, rzeczowe, szkoleniowe)
- e. Poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród JST
- f. Poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród PES
- g. Większa aktywność/włączenie PES w proces uspołeczniania planowania i wdrażania zapisów dokumentów prawa lokalnego
- h. Większa aktywność/włączenie PES w proces diagnozowania problemów lokalnych
- i. Pomoc w promocji produktów i usług oferowanych przez lokalne PES
- j. Zwiększenie potencjału i intensywności współpracy w konkretnych obszarach (jakich? Np. sport, kultura, ochrona zdrowia, edukacja itd.)
- k. Inne (jakie?.....)

37. Czy w porównaniu do lat ubiegłych, zauważyli Państwo aby sytuacja społeczno-gospodarcza powiatu/gminy, wpłynęła na potrzebę zmian w zakresie działalności PES?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

Jeśli 37=a:

38. W jaki sposób?

- a. Zwiększa się zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- b. Spada zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- c. Inny (jaki?)

39. Czy w roku 2017, prowadzili Państwo badania na temat kondycji podmiotów ekonomii społecznej, działających w Państwa gminie/powiecie?

- a. Tak
- b. Nie

4.3. ANKIETA CATI (POWIATOWE URZĘDY PRACY)

1. Miejscowość:

2. Czy realizowali Państwo, samodzielnie lub we współpracy z instytucjami wspierającymi podmioty ekonomii społecznej, następujące działania na rzecz ekonomii społecznej?

- a. Spotkania informacyjno-promocyjne
- b. Publikacje na temat ekonomii społecznej
- c. Konferencje, seminaria, dyskusje
- d. Targi/forum

- e. Szkolenia i doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej
- f. Szkolenia i doradztwo dla instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej
- g. Identyfikacja nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej
- h. Wizyty studyjne
- i. Wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych
- j. Inkubator przedsiębiorczości społecznej
- k. Dofinansowywanie działań podmiotów ekonomii społecznej z sektora reintegracyjnego
- l. Konkursy dedykowane sektorowi
- m. Inne (jakie?)
- n. Nie realizowaliśmy takich działań (jeśli 2=n, dlaczego?)

3. Czy podejmowali Państwo współpracę w zakresie promowania ekonomii społecznej?

- a. Wymiana informacji
- b. Wspólna realizacja projektów
- c. Działania na rzecz społeczności lokalnej
- d. Podnoszenie kompetencji pracowników
- e. Pozyskiwanie dotacji
- f. Doradztwo
- g. Opracowywanie diagnoz na temat ekonomii społecznej
- h. Określanie/rekomendowanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej w regionie
- i. Identyfikacja nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej
- j. Inne (jakie?)
- k. Nie realizowaliśmy takich działań

Jeśli 3≠k:

4. Z jakimi podmiotami współpracowali Państwo w zakresie promowania ekonomii społecznej?

- a. Gmina/Miasto
- b. Powiat
- c. Urząd Marszałkowski
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- f. Uczelnie i szkoły wyższe
- g. Urząd Pracy
- h. Firmy prywatne
- i. Media
- j. Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- k. Służba zdrowia
- l. Podmioty ekonomii społecznej
- m. Nie wiem/nie pamiętam
- n. Inne (jakie?)
- o. Żadne

Jeśli 3≠k:

5. Jaki charakter miała ta współpraca?

- a. Stały
- b. Okazjonalny

Jeśli 4≠o lub m:

6. Jak ocenili/aby Pan/i skuteczność, jakość oraz częstotliwość (liczba działań) tej współpracy?

	Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Ani dobrze ani źle	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Skuteczność					
Jakość					

Częstotliwość					
---------------	--	--	--	--	--

7. Jakie działania chciałoby Państwo kontynuować lub realizować w przyszłości?

- Spotkania informacyjno-promocyjne
- Publikacje na temat ekonomii społecznej
- Konferencje, seminaria, dyskusje
- Targi/forum
- Szkolenia i doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej
- Szkolenia i doradztwo dla instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej
- Identyfikacja nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej
- Wizyty studyjne
- Wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych
- Inkubator przedsiębiorczości społecznej
- Dofinansowywanie działań podmiotów ekonomii społecznej z sektora reintegracyjnego
- Konkursy dedykowane sektorowi
- Inne (jakie?)

8. Czy zatrudniali Państwo osobę/y przeszkoloną/e z zakresu problematyki ekonomii społecznej?

- Tak → Ile osób?
- Nie

9. Czy korzystali Państwo z pomocy WUP, w zakresie przygotowania pracowników do świadczenia usług/informacji związanych z ekonomią społeczną?

- Tak
- Nie

Jeśli 9=b:

10. Dlaczego nie?

- Nie było takiej potrzeby
- W tym czasie WUP nie oferował takiej pomocy
- WUP oferował taką pomoc, lecz była ona trudno dostępna

11. Jakie wsparcie z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej, zostało udzielone przez Państwa urząd w 2017 roku?

- Dotacje udzielane osobom fizycznym na tworzenie spółdzielni socjalnych
Liczba podmiotów/osób:.....
Wartość:
- Dotacje na przystąpienie nowego członka do spółdzielni socjalnej
Liczba podmiotów/osób:.....
Wartość:
- Refundacje świadczeń reintegracyjnych osób uczestniczących w działaniach PES
Liczba podmiotów/osób:.....
Wartość:
- Finansowanie części wynagrodzeń członków spółdzielni socjalnych
Liczba podmiotów/osób:.....
Wartość:
- Inne (jakie?)
Liczba podmiotów/osób:.....
Wartość:

12. Jak ocenia Pan/i skuteczność i trwałość działań reintegracyjnych prowadzonych w ramach ekonomii społecznej?

	Bardzo duża (większość osób zostaje włączona na rynek pracy)	Raczej duża	Raczej mała	Bardzo mała (bardzo mała część osób zostaje włączona na rynek pracy)
--	--	-------------	-------------	--

Skuteczność				
	Bardzo duża (większość osób zostaje na rynku pracy dłużej niż rok)	Raczej duża	Raczej mała	Bardzo mała (większość osób wraca do rejestru osób bezrobotnych w ciągu kilku miesięcy)
Trwałość				

13. Jak Pan/i sądzi, jakiego rodzaju problemy są dla podmiotów ekonomii społecznej najbardziej odczuwalne?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne	Nie wiem
Nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów					
Niska motywacja osób zaangażowanych w działalność organizacji					
Brak zainteresowania ze strony odbiorców działań					
Trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności					
Częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy					
Niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak					
Konflikty/nieporozumienia z władzą lokalną					
Brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości					
Trudności w dostępie do informacji					
Brak współpracy ze strony innych podmiotów					

14. A Jakie bariery dla działalności PES w zakresie reintegracji, Państwo dostrzegają?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne	Nie wiem
Niewłaściwe/nietrafne działania wspierające ze strony PES dla osoby reintegrowanej					
Niska akceptacja zmiany w otoczeniu społecznym osoby reintegrowanej					
Niechęć do korzystania z oferowanego wsparcia					
Brak dostępu do wysokiej jakości wsparcia (szkoleń, doradztwa)					
Niska atrakcyjność finansowa					

Model organizacji podmiotu ekonomii społecznej					
Zmiany makrospołeczne lub makroekonomiczne (np. wprowadzenie nowych rozwiązań socjalnych dla osób wykluczonych)					
Inne (jakie?)					

15. A Jakie czynniki Pana/i zdaniem, sprzyjają rozwojowi i wzrostowi znaczenia ekonomii społecznej? Proszę wskazać trzy najistotniejsze.

- I.
- II.
- III.

16. Jak ogólnie oceniłby/aby Pan/i wpływ działalności PES na rozwiązywanie problemów na lokalnym rynku pracy?

- a. Bardzo duży
- b. Raczej duży
- c. Raczej mały
- d. Bardzo mały/brak
- e. Nie wiem/trudno powiedzieć

17. Czy w porównaniu do lat ubiegłych, zauważyli Państwo, aby sytuacja społeczno-gospodarcza powiatu/gminy, wpłynęła na potrzebę zmian w zakresie działalności PES?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

Jeśli 17=a:

18. W jaki sposób?

- a. Zwiększa się zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- b. Spada zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- c. Inny (jaki?)

19. Czy zmienia się zakres potrzeb na usługi w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

Jeśli 19=a:

20. W jaki sposób?

21. Czy w roku 2017, prowadzili Państwo badania na temat kondycji podmiotów ekonomii społecznej, działających w Państwa gminie/powiecie lub regionie?

- c. Tak
- d. Nie

22. Proszę spróbować oszacować:

- a. Liczbę miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych:
- b. Liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po realizacji działań:
- c. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem:

4.4. ANKIETA CATI (OWES)

1. Który powiat:

2. Czy realizowali Państwo w 2017 roku następujące działania na rzecz ekonomii społecznej?

- a. Spotkania informacyjno-promocyjne
- b. Publikacje na temat ekonomii społecznej
- c. Konferencje, seminaria, dyskusje
- d. Targi/forum
- e. Szkolenia i doradztwo dla podmiotów ekonomii społecznej
- f. Szkolenia i doradztwo dla instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej
- g. Identyfikacja nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej
- h. Wizyty studyjne
- i. Wspieranie procesów współpracy przedsiębiorstw społecznych
- j. Inkubator przedsiębiorczości społecznej
- k. Konkursy dedykowane sektorowi
- l. Inne (jakie?)
- m. Nie realizowaliśmy takich działań

3. Czy obecna oferta jest Państwa zdaniem adekwatna do potrzeb PES?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 3=b:

4. Jakiej oferty w takim razie brakuje?

5. Czy badają Państwo potrzeby PES?

- a. Tak
- b. Nie

6. Czy planują Państwo poszerzenie swoich działań?

- a. Tak
- b. Nie

Jeśli 6=a:

7. W jakim zakresie?

8. Z jakim typem podmiotów, w zakresie wspierania PES, współpracowali Państwo w roku 2017?

- a. Gmina/Miasto
- b. Powiat
- c. Urząd Marszałkowski
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)
- f. Uczelnie i szkoły wyższe → czy podpisywali Państwo porozumienie?
- g. Powiatowy Urząd Pracy
- h. Firmy prywatne
- i. Media
- j. Inny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
- k. Służba zdrowia
- l. Inne podmioty ekonomii społecznej
- m. Nie wiem/nie pamiętam
- n. Inne (jakie?)
- o. Żadne

Jeśli 8≠o lub m:

9. Kto inicjował współpracę?

- a. Zawsze/na ogół nasz podmiot
- b. Zawsze/na ogół partner
- c. Nie ma reguły

Jeśli 8=0 lub m:

10. Jaki był zakres współpracy?

- a. Wymiana informacji, doświadczeń
- b. Promowanie ekonomii społecznej
- c. Działania okazjonalne
- d. Działania projektowe
- e. Działania na rzecz społeczności lokalnej
- f. Podnoszenie kompetencji pracowników
- g. Doradztwo
- h. Pozyskiwanie dotacji
- i. Podnoszenie jakości oferowanych usług
- j. Inne (jakie?)

Jeśli 8=0 lub m:

11. Jako oceniają Państwo zadowolenie z tej współpracy? [ankieter zapyta tylko o współpracę z podmiotami, które zostały wskazane w pyt. 8.]

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła
Gmina/Miasto					
Powiat					
Urząd Marszałkowski					
Ośrodek pomocy społecznej					
Jednostki oświatowe (bez uczelni i szkół wyższych)					
Uczelnie i szkoły wyższe					
Powiatowy Urząd Pracy					
Firmy prywatne					
Media					
Inny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej					
Służba zdrowia					
Inne podmioty ekonomii społecznej					

12. Proszę wskazać jakiego wsparcia, i jakim podmiotom udzielili Państwo w roku 2017:

	CIS	KIS	WTZ	Spółdzielnia socjalna	NGO	ZAZ	Spółdzielnia inwalidów	Inne (jakie?)
Wsparcie w pozyskaniu środków finansowych								
Wsparcie promocyjne								
Doradztwo w zakresie finansowym i/lub księgowym								
Szkolenia								
Organizacja wydarzeń (np. konferencji)								

Doradztwo w zakresie prawnym								
Inne (jakie?)								

13. Ile łącznie osób i podmiotów, wsparli Państwo w roku 2017?

- a. Osób:
- b. Podmiotów:

14. Jak Pan/i sądzi, jakiego rodzaju problemy są dla podmiotów ekonomii społecznej najbardziej odczuwalne?

	Zdecydowanie odczuwalne	Raczej odczuwalne	Raczej nieodczuwalne	Zdecydowanie nieodczuwalne	Nie wiem
Nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów					
Niska motywacja osób zaangażowanych w działalność organizacji					
Brak zainteresowania ze strony odbiorców działań					
Trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności					
Częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy					
Niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak					
Konflikty/nieporozumienia z władzą lokalną					
Brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości					
Trudności w dostępie do informacji					
Brak współpracy ze strony innych podmiotów					

15. Jako ogólnie oceniają Państwo zadowolenie ze współpracy z PES?

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Ani dobra ani zła	Raczej zła	Zdecydowanie zła	Nie współpracujemy
CIS						
KIS						
WTZ						
Spółdzielnia socjalna						
NGO						
ZAZ						
Spółdzielnia inwalidów						
Inne						

16. Jakie czynniki Pana/i zdaniem, sprzyjają rozwojowi i współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami? Proszę wskazać trzy najistotniejsze.

- I.
- II.

III.

17. Jakie dostrzega Pan/i potrzeby pod kątem dalszego rozwoju ekonomii społecznej w województwie? (Proszę wskazać maksymalnie cztery najważniejsze)

- a. Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej
- b. Wspieranie PES poprzez ułatwianie dostępu do kontraktów publicznych
- c. Tworzenie lokalnych strategii wspierania rozwoju ekonomii społecznej
- d. Intensywniejsze wsparcie pozafinansowe PES (lokalowe, rzeczowe, szkoleniowe)
- e. Poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród podmiotów publicznych i prywatnych
- f. Poszerzanie wiedzy z zakresu zasad i form współpracy wśród PES
- g. Większa aktywność/włączenie PES w proces uspołeczniania planowania i wdrażania zapisów dokumentów prawa lokalnego
- h. Większa aktywność/włączenie PES w proces diagnozowania problemów lokalnych
- i. Pomoc w promocji produktów i usług oferowanych przez lokalne PES
- j. Zwiększenie potencjału i intensywności współpracy w konkretnych obszarach (jakich? Np. sport, kultura, ochrona zdrowia, edukacja itd.)
- k. Inne (jakie?.....)

18. Czy w porównaniu do lat ubiegłych, zauważyli Państwo, aby sytuacja społeczno-gospodarcza powiatu/gminy, wpłynęła na potrzebę zmian w zakresie działalności PES?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

Jeśli 18=a:

19. W jaki sposób?

- a. Zwiększa się zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- b. Spada zapotrzebowanie na usługi (jakie?)
- c. Inny (jaki?)

4.5. Wstęp do scenariuszy TDI

Poniższa treść wstępu zostanie przedstawiona każdorazowo respondentom biorącym udział w badaniu TDI.

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję firmę Openfield oraz Instytut Badawczy IPC, które prowadzą badanie na zlecenie Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, którego celem jest dokonanie oceny stanu ekonomii społecznej w regionie łódzkim w 2017 roku.

Przedstawienie celu spotkania:

Został Pan/i zaproszony do badania jako (nazwa grupy). Mam tutaj przygotowane różne pytania, ale bardzo mi zależy, by Pan/i opowiadał/a swobodnie o swoich doświadczeniach i prezentował/a swoje poglądy. Proszę pamiętać, że nie ma tu ani dobrych, ani złych odpowiedzi.

Dla nas ważna jest każda Pana/i opinia.

Informacja o nagraniu:

Nasza rozmowa zostanie nagrana a następnie poddana transkrypcji, byśmy nie pominęli żadnego istotnego szczegółu na etapie analizy. Zarówno nagranie, jak i wyniki badania, zostaną wykorzystane tylko do celów badawczych, a Pana/i wypowiedzi traktowane są jako poufne. Uwaga: scenariusz poprzedzony będzie

odpowiednim wstępem, informującym respondenta o zakresie badania, celu i zasadach przeprowadzenia wywiadu. Każdorazowo moderator zobowiązany będzie uzyskać zgodę na nagranie rozmowy. W przypadku braku zgody, sporządzona zostanie notatka z wywiadu.

4.6. SCENARIUSZ TDI (PES)

1. Jak scharakteryzowałby/aby Pan/i łódzkie podmioty ekonomii społecznej? Proszę spróbować określić cechy wspólne PES oraz cechy wyróżniające. Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Jaki jest odbiór ze strony społeczności lokalnej?
2. A jak oceniłby/aby Pani sytuację swojego podmiotu? Chodzi nam zarówno o kwestie organizacyjne (kadrowe, lokalowe), finansowe, czy sytuację na rynku usług.
3. Teraz chciałby/abym zapytać o instytucje wspierające PES w województwie. Z jakiego wsparcia, i z pomocy jakich podmiotów, najczęściej Państwo korzystają? Proszę ocenić adekwatność wsparcia do Państwa potrzeb oraz ewentualne braki. Jaka jest przyczyna tych zjawisk?
4. *[jeśli odpowiedź na padła w poprzednim pytaniu]* Z jakimi konkretnie podmiotami Państwo współpracują? Jaki jest zakres i zasady tej współpracy? Proszę opisać efekty współpracy oraz stopień Państwa zadowolenia. Jaką współpracę (z kim i w jakim zakresie), chciałoby Państwo podejmować w przyszłości?
5. Jakie formy współpracy podejmują Państwo najczęściej, a z których rezygnują i dlaczego?
6. Jaka jest trwałość tej współpracy i ich efektów? Jaki mają charakter? Np. stały/długofalowy, czy okazjonalny/krótkoterminowy.
7. Jakie Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami?
8. Jakie są Państwa doświadczenia we współpracy z samorządem lokalnym? Proszę ocenić w jakim stopniu i zakresie lokalne władze uwzględniają ekonomię społeczną w swoich planach rozwojowych?
9. Z jakimi *[innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania]* problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo prowadząc działalność? Jakie są ich skutki? Co jest ich przyczyną? Jakie działania, i z jakim skutkiem, podejmują Państwo, aby się z nimi uporać?
10. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie łódzkim zmienia się *[tu moderator krótko przedstawi wstępne wyniki analizy desk research w tym zakresie]*. Proszę opisać wpływ zmian na:
 - potrzeby w zakresie usług społecznych.
 - kierunki rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej.
11. Jakie są Państwa plany na przyszłość (kontynuacja działalności, zmiany)? W jaki sposób, na te plany wpływa:
 - sytuacja w województwie.
 - problemy i trudności, jakie Państwo napotykają.
 - sytuacja, w której znajduje się podmiot.

4.7. SCENARIUSZ TDI (JST)

1. Jak scharakteryzowałby/aby Pan/i łódzkie podmioty ekonomii społecznej? Proszę spróbować określić cechy wspólne PES oraz cechy wyróżniające. Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Jaki jest odbiór ze strony społeczności lokalnej?
2. Jak ocenia Pani PES działające na terenie funkcjonowanie Państwa jednostki? Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Co je wyróżnia, jaka jest ich specyfika?
3. Jak Pan/i sądzi, z jakimi problemami i trudnościami w swojej działalności, muszą mierzyć się lokalne PES? Proszę ocenić i opisać jak często zwracają się do Państwa o pomoc i w jakim zakresie mogą ją Państwo udzielić?
4. Teraz chciałby/abym zapytać o instytucje wspierające PES na terenie Państwa powiatu/gminy. Jakie podmioty funkcjonują? Jaka jest ich oferta? Proszę ją ocenić. (Np. czy jest wystarczająca, czy występują jakieś problemy).
5. W jakim zakresie Państwo jako samorząd, wspierali do tej pory PES? Jak układała się współpraca, i jakie były jej efekty? Które formy współpracy należy uznać za najbardziej, a które za najmniej efektywne?
6. Jakiego Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami, w tym z jednostkami samorządu terytorialnego?
7. Jak wygląda Państwa współpraca podejmowana z innymi podmiotami publicznymi lub prywatnymi w celu wspierania PES? Na jakich zasadach podejmowana jest ta współpraca? Na czym ona polega? Jaka jest jej skuteczność?
8. Z jakimi *[innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania]* problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo jako samorząd, we współpracy i wspieraniu PES? Jakiego są ich skutki? Co jest ich przyczyną? Jakiego działania, i z jakim skutkiem, podejmuje Państwo, aby się z nimi uporać?
9. Co Pana/i zdaniem, stanowi największą barierę dla rozwoju ekonomii społecznej?
10. W jaki sposób i w jakim stopniu uwzględniana jest ekonomia społeczna i jej rozwój w planach rozwojowych oraz prowadzonej polityce? Jak wygląda ewentualna współpraca z innymi podmiotami/osobami przy tworzeniu prawa lokalnego?
11. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie łódzkim zmienia się *[tu moderator krótko przedstawi wstępne wyniki analizy desk research w tym zakresie]*. Jak zmiany te wpływają na:
 - potrzeby w zakresie usług społecznych na terenie gminy/powiatu.
 - kierunki rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej.

4.8. SCENARIUSZ TDI (PUP)

1. Jak scharakteryzowałby/aby Pan/i łódzkie podmioty ekonomii społecznej? Proszę spróbować określić cechy wspólne PES oraz cechy wyróżniające. Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Jaki jest odbiór ze strony społeczności lokalnej?
2. Jak ocenia Pani PES działające na terenie funkcjonowanie Państwa jednostki? Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Co je wyróżnia, jaka jest ich specyfika?
3. Jak Pan/i sądzi, z jakimi problemami i trudnościami w swojej działalności, muszą mierzyć się lokalne PES? Proszę ocenić i opisać jak często zwracają się do Państwa o pomoc i w jakim zakresie mogą ją Państwo udzielić?
4. Z jakimi *[innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania]* problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo jako urząd pracy, we współpracy i wspieraniu PES? Jakże są ich skutki? Co jest ich przyczyną? Jakie działania, i z jakim skutkiem, podejmuje Państwo, aby się z nimi uporać?
5. Jakiego Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami, w tym z powiatowymi urzędami pracy?
6. Co Pana/i zdaniem, stanowi największą barierę dla rozwoju ekonomii społecznej?
7. W jakim zakresie Państwo jako urząd pracy, wspierali do tej pory PES? Jak układała się współpraca, i jakie były jej efekty? Które formy współpracy należy uznać za najbardziej, a które za najmniej efektywne?
8. Teraz chciałby/abym zapytać o instytucje wspierające PES na terenie Państwa powiatu/gminy. Jakiego podmioty funkcjonują? Jaka jest ich oferta? Proszę ją ocenić. (Np. czy jest wystarczająca, czy występują jakieś problemy).
9. Jak wygląda Państwa współpraca podejmowana z innymi podmiotami publicznymi lub prywatnymi w celu wspierania PES? Na jakich zasadach podejmowana jest ta współpraca? Na czym ona polega? Jaka jest jej skuteczność?
10. Jaka jest trwałość tej współpracy i ich efektów? Jaki mają charakter? Np. stały/długofalowy, czy okazjonalny/krótkoterminowy.
11. Jak oceniłby/aby Pan/i trwałość efektów działań PES, w tym zmianę sytuacji życiowej/zawodowej osób objętych wsparciem?
12. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie łódzkim zmienia się *[tu moderator krótko przedstawi wstępne wyniki analizy desk research w tym zakresie]*. Jak zmiany te wpływają na:
 - potrzeby w zakresie usług społecznych na terenie gminy/powiatu.
 - kierunki rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej.

4.9. SCENARIUSZ TDI (OWES)

1. Jak scharakteryzowałby/aby Pan/i łódzkie podmioty ekonomii społecznej? Proszę spróbować określić cechy wspólne PES oraz cechy wyróżniające. Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Jaki jest odbiór ze strony społeczności lokalnej?
2. Jak ocenia Pani PES działające na terenie funkcjonowanie Państwa jednostki? Jak oceniłby/aby ich kondycję oraz potencjał? Co je wyróżnia, jaka jest ich specyfika?
3. Jak Pan/i sądzi, z jakimi problemami i trudnościami w swojej działalności, muszą mierzyć się lokalne PES? Proszę ocenić i opisać jak często zwracają się do Państwa o pomoc i w jakim zakresie mogą ją Państwo udzielić?
4. Z jakimi *[innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania]* problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo, we współpracy i wspieraniu PES? Jakże są ich skutki? Co jest ich przyczyną? Jakie działania, i z jakim skutkiem, podejmują Państwo, aby się z nimi uporać?
5. Jakże Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami, w tym z instytucjami wspierającymi PES?
6. Co Pana/i zdaniem, stanowi największą barierę dla rozwoju ekonomii społecznej?
7. W jakim zakresie wspierali Państwo do tej pory PES? Jak układała się współpraca, i jakie były jej efekty? Które formy współpracy należy uznać za najbardziej, a które za najmniej efektywne?
8. Teraz chciałby/abym zapytać o instytucje wspierające PES na terenie Państwa powiatu/gminy. Jakże podmioty funkcjonują? Jaka jest ich oferta? Proszę ją ocenić. (Np. czy jest wystarczająca, czy występują jakieś problemy).
9. Jak wygląda Państwa współpraca podejmowana z innymi podmiotami publicznymi lub prywatnymi w celu wspierania PES? Na jakich zasadach podejmowana jest ta współpraca? Na czym ona polega? Jaka jest jej skuteczność?
10. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie łódzkim zmienia się *[tu moderator krótko przedstawi wstępne wyniki analizy desk research w tym zakresie]*. Jak zmiany te wpływają na kierunki rozwoju podmiotów ekonomii społecznej?

4.10. SCENARIUSZ TDI (UCZELNIE)

1. W jakim zakresie wspierali Państwo do tej pory PES? Jak układała się współpraca, i jakie były jej efekty? Które formy współpracy należy uznać za najbardziej, a które za najmniej efektywne?
2. Jak wygląda Państwa współpraca podejmowana z innymi podmiotami publicznymi lub prywatnymi w celu wspierania PES? Na jakich zasadach podejmowana jest ta współpraca? Na czym ona polega? Jaka jest jej skuteczność?
3. Jak Pan/i sądzi, z jakimi problemami i trudnościami w swojej działalności, muszą mierzyć się lokalne PES? Proszę ocenić i opisać jak często zwracają się do Państwa o pomoc i w jakim zakresie mogą ją Państwo udzielić?
4. Z jakimi *[innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania]* problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo, we współpracy i wspieraniu PES? Jakie są ich skutki? Co jest ich przyczyną? Jakie działania, i z jakim skutkiem, podejmuje Państwo, aby się z nimi uporać?
5. Jakiego Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami, w tym z instytucjami wspierającymi PES, takimi jak szkoły i uczelnie wyższe?
6. Co Pana/i zdaniem, stanowi największą barierę dla rozwoju ekonomii społecznej?

4.11. SCENARIUSZ TDI (ROPS/WUP/UM/PKRES)

Pytania do wszystkich:

1. Jak scharakteryzowałby/aby Pan/i łódzkie podmioty ekonomii społecznej? Czy możemy mówić o jakichś cechach wspólnych, lub czymś co je wyróżnia? Jak oceniliby/aby ich kondycję oraz potencjał? Jaki jest odbiór ze strony społeczności lokalnej?
2. Jak stan i potencjał łódzkiej ekonomii społecznej różni się od stanu i potencjału ES w innych województwach? Proszę podać przyczyny.
3. Jak Pan/i sądzi, z jakimi problemami i trudnościami w swojej działalności, muszą mierzyć się łódzkie PES? Proszę ocenić i opisać jak często zwracają się do Państwa o pomoc i w jakim zakresie mogą ją Państwo udzielić?
4. Z jakimi [innymi niż zostały wymienione przez respondenta w odpowiedziach na wcześniejsze pytania] problemami czy też trudnościami, borykają się Państwo, we współpracy i wspieraniu PES? Jakie są ich skutki? Co jest ich przyczyną?
5. Co Pana/i zdaniem, stanowi największą barierę dla rozwoju ekonomii społecznej?
6. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie łódzkim zmienia się [tu moderator krótko przedstawi wstępne wyniki analizy desk research w tym zakresie]. Jak zmiany te wpływają na kierunki rozwoju podmiotów ekonomii społecznej?
7. Jak już wspomniałem/am, jednym z celów badania jest monitoring Łódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2016-2020. W związku z tym, że są Państwo jego realizatorami, chcielibyśmy poznać Państwa opinię o dotychczasowej realizacji Programu oraz osiągniętych rezultatach (wskaźnikach). Chodzi mianowicie o następujące wskaźniki:
 - Liczba funkcjonujących regionalnych (wojewódzkich) komitetów rozwoju ekonomii społecznej
 - Liczba projektów mających na celu koordynację sektora ekonomii społecznej w województwie łódzkim
 - Liczba funkcjonujących sieci kooperacji i współpracy podmiotów ekonomii społecznej
 - Odsetek klastrów działających w województwie łódzkim posiadających w swoim składzie co najmniej 1 podmiot ekonomii społecznej
 - Liczba mechanizmów finansowych działających na terenie województwa łódzkiego
 - Liczba funkcjonujących portali sprzedażowych w województwie
 - Liczba cyklicznych programów/publikacji medialnych nt. ekonomii społecznej
 - Liczba dokumentów strategicznych utworzonych metodą partycypacyjną w województwie łódzkim²

7a. Jaki jest stan realizacji tych wskaźników?

7b. Proszę opowiedzieć o ewentualnych problemach zagrażających osiągnięciu wartości docelowych napotkanych na obecnym etapie realizacji Programu.

² Badanie części wskazanych wskaźników, oraz wskaźników nie uwzględnionych na powyższej liście, a będących wyznacznikami realizacji Programu, będzie podlegała badaniu techniką CATI.

7c. Proszę omówić ewentualne zmiany/modyfikacje jakie chcieliby Państwo wprowadzić na obecnym etapie wdrażania Programu.

Pytanie do ROPS i PKRES::

8. Teraz chciałbym/abym zapytać również o inne instytucje wspierające PES na terenie województwa. Jakie podmioty funkcjonują? Jaka jest ich oferta? Proszę ją ocenić. (Np. czy jest wystarczająca, czy występują jakieś problemy).
9. Jak wygląda Państwa współpraca podejmowana z innymi podmiotami publicznymi lub prywatnymi w celu wspierania PES? Na jakich zasadach podejmowana jest ta współpraca? Na czym ona polega? Jaka jest jej skuteczność?
10. Jakie Pana/i zdaniem czynniki sprzyjają rozwojowi PES oraz współpracy z innymi podmiotami, w tym z instytucjami wspierającymi PES?